AL DE LEERREDENEN

VAN

NICOLAAS BEETS.

OPNIEUW UITGEGEVEN NAAR DE EERSTE DRUKKEN
EN NAAR TIJDSORDE GERANGSCHIKT.

KEMINK & ZOON,
OVER DEN DOM TE UTRECHT.

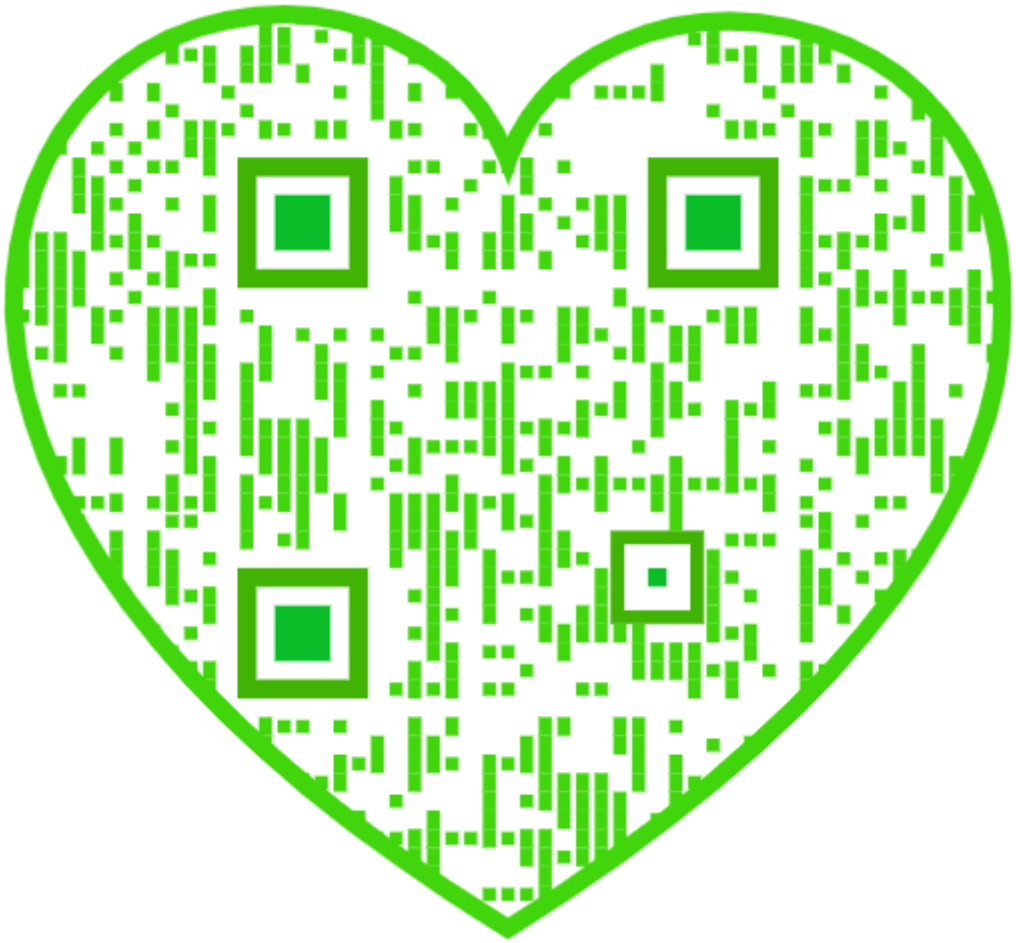

DE KRUISWOORDEN

VAN

NICOLAAS BEETS.

KEMINK & ZOON,
OVER DEN DOM TE UTRECHT.

EERSTE KRUISWOORD.

Lukas XXIII : 34*a*.

EN JEZUS ZEIDE: VADER, VERGEEF HET HUN, WANT ZIJ WETEN NIET, WAT ZIJ DOEN.

Gij weet, Geliefden! dat de Zaligmaker, gedurende zijn lijden meest en liefst gezwegen heeft. Tot wederlegging en beschaming zijner vijanden, tot handhaving zijner onschuld, of tot zelfbehoud sprak hij geen woord. — *Als een lam werd hij ter slachting geleid, en als een schaap, dat stom is voor het aangezicht zijner scheerders, alzoo deed hij zijnen mond niet op.* Voor Herodes zweeg hij stille; voor Pilatus *antwoordde hij niet op eenig woord* der vele beschuldigingen, die de Joden tegen hem inbrachten, en op menige vraag des Stadhouders evenmin, zoodat de Stadhouder *zich zeer verwonderde.* — Noch spotternij, noch uittarting, noch mishandeling, noch het medelijdend *Zie den mensch!* lokt een klacht uit zijnen mond.

Slechts waar het er op aankomt tot Gods heerlijkheid een getuigenis af te leggen, zijn wederkomst aan te kondigen, den aard zijns geestelijken koninkrijks te prediken, geeft hij een kort, krachtig, en toch nog

zachtmoedig bescheid. — Als Barabbas boven hem wordt verkozen door het opgeruid en wispelturig volk, in welks mond de Hosanna-kreeten nog nauwelijks bestorven zijn; als het: *Kruis hem*, *kruis hem!* ten gruwenden hemel opstijgt; als zijn bloed over het hoofd van ongeboren kinderen door roekelooze vaders wordt uitgetart, zwijgt hij; — als Pilatus hem overgeeft om gegeeseld, om gekruisigd te worden, zwijgt hij. — Maar als hij uitgaat naar Golgotha, en de vrouwenschaar hem beweent, opent hij den mond, om, eigen leed vergetende, haar en haar kroost te beklagen. — Zoo bereikt hij den heuvel, waar hij op het kruis zes uren lang de hevigste smarten lijden zal: hij lijdt ze meest zwijgende. Maar zevenmaal opent hij den mond tot een enkel, kort, veelbeduidend woord; — en het zijn die Zeven Kruiswoorden, waarbij ik u gedurende zeven bijeenkomsten wensch te bepalen. — Zijn geheel, onschuldig, gehoorzaam, heilig, Middelaarslijden spiegelt zich daarin; het gansche evangelie met al zijn kracht, troost en gebod ligt erin opgesloten; zij zullen dus overvloedige stof tot overweging en toepassing aanbieden. Hoe kan het anders? De laatste woorden eens stervenden hebben voor ons eene buitengewone kracht en beteekenis; waar wat moeten de laatste woorden van den Verzoener der werold, op zijne onzachte doodsponde uitgestrekt, niet behelzen? En welke waarde moeten voor ons niet hebben de laatste gebeden, de laatste beloften, de uiterste wil, de jongste klacht en de jongste snik van hem, die stervende de zonde verzoent, den dood zijn prikkel ontneemt, den duivel ontwapent, den hemel opent, de heerlijkheid herneemt, die hij had eer de wereld was? — O, wel-

gelukzalig de mensch, die levende en stervende er al de kracht en balsem van gevoelen mag!

Als er eene gewichtige betuiging in het hart des voorbeeldigen lijders uit het Oude Testament opkomt, roept hij tot zijne vrienden, rondom den aschhoop vergaderd, die zijn doodbed schijnt te zullen worden, uit: *Och, of nu mijne woorden toch opgeschreven wierden! Och, of ze in een boek ook wierden opgeteekend! Dat ze, met een ijzeren griffie en lood, voor eeuwig in eene rots gehouwen wierden!* (Job XIX : 23, 24.) — De grootste aller lijders, de lijder des Nieuwen Verbonds, aller lijdenden troost en voorbeeld, heeft zelf gezorgd, dat zijne woorden door alle eeuwen bewaard bleven. Te dien einde heeft hij ze onder zijne vier evangelisten verdeeld. Maar geen hunner heeft ze alle. De kostbare nalatenschap van des Heeren laatste woorden was te groot, om ze te zamen aan een enkelen toe te betrouwen. Hunne vier evangeliën moesten, ook in dit hoogdierbaar opzicht, aan een vierstemmigen beurtzang gelijk zijn, die ons krachtig en liefelijk in de ooren klinkt. — Och! dat nu deze dierbare laatste snikken voor ons niet maar alleen *in de boeken der evangeliën* opgeschreven, maar ook *in ons hart gegrift en gehouwen* mochten wezen, als in een rotssteen, waarvan zij niet kunnen worden uitgewischt!

En laat ons nu bepaaldelijk over het Eerste Kruiswoord spreken.

Het Eerste Kruiswoord luidt aldus: VADER, VERGEEF HET HUN, WANT ZIJ WETEN NIET, WAT ZIJ DOEN.

Alleen Lukas heeft dit eerste woord opgeteekend. Het verband, waarin het voorkomt, doet ons zien, dat des gezegenden mond het uitsprak bij zijne kruisiging *tusschen de twee kwaaddoeners, den eenen ter rechter en den anderen ter slinker zijde.* (vs. 33.) Misschien nog vóór, anders onder, of terstond na de oprichting van het hout der vervloeking, dat hem tusschen aarde en hemel plaatste — hem, die hemel en aarde op dit bloedig en afzichtelijk altaar door de *offerande zijn zelfs* verzoenen moest.

Zoo vervangt dan denkelijk dit aandoenlijk woord het hartverpletterend klinken der hamerslagen, die de nagelen hebben aangedreven, waarmede men, als ook geprofeteerd is (Ps. XXII:17*b*) *zijne handen en zijne voeten doorgraven heeft.* Zoo hoort men dadelijk in wat stemming hij het kruis beklimt, hij wiens Vader God is, en die sterven gaat om de vergiffenis der zondaren te verwerven. VADER! VERGEEF HET HUN, WANT ZIJ WETEN NIET, WAT ZIJ DOEN! Ja, dat is wel de taal van den kalmen, liefderijken, biddenden Hoogepriester der zondige menschen, wiens zachtmoedigheid altijd de verbeelding overtreffen moet, maar nooit iemand verbazen kan! Hij heeft zijnen Vader niet willen bidden, dat hij hem, den onschuldige, meer dan twaalf legioenen zijner engelen bijzett'e, — maar hij bidt zijnen Vader, dat Hij zijnen moordenaren vergeve; zijnen moordenaren, die niet weten wat zij doen!

VADER, VERGEEF HET HUN, WANT ZIJ WETEN NIET, WAT ZIJ DOEN! Is het niet de stem van *het Lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt?*

VADER. Het Eerste Kruiswoord is een aanroeping

van God, gelijk ook het Laatste. De Heere heeft ook zijn kruislijden, blijkbaar met God begonnen en voleindigd. Maar, beide in zijn eerste en in zijn laatste woord, spreekt hij Hem aan als zijn VADER. VADER, *vergeef het hun, want zij weten niet, wat zij doen.* VADER, *in uwe handen beveel ik mijnen geest.* In beide woorden beroept hij zich op de innige betrekking tot God, als de Zoon zijner liefde. Hij geeft hem den *teedersten* naam bij deze *innige* gebeden. Niet alzoo als hij klaagt. Dan is het niet: „*mijn* VADER," maar „MIJN GOD, MIJN GOD, *waarom hebt gij mij verlaten!*" Als degene die den gerechten toorn Gods tegen de zonde draagt, wendt hij zich ootmoedig tot GOD, *zijnen* GOD! Als degene die de zondaren met God verzoent, dringt hij dicht op zijnen VADER aan; bezweert hij Hem bij zijne Vaderlijke liefde, dat hij hem verhoore.

VADER, VERGEEF. — Zijn eerste woord is om vergiffenis. Niet: *indien ik* de Zone *Gods ben, zoo dale vuur van den hemel en vertere hen* (2 Kon. 1:10); maar: *Vader, vergeef het hun.* — Ach! de wrake Gods had de goddeloozen, die den Heere der heerlijkheid aan het kruis geslagen hadden, terstond kunnen vinden. Zoowel als ten tijde van de „tegensprekinge van Korah, Dathan en Abiram," die zich aan de van God gegeven waardigheid van Mozes hadden vergrepen, *had de Heere* ook nu *wat nieuws* kunnen *scheppen, het aardrijk zijnen mond* kunnen *opdoen, en hen verslinden met al wat het hunne was, zoodat zij levend ter helle nedervoeren; opdat zij zouden bekennen, dat zij den Heere getergd hadden* (Num. XVI:30). Maar Jezus bad voor hen; bad om

uitstel; om de gelegenheid van zich te bekeeren en nog deel te hebben aan de genadegave van dat kruis, waaraan zij hem nu hadden doen nagelen; aan dat bloed, hetwelk nu uit de door hen geslagen wonden vloot; bad voor hen om *den Geest der genade en der gebeden*, waardoor zij, naar het woord der profecy, *hem aanschouwen mochten*, *dien zij doorstoken hadden* en *rouwklagen* (Zach. XII : 10).

Vader, vergeef! Gij behoeft niet te vragen, of *hij zelf* hen vergeeft; hij die hen beklaagt; hij die hen opdraagt aan de genade des Vaders; hij die, als wij verder zien zullen, hen verschoont.

VADER, VERGEEF HET HUN. *Wat?* Aan *wie?*

Wat? De verschrikkelijkste misdaad, en een samenloop van misdaden. De miskenning, de verwerping van den Messias. De valsche betichting, valsche veroordeeling, valsche strafoefening van den onschuldige. De mishandeling, bespotting, verwonding van den ongelukkige. Ongeloof, onrecht, laster, wreedheid, moord.

Dat alles; en aan Wie? — Aan eene Heidensche Overheid, te wier opzichte hij onderwerping en eerbied gepredikt heeft, en die zijn onschuld niet handhaaft, schoon zij er de macht en de lust toe heeft. Aan een Sanhedrin, dat in hem een ijveraar voor God en diens Wet gezien heeft. Aan een volk, dat hij heeft willen *bijeen vergaderen*, *gelijkerwijs eene henne hare kiekens onder hare vleugelen bijeen vergadert*, maar dat, *met* dat Sanhedrin, naar zijn bloed dorst, als het begeerlijkste van al wat te begeeren is. (Ach, het *is* ook het begeerlijkste van al wat te begeeren is, maar in een

anderen zin!) Voor zulke lafhartigen, voor zulke ondankbaren bidt hij: *Vader, vergeef het hun!* En voegt er — o zachtmoedigheid die alles te boven gaat! — voegt er bij: want zij weten niet, wat zij doen.

ZIJ WETEN NIET, WAT ZIJ DOEN. — De Romeinsche soldaten, die hun last volgden en den Heere aan 't kruis sloegen, wisten in den volsten zin des woords niet, wat zij deden; ja, zoo weinig, dat het niet voor hen zijn kan dat de Heere hier bidt: *Vergeef het hun.* Zij waren onschuldig. Zij deden, wat hun bevolen was, gelijk ook ten opzichte der kwaaddoeners ter rechter en ter linker zijde. In hunne schatting moest ook deze Jezus een kwaaddoener zijn. Zij mochten niet anders van den Joodschen Raad en van Pilatus verwachten dan dat, *indien deze geen kwaaddoener ware, zij hem hun niet zouden hebben overgeleverd.* — Maar die Joodsche Raad en die Pilatus — wisten *zij* niet wat zij deden? Wisten zij niet, dat zij den onschuldige kruisten? *Zij*, die valsche getuigen hadden moeten opstooten om eene klachte van Godslastering tegen hem op te maken; *hij*, die tot driemaal toe getuigd had: *Ik vind geen schuld in hem!* — En dat volk, dat als bezetenen had uitgegild: *Kruis hem, kruis hem!* had het zijne *redenen als eens machthebbenden* niet gehoord, zijne *wonderen* als eens *grooten profeten* niet gezien? — Zekerlijk, Geliefden! Zij wisten, dat zij een grooten gruwel begingen; slechts de geheele uitgestrektheid van dien gruwel kenden zij niet. Zij wisten, dat *zij een Heilige en Rechtvaardige hadden verloochend, en begeerd dat hun een man, die een doodslager was, zoude geschonken worden* (Hand. III:14);

zij wisten, dat *zij verraders en moorders geworden waren van onschuldig bloed* (VII:52. Matth. XXVII:4); — maar zij wisten niet, dat zij in den onschuldigen Jezus van Nazareth *den Vorst des levens doodden* (Hand. III:15), den *Heer der heerlijkheid kruisigden.* De Apostelen getuigen, dat zij dit in hunne *onwetendheid gedaan hebben* (Hand. III:16); *dat deze verborgenheid hun bedekt was*, daar zij het anderszins niet zouden hebben bestaan (1 Kor. II:8).

Hiervoor nu is het, dat de Zaligmaker de genade Gods inroept; voor dat gruwelijkste in hunnen gruwel, *waarvan zij niet weten, dat zij het doen.* — Maar zoo zij het niet weten, waarom is het dan noodig, dat het hun vergeven worde, gelijk al het overige? Omdat het — en dit betreft met name de Joden — omdat het hun schuld is, dat zij het niet weten; hun eigen schuld. Omdat zij in dezen niet onwetend zijn dan door de kracht des zondigen ongeloofs, dat zijn wortel heeft in, en zijn voedsel uit: hun hoogmoed en lichtzinnigheid, waardoor zij, *hardnekkig en onbesneden van hart en ooren, altijd den Heiligen Geest wederstaan, gelijk hunne vaders alzoo ook zij* (Hand. VII:51); waarom *ook op hen komen moet al het rechtvaardige bloed, dat vergoten is op de aarde, van het bloed des rechtvaardigen Abels af tot op het bloed van Zacharia, den zoon van Barachia, toe, welke gedood is tusschen den tempel en het altaar* (Matth. XXIII:35); waarom ook naar hun eigen roekelooze uittarting, dit dierbaar bloed *over hen* en *hunne kinderen komen moet,* hetwelk nu vliet langs het altaar des kruises, tenzij dat altaar ook voor hen een zoenaltaar, en dat bloed ook voor hen zoenbloed wezen moge;

wezen moge naar het gebed van hem, die nu bidt, (ook voor den Heiden bidt, dien hij te vergeefs zijne onschuld en hooge waardigheid heeft doen blijken): VADER, VERGEEF HET HUN, WANT ZIJ WETEN NIET, WAT ZIJ DOEN.

Zoo vervulde de Heiland de letter der profecy, welke voorzegd had (Jezaia LIII : 12), *dat hij, die met de overtreders geteld worden en veler zonden dragen, ook voor de overtreders bidden zoude;* en dat woord van den 109den Psalm (vs. 4) is op hem toepasselijk: *Voor mijne liefde staan ze mij tegen, maar ik was in 't gebed.*

Zoo voegde de Heiland het aandoenlijkst voorbeeld bij zijn ernstig voorschrift, en bezegelde op den heuvel Golgotha biddende, wat hij op een anderen berg leerende gezegd had: *Hebt uwe vijanden lief, bidt voor degenen, die u haten.* Zoo groot was zijne liefde, dat hij zelfs voor zijne moordenaren op de oprechtste, de teederste wijze bidden kon.

Zoo betoonde zich de Heiland vervuld van zijn heilig, hoogepriesterlijk ambt, van welks zegeningen hij ook hen niet wilde uitsluiten, die alle aanspraak erop meer dan dubbel schenen verbeurd te hebben.

Niet onverhoord bleef zijne eerste bede op het kruis. *Hij wist, dat de Vader hem altijd hoorde* (Joh. XI : 42). Als hij, die nu bidt, onder vreeselijke teekenen aan hemel en aarde, den geest gegeven heeft, *keeren de scharen, die daar te zamen gekomen zijn om dit te aanschouwen, ziende de dingen die geschied zijn, wederom, slaande op hunne borsten* (vs. 48), en vijftig dagen later, roepen drie duizend zielen, die Christus gekruist hebben, en

over wie en wier kroost zijn bloed is uitgedaagd, met *verslagen harten* tot zijne Apostelen: *Wat zullen wij doen, mannen broeders?* — Zij bekeeren zich, en worden gedoopt tot *vergeving der zonden*, en in plaats van de roekeloos getarte bloedschuld *ontvangen zij de gave des H. Geestes.*

Toen werd zijn gebed, toen zijn kruis verstaan. En zoo menigmaal een zoon van Abraham zijn hoofd buigt voor de ergernis van dat kruis, zoo menigmaal is het eene nieuwe verhooring dier aandoenlijke bede, die voor alle zondaars, uit alle geslachten, talen, natiën en tongen, zooveel troost en balsem hebben moest.

Wij hebben te zamen overwogen het Eerste Kruiswoord van den Middelaar, den eenigen Middelaar Gods en der menschen; van den Christus Gods, *in wien God was de wereld met zichzelven verzoenende, hunne zonden hun niet toerekenende.*

Om vergiffenis aan te brengen voor de overtreders van Gods heilige wetten, die zijn gerechten toorn verdiend hebben, heeft hij dit Golgotha, heeft hij dit kruis beklommen.

Om de Vaderlijke gunst te verzekeren aan hen, die ze door de zonde hebben verbeurd, zoodat ook *zij*, in hem, Vader noemen mogen, dien zelfden hoogheiligen, dien *hij* hier als *zijn* Vader aanspreekt, heeft hij zijne handen laten doornagelen.

En hangende tusschen hemel en aarde, en den tegen de zonde vertoornden God zijn *verwond, verbrijzeld, gestraft* en *gestriemd* lichaam voorhoudende — is zijn ge-

heel aanzijn niet anders dan een gedurig gebed voor alle zondaren: *Vader, vergeef hun.* Vergeef hun, om mijns lijdens, om mijns uitgestorten bloeds wille!

Tot dien Middelaar moeten allen komen, wie de last en de schuld der zonde drukt; die voor den toorn Gods beven, die Gods vriendschap en genade begeeren. *Zonder* Middelaar is er geen wegneming van zonde of straf; geen toegang tot God; geen gunst en genade van boven. — *Wat zal een mensch geven tot lossing van zijne ziele?* Een *ander* Middelaar dan deze is er niet. God heeft dezen gegeven; het is zijn eigen Zoon. Een geringer kon den toorn Gods tegen de zonde niet dragen, den last der schuld niet wegnemen; een aanzienlijker is ondenkbaar. — Gij moet tot dezen vlieden, o mensch! Hij is de persoonlijke genade Gods; hij is de vergeving uwer zonden.

Ziedaar het evangelie des kruises, ziedaar het evangelie van den Middelaar Gods en der menschen, hetwelk nu achttien eeuwen op deze wereld gepredikt is. Wat heeft het in den loop dier eeuwen vele duizenden verkwikt, die uit de diepten der ellende en doemwaardigheid, in welke zij zich van nature verzonken gevoelden, die stem der Verlossing hooren mochten, die niet ophield rondom het kruis der verzoening te worden gehoord: VADER, VERGEEF HET HUN! die dat kruis omhelsden, en gevoelden dat zij, *gerechtvaardigd door het geloof* in den alles voor hen voldaan hebbenden Gekruiste, *vrede hadden met God!*

Maar ook *hoedanig een tegenspreken* hebben dat kruis en die Gekruiste, in den loop dier achttien eeuwen,

niet *van de zondaren moeten verdragen;* aan hoeveel openlijke en heimelijke, opzettelijke en onwillekeurige tegenspraak, staat het nog heden ten dage bij duizenden ten doel!

Tegenspraak van het hoogmoedig hart, dat zalig wil worden door eigen verdienste, door eigen kracht; en het kruis niet noodig rekent, het kruis smaadheid aandoet, het kruis verwaarloost.

Tegenspraak van het wereldsgezind gemoed, dat van het verkleinde kruis een borstsieraad wil maken, waarmede het den kring van wereld en ijdelheid rondloopt, in plaats van wereld en ijdelheid aan den voet diens kruises af te zweren en te verloochenen.

Tegenspraak van allerlei aard, miskenning, terzijdestelling en verloochening op allerlei wijze. — VADER, VERGEEF HET HUN, WANT ZIJ WETEN NIET, WAT ZIJ DOEN!

Zij gevoelen niet, hoe zij zich aan U en uwen Gezalfde vergrijpen, die in hem niet zien willen den eenigen Middelaar, en ook den hunnen! — Zij weten niet, dat er geen pad bestaat, hetwelk uitkomt op eeuwig behoud, anders dan dat hetwelk over den heuvel Golgotha heenloopt; zij weten niet, dat het den eisch des Christelijken geloofs niet vervult, indien zij (onverschillig bijna welke paden zij gaan) slechts nu en dan een vluchtigen uitstap doen naar dien heuvel, en een vluchtigen blik werpen op dien Lijder, *aan wiens smart geen andere smart gelijk is*, en die hen ook vertroost met de verzekering, dat hij ook hunne *ongerechtigheden op zich deed aanloopen*, zoo ras zij erkennen, dat hunne ongerechtigheden hen verdoemelijk maken voor den Middelaar; dat zij *alleen door hem* kunnen worden weg-

genomen; en dat zij ze voortaan om zijnentwille willen verfoeien, gelijk hij ze om hunnentwille gedragen heeft op het kruis.

Hoe is het met u, Geliefden! — Hoe leeft gij met den u verkondigden Heiland? — Weet gij, wat gij doet, en doet gij, wat u ten zijnen opzichte betaamt? — Ziet gij in hem, in hem alleen, uw heil en hope? Ziet gij in zijn kruis, en in zijn kruis alleen, den grond uwer gerustheid, en van al uw troost in leven en sterven? Hebt gij om zijnentwille de zonde afgezworen, waarvoor hij bloedt? Of drijft gij, door lichtzinnig de oude paden te vervolgen, in schijn van aanbidding en liefde, nog een verraderlijken nagel meer door zijne gezegende handen? — Hebt gij *het vleesch gekruist met de bewegingen en begeerlijkheden*, om *door den Geest te leven en te wandelen?* Of *kruist gij den Zone Gods wederom, en maakt hem openlijk te schande*, door *zijnen naam te noemen* en *niet af te staan van ongerechtigheid?*

Waar is uw plaats op Golgotha? Bij de vrienden, of bij de moordenaars des Heeren? — Indien bij de eersten, *bewijst* het door uwen geloovigen, liefderijken, godzaligen wandel; — indien bij de laatsten, laat zijne groote liefde, waarmede hij ook zelfs voor zijne moordenaars bidt, u eindelijk vermurwen; u doen *aanschouwen*, wie hij is en voor u zijn wil, in wien gij *tot hiertoe gestoken* hebt; *slaat rouwklagende op de borsten;* bekeert u, gelooft, laat u rechtvaardigen, laat u heiligen door zijn bloed!

Nog is het daartoe niet te laat. Dat bloed, dat kostelijk Middelaarsbloed, *reinigt van alle zonden;* ook van de ergste zonden tegen den persoon des Middelaars zelven begaan.

Nu Geliefden! *Alle* zonde door een gedoopten Christen, door een aan wien Christus gepredikt, de genade zijns kruises van God aangeboden is, is zonde tegen den persoon van Christus zelven. Maar hoeveel troost nu voor dengene, die door Gods genade tot het inzicht daarvan geraken mag, is er in dat woord, dat eerste kruiswoord des Heilands: *Vader, vergeef het hun, want zij weten niet, wat zij doen.*

Zij weten niet, wat zij doen. Zoo was het met mij, zegt de zondaar, die tot inzicht van zijnen zondigen weg komt: *ik wist niet, wat ik deed.* Ik wist wel, dat ik niet wandelde in al de rechten en geboden des Heeren; ik wist, dat ik afgoden diende voor zijn aangezicht; dat ik mijne begeerlijkheden stelde boven zijn wil; dat ik in velen struikelde en gedurig overtrad. Maar eerst nu zie ik in, hoe gruwelijk dat was; hoe strafbaar bij den Heilige; hoe strafbaar vooral in mij, die bij mijn doop zulke dierbare beloften was deelachtig geworden; wien de WIL des Heeren zoo gedurig is voorgehouden; wien zijne GENADE zoo telkens is verkondigd; in mij, die ook zelf beleden heb den naam van den gekruisten Christus! Van den gekruisten Christus, — ach, wat wist ik, wie hij was, en wat hij wezen kan voor de arme ziele des zondaars! Ik *weet* het eerst nu; eerst nu ken ik de diepte, waarin ik nederlag; eerst nu de genade, die er den zondaar uit wil opheffen! — Maar zoo mag ik mijzelven dan ook deze bede des Heeren toepassen, die hij voor zijne moordenaars en vervolgers heeft uitgesproken: *Vader, vergeef hun!* zoo mag ik mijzelven dan ook toeëigenen dat verzoenend bloed, van hetwelk hij zijne moordenaars

zelfs niet uitsloot; zoo mag ik met een innig vertrouwen bidden: *Om Christus' wille, Vader! vergeef mij, want ik wist niet, wat ik deed.*

Zoo is het, Geliefden! Alle zonde, welke gedoopte Christenen, die het evangelie der genade uitwendig kennen, begaan, *is lastering tegen den Zone des menschen;* doch zoo zij wordt ingezien en berouwd, *kan ook deze vergeven worden*, naar des Heeren woord, Matth. XII:31, naar des Heeren gebed in den tekst. Welgelukzalig die tot inzicht komt; die aan zijne ziele ondervinden mag, dat de voorbede van Christus ook voor hem uitstel verworven heeft, ook voor hem een tijd van genade, waarin hij zich nog kan bekeeren.

Anders is het met de zonde tegen den Heiligen Geest. Het is een zondigen tegen beter weten aan, een opzettelijk en met klaar bewustzijn zondigen tegen God en Christus; gelijk de rebellie der duivelen. *Deze kan niet vergeven worden* (Matth. XII:31) zegt de Heere, *noch in deze, noch in de toekomende eeuw.* Bij deze weet men, wat men doet; bij deze *volhardt* men ook, en komt nooit tot een ander inzicht. Voor deze heeft de Heer niet gebeden. Dit is *de doodzonde*, *waarvoor* de Apostel *ook niet zegt, dat wij bidden zullen* (1 Joh. V. 16). Die deze zonde begaan heeft, zal ook zelf niet om vergeving bidden. Deze zonde bestaat in het weigeren van, in het ten einde toe ongevoelig blijven voor de aangeboden vergeving. — *Die* derhalve gevoelt, dat hij weet, wat hij vroeger niet wist: hoe misdadig hij tegen God en Christus gehandeld heeft; die heeft de zonde tegen den Heiligen Geest *niet* begaan; en, in wat gruwelen hij zich ook moge hebben toegegeven, er is voor hem ge-

nade door dien Heiland, die voor Kajaphas en de zijnen; die ook voor hem gebeden heeft; en wiens aan het kruis gestort bloed van *alle zonden reinigt.*

Niemand blijve dan beschroomd, bedroefd, moedeloos, van verre staan, en zegge: *mijne zonden zijn grooter, dan dat zij vergeven worden.* Niemand sluite zich uit, daar Christus allen aanneemt. Niemand mistrouwe een Middelaar, die bij het bestijgen van het kruis der verzoening, zulk een krachtig bewijs gegeven heeft van zijne welmeenendheid ten opzichte zijner bitterste vijanden en beleedigers; die in zijn eerste woord, aan het hout gesproken, zulk een ruim denkbeeld van die genade op doet vatten, welke hij in den gebede van zijnen Vader vergen kan; welke hij bij den Vader voor arme zondaren, ook voor de verfoeielijksten onder hen, door zijn bloed verworven heeft.

Dat mistrouwen te voeden, is almede een doorn aan zijn kroon te hechten, een nagel door zijn handpalm te slaan. Wat meent gij, dat het ongeloof, dat hem mistrouwt, hem niet evenzeer grieft als het ongeloof, dat hem bespot, of het hoofd schuddende zich afkeert?

Vergeef het hun, want zij weten niet, wat zij doen! Geloovigen, die barmhartige Hoogepriester, die voor de zondaars heeft gebeden in den bloedigen voorhof Golgotha, waar hij de offerande zijns zelfs bracht op het altaar des kruises, bidt ook nog voor u in het Heilige der Heiligen van Gods hoogen hemel, waarin hij bij zijne hemelvaart is doorgegaan. Gij hebt een *Voorspraak bij den Vader, Jezus Christus, den Rechtvaardige,* die den Vader zijne bloedige offerande altijd als her-

innert. — Hoe zalig, hoe troostrijk is die gedachte! Maar bedenkt dit: van uit zijnen hoogen hemel, ziet de Voorspraak op u neder, en slaat al uwe gedragingen gade. Hij let op, of gij, als hij, onder het kruis u opgelegd, oog en hart tot den Vader in de hemelen verheft, en met vertrouwen Hem aanroept; of gij, als hij, uwe vijanden vergeeft, en om hun bekeering bidt, met een liefderijk en volkomen gemoed. — Wat ziet hij van u? — O bidt hem, bidt hem altijd, dat hij steeds betere dingen van u zien moge, en zijnen verworvenen Geest overvloedig over u allen uitstorte. Amen.

TWEEDE KRUISWOORD.

Johannes XIX : 26, 27*a*.

JEZUS NU ZIENDE ZIJNE MOEDER, EN DEN DISCIPEL DIEN HIJ LIEF HAD, DAARBIJ STAANDE, ZEIDE TOT ZIJNE MOEDER: VROUWE, ZIE, UW ZONE. DAARNA ZEIDE HIJ TOT DEN DISCIPEL: ZIE, UWE MOEDER.

Van de Zeven Kruiswoorden des Heeren zijn de eerste drie alle door hem uitgesproken vóór de drieurige duisternis, waarin het lijden zijn schrikkelijk toppunt bereikte en hij zich van zijnen God verlaten gevoelde. Het zijn alle drie woorden van liefde en genade voor anderen. Het is: tusschentreden voor zijne vijanden; verzorgen zijner moeder; zaligspreken van zijn kruisgenoot. — En in dit alles is nog een openlijk bewijs, dat hij Gode dierbaar is, dat hij veel en alles bij Hem vermag; een bewijs, dat hij macht heeft om over de menschen op aarde en over de poorten des hemels te beschikken. Op de vergiffenis zijner vijanden dringt hij aan, door zich als den Zoon voor den Vader te stellen, *met wien hij een is*, en die *hem altijd hoort.* De zorg voor zijne moeder oefent hij uit, door in een enkel indrukmakend woord tot zijnen discipel al de

verstaanbare kracht van een liefelijk bevel te leggen. De toezegging van het paradijs aan den nevens hem gekruiste geschiedt door hem *als machthebbende.* Dan komt de duisternis over de geheele aarde, en het diepst gevoel van den toorn Gods tegen de zonde over den geheelen Jezus. Dan verbergt zich de *heerlijkheid des Eengeborenen van den Vader* onder zijn zwaarst en bitterst lichaams- en ziele-lijden. Zoo hij spreekt, het is om dat zwaarst en bitterst lichaams- en ziele-lijden te openbaren en te prediken. *Mij dorst*, ziedaar voor het lichaam; *mijn God, mijn God, waarom hebt gij mij verlaten!* ziedaar voor de ziel. Maar, wanneer dat dan ook is doorgestaan, dan kondigt eene groote stem, uit het diepst zijns harten opkomende, aan, dat het *volbracht* is; herneemt de Zoon zijne hooge rechten; en mag hij zijnen geest Gode als zijnen Vader aanbevelen.

Wij verkeeren nu nog met onze beschouwingen in die eerste periode van het kruislijden, waarin het nog dag is op Golgotha, waarin nog eenig licht in de ziele des Middelaars schijnt; waarin hij nog niet, als in de drie uren zijner schrikkelijkste persinge, geheel in zichzelven is gekeerd, om zijn Middelaarslijden zonder eenig ander inmengsel te smaken; waarin hij nog oogen betoont te hebben voor vriend en vijand, die onder en nevens zijn kruis zich bevinden. Wij zullen hem na het gebed voor zijne vijanden, die zijne handen doornageld en het kruis opgeheven hebben, een blik zien werpen op zijne moeder en den discipel, *dien hij lief heeft;* een woord hooren spreken tot die twee dierbaren. — Liefelijke verscheidenheid in zijne veelvoudige liefde! Op de laatste zegening over degenen, *die hem*

vloeken, volgt het laatst vaarwel aan degenen, *die hem lief hebben. — Alzoo hij de zijnen, die in de wereld waren, lief gehad hadde, zoo heeft hij ze lief gehad tot den einde.* Jezus Christus neemt afscheid van vleesch en bloed, van den schoot die hem gebaard, den boezem die hem gezoogd heeft, en gaat door *lijden tot de heerlijkheid in*, die hij, als de Eengeborene Gods, bij *den Vader had, eer de wereld was.* Maar eerst vermaakt hij aan menschen de rechten en de plichten der menschelijke kinderliefde.

Broeders en Zusters! wat is die heuvel Golgotha vruchtbaar in beschouwingen; en hoe onuitputtelijk in liefelijkheid is dat kruis van den Heer!

In het vers, hetwelk aan onze afgelezen tekstverzen voorafgaat, lezen wij: *En bij het kruis van Jezus stonden zijne moeder, en zijn moeders zuster, Maria de vrouw van Clopas, en Maria Magdalena.* Mattheus spreekt (XXVII : 55) *van vele vrouwen, die Jezus gevolgd waren van Galilea om hem te dienen;* maar het oogenblik, waarin die evangelist ze voorstelt, is het oogenblik van 's Heilands dood; en zij stonden toen niet meer *bij* het kruis, maar *van verre*; denkelijk door de Romeinsche soldaten teruggedreven zijnde. Ook was de moeder des Heeren toen niet meer in haar midden, als uit hetgeen wij nu zien plaats hebben volgen moet.

Intusschen, hoe beschaamden deze zwakke vrouwen, die den Heiland in al zijn jammer navolgden en zelfs op den kruisheuvel niet verlieten, die elf mannen, die in Gethsemané *hem allen verlatende gevlucht waren*, en

die eerst weder tot zichzelven komen moesten, om op de schreden des Heilands terug te keeren, terwijl het niet blijkt, dat zij allen teruggekeerd zijn. Van Petrus echter weten wij 't, maar ook, dat hij opnieuw en erger dan te voren, een blijk van lafhartigheid geven moest; van Thomas is het denkelijk, dat ook hij den Heiland op 't kruis heeft gezien, daar hij naderhand zoozeer aandringt op het aanschouwen van de teekenen der nagelen in zijne handen en der speere in zijne zijde; van Johannes, den discipel, dien de Heere lief had, lezen wij het hier en vervolgens.

Aandoenlijk is het, onder allen, ons dit tweetal bij het kruis van Jezus voor te stellen. Neen! zij vermochten er niets tot zijne hulpe, zijn dienst, zijne vertroosting of verkwikking; hen te zien moest zelfs eensdeels zijn lijden verzwaren! Maar indien iemand ten bloedigen heuvel door zijn hart werd uitgedreven, — hoe konden dezen achterblijven? De moeder, *kon zij haar zuigeling vergeten, het kind hares boezems?* — want dat was hij toch, de dierbare, wien men dus mishandeld had; de dierbare, die den dood tegemoet ging. De discipel, *dien de Heere lief had*, wien hij boven de liefde, die hij al de anderen toedroeg, met eene menschelijke, met eene broederlijke teederheid vereerde, de geliefdste onder de geliefden: zou hij tot den laatsten nacht toe hebben aangezeten in den schoot des Heeren, om nu den aanblik van het kruis des Heeren te schuwen, en dat woord der Schrift te schande te maken: *Een vriend heeft ten allen tijde lief* (Prov. XVII:17)? — Neen! aan den voet des kruises, daar is de plaats zijner moeder — daar de plaats van dezen

zijnen broeder — daar ook de plaats van al degenen, die de Liefelijke en Gezegende voor zijne *moeders en broeders verklaard heeft, omdat zij den wille doen zijns Vaders, die in de hemelen is* (Matth. XII : 50). Die hem lief heeft, heeft hem ten allen tijde lief: aan den bruiloftsdisch te Kana, waar hij een zegenend wonder doet, ook als men zulks het minst is verwachtende; onder het nederig dak te Bethaniën, waar hij de schatten zijner liefde en troost opent; en op den bloedigen heuvel, waar een gedeelte zijns lijdens terugvalt op het hart van die hem ook daar gevolgd zijn. In de dagen der blijdschap; in de dagen der smarte; als de *Heere groote dingen doet aan zijne dienstmaagd, wier nederheid hij heeft aangezien* (Luk. I : 48, 49); *èn als een zwaard door hare eigene ziele gaat* (II : 35); als hij zijn dienstknecht vereert met een gezicht zijner heerlijkheid (Luk. IX), èn als hij door hem gezien wordt in zijn vernedering, in handen van hen, die hem bespotten, honen, vervolgen — overal moet de Heer, overal de Goddelijke Vriend beleden worden met dezelfde liefde, hetzelfde geloof, dezelfde standvastigheid. Belijders van zijn hoogheerlijken Naam! bedenkt het, en ontziet niets voor dien Dierbare, die voor u dit kruis niet ontzien heeft!

Ja, een zwaard ging door Maria's ziele; een scherp zwaard, een zwaard van schrikkelijk folterend zielelijden. Was hij niet op de hardste doodsponde uitgestrekt, dien zij in zoo harde wieg had neergelegd, in den onvergetelijken nacht zijner geboorte! „Zoon van smarte! ik heb u gebaard in eenen stal, en eindigt gij

op een kruis? — Ik heb u ontstolen aan den dolk van Herodes, en bezwijkt gij nu onder het gericht van Pilatus?" Zoodanige zullen hare onuitgesprokene, en ook — moederharten! gij gevoelt het — onuitsprekelijke verzuchtingen geweest zijn. En te midden van die schrikkelijke smart, en tegenover dat kruis van smaad, schande en pijn: hoe raadselachtig moeten haar voor de herinnering zijn voorbijgegaan Engelen en Herders en Oostersche Wijzen, en al de wonderen van haren grooten Zoon, dien zij ontvangen heeft *uit den Heiligen Geest*, die *Gods Zoon genaamd* zou worden, wien *God de Heere den troon zijns Vaders Davids geven zoude.* Maar had Simeon voorzegd van het *zwaard, dat door hare ziele gaan zoude*, niet zij zou, naar zijn woord, behooren tot degenen, voor wie het LICHT *tot verlichting der Heidenen en tot heerlijkheid van Gods volk Israël, een teeken zijn zoude, dat wedersproken zou worden.* Ook nu — schoon geen troost van opstanding en wederzien haar ondersteunt — ook nu, ook hier, wederspreekt zij het geheimzinnig teeken niet. Zoo *het velen ten val gesteld* is, het moet in eene eerste plaats haar *tot opstanding gesteld blijven.* Dat was Gods kracht, die haar ondersteunde; meer dan de schouder van Johannes, waarop zij mogelijk leunen mocht; Gods kracht, die haar teeder moederlijk harte sterkte om dit aan te zien, wat zij zag. Moeders, moeders! welk eene kracht! Maar ook gij weet niet, wat gij zoudt kunnen uitstaan, indien gij beproefd wierd en Gods bijstand u niet ontbrak. Maar ook wij weten het geen van allen, vóór wij het ondervinden. Zoo menig Christen heeft in een oogenblik van kleingeloovigheid uitgeroepen: „Indien

zulks of zulks mij overkomt, bezwijk ik!" die, *als* het hem overkwam, tot heerlijkheid Gods belijden mocht: *Uwe genade is mij genoeg; uwe kracht wordt in zwakheid volbracht!*

Bij de kracht waarmede Maria *gesterkt werd naar den inwendigen mensch*, kwam de troost, die van het kruis zelf tot haar mocht afvloeien.

Wij lezen, *dat Jezus zijne moeder zag.* Wat moet het reeds voor Maria geweest zijn *te zien*, dat hij haar *zag?* Maar in Jezus was haar te zien, en te weten wat zij tot haren troost meest behoefde en meest wenschte, hetzelfde. Zoo haar aanblik zijn hart een nieuwe wonde toebracht, hij denkt slechts om het hare te zalven.

Jezus nu ziende zijne moeder, en den discipel dien hij lief had, daarbij staande, zeide tot zijne moeder: VROUWE, ZIE, UW ZONE. *Daarna zeide hij tot den discipel:* ZIE, UWE MOEDER.

Weinige woorden. De Heer drukt zich zoo kort mogelijk uit. Daaraan zien wij, dat hij tot vrienden spreekt, die hem verstaan. Hij noemt hunne namen niet. Hij laat niets blijken van hun beider betrekking tot hem. Hij spaart hun den smaad en de beleedigingen, die daaraan hier voor hen verbonden zouden wezen. Het is genoeg, dat zij zich daaraan hebben blootgesteld. En ook is het hier het oogenblik, waarin alle aardsche betrekkingen met hem ophouden en de banden des bloeds breken.

VROUWE, zegt de Heer, ZIE, UW ZONE. Zie hier dengene, aan wiens zorg gij u in plaats van aan de

mijne toevertrouwt. Maria wordt tot haar troost op Johannes gewezen, en niet op haar voorrecht als moeder van den Heiland der wereld, voor *zooveel het vleesch aangaat;* dat vleesch is nu aan het kruis gehecht, en ook deze haar roem moet haar gekruisigd zijn. Haar zoon laat haar een broeder na om haren ouderdom te steunen, en zij behoeft dien steun tot haar dood. ZIE, zegt hij *tot Johannes*, ZIE, UWE MOEDER. Zorg gij voortaan voor haar als voor uwe moeder. — Stervende beschenkt hij zijne moeder met een zoon, en den discipel dien hij lief heeft met eene moeder; hij geeft beiden wat hem dierbaarst was geweest op aarde. Liefelijke nalatenschap!

Opmerkelijk is dit liefdeblijk van den Heere Jezus aan het kruis voor zijne bedroefde moeder. Het wijst ons alweder op den innigen band, die hem naar zijne menschheid aan het menschdom verbond. Ja, geliefden! hij was door de inspraak der natuur, door de stem en den band des bloeds onze broeder. Niet slechts door geboorte, maar door kinderliefde is hij met het geslachte Davids, met het huis Israëls, met het kroost Adams vereenigd. Van die kinderliefde was Nazareth, waar zijn onschuldige jeugd zijnen ouderen onderdanig was, getuige geweest; die kinderliefde zag ook Golgotha, op een aandoenlijke wijze, tusschen bloed en tranen, uitblinken. Hij vergat zijne moeder, zijne nu reeds bedaagde moeder niet, hangende tusschen zijn volk, dat hem verworpen had en zijn God, die hem verlaten zoude; uitgestrekt op het hout der vervloeking, gebukt onder den last van de zonde der wereld. *Het lam, dat geslacht wordt*, ziet om naar den schoot, die hem baarde;

en de Hoogepriester, zich aangordende met het bloed der verzoening tot het heilige der heiligen door te gaan, ziet om naar de vrouwe in het midden des volks, die hem negen maanden onder haar hart heeft gedragen, en zulks om haar te vertroosten, dat hij achter den geheimzinnigen voorhang verdwijnt.

Ja, Christenen! de Heere Jezus Christus had zijne vleeschelijke moeder lief; en het kwam heerlijk uit in het midden van de pijn, waar zijne groote zondaarsliefde uitblonk boven alles, maar toch zijne kinderlijke liefde niet óver-, niet weg-scheen.

Hij zorgde voor haar, voor haren tijdelijken troost en ondersteuning, in dat eigen tijdsgewricht, toen hij hare en aller geloovigen eeuwige troost en behoudenis bij God teweegbracht.

Drieëndertig jaren was hij oud geworden, en verre, oneindig verre was hij boven zijne moeder verheven; maar noch ouderdom, noch grootheid had de banden losgemaakt, waarmede hij zich aan haar verbonden rekende. Al de jaren zijns levens, en ook de laatste, had hij te midden van zijnen veelvuldigen arbeid, voor zooveel zijne aangenomen omstandigheden het toelieten, voor haar gezorgd; ja! haar zoozeer aan deze kinderlijke zorge verwend, dat zij een plaatsvervanger noodig had om haar iets daarvan te vergoeden; en hij wijst haar dien aan van de hoogte zijns kruises, in de laatste ure: VROUWE, ZIE, UW ZONE.

Maar nu ook rukt hij zich los van de aarde, los van al wat hem dierbaar is, en keert zich in zichzelven om zijn laatsten strijd te strijden.

Welke heerlijke lessen voor leven en sterven hierin

voor al zijne discipelen liggen opgesloten, Broeders en Zusters! heb ik noodig het u aan te wijzen? Gij ziet het, onze hoogste roepingen snijden onze menschelijke betrekkingen niet af, dan voor zooverre zij daarmede strijden. Gij ziet het, geen volwassen leeftijd, geen grootheid voor God en menschen, geen gewichtige ambten, geen bezwarende omstandigheden, geen stervensnood, mag ons doen vergeten den schoot, die ons gebaard, de borsten, die ons gezoogd hebben. Gij ziet het, het ernstigst, het innigst bezigzijn met de eeuwigheid, die hare poorten voor ons opent, mag ons hart niet sluiten voor de belangen van hen, die ons op aarde zullen beweenen. Zoo iemand, de Heer was zijne moeder boven 't gezegend hoofd gewassen; zoo iemand, hij was tot groote dingen geheiligd — maar hij was haar zoon tot op het laatst. Zoo iets, zijne uiterste levensure was *Corban*, eene Gode gewijde *gave*, maar toch *liet zij hem toe*, *iets aan zijne moeder te doen* (Mark. VII:11—13); en Jehovahs vijfde gebod werd nog aan het kruis verheerlijkt door hem, die ook door zijn menschelijke moeder lief te hebben *zijn* Goddelijken *Vader op aarde verheerlijkt heeft* (Joh. XVII:4).

Was het balsem voor Maria dit blijk van liefde en uiterste zorg van de veege lippen hares gekruisigden zoons te ontvangen; wat was het voor den discipel, dien hij lief had, dus door hem verwaardigd te worden, zijne dierbare plaats bij zijne moeder te bekleeden. Voor den discipel, dien hij lief had! Ja, hij had Johannes boven allen lief. Terwijl Petrus de vurigste belijder was van zijne koninklijke Christus-heerlijkheid,

die het Godsrijk op aarde stichten en beschermen moest, had Johannes zich van allen het innigst aan zijn persoon aangesloten; had Johannes van allen zich het meest van den geest zijner Goddelijke liefde doordrongen.

Daarom, gelijk hij Petrus stelde om in zijne plaats zijne Kerk te gronden, zette hij Johannes in zijne plaats waar het zijne naaste persoonlijke betrekkingen gold. Tot Petrus is het: *Weid mijne schapen;* tot Johannes: *Zie uwe moeder.* Petrus bestuurt de uiterlijke *gemeente* van den Heere; Johannes de innige *gemeenschap* met Hem. Petrus predikt de bekeering tot het kruis; Johannes de liefde als een vrucht des kruises. De noodzakelijkheid der bekeering tot Christus moet Petrus in zijn val onder bittere tranen nadrukkelijk leeren; de zaligheid der liefde om Christus' wille mag Johannes bij het kruis des Heeren, tusschen den stervenden Zoon en de bedroefde moeder, overvloedig gevoelen. Ja, het *is* eene zaligheid. Christus heeft ze uitnemend lief, van wier liefde om zijnentwille hij veel vergt; zij zijn benijdbaar, die hem aldus toonen mogen, hoe lief zij hem hebben; want de hoogheerlijke, de Goddelijke Christus vereert hen met de groote eere, in zijne plaats te treden op aarde. — Nu, Geliefden! dat voorrecht, die eere, draagt hij allen op, die bij zijn kruis verwijlen. Allen die daar rondom staan en weenen, beveelt hij elkander als broeders en zusters, zonen en moeders aan; opdat zij elkander vertroosten, steunen, verkwikken, en helpen, om zijnentwil! — Dit is een woord van dien Johannes, die het gebod der liefde nog van de blauwe lippen des Gekruisten had opgevangen: *Hieraan hebben wij de liefde gekend, dat hij zijn leven voor ons gesteld heeft* —

en wij zijn schuldig voor de broeders het leven te stellen. Die zijn hart voor zijnen broeder sluit, hoe blijft de liefde Gods in hem? Mijne kinderkens! laat ons niet liefhebben met den woorde, noch met de tonge, maar met de daad en waarheid.

Hij zelf bewees zijne liefde voor Maria om Christus' wil met de daad en waarheid. *Van die ure aan nam haar de discipel in zijn huis.* Hij had de geheele strekking van des Heilands weinige woorden begrepen en verstaan. De wijze heeft slechts een enkel woord noodig, maar aan hoe klein een wenk heeft de liefde genoeg! Wat de Heere bedoeld had, begreep hij in al zijn kracht, en hij wilde het in vollen nadruk, van stonden aan, volbrengen. — Wij doen er wel aan, Geliefden! zoowel de voorschriften en eischen als de beloften des Heeren op te vatten in den sterksten zin, dien zij hebben kunnen; helaas! hoevele malen geschiedt het in den flauwsten! Zoo worden de bedoelingen des Heeren verijdeld. Johannes vervulde ze. Het ijselijk zwaard was diep genoeg in Maria's ziel ingegaan; zij had den zoon haars boezems op het kruis gezien, zij had zijn bloed zien vloeien; het schrikkelijkste moet haren moederlijken oogen gespaard worden. Wat Hagar niet *wilde* zien, toen haar Ismaël smachtende van dorst onder de struiken nederlag, dat *mocht* Maria niet aanschouwen. De duisternis op Golgotha, zijne verlating van den Vader, zijn smachtende dorst, het buigen van zijn hoofd, en het doorwonden van zijne nog lauwe zijde, dat alles moest zij, naar het liefelijk bestel hares zoons, ontschuilen in het huis van zijnen vriend, die haar

voortaan als *zijne* moeder eeren zoude, in het huis dat, gelijk het om des Heeren wil *verlaten was* (Matth. XIX : 27), zoo ten allen tijde voor den Heere openstond. — Ziet, daar verlaat de moeder des Heeren met wankelende schreden het kruis en den kruisheuvel. Ach! eenmaal sterk genoeg om hem te beklimmen, hoe gaarne ware zij er misschien gebleven, met de andere vrouwen, totdat alles gedaan was geweest! Maar de moeder des Heeren mocht niet, als ook wij geen van allen, *beproefd worden boven hetgene zij vermocht.* Zij wordt heengeleid; zij volgt gewillig. Was daar een groot geloof in haar staan bij het kruis, er was een groote gehoorzaamheid in, om er van te scheiden. — Zalig, die haar in beide kunnen navolgen. — Moeder des Heeren! welke woorden overleidet gij wel in uw harte, als gij den kruisheuvel af, en de woning des discipels binnentradt?...

Indien wellicht der moeder des Heeren, in de eerste uren, welke zij in de woning van den discipel doorbracht, de woorden van haren blijden lofzang van voor drieëndertig jaren door den geest gegaan zijn, het zal geweest zijn met bitterheid der smarte. Nooit kon haar de vervulling van hetgeen haar geest, door den Geest des Heeren vaardig gemaakt, in de dagen der schoonste verwachting geprofeteerd had, verder af schijnen, dan nu zij den haar beloofden zoon tusschen hemel en aarde aan het kruis hangende verlaten had. En toch juist nu was er de meeste stof tot verheuging in God, haren Zaligmaker; juist nu werd der wereld dat heil

aangebracht, waarom haar zouden *zaligspreken al de geslachten.* Zij heeft het naderhand verstaan, de begenadigde onder de vrouwen. Zij heeft het naderhand geweten, dat zij nog rijker van God begenadigd werd, toen zij haren zoon op het kruis zag nagelen, dan toen zij hem nederleide in de kribbe; — *het licht is haar opgegaan in deze duisternis,* als de Heer het graf verlaten had en ten hemel was opgestegen, en *al* de in haar hart *bewaarde en overlegde woorden* zijn haar duidelijk geworden bij zijnen glans. Welke gesprekken zullen later de muren van het huis des discipels beluisterd hebben, als de elkander aanbevolen zoon en moeder in vrome herinnering en met blijde verrukking zich verplaatsten bij dat kruis, waarbij zij eens zoo droevig, zoo troosteloos gestaan hadden, en dat nu was hun eenige roem, hun eenige blijdschap, hun eenige troost in leven en sterven.

Ik wenschte wel van God, Geliefden! dat dat kruis ook datzellde voor ons allen ware, wat het voor de moeder des Heeren, wat het voor Johannes geworden is. En waarom zoude het niet? Zij waren menschen van gelijke bewegingen als wij; zij waren zondaars als wij; niets onderscheidde hen. Door loutere genade Gods, en niet door eenige hunner verdiensten, hebben zij aandeel aan de zegeningen diens gezegenden houts gehad. En die genade is ook voor ons allen verkrijgbaar, is ook ons aangeboden; de vrucht des kruises, van welke gezegd is: dat ten dage dat men daarvan eet, men leven zal in eeuwigheid, is ook ons niet verboden. Komt, gaan wij tot den kruisheuvel op; laat ons nemen en eten!

Kent gij hem, Geliefden! die daar hangt aan het hout der vervloekinge; kent gij hem, als den Zone Gods, God geopenbaard in het vleesch, als den eenigen Middelaar Gods en der menschen? En wilt gij hem, met afzien van alle eigene waardigheid en verdienstelijkheid, als den zoodanige erkennen en belijden? Erkennen en belijden te midden van zijne vijanden, te midden van zijne smaadheid? Waagt gij er uzelven aan, om in den smaad des kruises te deelen, in den afkeer en de ergernis, die het opwekt? Wilt gij te midden eener smalende, spottende, u wegens uwe boetvaardigheid en godvrucht beklagende, en u daarvan aftrekkende wereld, dicht tot dien kruispaal naderen voor aller oog, en zeggen voor aller oor, en zoo menigmaal men het hooren wil: „*Ja, deze is mijn Heiland,* en *anders is er geen.* Om bij zijn kruis te staan en mijne zonden te beweenen; om door zijn vriendelijken oogblik verkwikt te worden; zijn zoete stem in mijn binnenste te vernemen, wil ik hier zijn op Golgotha, en niet bij de drukke, woelige, haren tijd en haar eeuwigheid verspelende wereld." — Ach! dat gij het wildet, het allen waarlijk en oprechtelijk en standvastelijk wildet! Dat eindelijk dat omzien naar Golgotha eens door een opgaan tot Golgotha werd vervangen, en dat van verre den handkus toewerpen aan het kruis, door een staan daaronder, door een omhelzen daarvan! Het is de boom des levens, de boom waarachtig goed tot spijze, een lust voor de oogen, die geopend worden ten dage dat men daarvan eet; ja een boom, die, ofschoon hij den wijzen der wereld een ergernis en dwaasheid blijft, begeerlijk is om verstandig te maken,

en waarachtige wijsheid in het hart te storten. Wat doet u dan aarzelen, wat doet u weifelen? Helaas, ik weet het. Dit, dat uw hart nog hangt en uw begeerlijkheid nog uitgaat naar de spijze van dien anderen boom; naar de vruchten, van welke gezegd is: ten dage dat gij daarvan eet zult gij sterven; boom en vruchten, welke allen die zich daaraan vergrijpen, naaktheid, schaamte, wroeging, ellende en verdoemenis aanbrengen; boom en vruchten, wier naam is Wereld, wier naam is Zonde. Wie van dien boom de vruchten eet, met graagte, met valsche gerustheid, versmaadt het kruis; maar die, schoon het kruis eerende, naar dien boom en die vruchten omziet, zijn hart nog door hunne begeerlijkheid voelt aangetokkeld, en het er niet voor sluiten *kan*, omdat hij het niet *wil*, die blijft flauw, dubbelzinnig en wankelmoedig in zijne vereering, in zijne belijdenis, in zijne betrachting, in zijn geloof, in zijne liefde. De keuze moet volkomen wezen tusschen Christus en de Wereld; anders is het geen keuze, maar een levenslange twijfeling. De volkomen keuze moet zich uitdrukken door woord en daad; anders blijft zij onvolkomen. — Waarachtige liefde ontziet voor haar voorwerp niets; gij ziet het aan Maria, gij ziet het aan Johannes, staande tusschen de moordenaars, de bespotters, de versmaders, bij het kruis van hem, die hun dierbaar was boven allen. Ook uw hart behoore hem onverdeeld, en gij zult zien, hoeveel kracht gij hebt om de wereld voor 't hoofd te stooten, haar smaad te dragen, hare verzoekingen af te slaan; hoeveel moed om in zijn kruis te roemen en te zeggen als Paulus: *Door Christus Jezus is de wereld mij gekruist*,

en ik der wereld. Gij zult zien, hoe de gedurige aanblik u sterken zal van den *Oversten Leidsman en Voleinder des Geloofs, Jezus Christus, dewelke, voor de vreugde die hem voorgesteld was, het kruis heeft verdragen en schande veracht.* Gij zult ondervinden, welk een nieuwe kracht het getuigenis uwer aanneming tot kinderen Gods, hetwelk een iegelijk, die in den Zoon gelooft en den Zoon liefheeft, in zichzelven heeft, in uwe ziele uitstort; en met hoeveel blijdschap u, ook te midden der moeielijkste verloochening en den zwaarsten strijd, de levende beloften zullen vervullen, die gij van hem moogt bewaren en overleggen in uw harte, en waarvan deze eene der uitnemendste is: *Zoo wij anders met hem lijden, wij zullen met hem verheerlijkt worden!*

Zoo doe ons de Heere, Geliefden! Zoo doe hij ons door zijne genade. Bidt het, een iegelijk voor uzelven, gelijk ik het voor u allen bid. Bidt om de sterke overtuiging, dat de belijdenis des kruises eene verandering van ziel en zin vereischt, die u aftrekt van de wereld; die uwen smaak en al uwe neigingen omkeert; die u op doet zien ten hemel, in plaats van rondom u op de aarde; die u Christus doet beschouwen als den boven alles Dierbare; zijn gemeenschap als het ééne noodige; en, in hem en om zijnentwille, de deelgenooten van dat zaligmakend geloof als uwe moeders en uwe zonen, als uwe zusters en uwe broeders. — Op Golgotha, onder het kruis, verandert de geheele wereld van gedaante, voor die Golgotha en het kruis begrijpt. De hemel komt naderbij en de aarde wijkt; nieuwe begeerten wellen op; nieuwe beginselen ontspruiten; nieuwe geboden worden gehoord, en *van die ure* opgevolgd; de oude

DERDE KRUISWOORD.

Lukas XXIII : 42, 43.

EN HIJ ZEIDE TOT JEZUS: HEERE! GEDENK MIJNER, ALS GIJ IN UW KONINKRIJK ZULT GEKOMEN ZIJN; EN JEZUS ZEIDE TOT HEM: VOORWAAR ZEGGE IK U, HEDEN ZULT GIJ MET MIJ IN HET PARADIJS ZIJN.

Plechtige samenspraak op Golgotha! Nooit voorzeker werden aandoenlijker woorden, onder treffender omstandigheden, over een gewichtiger aangelegenheid gewisseld. Die aangelegenheid: het eeuwig zalig leven; de sprekers: twee deelgenooten *in hetzelfde oordeel* (vs. 40); en welk een oordeel? Het oordeel des kruises, waarop zij den vast naderenden dood onder duldelooze smarten tegemoet gaan.

De eerste spreker een booswicht, die zijn leven verbeurd heeft, en *ontvangt waardig hetgene hij gedaan heeft;* de tweede een door zijn rechter zelf onschuldig verklaarde, die *niets onbehoorlijks heeft gedaan* (vs. 41); en nochtans, meer dan de eerste, een voorwerp van haat, kwaadaardigheid en bespotting. — De eerste, het deel des doodslagers ontvangende; de andere, beneden een doodslager gesteld, die meer dan hij genade scheen te hebben verdiend. — De eerste, tot hiertoe een onbe-

mensch sterft, en de nieuwe mensch begint te leven. Die nieuwe mensch zal juichen over hetgeen hij eens beweend heeft, en weenen over hetgeen hem vroeger deed juichen. Zoo moet het zijn, en zoo zij het door Gods genade, welke geweldig is over degenen, die haar zoeken! Amen.

keerde, zonder God in de wereld; de andere, van zijn vroege jeugd tot op dit oogenblik vol van God in al zijn denken, spreken en doen; en nochtans de eerste, van dit oogenblik aan in hope zalig, en de ander op het punt van te klagen, *dat God hem verlaat.* En ofschoon hij die bittere klachte zoo aanstonds zal opheffen, desniettemin over het eeuwige paradijs Gods beschikkende, en van zijn kruis, alsof het veeleer een troon ware, genade en zaligheid toezeggende aan zijn lotgenoot, die als een eeuwigen Koning belijdt dengene, die als een vloekwaardige sterven moet.

En hij was een eeuwig koning, en hij stierf als een vloekwaardige; en de oplossing van al deze raadselen is in dit ééne woord der Schrift: *Die geen zonde gekend heeft, heeft God zonde gemaakt, opdat zondaren zouden worden rechtvaardigheid Gods in hem.* — Hier draagt hij den vloek, in de gelijkenis eens getuchtigden dienstknechts, die nochtans aanspraak heeft op alle macht in hemel en op aarde; hier gaat hij door lijden tot zijne heerlijkheid in, welke hij door lijden voor onwaardigen toegankelijk maakt. Hier zegt hij het paradijs toe aan een boetvaardig zondaar, hij die het paradijs voor alle boetvaardige zondaars verwerft. Maar wat het hem kost dat te verwerven, dat zult gij straks vernemen, als de duisternis op Golgotha nederdaalt, en zijn lijden den hoogsten trap bereikt. Hier spreekt hij voor de laatste maal als machthebbende, hij die de Alvermogende is en blijft, en die, zoo vaak hij in zijne vernedering zijne macht door liet blinken, ze besteedde om te genezen, ziende te maken, uit het graf te doen uitgaan, te vergeven en zalig te spreken. Nog ééns zulk een

straal van Goddelijke liefdemacht! Ook aan het kruis kan die van hem uitgaan. Maar daarna trekt hij alle stralen zijner Godheid in, om niets te zijn dan het *offerlam, beladen met de zonde der wereld;* en geen kracht of licht *gaat* van hem *uit*, als de Heere met den schrikkelijksten nadruk *aller ongerechtigheid op hem doet aanloopen.*

Heere! gedenk mijner, als gij in uw koninkrijk zult gemen zijn.

Wie spreekt zoo? Een geloovige. Van waar komt die stem? Van dit kruis. Van het andere kruis is de boosaardige uittarting uitgegaan: *Indien gij de Christus Gods zijt, verlos uzelven en ons.* De uittarting van een leedgenoot had de kroon opgezet aan al de smaad en bittere spotternij, die de koning der eeuwen als zoodanig in al den tijd zijner omwandeling op aarde, maar voornamelijk in deze laatste dag en nacht, had moeten verduren. Zij maakt een afschuwelijk geheel met de betichting der overpriesters, het blinkend kleed bij Herodes, de doornenkroon bij Pilatus, het opschrift op het kruis. Zij is de afgrijselijke voltooiïng van al de beschimpinpen, lasteringen en bespottingen, rondom dat kruis gehoord en gezien. Maar als hij geklonken heeft, de huiveringwekkende wanklank uit den mond eens stervenden, die in zijn zonden sterft, moet ook op Golgotha een woord van geloof, hoop en liefde vernomen worden: *Heere! gedenk mijner, als gij in uw koninkrijk zult gekomen zijn.*

Het is een groot en gansch buitengewoon geloof, dat uit den mond des medekruiselings spreekt. Een geloof,

hetwelk zulk een zekerheid in zichzelven heeft, dat het door alle onwaarschijnlijkheden heenbreekt, en den Christus Gods, den koning der heerlijkheid, in *den man van smarte*, in den *worm en geen man*, in den *in alles*, ook in schande en pijn, *hem gelijken* ontdekken kan; *een vaste grond der dingen, die hij hoopt, en een bewijs der zaken, die hij niet*, waarvan hij het tegendeel, *ziet* (Hebr. XI:1). Een geloof, dat aan hetgeen anderen eene *dwaasheid is en ergernis* (1 Cor. I:20), eene *kracht Gods tot zaligheid* ontleent, te midden van de grootste tegenspreking van allerlei, en daaronder de *wijste*, de *machtigste*, *de aanzienlijkste* (1 Cor. I:26) zondaren. Een geloof, dat den moed heeft, *voor vele getuigen*, ten aanhoore van de geheele wereld, en van de hoogte eens kruises, dat nog op allerlei wijze verzwaard kan worden, *met den monde tot zaligheid te belijden*, gelijk het ook het *harte tot rechtvaardigheid vervuld* heeft.

Door het geloof noemt hij HEERE, die door allen verlaten en door allen vernederd, hier hangt als een machtelooze slaaf. Door het geloof twijfelt hij niet aan diens toekomstige heerschappij, schoon hij hem den dood welhaast ziet tegemoet gaan; *overleggende* (gelijk Abraham weleer) *dat God machtig is hem ook uit de dooden te verwekken.* En ofschoon een leven van boosheid en misdaad achter hem ligt, dat hem eerst op dit kruis berouwt, *door het geloof* verwacht hij een, al is het dan slechts gering, aandeel in die genade, welke machtig is te bewijzen, DEGENE die aller menschen ongenade nog meer dan hij zelf aan dit hout der vervloeking ondervinden moet.

Zulk een geloof uit zich in die bescheidene bede:

Heere! gedenk mijner, als gij in uw koninkrijk zult gekomen zijn. Bescheidene bede, zeg ik. Want hij vraagt niet veel, hij begeert niet driftig. Hij zegt niet: „Maak mij zalig; ontvang mij in uw koninkrijk; schenk mij aandeel in uwe heerlijkheid!" maar ootmoedig en nederig: *„Gedenk mijner!"* En die uitnemende gunst van door Christus gedacht te worden, hij begeert ze niet terstond; hij begeert ze slechts in 't verschiet, te een of te anderen tijd: *„Als gij in uw koninkrijk zult gekomen zijn."*

Zulk een geloof had nog nooit iemand, zelfs geen Apostel in den Heere Jezus betoond. De schoone droom van het aardsch Messias-rijk was door het verraad van Judas en het vonnis van Pilatus verijdeld. Hadden zij te voren getwist, wie de meeste moest wezen in het koninkrijk van hunnen Heer, thans hadden zij hem allen verlaten, en de vurigste van hen had zelfs begonnen zich te vervloeken en te zweren: *Ik kenne dezen mensche niet.* Voor de eerzucht om *in zijn koninkrijk te zitten aan zijn rechter- en aan zijn linkerhand*, was geen plaats meer, als zij hem *gekruisigd zagen tusschen twee kwaaddoeners*, den *een ter rechter-* en den *ander ter linkerhand;* maar waarvan de eene hun *onverstand en de traagheid hunner harten om te gelooven* (Luk. XXIV: 25) zoo heerlijk moest beschamen? — Zij hadden hem meer dan iemand gekend als een *profeet*, *krachtig in werken en woorden voor God en al het volk*, *en gehoopt*, *dat hij was degene*, *die Israël verlossen zoude;* maar die hoop was gestorven op Golgotha, waar ze zoo krachtig ontwaakte in de borst van dezen nieuweling, die zich reeds een uitverkorene betoonde, voor hij blijkbaar geroepen was.

Van waar is den uiterlijk ongeroepene dit zaligmakend geloof? Weet hij iets van *al hetgeen de Profeten gesproken hebben?* Misschien. Heeft hij vroeger iets van Christus en zijne prediking, van Christus en zijn aangekondigd rijk, van Christus en zijne uitnoodiging tot *allen, die vermoeid en belast zijn*, gehoord? Misschien. Maar het had vroeger geen indruk op hem gemaakt tot geloof en bekeering. Nu had hij den Goddelijken lijder, ten minste van Jeruzalem af tot hier toe, mogen aanschouwen; hij was getuige geweest van zijne kalmte, zijn geduld, zijn grootheid, zijn edelmoedigheid, zijn hemelsche liefde; hij had hem hooren bidden voor zijne moordenaren; en dit — maar ook dit zou niet in staat geweest zijn, zijn hart tot hem te bekeeren! Gij ziet het aan de menigte, die voorbijgaat, hem lasterende en het hoofd schuddende, en zeggende: *Ha! gij die den tempel afbreekt, en in drie dagen weder opbouwt, behoud uzelven en kom af van het kruis* (Mark. XV: 29, 30); gij hoort het aan dien anderen kruiseling, die in stervensnood zich verhardt en met helsch genoegen in de lastering instemt: *Indien gij de Christus zijt, verlos uzelven en ons!* — Ernstige waarschuwing voor allen, om de bekeering niet te verwachten van den indruk van treffende omstandigheden, van de benauwdheden des doods! — Wat dan werkt in hem dit groot geloove? Wie anders dan Hij, die het altijd in de harten werkt, die ter zaligheid bestemd zijn, de Heilige Geest, door *zijn* wonderlijke kracht. Die goddelijke *indachtig makende* en *verlichtende* leermeester was het, die de vergetene, de in zijn gemoed sluimerende woorden, die hij wellicht vroeger had opgevangen, levend maakte voor zijne ziele;

die zijne oogen opende voor de grootheid en waardigheid van Christus, schoon hij overdekt was met bloed en wonden; die hem in zijn doornenkroon een hemelkroon deed aanschouwen en in zijn machteloosheid almacht; die hem den hoon en den schimp der vijanden om deed keeren tot een prediking van het koninkrijk der hemelen, en van zijn Hoofd en Heer! Ja, het was die Geest der *waarhetd* en der *vrijmoedigheid*, die hem zeggen deed: *Heere! gedenk mijner, als gij in uw koninkrijk zult gekomen zijn.* — Zoo gij het ook zegt, broeders! het is door hem; zoo gij het nog niet zegt; nog niet zeggen durft; nog niet zeggen kunt: bidt om dien Geest, zonder welken niemand belijdt *Christus den Heere te zijn.*

Heere! gedenk mijner, als gij in uw koninkrijk zult gekomen zijn. O woord van geloof en hope! — Maar ziet nu ook wat, mede als werking des Heiligen Geestes, aan dat woord van geloof en hope vooraf, wat er mede gepaard ging.

Gevoel van schuld; en wel zoo sterk, dat het zich de belijdenis van schuld niet slechts voor God en zichzelven, maar ook voor de menschen niet schaamt. Gevoel van schuld; en dat zoo levendig, dat hij, schoon nu reeds een beginsel van heiligheid deelachtig, zich niet ontziet, zich met de grootste zondaren gelijk te stellen. Tot den anderen moordenaar zegt hij: *want* WIJ *ontvangen waardig hetgeen wij gedaan hebben.* Daarbij een sterk *besef van de heiligheid en onberispelijkheid Gods*, wiens oordeelen rechtvaardig zijn; als blijkt uit dat, met eene zeker nooit te voren gevoelde ontzetting uitgesproken: *Vreest gij ook God niet, daar gij*

in hetzelfde oordeel zijt; en wij toch rechtveerdelijk. — Een groote *liefde voor hem, van wien hij zijn heil verwacht;* zoo groot dat hij zich niet alleen zijner niet schaamt aan het kruis en den moed heeft hem als zijnen Heer te belijden in het midden zijner vijanden; maar ook zijne veege tong niet wederhouden kan, om waar alles hem vloekt en smaadt en straft, een getuigenis af te leggen van zijne heerlijke onschuld: *deze heeft niets onbehoorlijks gedaan.* — En die waarachtige *liefde tot den naaste*, welke hem noopt om, in het aangezicht des doods, het eenige goede werk te doen, waartoe een kruiseling met doornagelde handen in staat is: zijnen broeder te vermanen en te bestraffen, of hij hem mogelijk nog behouden kon!

Geliefden! gij ziet, die gelooft, heeft van het oogenblik aan, dàt hij gelooft, immers bij aanvang en in de kiem, dat alles wat tot het Christelijke gemoedsbestaan en den Christelijken wandel behoort: het berouw, de vreeze Gods, de krachtige liefde tot Christus en den naaste, gelijk de hope, den ootmoed en het geduld. Hij is in staat God en zijnen Zaligmaker te verheerlijken met belijdenis en leven. Bidt dan om dit eene: het Geloof; opdat gij dit alles rijkelijk moogt verkrijgen. En zoo iets van dit alles flauw en ongestadig in u is, bidt dat u het Geloof moge versterkt worden! Het is het hoofdrad, dat al deze raderen in beweging brengt, de bron waardoor al deze beken overvloeien.

Maar geeft eere aan dien Geest, die alles in allen werkt en op allerlei wijze! Leert bij dat kruis van den boetvaardigen booswicht aan niemands behoudenis te vertwijfelen, ook aan uwe eigene niet. Gij hebt

met een almachtigen God, een almachtigen Heiland, een almachtigen Geest te doen; een God, *die uit steenen Abraham kinderen kan verwekken;* een Heiland, *die ook alle dingen hemzelven onderwerpen kan;* een Geest, die de doode beenderen vermag te bekleeden en te bezielen. — Schrikt dat andere kruis, waaraan de lasteraar in zijne zonde sterft, u af van een uitgesteld berouw, dit kruis vertroost u van een laat berouw. O, zoo gij berouw gevoelt, mijn broeder! oprecht, waarachtig berouw; zoo gij inziet, dat God heilig is, en gij een schandelijk overtreder zijt van zijne rechtvaardige geboden, zoo zijt gij op den weg des behouds; de Heilige Geest uws Gods heeft u aangeraakt. Zie hier het kruis van Christus; gevoel al de waarde van zijn onschuldig lijden; hij heeft niets onbehoorlijks gedaan; belijd het! En belijd erbij tot zijne heerlijkheid, dat zijne onschuld alleen uw zwarte schulden bij God bedekken kan; schaam u die belijdenis niet; en zie vertrouwend, maar geduldig, tot hem op; in al de kracht des geloofs, in al de zwakheid van den ootmoed; hij zal ook uwer gedenken, ook uw Verlosser zijn, zoo gij hem aanneemt als uw HEER, uwen eenigen HEER. Uit dieper diepte van ellende dan de booswicht aan het kruis kunt gij niet tot hem opzien; waarom zou hij dan ook niet op u nederzien zoowel als op dezen?

Dat het geloof nooit te veel verwachten kan, blijkt uit het antwoord, waarmeê de Zaligmaker den geloovigen kruiseling verkwikte: VOORWAAR ZEGGE IK U, HEDEN ZULT GIJ MET MIJ IN HET PARADIJS ZIJN.

Boven bidden en begrijpen doet hem de Heiland. De boetvaardige heeft zijne begenadiging gesteld in een onbepaalden, naar zijne voorstelling nog verwijderden tijd, *als de Heer in zijn koninkrijk zal zijn ingegaan;* bij de blinkende wederkomst, die hem dezen smadelijken uitgang vergoeden zal. De Heiland zegt: „niet eerst dan, maar HEDEN." Heden, als dit leven des doods uitheeft, waarin hij met hem deelt, heden nog zal hij met hem in het paradijs deelen. — Het paradijs — welk een woord om aan een kruis te worden uitgesproken, en op een kruis te worden vernomen! Het paradijs met Christus — maakt het denkbeeld niet elk kruis met Christus verdraaglijk, ja zalig? — Wat is een doornagelde hand en voet, wat zijn al de stuiptrekkingen der koortsachtige pijn, *bij het gansch zeer uitnemend gewicht van heerlijkheid*, hetwelk ligt opgesloten in dat ééne woord: HEDEN ZULT GIJ MET MIJ IN HET PARADIJS ZIJN?

Geloovige, gerechtvaardigde, zaliggesprokene, al is uw doodbed twee gekruiste balken, uw sterven zal *ontslapen* wezen. Als uwe oogen zich sluiten voor dit Golgotha en deze stake des doods, zullen zij zich openen voor den lusthof der behouden zielen, en voor *den boom des levens, die in het midden is van het paradijs Gods* (Openb. II : 7). — HIJ heeft het u toegezegd en met zijn Amen (voorwaar) bekrachtigd, die de waarachtige Amen is op al de beloften Gods; hij die ook aan dit kruis, welks pijn en schande hij ook om uwentwille veracht, dat Amen der almachtige genade kan uitspreken. Geen woord zal op aarde vallen van hetgeen hij u toezegt; HEDEN *zult gij met hem in het*

paradijs zijn. Is de kruisiging een langzame dood, en schijnen uwe taaie krachten nog meer noodig te hebben dan de marteling van eenige weinige uren, vóór kruis en aarde voor u zullen zijn voorbijgegaan — hij weet dat wel. Maar ook dit weet hij, en bestiert hij van zijn kruis als van den troon zijner macht, dat de Joden, die hem gekruisigd hebben, uit vreeze van den grooten dag hunnes sabbats te ontheiligen, zich haasten zullen eer de avond daalt, Pilatus te bidden: *dat uwe beenen gebroken worden en uw lijk weggenomen.* Ja, haast u, gij Romeinsche krijgsknechten! het vroom bevel uit te voeren, en breekt de beenen des eersten en des anderen; maakt de ziel van dezen gerechtvaardigde vrij, opdat het woord des Heeren door uwe onwetendheid vervuld worde, en de engelen zijne ziele opnemen om haar *te dragen in den schoot Abrahams*, waar hij, van wien gij ziet, dat hij reeds gestorven is en wiens zijde gij ten overvloede doorsteekt, hem reeds is voorgegaan en hem verwacht!

Ziedaar dan nu, Geliefden! op Golgotha zelf een feitelijk, en hoe treffend een bewijs, dat *Jezus Christus in de wereld gekomen is om zondaren zalig te maken*; om te *zoeken en te behouden hetgeen verloren was.* Ziet, ook aan het kruis zoekt hij het; uit de kaken des wolfs haalt hij het verloren schaap terug. „Heeft de Satan „Adam uit het aardsch paradijs verdreven, Christus „leidt den moordenaar het hemelsch paradijs binnen. „Maar welk een onderscheid, welk een genadig onder„scheid! Om den wille eener enkele ongehoorzaamheid „werd gene uit Edens hof verjaagd, en deze wordt

„ondanks duizend misdaden niet afgewezen [1])." Waarom niet? Omdat Christus ze gedragen heeft, naast hem, op het kruis. — Zoo mag dan niemand wanhopen, daar de moordenaar hopen mocht. Zoo wordt dan op Golgotha metterdaad, voor eeuwig, die ongeloovige redeneering beschaamd, welke in de veelheid der zonde, in de langdurigheid der zonde, een voorwendsel tot voortgang in de zonde zou willen zoeken; zoo kan de zaliggesproken moordenaar hen troosten, die zich geen gelijkenis van verloren penning, en schaap, en zoon, hebben durven toepassen. Twijfelmoedige zielen! de Heilige Geest drukke u deze troostrijke gebeurtenis op het hart; opdat ook gij uw hart voor Christus openen moogt met een volkomen geloof, welke uwe zonden ook mogen wezen of geweest zijn; opdat ook voor u de leer van het *bloed van Christus, Gods zoon, dat van alle zonden reinigt*, de leer der vrije genade voor dwalenden en verlorenen, geschiedenis worde, eigene geschiedenis; eene gebeurtenis feitelijk aan uwe ziele, en eene gebeurtenis, die het groote keerpunt zij in de geschiedenis van uw leven; keerpunt, op hetwelk gij begint te zeggen met den Apostel (Ef. II:1—5): *Ons heeft hij mede levend gemaakt, daar wij dood waren door de misdaden en de zonden, in welke wij eertijds gewandeld hadden, naar de eeuwe dezer wereld, naar den overste van de macht der lucht, van den geest die nu werkt in de kinderen der ongehoorzaamheid, onder dewelken ook wij eertijds verkeerd hebben in de begeerlijkheden onzes vleesches en der gedachten; en wij waren van nature kinderen des*

1) Chrysostomus.

toorns, gelijk ook de anderen: maar God, die rijk is in barmharligheid, door zijne groote liefde, waarmede hij ons lief gehad heeft, ook toen wij dood waren door de misdaden, heeft ons levend gemaakt met Christus. UIT GENADE ZIJN WIJ ZALIG GEWORDEN.

Ja, *uit genade wordt men zalig; door het geloof alleen; en dat niet uit den mensch — het is Gods gave; niet uit de werken, opdat niemand roeme* (Ef. II:8, 9). Verootmoedigende, maar troostrijke leer. Verootmoedigend, omdat zij den hoogmoed krenkt, die zoo gaarne op zichzelven steunt; omdat zij de onwaarde van hetgeen wij, in onze verdorvenheid, zoo gaarne goede werken en goede gezindheden noemen zouden, openbaar maakt. Maar troostrijk, omdat zij, en wie moet er niet dankbaar voor zijn? ons voor den bedrieglijken steun, dien zij ons ontneemt, een zekeren, onomstootelijken en onverbreekbaren staf in de hand geeft; omdat zij ons op den eeuwigen, onbeweeglijken grondslag onzer zaligheid wijst, welke vaststaat in God, wat bij ons schudden moge: ZIJNE GENADE OM CHRISTUS WIL. Omdat zij ons doet rusten op iets, dat bij de gebrekkigheid van ons berouw, van ons geloof, van onze liefde, tegenover de vele struikelingen van de geloovigen zelfs, volmaakt is en blijft, volmaakt en daarom onveranderlijk; HET KRUIS EN OFFER VAN DEN MIDDELAAR; aan welks voet al onze schijnverdiensten, door het vaste lichaam zijner verdiensten worden verdelgd, en al onze schijngestalten door het eeuwig wezen zijner genade. Zoo er iets anders noodig ware om zalig te worden dan geloof, arme boeteling aan het kruis! wat zal hem zijn

berouw, wat zijn belijdenis baten? Hij heeft noch burgerlijke, noch zedelijke deugden uitgeoefend; hij heeft geene goede werken gedaan. Zijn berouw zelfs is van dit oogenblik. Hij heeft niet gevast, niet geweend, zijne kleederen niet gescheurd; hij is niet een tijdlang wankelmoedig in den sluier der droefenis gewikkeld gebleven, voor hij het waagde door te breken tot het licht der genade. Hij heeft zijn gemoedsverandering geen langen tijd door gedrag en wandel bewezen. Wat zal hij antwoorden, zoo men hem vraagt of zijn berouw groot genoeg, zijne bevinding duidelijk genoeg is? Of God hem heeft doen zien, dat hij is een uitverkorene? Wat weet hij van bevinding? wat weet hij van het leerstuk der uitverkiezing? wat weet hij, hoe anderen zalig worden? Eén ding weet hij, dat zijn behoud afhangt van den Koning, die daar aan zijne zijde gekruist is. Eén ding doet hij: hij gelooft. Maar dat ééne is ook genoeg; want die Heere, die gezegd heeft: *Die mijn woord hoort, en gelooft in Hem, die mij gezonden heeft, die heeft het eeuwige leven, en komt niet in de verdoemenisse; maar is uit den dood overgegaan in het leven*, — houdt zijn woord, en voert hem, als uit de poorte der helle, met zich in het paradijs.

Maar hebben wij, in deze leer der zaligheid uit genade door het geloof, een vrijbrief om te zondigen? Zullen wij zeggen: *laat ons* te meerder *zondigen, opdat de genade te grooter worde?* Dat zij verre! Die der genade is deelachtig geworden, *is in Jezus Christus geschapen tot goede werken, welke God voorbereid heeft, opdat hij in dezelve zoude wandelen.* Ziet gij ze niet in hem, hij is niet begenadigd, hij heeft niet geloofd.

Maak dezen gerechtvaardigden boosdoener los van dit kruis, genees zijne wonden, geef hem gezondheid weder en krachten; en gij zult zien, dat hij in alle rechtvaardigheid, matigheid, godzaligheid en liefde wandelen zal te midden van de tegenwoordige wereld; hij die reeds op dit kruis doet, wat hij kan. Maar neen! Gij laat hem henengaan in vrede; want gij benijdt hem zijn paradijs niet, waar hij God zien zal; God, wien *niemand zien zal zonder heiligmaking.* Zoo is hij dan niet alleen *afgewasschen*, maar ook *geheiligd in den naam des Heeren Jezus, en door den Geest zijnes Gods.*

Nog een blik, Geliefden! op den begenadigden kruiseling, maar, in verband met den anderen kwaaddoener aan 's Heeren andere hand. Daar hangen zij, die lotgenooten in de boosheid geweest zijn, als lotgenooten in de straf; een zelfde marteling is hun beider deel; een zelfde dood heeft zijn hand naar hen uitgestrekt; straks worden beider beenen gebroken, en zij zijn ook in het sterven lotgemeen.

Maar dat kruis van Christus, dat zich tusschen al deze gelijkheid heeft ingedrongen, maakt eene scherpe afscheiding tusschen dezen en dien. In de uiterste ure zijn beider harten aan dat kruis getoetst, en het is voor den een geweest een ergernis en dwaasheid, voor den anderen zaligheid en roem; den een ten val, den anderen ter opstanding. De een heeft het gelasterd, de ander heeft geloofd. Tot den een is gezegd: HEDEN ZULT GIJ MET MIJ IN HET PARADIJS ZIJN; maar de ander is aan den verkeerden zin zijns harten overgelaten.

Nog eenige weinige oogenblikken, en tusschen deze twee is *eene groote klove* gevestigd, *zoodat degene die van den een tot den ander zou willen overgaan niet zoude kunnen* (Luk. XVI : 16). De eeuwen der wereld verloopen voor den eenen in wroeging en pijn, voor den anderen in heerlijkheid en vreugde. De jongste dag is daar. Diezelfde, die hier op Golgotha tusschen hen beiden aan 't kruis in zijne vernedering gezien is, *komt in zijne heerlijkheid en al de heilige engelen met hem. Hij zet zich neder op den troon zijner heerlijkheid. Allen die in de graven zijn hooren zijne stem en gaan uit; vóór hem worden al de volkeren vergaderd.* Ook het verstrooide stof hunner gekruisigde lichamen *wordt door de werking zijner kracht* weder opgewekt en met hunne zielen vereenigd. Het oogenblik des openbaren oordeels is daar, waarna zaligheid en verdoemenis het hoogste toppunt van wel en wee zullen bereiken. Zij staan weder tegenover elkander, die tegenover elkander gekruisigd waren op Golgotha, en de nu heerlijke gestalte van den Christus Gods maakt wederom scheiding tusschen hen. *Hij scheidt ze van elkanderen, gelijk de herder de schapen van de bokken scheidt.* Hij stelt den een tot zijne rechter-, en den ander tot zijne linkerhand. Tot dengeen, dien hij tot zijn rechterhand gesteld heeft, zegt hij, de Koning, van wiens woord geen beroep is: *Kom, gij gezegende mijns Vaders! beërf het koninkrijk, 't welk u bereid is van de grondlegging der wereld;* het koninkrijk, in hetwelk ik van den Olijfberg ben ingegaan, en welks laatste vijanden ik heb overwonnen. En tot dengene, dien hij aan zijne slinkerhand gesteld heeft: *Ga weg van mij, gij vervloekte!*

in het eeuwige vuur, dat den duivel en zijn engelen bereid is, en waar men sidderende gelooft, dat ik de Christus Gods ben. *Deze zal gaan in de eeuwige pijne, maar de gerechtvaardigde in het eeuwige leven.*

En waarom gaat de eene in de eeuwige pijn? Omdat het kruis van Christus hem niet heeft willen behouden? Neen! omdat *hij* in het kruis van Christus niet heeft willen gelooven. *Die niet geloofd zal hebben, zal verdoemd worden.* En waarom gaat de andere in het eeuwige leven? Omdat hij van eeuwigheid tot zaligheid uitverkoren was? Ja, maar doordien zijn vertrouwen is geweest op den gekruisten Christus. *Geloof in den Heere Jezus Christus, en gij zult zalig worden.* In de pijn der helle zal het den eerste eeuwig wroegen, dat hij niet geloofd heeft; in de zaligheid des hemels zal het des anderen eeuwige dankstof zijn, dat hij door Gods genade heeft willen gelooven.

Geliefden, die mij hoort! Het kruis van Christus, het kruis der verzoening met God, staat daar midden in de zondige wereld, gelijk eenmaal midden op Golgotha, en verdeelt ten opzichte van hunne eeuwige toekomst de zondaren slechts in twee soorten: Geloovigen en Ongeloovigen. Tusschen die beiden is eene scherpe scheiding, en geen middenweg. Men gelooft, of men gelooft niet; men belijdt Christus, of men lastert hem; hem niet te belijden *is* hem te lasteren; die *niet voor hem is, is tegen hem*, die *met hem niet vergadert, die verstrooit.* Die lijn loopt door, onverbiddelijk door; en aan gene zijde van het graf wordt zij de breede, diepe, onoverkomelijke klove. Van het kruis van Christus op

aarde loopt zij aan op zijn rechterstoel; en die ter linkerzijde van het kruis gestaan heeft, zal ook ter linkerzijde van den rechterstoel staan. Het is dezelfde lijn, die het paradijs van de gevankenisse, en den hemel van de hel scheidt. Hier op aarde is de tijd van genade. Zoolang gij het kruis nog ziet, hebt gij ook nog de keuze, aan welke zijde gij u scharen wilt, ter rechter of ter linker. Als de nacht des doods op uwe oogleden daalt, is er geen keuze meer; gij doet uwe oogen op dáár, waar geen kruis der genade meer gezien wordt, waar alles is onherroepelijk. Doet dan de keuze. Wat aarzelt gij? De dood aarzelt niet, en komt wanneer hij wil; neen! niet wanneer *hij* wil: wanneer God hem zendt; en zoo gij Gods lankmoedigheid hoont door uitstel, wat kunt gij van haar verwachten? Het waar en wanneer en hoe van uw sterfbed is onzeker, maar dit is zeker, dat het zalig zijn zal, als gij in de veege stonde de stem uwes Zaligmakers aan uw hart vernemen moogt: AMEN, HEDEN ZULT GIJ MET MIJ IN HET PARADIJS ZIJN; ja zalig, al was dat sterfbed met allerlei doornen van aardsche smerte bestoken; ja zalig, al was het een kruis. *Laat ons dan vreezen, dat niet te eeniger tijd, de belofte van in zijne ruste in te gaan nagelaten zijnde, iemand van ons schijne achtergebleven te zijn.* Amen.

VIERDE KRUISWOORD.

Matth. XXVII: 45, 46.

EN VAN DE ZESDE URE AAN WERD ER DUISTERNIS OVER DE GEHEELE AARDE TOT DE NEGENDE URE TOE. EN OMTRENT DE NEGENDE URE RIEP JEZUS MET EEN GROOTE STEMME, ZEGGENDE: ELI, ELI, LAMA SABACHTHANI? DAT IS: MIJN GOD, MIJN GOD, WAAROM HEBT GIJ MIJ VERLATEN?

Wij zijn gekomen tot de schrikkelijkste oogenblikken van des lieven Heilands schrikkelijke lijdensure; oogenblikken wier ontzettende donkerheid zich ook in de duisternis uitdrukt, die zijn kruis wonderbaar omringt. Van den drinkbeker, dien de Vader hem gegeven, dien hij niet geweigerd, dien hij, in eenstemmige liefde met den Vader voor eene zondige wereld, naar zijn eeuwig raadsbesluit, opgenomen heeft, drinkt hij nu den bittersten droesem, en drinkt, smaakt, verduwt zwijgende dien meer dan *edik met galle gemengd.* Hij spreekt niet meer voor, niet meer tot menschen. Hij lijdt voor menschen, zijn lijden voor hen is tot het hoogste gekomen; en in dat eene: *voor menschen te lijden*, trekt zich de geheele Godmensch

te zamen. Hij is niet dan lijden, dan „verwonding, dan verbrijzeling, dan straf, dan striemen, dan vloek" voor hen en in hunne plaats. Beurtelings heeft aan het kruis de hoogepriester, de profeet, en de koning gesproken. Maar nu verdwijnen alle deze ambten in de lijdelijkheid van het offer. Als Jezus nu zijne stemme opheft, o zondaar! verkondigt hij niet zoozeer, wat hij bij God voor u doet, als wat hij op deze nedere aarde voor u lijdt. Gij hoort in zijne woorden de zuchten des onberispelijken offerlams, met den last van de zonde der wereld bestelpt; gij hoort zijne klachten onder de geduchte openbaring van Gods gerechten toorn tegen de zonde; gij ziet hem ook die zuchten en klachten offeren, ja zijn offer daarmede volmaken, tot het *volbracht* zij.

En van de zesde ure aan werd er duisternis over de geheele aarde tot de negende ure toe. Lukas voegt er bij: *en de zon werd verduisterd.*

Wonderbare duisternis! Op den vollen middag, naar onze uurtelling, van twaalf tot drie uren; op den vijftienden der maand Nisan, daags voor den paaschsabbat, als de maan vol is, en geen geregelde zonéclips mogelijk. Een wonder voorzeker, een teeken van den hemel, hetwelk de hooge, de Goddelijke waardigheid van Christus zoo goed bewijzen konde, als zijne tevergeefs gevergde afdaling van het kruis; doch een wonder, niet als het geëischte bestemd om zijn lijden te verkorten, maar om de gansche zwaarte en ijselijkheid er van uit te drukken.

De zon werd verduisterd. De eenheid der geesten-

wereld met de natuurwereld, als twee gedachten, ja als gedachte en gedachtebeeld van denzelfden God, moet in dit gewichtig oogenblik blijken. — Bij de verschijning op aarde van hem, die *opgang uit de hoogte*, die *ster Jacobs* genoemd wordt, was een nieuwe ster opgegaan aan den hemel; bij het ondergaan van het *licht der wereld*, *de zonne der gerechtigheid*, in den nacht des doods, heet het van den troon Desgenen, die gezegd heeft: *Daar zij licht!* nu: *Daar zij duisternisse!* De bij de schepping gegeven heerschappij der natuurlijke zon (Gen. I : 19) wordt opgeschort, en zij moet hare stralen intrekken. Duisternis heerscht over de geheele aarde van de zesde tot de negende ure toe.

Sedert God *lichten schiep in het uitspansel des hemels, om scheiding te maken tusschen den dag en tusschen den nacht, en om te zijn tot teekenen en tot gezette tijden, en tot dagen en tot jaren* (Gen. I : 14), verliepen er nooit gewichtiger, maar ook nooit ontzettender uren dan deze drie. Nu de zon gelast wordt haar gezetten tijd te vergeten, is zij meer dan ooit, en anders dan ooit een teeken. — Toen de Heiland der wereld geboren werd, werd voor Bethlehems velden de nacht in helderen dag verkeerd. De heerlijkheid des Heeren omscheen er hen, die het eerst met de tijding der *groote blijdschap* verwaardigd werden. Hier, daar de Heiland der wereld sterft, wordt de heldere dag in dikke duisternis over de geheele aarde omgeschapen. Geen straal van des Heeren heerlijkheid wordt in hem, of, tot zijne vertroosting, om hem, gezien. Op zijn kruis dalen de *wolken en de donkerheid* van dien God, *de vastigheid van wiens troon gerechtigheid en gerichte zijn.*

Het is om aan die gerechtigheid te voldoen, om zich voor dat gerichte te stellen, dat hij hier hangt aan het kruis, dat hij nu het zwaarste, het schrikkelijkste lijdt. God openbaart aan hem den toorn tegen en de straf der zonde, die hij gewillig op zich neemt, die hij verdraagt; maar *hoe wordt hij geperst, totdat het volbracht zij!* God — en de duisternis is daarvan beeld, uitdrukking, schaduw — God onttrekt den mensche Jezus zijn licht, zijn bescherming, zijn voelbare en verkwikkelijke nabijheid; of wilt gij — daar de Godmensch Jezus geen anderen wil heeft dan God — hij zelf ontzegt zich die, hij ontwijkt die in zijn schrikkelijkst kruislijden, in de uren der volbrenging, in die uren waarin de groote uitkomst beslist wordt, die van eeuwigheid door Gods liefde beraamd, in het verbeurde paradijs beloofd, het uitzien van veertig eeuwen geweest is, en het terugzien van alle volgende eeuwen worden moet.

De *macht der duisternis,* over welke Christus door aan het kruis te bezwijken, voor eeuwig triomfeeren moet, mag op hem aanrukken; deze donkere ure is *hare ure. Niets zou zij aan hem hebben*, maar hij, de Verlosser, zou ook niets aan den Vader hebben, in deze laatste worsteling, door hem achter den dikken voorhang der duisternis, in zwijgende stilte en als in verborgen eenzaamheid, volstreden. Des Vaders ongenade, niet tegen hem, maar tegen de zonde der menschen, in wier plaats hij lijdt, wordt door hem in al hare ontzettende zwaarte geproefd. Hij had het vleesch aangenomen om ze in het vleesch te proeven; hij heeft er dit kruis om bestegen, maar — o hoe bitter is zij op zijne tonge! Hij moest een vloek

worden voor hen, die de vervloeking waardig waren; hij wilde het worden; hij was het nu; maar welke afgrijslijkheden had het in! Wie zal er een denkbeeld van geven? Wie zal ze onderscheiden? Wie zal ze noemen? De duisternis op Golgotha heeft ze bedekt; het blijft eene duisternis over de geheele aarde. Maar de Verlosser zelve heeft ze saamgevat en uitgedrukt in het zieldoordringend woord, tegen het einde van deze schrikkelijke oogenblikken uitgeroepen: MIJN GOD, MIJN GOD, WAAROM HEBT GIJ MIJ VERLATEN?

VERLATEN. Ontzaglijk woord, als het van God gezegd wordt! En met dat woord beschrijft hij de houding van den Vader tegenover hem in de uren van donkerheid. God had hem verlaten. Dit zegt niet, Geliefden! „dat in deze drie uren de Godheid van de menschheid in Christus gescheiden geweest is, want de Godheid en de menschheid zijn in den persoon, welke is Christus, alzoo vereenigd, dat zij in eeuwigheid niet mogen vaneen gescheurd of gescheiden worden" [1]); *ik en de Vader zijn een*, sprak de Heer, en in die innige eenheid maakt ook het kruis geene breuke. — God had hem verlaten. Dit zegt ook niet, dat de Vader den Zoon in deze oogenblikken, waarin hij zich als met de zonde der wereld bedekt en overdekt had, niet lief had, afkeerig van hem was; gij weet dat hij gezegd had: *Daarom heeft de Vader mij lief, omdat ik mijn leven aflegge, het stellende voor de schapen.* Maar het wil zeggen, dat zijne eenheid met den Vader verdonkerd

1) Luther.

werd in dit menschelijk lijden, in deze vrijwillige uitschudding van heerlijkheid, in deze gehoorzame plaatsbekleeding van zondaren, welke zonder deze verdonkering, niet volkomen, niet voldoende konden zijn, maar daardoor ook juist hare hoogste akeligheid zoowel als hare grootste beduidenis en verzoenende kracht verkregen. Het geeft te kennen al het bittere der *ondervinding;* om welke te smaken hij wel *in deze ure was gekomen*, maar die nogtans al hare andere bitterheden bekroonde; de bitterheid der *ondervinding*, dat die Vader, die hem in zijne eerste ontroering tegen het bitterst lijden met eene stem van den hemel vertroost, en in den doodsangst van Gethsémané met een engel versterkt had, nu om den wil der zondige wereld, die hij vertegenwoordigde, als zijn aangezicht voor hem bedekte, gelijk hij zijne zon verduisterde; in de vallei der schaduwe des doods zijn stok en staf van hem wegnam, en tegen hem als den Godmensch, als den persoon die daar aan het kruis hing, niet overstond als de Vader tegenover den Zoon zijns welbehagens, maar als de rechtvaardige God tegenover dien Verbrijzelde, waarop al de ongerechtigheden der wereld zijn aangeloopen. Het is dat ijselijke in zijn lijden, hetwelk hij niet smaakt uit de verlating van vrienden, die hij tot den einde toe heeft lief gehad; niet uit de verwerping door onwilligen, die hij heeft bijeen willen vergaderen, gelijkerwijs eene henne hare kiekens onder de vleugelen; maar hetwelk hij van Godzelf lijdt; iets geheimnisvol schrikkelijks, maar waarmede hij juist de anders onbetaalbare schuld voor 't zondige menschdom betaalt: het rantsoen van oneindige waardij, hetwelk

alle, ook de grootste, misdaden vergoedt, verzoent, uitwischt!

MIJN GOD, MIJN GOD, WAAROM HEBT GIJ MIJ VERLATEN? — HEBT gij mij verlaten, zoo spreekt Jezus, omtrent de negende ure, als de smart der verlating van zijnen Vader en alle smart bijna geleden is, geleden met een zich geen enkel woord of zucht veroorlovend geduld. In het midden der verlating heeft hij gezwegen; aan het einde spreekt hij. Gewis, hij spreekt om onzent wil, en niet slechts om zijnen eigenen; spreekt, om, tot onzen troost, de schrikkelijkheid te openbaren van hetgeen hij zwijgende met vele smarten geleden heeft. „Mijn GOD," zegt hij, en niet „mijn Vader;" als hem op den afstand, dien hij als offer voor de zonde heeft aangenomen, betaamt; maar toch MIJN God, met vertrouwen, met liefde, met nadruk, ook in de herhaling zich vertoonende. WAAROM? vraagt hij, en in dat WAAROM? schijnt de eigen onschuld van den Rechtvaardige, als door de opgeladen ongerechtigheid heen en spreekt hij, *die geen zonde gekend heeft*, in den *zonde voor ons gemaakte*. MIJN GOD, MIJN GOD! WAAROM HEBT GIJ MIJ VERLATEN? *Met eene groote stemme* roept hij het uit; niet in ongeduld of murmureering, maar met al den nadruk van een lichaams- en ziele-lijden, dat gelijk het door zijn schrikkelijke zwaarte hem deze luide klachte afperst, hem even daardoor zoo straks ook recht geeft tot dien anderen kreet, insgelijks met eene groote stemme uitgeroepen: HET IS VOLBRACHT!

MIJN GOD, MIJN GOD, WAAROM HEBT GIJ MIJ VERLATEN? Dat woord was geprofeteerd. In het boek der

Psalmen leest men menige profetie van het lijden des Messias. Op menige plaats van dien onwaardeerbaren bundel *beduidt en getuigt de Heilige Geest*, als Petrus zegt, *te voren het lijden, dat op Christus komen zoude*, zoowel als *de heerlijkheid daarna volgende.* Maar ofschoon ook hier en daar een uiterlijke trek van het beeld des Lijdenden gemaald wordt, opdat niemand aan de vervulling der profetie in den persoon van Jezus twijfelen zoude, zoo is het vooral de onzichtbare, de inwendige lijdensgeschiedenis, die wij dáár vinden. De Evangeliën geven de zichtbare feiten; de Psalmen, wat er in de ziel des lijders omgaat. Dat is Goddelijke profetie, die niet het ook door den bedrieger nabootsbaar lichaam, maar de levende ziel der toekomende dingen profeteert; zoo dat de gebeurtenissen uit haar worden doorzien, zij uit de gebeurtenis verstaan wordt. Onder de profetische lijdenspsalmen bekleedt de tweeëntwintigste een allergewichtigste en alleraandoenlijkste plaats. Meer dan eenig geschrift des Ouden Testaments duidt zij op de marteling des Heeren aan 't kruis, wiens doorgraven handen en voeten; wiens uitgerekte leden, zoodat men zijne beenderen tellen kan; wiens verdeelde kleederen zij voorstelt, en die aanvangt met dat innig klaagwoord: MIJN GOD, MIJN GOD, WAAROM HEBT GIJ MIJ VERLATEN? Een klaagwoord aan den stamvader van den Messias naar den vleesche, aan koning David, in persenden angst en nood ontrukt; wiens liederen, daar hij zulke persende angsten met zoo gevoelig een hart ervaren moest, even daardoor het voertuig konden wezen, waarin de Heilige Geest voorzeggingen van 't alles overtreffend lijden zijns Grooten

Zoons heeft kunnen nederleggen. Men kan zeggen, dat de Heere Jezus aan het kruis, schoon slechts de eerste woorden er van op zijne lippen doorbreken, dien tweeëntwintigsten Psalm naar het vleesch en in den geest heeft doorleefd, en voluit geleden. Zóó vervult hij de Schriften, welke voorzegd hadden, dat de Christus lijden moest.

MIJN GOD, MIJN GOD, WAAROM HEBT GIJ MIJ VERLATEN? Het was omtrent de negende ure, dat de verworpen Messias der Joden deze klachte Davids, deze van hem geprofeteerde klachte, met een groote stem op het kruis uitriep. Op dat kruis rust sedert drie uren de duisternis, en dezelfde duisternis is over Jeruzalem en den tempel uitgebreid. Het is de ure van het avondoffer; het avondoffer vóór Paschen; en — ziet hoe treffend! — in de dagen vóór Paschen zijn de Joden gewoon, bij morgen en avondoffer, dienzelfden tweeëntwintigsten Psalm, dien ook zij van hunnen verwachten Messias verstaan, aan te heffen. Hoort! Zij zingen hem wellicht ook nu in de duisternis, die stad en tempel omhult; zij zingen hem ook nu in de Egyptische duisternis hunner ziele; zij zingen hem ook nu, daar zij zich met den vorst der duisternis verbonden hebben om de werken der duisternis te doen; zij zingen hem ook nu, terwijl de miskende Verlosser, op wien hij wijst, hem beleeft en aflijdt. — ELI, ELI, LAMA SABACHTANI! heet het op Golgotha van de blauwe lippen des gekruisten Heeren der heerlijkheid. ELI, ELI, LAMA SABACHTANI! heet het op Moria, uit den lasterlijken mond van Overpriesters en Oudsten, die

hem in de blindheid huns ongeloofs aan dat kruis geslagen hebben. ELI, ELI, LAMA SABACHTANI! zingen de Joden te Jeruzalem, en gedenken aan den Messias, die *tot het zijne komen* moet; en als de Messias, die gekomen is, maar *door de zijnen niet is aangenomen*, datzelfde ELI, ELI, LAMA SABACHTANI uitspreekt, zeggen de Joden op Golgotha: *Deze roept Elia; laat ons zien of Elia komt om hem te verlossen.* Hier komt die bede wel te pas: *Vader, vergeef het hun, want zij weten niet, wat zij doen!*

Want ik ben verzekerd, dat noch dood, noch leven, noch engelen, noch overheden, noch machten, noch tegenwoordige, noch toekomende dingen, noch hoogte, noch diepte, noch eenig ander schepsel, ons zal kunnen scheiden van de liefde Gods (Rom. VIII:38, 39).

Zoo schrijft een Apostel. Maar hoe kan hij zoo schrijven? Hoe kan de Heilige Geest het hem vergunnen? Is het niet eene te groote aanmatiging? Gevoelt hij niet, dat hij een arm, ellendig zondaar is, Gods liefde onwaardig, en der verdoemenisse in Adam deelachtig? O gewisselijk. Hij belijdt: *dat hij van nature een kind des toorns is; de voornaamste der zondaren; vleeschelijk, onder de zonde verkocht; hij weet, dat in hem, dat is in zijn vleesch, geen goed woont; hij ziet,* ondanks het beter beginsel, hetwelk hij door genade is deelachtig geworden, *een andere wet in zijne leden, welke strijdt tegen de wet zijns gemoeds en hem gevangen neemt onder de wet der zonde, die in zijne leden is;* hij roept uit: *Ik ellendig mensche!* Nochtans, hij roept ook

met een vaste, blijde, gelukkige overtuiging uit: *Ik ben verzekerd, dat noch dood, noch leven, noch eenige macht der helle of der wereld, mij zal kunnen scheiden van de liefde Gods.* En deze overtuiging, Geliefden! die blijde verzekerdheid, zal niet beschaamd worden. De liefde Gods zal hem niet verlaten, in eeuwigheid niet.

Waarom niet? — Omdat Jezus Christus, Gods Zoon, op het kruis geklaagd heeft, *dat God hem verliet.* En waarom verliet? Omdat het Hem alzoo betaamde zijnen heiligen toorn tegen de zonde te betoonen; aan zijne rechtvaardigheid genoeg te doen; en den vollen rijkdom zijner liefde uit te storten over de zondaren, voor welke Jezus Christus geleden had, een vloek was geworden. Waarom verliet? Opdat zondaren, wie het anderszins toekwam voor zijn aangezicht te vlieden, tot Hem zouden gebracht worden. O! zoo de Heere klagende uitriep: MIJN GOD, MIJN GOD, WAAROM HEBT GIJ MIJ VERLATEN? het antwoord was in zijn Goddelijk en liefderijk Verlossers-hart: *Aldus, mijn Vader! betaamde het u, dat gij, vele kinderen tot heerlijkheid leidende, den Oversten Leidsman hunner zaligheid door lijden heiligen zoudt.*

Dat weet Paulus; dat leert, dat belijdt, dat predikt zijn mond, dat verkondigt hij in geschrifte; maar wat meer zegt dan dat alles, dat gelooft hij, dat gevoelt hij aan zijn hart. Hij is een *zondaar, een kind des toorns, gelijk ook de anderen;* hij *heeft meer dan anderen Christus gesmaad en vervolgd;* hij heeft op eene woedende wijze Christus in zijne leden bezeerd en beleedigd; ook nu nog kleeft vleeschelijke zwakheid hem aan, ook nu nog is hij een *ellendig mensche*, wien als hij *het goede doen wil, het kwade bijligt.* Maar dit is zijn belijdenis

en zijn hartsgeloof: *God was in Christus de wereld met zichzelven verzoenende, hunne zonden hun*, en ook mij, *niet toerekenende; gelijk door de ongehoorzaamheid van éénen mensche velen*, en ook ik, *tot zondaars zijn gesteld geworden, alzoo zullen ook door de gehoorzaamheid van éénen velen*, en ook ik, *tot rechtvaardigen gesteld worden. Wij dan, gerechtvaardigd zijnde door het geloof, hebben vrede bij God. Daar is geene verdoemenisse meer voor degenen, die in Christus Jezus zijn. Door hem hebben wij verkregen den geest der aanneming tot kinderen, door welken wij niet vreezen voor God, maar tot Hem zeggen: Abba, Vader!* — en — *niets zal ons scheiden van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, onzen Heer!*

Aanneming tot kinderen. Aandoenlijke vrucht der VERLATING van den eengeboren Zoon door den Vader! — Niet alleen Paulus, Geliefden! afgezonderd tot het evangelium Gods op den weg naar Damaskus, niet alleen de heiligen en geliefden te Korinthe en te Rome kunnen haar plukken van het met bloed bedropen en met duisternis bedekt kruis van den eenigen Middelaar, maar alle zondaren, uit alle natiën, talen, tongen, maar ook gij. — Het licht der heerlijkheid van Gods eeniggeboren Zoon heeft zich in de duisternis van Golgotha bedekt, is daarin ondergegaan, om als een liefelijke en krachtige gloed van vertroosting daaruit op te gaan voor alle bedroefde harten, die hun schuld en verdoemelijkheid gevoelen, en naar vergiffenis, naar zuivering, naar de gunst, liefde en nabijheid Gods smachten. Hebt gij zulk een hart in uwen boezem; wenscht gij het zware pak van schuld en zonde van u af te wentelen: ziet op Golgotha, wie gij wezen moogt;

ziet den verlatene van God; hij draagt alle zonde, die hem wordt opgeladen; ook de uwe. Ziet op Golgotha, daarom zoo licht voor u, omdat hij die daar het schrikkelijkste lijdt, *geen zonde gedaan heeft*; ja niemand minder is dan *Gods heilig kind Jezus*, wiens smart en pijn, wiens uitgestort bloed, wiens afgeperste klachten, wiens sterke roepingen en tranen, als de smart, de pijn, het bloed, de klachten, de roepingen en de tranen van den Eéngeborene Gods, eene waardij hebben, waarin uwe en aller zondenschuld gemakkelijk opgaat en verzwolgen wordt; zoo gij ze hem maar brengt, hem maar oplaadt, zonder iets achter te houden, zonder hem eenigszins te wantrouwen, zeggende: „Hier ben ik, Heere! een arm zondaar, niets waardig voor God dan straf en verdoemenis. Hier ben ik; ik heb geen ander onderpand mijner aannemelijkheid voor God dan uw kruis; geen anderen waarborg voor zijne liefde, die ik verbeurd heb, dan uw dragen van den gerechten toorn, die op mijn hoofd had moeten nederkomen. Daarom alleen, omdat gij hebt moeten uitroepen: MIJN GOD, MIJN GOD, WAAROM HEBT GIJ MIJ VERLATEN! verstout ik mij, maar met volkomene gerustheid, te zeggen: *Abba*, *Vader! ik ben verzekerd*, *dat niets*, *in dood noch leven*, *mij zal kunnen scheiden van uwe liefde*, *welke is in Christus Jezus*, *mijnen Heer!*

Welk een troost, Geliefden! welk een zaligheid! En zij komt in de plaats voor een toestand van wederzijdsche verwijdering van God en mensch. Verwijdering van Gods zijde; wegens den heiligen afkeer en haat, die Hij, zal Hij eenigszins God zijn, tegen de zonde

hebben moet — en wier geduchte uitgestrektheid Hij in de duisternis van Golgotha openbaart, daar zij den Zoon zijner liefde die hartverscheurende klacht afperst, die ons zóó lang als een ontzettende wanklank in de ooren klinkt, tot wij haar troostende kracht aan ons hart beginnen te gevoelen. Verwijdering van des menschen zijde; omdat hij den rechtvaardigen God en gestrengen vergelder der zonde met gedachten en neigingen vliedt en ducht, en den lastigen glans zijner heiligheid niet kan aanzien of verdragen. *Hoe zullen*, zegt de Profeet, *twee te zamen wandelen, tenzij ze bijeengekomen zijn?* Eene verwijdering, waarvan wij dadelijk na de eerste zonde ook de eerste proeve zien, als God den mensche vraagt: *Waar zijt gij?* en de mensch antwoordt: *Ik vreesde, daarom verbergde ik mij.* Eene verwijdering, waardoor men tot God zegt: *Wijk van ons, want aan de kennis uwer wegen hebben wij geen lust.* Eene verwijdering als van den verloren zoon in een ver land, vaderloos door eigen verkiezing en eigen schuld; waarin men de betrekking van God tot zich gevoelt als het vlammig lemmer van eens Cherubs zwaard, dat ons afkeert, en niet als een ladder Jacobs, waar langs Engelen op- en nederklimmen. Eene verwijdering, die men zich, eerst, getroost door, in plaats van aan God, dien men niet zoekt, niet lief heeft, niet dient, zich te verhechten aan het schepsel, aan het stof, aan het ongeestelijke en levenlooze, aan de afgoden van zinnelijkheid en eigenlust; gelijk de verloren zoon *zijn goed met hoeren doorbracht, levende overdadelijk*; maar waarin oogenblikken voorkomen, bij lotverwisseling, bij doodsbedden en in schrikkelijke eenzaam-

heden, waarin men toch gevoelt, dat men alleen staat; dat men bij al wat men mag bezitten nog eigenlijk alles mist; dat alle troost, en hulp, en kracht, en voedsel voor de ziele ontbreekt; hetwelk alles wel menigmaal was aangeboden, maar telkens door het afkeerig hart afgewezen; oogenblikken, waarin men als diezelfde verloren zoon *van honger vergaat, terwijl de huurlingen zijns vaders overvloed van brood hebben.* O! zoo die oogenblikken nog maar in staat zijn om tot inkeer te brengen; om eigen schuld en schandelijke afkeerigheid van Hem, die aller Vader in Christus wezen wil, te doen inzien, en aan de ziel dezen kreet te ontpersen: *Mijn God, mijn God, waarom heb* ik *U verlaten?* en dit voornemen als van den verloren zoon: *Ik zal opstaan en tot den Vader gaan!* En zoo het dan Christus is, die daartoe den moed geeft; de gekruiste Christus alleen; de in Christus verzoende God zal niet aarzelen den om Christus' wil gerechtvaardigde tegemoet te gaan, en tot hem te zeggen, al komt hij laat: *Gij waart verloren, maar gij zijt gevonden. Kind, nu zijt gij altijd bij mij. Al het mijne is het uwe.*

Maar indien niet; indien de lijn der natuurlijke afkeerigheid des zondaars van God, zich niet over Golgotha tot God terugbuigt, en in liefde en vrede met God overgaat; dan loopt zij uit op eene verlating van Hem, waarvan geen herstelling mogelijk is. Eene verlatenheid in de helle; eene verlatenheid in de *buitenste duisternisse*, waarin in eeuwigheid geen zon schijnt, omdat Christus er niet over lichten zal. Eene verlating, welke met *weening en knarsing der tanden* zal

worden gevoeld; waarin niet meer zal worden gehoord de stem, door den afkeerigen zondaar in dit leven zoo menigmaal vernomen: *Laat u met God verzoenen;* omdat hij, in wien hij met God in den tijd van genade had kunnen verzoend worden, en die op deze wereld hem onophoudelijk toeriep: *Die tot mij komt, zal ik geenszins uitwerpen*, dáár gezegd heeft: *Ga weg van mij.* Een verlatenheid, waarin men tot God niet zeggen durft, gelijk Christus op het kruis: „MIJN God"; en niet vragen, evenals Christus op het kruis, „WAAROM?" Omdat de schrikkelijkste wroeging en overtuiging de vraag verbiedt. Omdat daar eene stem is, die antwoordt in de veroordeelde ziele: „Om allen te behoeden voor hetgeen gij nu in alle eeuwigheid smaken zult, heeft de gekruisigde Heiland datgene op zijn kruis gesmaakt, wat hij smaakte, toen hij klaagde, dat zijn God hem verliet. — O, gij ongelukkige! waarom hebt gij zijn kruis versmaad, en de zonde zoo lief gehad, dat gij ze niet wildet ruilen voor de liefde Gods? *Gij hebt uw goed ontvangen in dit leven, en nu lijdt gij smarten.*"

Mijne medezondaren! stelt u, stelt u toch met ernst deze ellende voor; de ellende van het vuur, dat niet wordt uitgebluscht; de ellende van den worm, die niet sterft; de ellende van de nabijheid van den *vader den duivel*, bij de verlating door den *Vader der lichten!* En zoekt het aangezicht van dien Vader der lichten, door u te vereenzelvigen met hem, die als offer voor de zonde de verlating van den Vader heeft uitgestaan, en die u al de genadegaven, welke deze zijne zelfverloochening voor zondaren, arme verloren zondaren,

heeft aangebracht, wil deelachtig maken, zoo gij hem opdraagt uw hart, uw geheele hart; uw hart, ledig van alle inbeelding van eigene gerechtigheid, eigene wijsheid, eigen kracht; uw hart, vol van dankbaarheid voor hetgeen hij in naamlooze liefde voor u heeft geleden; uw hart gebroken door berouw, geheeld door geloof, brandende van liefde; kloppende van een blijde, vroolijke hope; uw hart gesloten voor de begeerlijkheden des vleesches en de ijdelheden der wereld; geopend voor den reinigenden, louterenden invloed van den Heiligen Geest, die in al de waarheid, die in al de geboden, al de paden der liefde leidt. — Dan straalt Golgotha voor u van licht, dan is uw zon opgegaan; dan juicht gij in de nabijheid, de bescherming, de liefde Gods, die in uw harte spreekt: *Ik zal u niet begeven, noch ik zal u niet verlaten;* en wien gij antwoordt: *Wien heb ik nevens u in den hemel? nevens u lust mij ook niets op de aarde. Bezwijkt mijn vleesch en mijn hart, zoo is God de rotssteen mijns harten en mijn deel in eeuwigheid.*

Dat geloof en die vrede zullen u niet vrijwaren voor de rampen des levens, maar zij zullen de rampen des levens tot zegeningen maken voor uwe ziele, die zij louteren en versterken; en in geen enkele ramp zal het u aan den heerlijksten troost ontbreken. Gij zult lijden, maar uwe zonne zal niet verduisterd worden. Christus is uwe zon. Gij zult verlaten worden door menschen, maar niet van uwen God in den hemel! Op uw Golgotha zoowel als in uw Gethsemané, zal van u *een engel gezien worden, die u versterkt.* Wie is die engel? — Het is de gestalte van Christus zelven,

die u ten allen tijde voor den geest zweeft, van Christus met de doorgravene handen en voeten.

O! gij zult hem eenmaal anders zien, heerlijk, koninklijk, goddelijk, aan de rechterhand des Vaders, die hem met eer en heerlijkheid gekroond heeft, en wien hij u tegemoet zal voeren, opdat gij altijd met uwen Heiland zijnde, altijd de aanschouwing Gods geniet! — Zoo dit alles u aanlacht, Geliefden! *ziet toe, dat gij dien, die spreekt, niet verwerpt.* Amen.

VIJFDE KRUISWOORD.

Johannes XIX : 28, 29.

HIERNA JEZUS, WETENDE DAT NU ALLES VOLBRACHT WAS, OPDAT DE SCHRIFT ZOUDE VERVULD WORDEN, ZEIDE: MIJ DORST! DAAR STOND DAN EEN VAT VOL EDIKS, EN ZIJ VULDEN EENE SPONS MET EDIK, EN OMLEIDEN ZE MET HYSOP, EN BRACHTEN ZE AAN ZIJNEN MOND.

Gelijk het duidelijk is, dat de eerste drie woorden des Verlossers aan 't kruis door hem met vrij wat tusschenpoozing in een tijdruimte van drie uren zullen zijn uitgesproken, zoo is het zeker, dat de laatste vier elkander zeer snel zijn opgevolgd. Ook staan zij niet, gelijk de eerste, elk op zichzelf, maar maken zij te zamen een hoogsttreffend en aandoenlijk geheel uit, waarin het vierde met het vijfde, en het zesde met het zevende kruiswoord nog weder inniger verbonden zijn, en wel zóó, dat zij misschien wel twee aan twee, bijna in éénen adem zijn uitgesproken; waaruit dan zeer duidelijk wordt, hoe bij al de evangelisten, ofschoon zij, de eene dit, de andere dat van deze vier

woorden mededeelen, slechts van twee groote roepingen des stervenden Heilands wordt gewag gemaakt [1]).

Het eerste drietal woorden betrof drieërlei soort van omstanders op Golgotha, waarin elk eene bijzondere betrekking tot het kruis van Jezus had. Zijne vijanden, die er hem aan deden nagelen; zijne dierbaren, die weenende erbij stonden; en den boosdoener, die het met hem deelde. Elk dezer woorden maakte eene bijzondere vrucht des kruises bekend. Het eerste: *vergeving der zonden;* het tweede: *gemeenschap der heiligen;* het derde: *een eeuwig leven.* Daarop daalt de drie uren

---

1) Matth. XXVII: 46. En omtrent de negende ure riep Jezus *met eene groote stemme*, zeggende: ELI, ELI, LAMA SABACHTANI.

53. En Jezus, *wederom met eene groote stemme roepende*, GAF DEN GEEST.

Desgelijks bij Markus.

Lukas XXIII: 46. En *Jezus roepende met grooter stemme*, zeide, VADER! IN UWE HANDEN BEVEEL IK MIJNEN GEEST. En als hij *dat* gezegd had, GAF HIJ DEN GEEST.

Johannes XIX: 28. Hierna Jezus, *wetende dat alles volbracht* was, zeide: MIJ DORST.

34. *Toen Jezus dan den edik genomen* had, zeide hij: HET IS VOLBRACHT. En het hoofd buigende gaf den geest.

De eerste groote roeping bestond uit de twee klachten:

ELI, ELI! en MIJ DORST.

De tweede groote roeping uit de twee verklaringen:

HET IS VOLBRACHT! en VADER IN UWE HANDEN.

De historische Lukas, die het oogenblik van 's Heilands dood bepaalt, geeft alleen met juisheid de laatste woorden op: *Als hij dat gezegd had, gaf hij den geest.*

Matthéus, en na hem Markus, weten van de twee roepingen, waarvan zij alleen dat Oud-testamentisch ELI, ELI! woordelijk vermelden.

Johannes heeft het tweede gedeelte der eerste roeping, en het eerste der tweede, alles wat bij de anderen niet gelezen wordt, opgeteekend.

durende duisternis, als om aan te duiden tot wat prijs al die rijkdom van genade moet gekocht worden. En als deze duisternis en al het lijden bijna is doorgestaan, en de Heiland den mond weder opent, betreft hetgeen hij zegt alleen hemzelven en zijn werk. Wij hooren van hem met eene groote, krachtige stem eene dubbele klacht en eene dubbele verklaring. En in die dubbele klacht en die dubbele verklaring hebben wij, uit zijnen eigen mond, een volledig onderwijs, ten eerste, betreffende de zwaarte van zijn kruis, en het verregaande van zijne smarten; ten andere, betreffende de genoegzaamheid en Godewelbehagelijkheid daarvan. De dubbele klacht is deze: MIJN GOD, MIJN GOD, WAAROM HEBT GIJ MIJ VERLATEN, en MIJ DORST; het eerste, eene klachte van den Godmensch tot God, schildert het hoogste toppunt van *zielelijden;* het laatste, eene klachte van den Godmensch tot den mensch, het allerinnigste der *lichaamssmarl.* De dubbele verklaring luidt aldus: met een oog op de menschheid, die gered is: HET IS VOLBRACHT; met een oog op God, die voldaan is: VADER! IN UWE HANDEN BEVEEL IK MIJNEN GEEST.

MIJ DORST. Ik heb gezegd dat, gelijk het voorafgaande het hoogste toppunt van des Heilands Zielelijden schilderde, dit kruiswoord het allerinnigste van des Heilands Lichaamssmarte uitdrukt.

MIJ DORST. Op zichzelf reeds is het eene zoo aandoenlijke klacht! Te dorsten is eene schrikkelijke kwelling, wel geschikt om allerlei leed en ontbering bij

gelijkenis uit te drukken. De droge keel, de aan het gehemelte klevende tong eens versmachtenden — waar is het hart van steen, dat zij niet tot deernis zouden bewegen? De jonge Ismaël in de woestijn van Berséba, door zijne moeder onder eene der dorre struiken in het gloeiende zand gelegd, daar het water van de flessche uit is; Simson, als hij, na het verhittend verslaan van duizend Filistijnen, nog midden in hun land, zijn hart van dorst bezwijken voelt, en met drogen gorgel tot den Heere uitroept: „Zoude ik nu van dorst sterven en vallen in de handen dezer Filistijnen?" Ja, zelfs de woudezels in Jeremia's „lied van groote droogte," op de hooge plaatsen staande, en den wind gelijk de draken scheppende, breken ons hart. En hoe moet ons dan deze klachte aandoen uit den mond van een gekruiste, al wiens overig lichaamslijden wij zien, en van wien wij op het enkel uitspreken van het woord, duidelijk beseffen, dat zijn inwendig leed al het uitwendige nog verre overtreft.

MIJ DORST! zegt de Heere Jezus; en geen wonder dat hem dorst. Na den beker der dankzegging, dien hij gezegend en aan zijne discipelen toegereikt heeft, heeft geene verkwikkende toge zijne lippen besproeid; heeft hij niets gedronken dan — *den drinkbeker, dien de Vader hem gegeven heeft.* O! hoedanig moet zijn dorst reeds geweest zijn in die bange ure, waarin hij als met zijn lijden scheen te worstelen, waarin hij als in doodstrijd verkeerde, en het zweet hem, ondanks den kouden nacht, als groote bloeddroppels werd uitgeperst. Hoe moet hij zijn geklommen, altijd geklommen, daar hij

van Annas naar Kajafas, van Kajafas naar Pilatus, van Pilatus naar Herodes, en van dezen wederom naar Pilatus gesleept wordt! Hoe brandend moet hij geworden zijn, als de wonden der doornen, en de striemen der roeden, begonnen te schrijnen, te tintelen, te gloeien; hoe smachtend, daar hij op den weg naar Golgotha onder zijn kruis bezwijkt! Den gemyrrheden wijn, die hem wordt aangeboden vóór de kruisiging, wijst hij af; diens smaak kon hem niet verkwikken; diens verdoovende werking versmaadt hij. Daar drijft men hem de nagelen door het gezonde vleesch; daar hangt hij met de geheele zwaarte zijns lichaams aan zijn verscheurde handpalmen; drie uren in verschroeienden zonnebrand; andere drie uren in benauwende, God alleen weet *hoe* benauwende! duisternis. Nu klaagt hij! Maar het is minder eene klacht dan wel een uitspreken van zijn leed. MIJN GOD, MIJN GOD, WAAROM HEBT GIJ MIJ VERLATEN; nu klaagt hij: MIJ DORST. Hij derft alles naar de ziele; hij derft alles naar het lichaam. Hij heeft geen vertroosting en geen lafenis. Hij is geheel verlating; hij is geheel versmachting en verdorring. Dat heeft de Zone Gods, in zijne menschheid, *in de gelijkheid des zondigen vleesches* geleden, als hij zichzelven *vernietigd had, en in gedaante gevonden als een mensch*, zich *vernedert, gehoorzaam geworden zijnde tot den dood, ja den dood des kruises.*

Ziet, hij is in de gestaltenisse Gods, en behoeft het *geen roof te achten Gode even gelijk te zijn.* De hemel en zijne heerlijkheid is de zijne; de aarde en hare volheid; hij gebiedt den regen en de wolken; hij laat de stroomen en de beekjes wandelen door de valleien;

hij opent Hagars oogen, dat zij een waterput ziet; hij klooft de holle plaatse, die in Lechi is, om Samsons brandenden dorst te lesschen. Maar uit deernis met een gevallen menschengeslacht, dat zich krank, dat zich den dood gegeten heeft aan een verleidelijk ooft, verlaat hij zijne heerlijkheid, die hij had eer de wereld was, en daalt af op de door de zonde onder den vloek liggende aarde, in de gedaante, en niet slechts in de gedaante, maar in het vleesch, in de natuur eens menschen; als een mensch, als een kind, dat geboren wordt uit eene dochter van de „Moeder aller levenden en — stervenden. Hij plaatst zich in allen opzichte in den kring der menschen; hij deelt in al hunne behoeften, al hunne ellenden; in al de tijdelijke straffen hunner zonden, schoon hij in hunne zonde niet deelt. Hij vernedert zich als een hulpelooze zuigeling, in doeken gewonden en liggende in een kribbe, zijn eersten dorst aan die dochter Eva's te klagen; hier op het kruis klaagt hij zijnen laatsten. Hongerende heeft hij zich tot zijn leeraarsambt voorbereid in de woestijn; dorstende volbrengt hij zijn hoogepriesterlijk werk op Golgotha. Daar, van den duivel verzocht zijn Godheid te toonen door tot steenen te zeggen, dat zij brood worden; hier, door des duivels werktuigen spottende naar Elia verwezen, dat deze hem verlosse. Heeft hij zich den arm verkort, dat hij in deze diepte zijner menschelijke vernedering niet meer over de krachten zijner almacht kan beschikken? Dwaze vraag! Alsof de almacht een oogenblik verpoosde almachtig te zijn. Heeft hij in deze zijne menschelijke vernedering nooit te voren over zijne almacht *willen* beschikken? O! ge-

wisselijk! En heerlijk is de tegenoverstelling van wat hij kan en wat hij wil, wat hij is en wat hij schijnt. Hij slaapt in het schip in de zwakheid zijner menschelijke natuur; en hij gebiedt den storm te zwijgen en de zee te bedaren, als de God die de elementen in zijn vuist knevelt. Hij schreit van bloot menschelijke aandoening bij het graf van Lazarus, en hij roept hem uit dat graf in het leven terug, als de Heer van leven en dood. — Thans dorst hem; en hoe aandoenlijk is die dorst in een, die op de bruiloft te Kana in Galilea, alleen maar opdat de gulle vreugde niet haperen zoude, het water in wijn veranderde, onmiddellijk, op zijn machtwoord; gelijk hij het van de schepping der wereld aan dagelijks doet in de vrucht des wijnstoks, wiens wortel hij drenkt uit zijne zalen, wiens beziën hij koestert met zijne zon.

En waartoe die vernedering? Waartoe die waarachtige menschheid? Waartoe dat deelen in alle menschelijke ellende? Waartoe deze hoogste ellende in 't menschelijk vleesch uitgestaan? Waartoe anders dan om de schuld der menschheid te dragen, te boeten, te betalen in dezelfde natuur, die gezondigd had, die strafschuldig is voor God. Ja, om den losprijs voor schuldige menschen op te brengen, een van God afkeerig menschdom met God te verzoenen, „Gods welbehagen in menschen weder te maken tot de stof van der Engelen lied, moest hij in het midden der menschheid optreden. Het is door zijne gemeenschap aan haar in alles, behalve in hetgeen in haar verdoemelijk is, de zonde: het is door zijn vrijwillig, onschuldig en heilig op zich laden van dat verdoemelijke zelf en het aannemen van de „bezolding" daarvan, dat hij in de

zijnen de menschheid herstelt, Gods beeld herstelt, ze zijner Goddelijke natuur deelachtig maakt (2 Petr. I: 4), ze heiligt. *Daarom moest hij die heiligt, en zij die geheiligd worden allen uit één zijn; om die oorzake moest hij zich niet schamen hen broederen te noemen* (Hebr. II: 11).

Alsof alles wat zijn lijden tot een Middelaarslijden maken moest, ook door een woord des Lijdenden moest worden aangewezen en verwaarborgd, drukt zich dat *menschelijk lijden*, dat *lijden in de natuur die gezondigd heeft* uit in dat woord: MIJ DORST; gelijk zich het lijden voor doemwaardigen door den Rechtvaardige, in die andere klacht, vragende, uitdrukt: MIJN GOD, MIJN GOD, WAAROM HEBT GIJ MIJ VERLATEN? — MIJN GOD, MIJN GOD, WAAROM HEBT GIJ MIJ VERLATEN? Dat is de *Hoogepriester, afgescheiden van de zondaren*, maar die in hunne plaats de zonde op zich neemt; MIJ DORST, dat is de Hoogepriester, in *alles den broederen gelijk geworden.* Straks spreekt in HET IS VOLBRACHT de Hoogepriester, *die door ééne offerande volkomelijk kan zaligmaken allen, die door hem tot God gaan;* en in het VADER, IN UWE HANDEN, de Hoogepriester *die zichzelven niet verheerlijkt heeft om Hoogepriester te worden*, maar die verheerlijkt wordt door en bij Hem, die tot hem gezegd heeft: *Gij zijt mijn* ZOON, *heden heb ik u gegenereerd.* — Zulk een Hoogepriester betaamde het God te stellen, zulk een Hoogepriester betaamde het ons te hebben. Zulk een Hoogepriester kon zijn de *Middelaar des Nieuwen Verbonds, welke allen die hem gehoorzamen een oorzake van eeuwige zaligheid worden konde.* Zulk een Hoogepriester hebben wij in Jezus Christus, waarachtig God en Mensch.

MIJ DORST! Ja, Heere Jezus! U dorst; want het koortsig bloed is als vuur in al uw aderen. Maar waarom zijt gij in deze versmachting gekomen? Omdat van alle eeuwigheid de liefde voor een zondig menschdom nog brandender in u was dan de hitte uwer smarte nu. Omdat gij van alle eeuwigheid dorsttedet naar hun eeuwig heil. Daar is niets, dat uw lijden overtreft, dan uwe liefde alleen; eene liefde die de verlating van God en de aanneming aller ellenden niet geschroomd heeft. U dorst, opdat gij de oorzaak onzes eeuwigen hongers en kommers, namelijk de zonde, weg zoudet nemen. U dorst, opdat gij, zoovelen als er geloovig naar uwe verdroogde lippen opzien, zoudt waarborgen tegen de versmachting in de onuitblusschelijke vlamme der helle. U dorst, opdat velen uit alle natiën, geslachten en tongen de gave Gods zouden kennen en begeeren, namelijk het levende water, dat gij uitdeelt, en waarvan gij gezegd hebt, dat hij, *die het drinkt, in eeuwigheid niet dorsten zal; ja dat het in hem zal worden een fontein, springende tot in het eeuwig leven.* U dorst, opdat *die in u gelooft, gelijk de Schrift zegt: stroomen des levénden waters zullen uit zijn binnenste vloeien;* stroomen van vertroosting, van verkwikking, van hoop, van kracht, van blijdschap. U dorst, op het bloedig kruis, opdat *uw bloed waarlijk drank* zoude zijn; opdat de gemeenschap aan uw versmachtend lijden en lavingloozen dood, hen die het kennen en waardeeren, tot het eeuwige leven laven zoude, en zij zich daarin bij den beker des nachtmaals zouden kunnen verheugen. U dorst, op het akelig Golgotha, waar gij ellendig, jammerlijk en naakt ten toon hangt, opdat eenmaal de uwen, die

hunne *kleederen hebben witgemaakt in uw bloed*, in uwen zaligen hemel, *niet meer zouden hongeren of dorsten*, aan geenerlei ellende meer zijn blootgesteld, en door u, o Lam die geslacht zijt! *geweid worden, daar gij hen ten leidsman zijt tot de levende fonteine der wateren, waar alle tranen van hunne oogen worden afgewischt!*

MIJ DORST. Zondaren, zondaren! Den Zaligmaker, *in de gelijkheid uwes zondigen vleesches tot u gekomen*, om daarin de straf en vloek der zonde te smaken, van Bethlehem af tot Golgotha toe, dorsttede aan het kruis. Eén ding vraag ik u: Dorst u naar den Zaligmaker? Dorst u naar de schuldvergiffenis, naar de gerechtigheid die voor God geldt, naar den vrede met God, naar het eeuwig leven, welke hij smachtende en verdorrende voor arme zondaren verworven heeft, opdat het hun in dit anders ellendig leven, opdat het hun in het anders verschrikkelijk sterven, nooit een oogenblik aan troost, aan verkwikking en herstelling ontbreken zoude? — *Zalig hij, die hongert en dorst naar de gerechtigheid, want hij zal verzadigd worden!* Zalig, die daar roept: *Heere, geef ons altijd van dat brood, altijd van dat water!* Hij mag het van hem begeeren. Jezus biedt het hem aan, met welmeenendheid, met hartelijkheid; o mijn medezondaar! immers, met dezelfde liefde waarmede hij den dorst op het kruis voor ons verdragen heeft. Gelijk „op den laatsten, den grooten dag des feestes," waarvan wij in het zevende hoofdstuk van Johannes lezen, roept hij op den laatsten, den grooten dag zijns levens, als

van zijn kruis ons toe: (MIJ DORST; maar) *zoo iemand* UWER *dorst, die kome tot mij en drinke!*

Wat is het, dat sommigen uwer van verre staan? Wantrouwen zij deze liefde? O mijn Heiland! wie kan dien hoon u aandoen, en uwen naam belijden. Keuren zij zich deze liefde onwaardig? Maar dat vraagt gij niet, o Heere! Gij vraagt, of zij dorsten; of zij noodig hebben, wat gij dorstende verwierft; en dat niet dan voor onwaardigen. Of *is* er waarlijk geen dorst; *is* het hart niet flauw, het bloed niet verhit, het hoofd niet kloppende, en de tong niet klevende aan het gehemelte, van wege het gevoel van schuld en verdoemelijkheid voor God, van wege de onrust des levens, van wege de vreeze des doods? Of heeft de wereld, de zinnelijkheid, de ijdelheid, lafenis, verkwikking, verdooving (gemyrrheden wijn) genoeg; verkwikking en verdooving van allerlei smaak en wansmaak? Heeft men zich te veel bakken uitgehouwen in dit leven, dan dat men zich naar die bron zou wenschen te keeren? Is het troebel, het onrein, het vergiftig vocht te zeer prikkelend op de tong, te zeer zoet voor 't gehemelte, dan dat men zich zou aangetrokken gevoelen door dat, ja rein en helder water; dat water klaar als kristal (Openb. XXII: 1), en in Gods zon als diamanten glinsterend, maar zoo flauw, zoo eenzelvig, zoo smakeloos, en toch ook „niets meer dan water!" — O averechtsche dorst! valsche trek der door de zonde bedorven, ziekelijke natuur, die verkwikking zoekt bij wat weldra walging zal verwekken; verfrissching bij hetgeen verhit, bij hetgeen den dorst aanvuurt, gaande houdt, eindelijk ondragelijk maakt; terwijl men de teuge veracht, die hem

verslaan zou voor goed! — O onverstand! dat op een weinig, in gescheurde bakken opgevangen vochtgedruppel rekent, in plaats van tot de bron te gaan, die daar vloeit, eeuwig en vol! De tijd komt, dat al die valsche verkwikkingen worden afgesneden; dat al die gescheurde bakken ledig en droog zijn, en die er op vertrouwd hebben, *beschaamd en schaamrood worden, en hun hoofd bedekken* (Jeremia XIV : 3).

Ach! hoe schrikkelijk is het *Mij dorst* van den onbekeerde; dat is, niet slechts van den erkenden booswicht, maar van elken zondaar, elken mensch buiten Christus; op zijn sterfbed. Al worden hem naar het lichaam de uitgezochtste verkwikkingen aangeboden, die in den hof der aarde gegroeid zijn: zijne ziele blijft, des bewust of onbewust, zonder lafenis, zonder een enkelen droppel waarachtigen troost, omdat die uit den hof des hemels komen moet! Zij versmacht, en zij gaat het oordeel der versmachting tegemoet. De rampzalige, die al zijn leven aan de teugen van wereld, zonde en ijdelheid genoeg gehad heeft, sterft versmachtend; en als hij daarginder zijne oogen opheft, ziet hij van verre de gelukkigen, wier simpele lafenis hij in dit leven bespot heeft. Dan zou hij wel een hunner willen bidden, dat hij *het uiterste zijns vingers in het water doopte* en *tot hem kwam* en *zijne tonge verkoelde!* Maar het mag niet gebeuren. Daar is eene stemme der gerechtigheid Gods, die tot hem roept: „U dorst! Maar het had niet alzoo behoeven te wezen. Opdat gij nimmermeer dorsten zoudt, heeft mijn lieve Zoon aan het hout des kruises moeten versmachten. Tevergeefs voor u versmachtte hij daar. Nu drinkt hij met de zijnen „den nieuwen

wijn in mijn koninkrijk;" maar gij hebt nooit tot de zijnen willen behooren; tusschen hen en u is eene groote klove."

O mijne vrienden! hebt deernis met den mensche, die aldus zijne zaligheid heeft voorbijgezien *in den mensche Jezus Christus*, *in wien*, als Paulus zegt, *de genade Gods en de gave door de genade overvloedig geweest is over velen* (Rom. V:15). En hebt deernis met uzelven, indien ook gij zoo blind zijt voor uw waarachtig heil, voor de tijdelijke en eeuwige verkwikkingen, welke hij in zijne versmachting den zondaar bereid heeft. Bidt God, dat hij door zijnen Heiligen Geest uw hart aftrekke van wat u toeschijnt geluk, blijdschap, troost, genot en leven te zijn, terwijl het is ijdelheid, dood en verderf! Bidt God, dat hij u geve naar Christus en zijne genadegave te dorsten; te dorsten, meer dan David naar het water uit Bethlehems bornput, zoodat gij in de kracht Gods door de vijanden uws geluks, zonde, wereld en duivel, henenbreekt om — het ter sluik te putten, zooals de helden Davids? neen, want het is reeds geput; om het u te zien toegereikt, om het u te zien aan den mond gezet, gelijk Rebekka's kruik aan den mond van Abrahams dienstknecht, als zij ze nederliet op hare hand, en hem te drinken gaf; wat zeg ik, om het u te zien ingegoten, met een grooter liefde, teederheid en blijdschap, dan waarmede zelfs Hagar de flessche zettede aan de blauwe lippen van Ismaël, haren zoon, zoodat hij oplook en herleefde. De Heere Jezus — hoor het, o neêrgebogen, o afgematte, o door de zonde verdorde en verzwakte! — de Heere Jezus wil dat gij opluikt; wil dat gij leeft; wil dat gij vernieuwd wordt in kracht; hij is

begeerig u de gezondmakende teuge in te storten, meer dan zijn dorstig hart begeerig was naar een dronk waters in Gethsémané, te Jeruzalem, op Golgotha, aan het kruis; het kruis, waar hij uitriep: MIJ DORST!

O gij gelukkigen! die de verkwikkende teuge van de hand van Christus door het geloof hebt aangenomen; welke is, reeds hier op aarde, uwe zaligheid! Uwe zaligheid, ook zelfs te midden van de bitterste beproevingen, het grievendst lijden; ook zelfs te midden van den boosaardigsten smaad en de blindste miskenning; ook zelfs al moest gij met Paulus uitroepen: *Tot op deze tegenwoordige ure lijden wij honger en dorst, en zijn naakt, en worden met vuisten geslagen, en hebben geen vaste woonplaatse!* Wij weten het, ook de Gemeente, die hij zich gekocht heeft door zijn eigen bloed, ook de schapen, die hij weidt, zijn somtijds als afgejaagde herten, die onder rampen en vervolgingen moeten schreeuwen naar de waterbeken; maar schreeuwden zij ooit tevergeefs? De goede Herder, brengt hij ze niet telkens weder aan zijne *zeer stille*, zeer vredige, *wateren*, zeggende: *Vreest niet, gij klein kuddeken; want het is mijns Vaders welbehagen*, u in het bezit dezer verkwikking te laten, u eenmaal tot de hemelsche fonteinen te brengen?

Als de Heere Christus aan het kruis uitriep: MIJ DORST! wist hij, *dat alles volbracht was, opdat de Schrift vervuld zoude worden;* de Schrift, die van zijne *striemen*, *wonden* en *verbrijzeling* (Jes. LIII); de Schrift, die van zijne *doorgraven handen en voeten*, *zijne uitgerekte leden;* de Schrift, die van *zijne verlating van God*, en van

zijn verdroogde kracht, en van zijn aan het *gehemelte klevende tonge* geschreven had (Ps. XXII); en hij erkende met een goddelijke vreugde, midden in het menschelijk leed, het eeuwig raadsbesluit Gods, zich gelijkblijvende in voorzegging en uitvoering; de alles volbrengende waarachtigheid des Eeuwigen Vaders, met wien hij naar zijne Godheid één is. Welnu, ook van zijne geloovigen is voorzegd, dat zij op de wereld *verdrukkinge hebben zullen* (Joh. XVI); van de geloovigen staat geschreven, dat God hen *als zijne lieve kinderen kastijdt* (Hebr. XII), en dat zij door lijden en strijden moeten beproefd, gelouterd en toebereid worden tot de hemelsche heerlijkheid met hun hoofd en Heer. Zoo weten ook zij dan, dat in deze smarten en jammeren de Schrift vervuld wordt; de wil, de zich gelijkblijvende, de uitgedrukte, en de goedertierene wil van God geschiedt. Zoo weten ook zij dan, dat in deze smarten en jammeren het werk des Heeren in hen wordt volbracht; en zij hebben goeden moed, en zij verblijden en verheugen zich, en zij zingen psalmen in den nacht des onheils, en zij vertroosten elkander, en reiken elkander de lafenis toe, die zij in Christus hebben.

Ach! ook Christus gewierd nog eene soort van lafenis, daar hij zijnen dorst klaagde. *Daar stond dan een vat vol ediks, en zij vulden eene spons met edik, en omleiden ze met hysop, en brachten ze aan zijnen mond.* De schrale, zure drank, dien de Romeinsche soldaten dronken, werd hem, evenwel niet zonder dat anderen hem die teuge zelfs wilden betwisten, en door hun bitteren spot met gal vermengden (Matth. XXVII : 49), in bekrompen

mate, op een broos steunsel toegestoken. Maar welke overvloedige, en welke zoete verkwikkingen kunnen geloovigen, kunnen broeders in Christus, zij het dan ook niet zonder beschimping en verbittering, elkander toereiken; kunnen niet bij hen van hand tot hand en van mond tot mond gaan; geschept, niet uit een bekrompen vat, maar uit den onuitputtelijken sprinkader van troost en vreugd, die hij voor hen stroomen doet; toegereikt, niet met een broozen, knikkenden hysopstengel, maar met den stevigen, den onverbreekbaren, den nimmer knikkenden staf des Woords.

O, doet het, gij geloovigen! doet het, broederen in Christus! Doet het altijd, en altijd meer! Doet het om de liefde diens Heeren wil, die voor u allen gedorst heeft, voor u allen water uit de rots heeft doen vloeien! Waar iemand bezwijkt; waar iemand verflauwt; waar iemands oogen een oogenblik gehouden worden, dat hij de bron des levens niet ziet; waar iemand de moed ontzinkt om te komen en te drinken; waar iemand meedoogenloos van de bornput gedreven wordt, gelijk de dochteren Jethro's, des priesters, door de herders van Midian; waar iemand — want ook dat gebeurt — gevaar loopt van dorst te versmachten, gelijk de schapen van Abraham en Loth, terwijl er twist is tusschen de herders: komt daar elkander te hulpe, onthaalt elkander, en versterkt elkander in het bezit van de gemeenschappelijke schatten en gaven, opdat het onder u in het geestelijke zij, gelijk het daarenboven in het tijdelijke was in de eerste gemeente te Jeruzalem, van welke geschreven staat: *En de menigte dergenen, die geloofden*,

was één hart en ééne ziele; en niemand zeide, dat iets van hetgene hij had zijn eigen ware, maar alle dingen waren hun gemeen.

Kan zulk een staat van zaken in het tijdelijke nu niet meer plaats hebben; is hij ook nu, daar het Christendom (althans uitwendig) alom beleden en beschermd wordt, niet meer noodig of nuttig; het beginsel, waaruit hij geboren werd, moet blijven, moet gezien, moet op elke betamelijke wijze uitgeoefend worden tot heerlijkheid Gods en van zijnen Christus, en tot heil der menschen. Dat beginsel is de liefde, eene lichtende en koesterende starre, die haar warmte en licht ontleent van de stralende en opwekkende zon der liefde van Jezus Christus. Die liefde zij er op uit, geestelijk en tijdelijk, aan al de broederen ongeveinsdelijk wel te doen; die liefde lave, verkwikke, vertrooste, verblijde al wat zij bereiken kan; zij zette zich geen grenzen van eigen uitverkiezing en verwerping, uit vreeze van zich aan het raadsbesluit Gods, aan de miskende, de duistere, de nog teedere uitverkorenen Gods te vergrijpen, en iemand te laten toezien, die recht had door haar in hare zegeningen begrepen te worden; die liefde zij zoo overvloedig, dat zij, veeleer dan het tegendeel, over de grenzen der erkende zielsgemeenschap heen, allen die den christelijken naam dragen, en dien niet door ergerlijken wandel te schande maken, omvatte, van hen alle dingen geloove, alle dingen hope, alle dingen verdrage, en alle dingen aan hen uitreike in den naam eens discipels. Dat elke geestelijke en tijdelijke weldadigheid, uit dit beginsel gedaan, door den Heere uit genade beloond wordt, weet gij, want hij heeft gezegd:

Zoo wie een van deze kleinen te drinken geeft alleenlijk een beker koud waters, in den naam eens discipels, voorwaar zeg ik u, hij zal zijn loon geenszins verliezen. En dat deze vergelding uitnemend zijn zal, weet gij ook, want wederom heeft hij gezegd: *Voor zooveel gij dit een' van mijne minste broeders gedaan hebt, zoo hebt gij dat mij gedaan.*

Zoo hebt gij dat mij gedaan. O liefelijke, o hartverkwikkende gedachte: „den Heere verkwikt, den Heere verblijd, den Heere *iets gedaan* te hebben." Gij die hem liefhebt, hoe gaarne hadt gij hem iets beters dan eene spons vol ediks toegestoken, daar hij op Golgotha uitriep: MIJ DORST. Welnu! Nog roept hij uit: MIJ DORST! In den hongerige, in den dorstige, in den kranke, in den gevangene, in den vreemdeling, in de weduwe, in den wees, die tot u schreien, en die zijne leden zijn, of het worden kunnen; voor wie *gij* misschien door de toereiking van geestelijke vertroosting of tijdelijke verkwikking het middel zijn kunt, om ze voor uwen Heer en voor zijnen hemel te winnen. Gedenkt uwen overvloed, en aan wien gij dien verschuldigd zijt; en toont, dat gij bij het kruis van Jezus staat. Amen.

ZESDE KRUISWOORD.

Johannes XIX : 30*a*.

TOEN JEZUS DAN DEN EDIK GENOMEN HAD, ZEIDE HIJ: HET IS VOLBRACHT.

Eén enkel woord. Maar wie spreekt uit, wat er in ligt opgesloten? Al de woorden van den Heiland aan 't kruis zijn zeer kort. Het kruis, voorwaar, is de plaats niet voor uitvoerigheid van redenen; en die zoo veel nadruk en zoo rijk een zin in een enkel woord leggen kan als de Heere Jezus, kan spaarzaam met woorden zijn. Het is telkens maar een enkele uitspraak, in een enkelvoudigen volzin vervat; behalve, treffende uitzondering! in het eerste woord, waar hij voor zijne vijanden bidt; en in het derde, waar hij aan zijn kruisgenoot het paradijs toezegt. Zijne liefde kon het eerste niet uitspreken, zonder de bijvoeging van een aandoenlijke drangrede: *Want zij weten niet wat zij doen;* noch het laatste zonder een troostrijke bekrachtiging: *Voorwaar, voorwaar zeg ik u.* Waar het er op aan komt, door gebed of belofte zondaren te troosten, heeft de Zaligmaker ook aan het kruis nog adems genoeg. Maar langer of korter, al wat hij zegt, is volmaakt;

drukt volledig uit wat HIJ wil zeggen, en wat WIJ noodig hebben te hooren; behelst een schat, ja een overvloed van waarheid, van balsem, van heil. Wie zou wenschen jota of tittel gevoegd te zien bij dat ééne bondige „HET IS VOLBRACHT?"

Dat ééne bondige „HET IS VOLBRACHT," omvat het niet den ganschen veelvoudigen raad des heils, het geheele veelstralige evangelium der genade? Is het niet het JA en AMEN *op zoovele beloften Gods als daar zijn?* Is het niet het vruchtbaar moederwoord van al die liefelijke klanken van vrede, zegen en zaligheid, waarvan de Schrift, waarvan de harten der geloovigen vol zijn?

Ja, Heere Jezus! alles is afgedaan, en alles is gezegd met dat ééne, HET IS VOLBRACHT! Het lijden uwes kruises was velerlei naar ziel en lichaam; verlating naar de ziele, en versmachting in het vleesch. Velerlei de vrucht uwes kruises voor twee werelden; hier liefde en eenigheid door den Heiligen Geest, en dáár het eeuwig paradijs door de vergeving der schulden; maar één was uw middelaars-, één het verlossingswerk, en dat ééne onverdeelde werk IS VOLBRACHT. Gij hebt niets meer te zeggen tot de door u geredde wereld. Hef uwe ziele op tot den Vader, en beveel uwen geest in zijne handen; buig dan het hoofd op de borst, en *geef* den geest. Want gij hebt alles afgedaan, waar alles van afhing, en hemel en aarde hebben vernomen, DAT HET VOLBRACHT IS. Luid genoeg hebt gij het uitgeroepen, dat uwe *van verre staande en aanschouwende* vrienden en vriendinnen het hooren konden; en niet

alleen zij, maar ook al de kinderen Gods, uit allen volke, *die over de aarde verstrooid waren, maar door uw kruis tot u getrokken en tot één vergaderd*, hebben het door alle eeuwen heen tot hun troost en zaligheid gehoord; gelijk allen die *daar verre zijn, zoovelen als er de Heere God toe roepen zal*, het tot hun troost en zaligheid hooren zullen. — Ook wij hooren het! Heere Jezus! Het zij ook ons tot troost en zaligheid. Amen.

Hierna Jezus wetende, dat nu alles volbracht was, opdat de Schrift zou vervuld worden, zeide: MIJ DORST. *Daar stond dan een vat vol ediks, en zij vulden eene spons met edik, en omleiden ze met hysop, en brachten ze aan zijnen mond. Toen Jezus dan den edik genomen had, zeide hij:* HET IS VOLBRACHT!

Tusschen het klagelijkst en het heilrijkst woord der wereld was slechts eene teuge ediks. Ach! hoe groot eene smart had zich in die klachte uitgedrukt, en hoe veel ellende in die andere, die haar voorafging. Welk eene aaneenschakeling van ziels- en lichaamslijden bereikte in die dubbelzinnige, ter nauwernood, en niet zonder tegenspraak, toegereikte lafenis haren laatsten term!

Nu evenwel is alles zoo goed als voorbij. De lijder heeft een weinig van den edik genomen, die een verkwikking heeten moest; hij heeft *al* den alsem gedronken, die in den beker was, welken de Vader niet van *hem had kunnen doen voorbijgaan, tenzij dat hij hem dronke*, en waarvan hij ook gezegd had: *Zoude ik dien niet drinken?* Al den alsem van door zijne vrienden verraden, verlaten, verloochend; door zijne vijanden

gebonden, geslagen, bespot, bespogen, belasterd; door zijn volk verworpen en *met de misdadigen gerekend;* door de Heidenen met roeden geteisterd, met doornen gekroond, aan een onteerend kruis genageld te worden. Al den alsem, dien de zonde der wereld te smaken gaf. Al den alsem van den toorn Gods tegen de zonde. Alsem voorzeker, waarbij de edik uit de spons zoeter moet geweest zijn dan honig en honigzeem! En als hij dien edik genomen heeft, alsof hij zijn hart gesterkt hadde om het uit te roepen, zegt hij met eene groote stemme (Matth. XXVII : 50): HET IS VOLBRACHT!

Het leven is geleefd, het lijden is geleden; reeds „smaakt" hij den dood, die alles bekroont; straks zal hij het hoofd buigen, en rusten van den zwaren, zwaren en nog eenmaal zwaren arbeid zijner ziele. Dan zal hij nooit meer klagen of stoffe hebben tot eenige klachte, hij die aan dit kruis twee zulke hartverpletterende klachten heeft uitgestort; dan zal niets meer op aarde noch uit de helle, vrijheid hebben hem een enkel haar zijns hoofds te krenken, die nu in al zijne leden *verwond, verbrijzeld en krank gemaakt is.* — Alles is uitgestaan; alles wat in het sterfelijk lichaam, van Bethlehem af tot hier toe, te lijden was, is VOLBRACHT; al de persingen, al de ontroeringen, al de bedroefdheden, al de doodsangsten, al de pijnen zijn doorworsteld. *Hij gaat in tot zijne ruste, en zijn werk volgt na hem.*

O! welgelukzalig de geloovige, die in zijns Zaligmakers uitgestaan lijden kracht vindt om ook eigen lijden in deze wereld, die in het booze ligt, uit te staan; die met een oog op hem, zijn galle en zijn edik neemt en

smaakt, zonder dat zij hem te wrang en te bitter vallen, daarom dat zijn Heiland er de scherpte en de bitterheid voor hem aan ontnomen heeft; die, sterk door dat heerlijk woord des apostels: *Zoo wij anders met hem lijden, wij zullen met hem verheerlijkt worden*, over zijn kruis triomfeert, zijne verdrukking licht rekent *en haast voorbijgaande;* maar zijne zaligheid *volbracht.* Ja, welgelukzalig hij! meer dan de dienaar der wereld, *levende alle dagen vroolijk en prachtig*, of althans zonder zorgen of tranen, met den honig aller aardsche genoegens gevoed en overvoed, maar verre van den donkeren heuvel, waar de waarachtig verkwikkende wijn voor arme zondaars in de perskuip getreden wordt; en die, zoo hij aan het lot geloofde, dat hij lichtzinnig tegemoet gaat, zou behooren *te weenen en te huilen over de ellendigheden, die over hem komen.*

HET IS VOLBRACHT. Het lijden is volkomen afgeleden. In den kelk, dien de Zaligmaker te drinken had, is geen enkele droppel overgebleven; ook den ondersten droesem heeft hij gesmaakt. En in het nu voltooide geheel van dat lijden is volbracht, geheel volbracht, het groote werk van den eenigen Middelaar Gods en der menschen, Jezus Christus; is geheel volbracht de verzoening van den mensch met God en van God met den mensch. In dat volbrachte lijden is de straf der zonde gedragen; de toorn Gods tegen de zonde uitgestaan; en die duivel overwonnen en openbaar ten toon gesteld, die in het paradijs (toen reeds niet meer der onschuld) zoo boosaardig over de arme Eva getriomfeerd had. Door dat volbrachte lijden is aan den dood zijn prikkel, aan het graf zijn overwinning ontnomen; door

dat volbrachte lijden zijn de geestelijke zegeningen van schuldvergiffenis, vrede met God, eeuwig leven, vernieuwing des gemoeds, en kracht tot heiligheid voor arme, doemwaardige, krachtelooze zondaren verworven; en dat alles zóó volkomen, als het lijden volkomen was.

HET IS VOLBRACHT. „Daar is geen ellende, geen jammer, waarvoor zondaren trefbaar zijn, welke ik niet van hen heb afgeweerd, of waaruit ik voor hen de ellende en den jammer niet heb weggenomen."

HET IS VOLBRACHT. „Daar is geen heil en heerlijkheid, waarvoor eenmaal naar Gods beeld geschapene, door de zonde vervallene wezens weder vatbaar zijn te maken, waarvoor ik ze niet vatbaar gemaakt, dat ik hun niet verzekerd heb; en zulks aan dit mijn kruis, door deze mijne ellende en jammer — die thans VOLBRACHT IS, gelijk hun heil." — Ziedaar wat de getrouwe Middelaar in het Zesde Kruiswoord zegt. Hij weet, dat er aan zijn groot middelaarswerk niets ontbreekt. Geen teug ediks heeft aan zijn lijden ontbroken; geen teug levenden waters zal er aan de fonteine tekort komen, die hij geopend heeft. *Al de dingen, die bij God te doen waren* om de zonden des volks te verzoenen, heeft de volmaakte Hoogepriester gedaan. *Door de ééne offerande*, die hij gebracht heeft, *heeft hij in eeuwigheid volmaakt degenen, die geheiligd worden* — hij weet het; — *heeft hij* VOLKOMEN *zalig gemaakt allen die door hem*, en op dat offer pleitende, *tot God gaan.* WETENDE DAT *alles volbracht was*, heeft hij gezegd: MIJ DORST; heeft hij verklaard: HET IS VOLBRACHT. Gelijk de Schepper na zijn zesdaagschen arbeid met een god-

delijk welbehagen had nedergezien *op al wat Hij gemaakt had, en ziet het was zeer goed;* zoo kon ook de Middelaar met een goddelijk welbehagen nederzien op al wat hij gezegd had en gezwegen, gedaan en geleden, geleefd en nu stierf — *en ziet het was zeer goed.* En gelijk de Schepper in dat goddelijk welbehagen op den zevenden dag gerust had van al zijn werk, dat *Hij geschapen had om te volmaken*, zoo mocht ook de Middelaar na zijn volmaakt werk, den sabbat des doods in dat goddelijk welbehagen tegemoet gaan. En gelijk het schepsel aan de schepping gebrek noch leemte ontdekken kan of zoeken durft, daar de Heere zelf van al zijn werk verklaard heeft, dat het zeer goed, dat het volmaakt is, zoo mag ook geen enkel zondaar de volkomenheid en de algenoegzaamheid verdenken of in twijfel trekken van dat werk, waarvan de Middelaar getuigt heeft, dat het VOLBRACHT IS.

Het komt er voor hem op aan, en zijn vrede bestaat in zich geloovig te verheugen, den duren losprijs zijner schuldige, zijner haar oordeel in zich omdragende ziele, aan welks betaling hij zelfs niet beginnen kan, waartoe geen gansche berg van goede werken, geen geheele zee van berouwvolle tranen een enkelen penning zouden kunnen opbrengen, omdat zij in de eerste plaats al evenwel geëischt — en in de tweede bezoedeld en onvolkomen zijn, en ook voor zichzelve genade behoeven; het komt er voor den zondaar op aan, zeg ik, om zich geloovig te verheugen, dien duren losprijs volkomelijk en tot den laatsten penning door den gekruisten Christus betaald te zien, *het handschrift, dat tegen hem was, aan zijn kruis genageld zijnde.* Het komt er op aan, om

door de onbetwistbare wezenlijkheid van dit feit: de gekruiste Christus heeft in de plaats van doemwaardige zondaren ALLES VOLBRACHT, telkens op nieuw, en telkens levendiger, overtuigd te worden, dat alle inbeelding van eigen pogingen, om zich tot op een zekere hoogte tot de zaligheid op te heffen en Gods genade als tegemoet te komen, ijdel en schuldig is; en bij het kruis van Christus nieuwe kracht te verzamelen, om al zulke inbeeldingen, die de duivel, op allerlei wijze en in allerlei verkleeding, nog weder telkens aan de geloovigen zou willen opdringen, te wederstaan, beschaamd te maken, uit te drijven. Het komt er op aan, om bij het licht, dat hij erkent des Geestes te zijn, niet alleen in zijn natuurlijken toestand een volslagen armoede, blindheid en naaktheid te ontdekken, maar ook om in zijn geloof, zijn boetvaardigheid, zijne liefde, zijn ijver, zijn hoop, te erkennen velerlei gebrek, zwakheid, flauwheid, wisselvalligheid; en nergens een zweem of schaduw van volkomenheid dan alleen — in dat volkomen, dat *volbracht*, dat afgedaan werk van den getrouwen Christus; maar daarin dan ook eene *volheid* te zien, waaruit hij in zijne dorheid en zwakheid ontvangt, als Johannes getuigt, *genade voor genade.* Het komt er op aan, om; en niet alleen bij wijze van aansluiting aan eene veilige kerkbelijdenis, maar oprecht en met overtuiging des harten; tot dien Christus te zeggen: „Ach, dierbare Jezus! ik kan niets tot mijne zaligheid doen; maar gij, gij *kunt* daartoe niet alleen alles doen, maar gij *hebt* daartoe alles gedaan. Het is uw voltooid werk. Bewaar mij, daar iets van het mijne in te mengen! Die *doode vliege* van mij zou uwe kostelijke *zalve stin-*

kend maken; en wat is de wonde van mijn arm zondaarshart zonder die zalve?"

Ja, Geliefden, de zaligheid van zondaren is het volbrachte werk des Middelaars aan het kruis. Nochtans — merkt het op, bid ik u, het is treffend! — roept die Middelaar aan zijn kruis niet uit: IK HEB *volbracht*; maar HET IS *volbracht.*

De verzoening van zondaren met God, door het plaatsvervangend lijden van den Zone Gods in het vleesch, geschiedt niet in spijt van God den Vader.

Des Vaders welbehagen in zondige menschen wordt niet door den zich voor zondige menschen opofferenden Zoon als bij verrassing overweldigd; niet zóó dat het; vergeeft mij de dwaasheid der woorden om den wille van de duidelijkheid der zaak! niet zóó dat het, daar Hij anderszins liever in zijne heiligheid had willen blijven toornen, Hem door het bloed, de tranen en de smeekingen van den Zoon, in de dagen zijns vleesches als wordt afgeperst. Neen, neen! des zondaars rechtvaardiging en zaliging geschiedt niet in spijt van en ondanks God, maar in spijt van en ondanks de zonde! Het is de zonde, die het offer eischt, zal de heiligheid, zullen al de volmaaktheden Gods in haar geheel, zal Hij aan zichzelf gelijk, zal de wet zijns bestaans ongeschonden blijven. En het is de liefde Gods, die het offer niet spaart; zelfs niet spaart, als dat offer niet anders zijn kan dan de Zoon zijner liefde.

Ziet, zoo belijden wij, zoo luide als de tegensprekers van alle eeuwen, die de leer van het plaatsvervangend lijden in verdenking willen brengen door te beweren,

dat zij, die haar in den bijbel lezen, van God een bloeddorstig wreedaard en van Christus een slachtoffer van zijn onderstelde wraakzucht maken — zoo belijden wij, zeg ik, zoo luide als de tegensprekers, dat de opperste oorzaak van het middelaarslijden van Christus *is de liefde Gods*, *daarin*, als Paulus zegt, ONS GEOPENBAARD, *dat Christus voor ons gestorven is, als wij nog zondaars waren.* Wij weten, dat de liefde Gods voor zondaren, niet voor het eerst is uitgelokt door het feitelijk daarzijn van het kruis, maar dat zij er zich in *betoond* heeft. Wij weten, dat de liefde Gods van alle eeuwigheid heeft besloten den zondigen mensch te behouden, en dat God van alle eeuwigheid het eenige middel tot zijne behoudenis gekend en bepaald heeft, als hij zeide: *Gij zijt mijn Zone; heden heb ik u gegenereerd.* In die liefde en dat besluit zijn Vader en Zoon één, gelijk zij volkomen één in wezen zijn. Het is die eenheid in wezen, liefde en besluit, welke den VADER bewoog den *Zoon over te geven*, *opdat een iegelijk die in hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe;* welke den ZOON de *gestaltenis Gods doet verlaten*, *om in de gestaltenis eens dienstknechts vernederd te worden tot den dood des kruises;* welke den VADER doet zijn *in den Zoon de wereld met zichzelven verzoenende;* welke den ZOON *de zonde der wereld* op zich doet laden en *wegnemen*, en zich zoo innig met de schuldige menschheid vereenzelvigen, dat hare zaak de zijne wordt; dat hij ondervindt, hetgeen zij verdient te ondervinden, tot het punt dat hij moet klagen, dat God, wien hij zich op dat oogenblik verbiedt zijnen Vader te noemen, *hem verlaat.* Het is de Zoon, die in zijnen persoon als

zoodanig *lijdt*, en die dit klaagt; die ook zegt: MIJ DORST. Het is de Vader, de heilige en rechtvaardige, die het kruisoffer des Zoons aanneemt, om diens offers wille de zonde vergeeft en het paradijs opent. Maar het is het werk, gelijk de wil, van beiden Vader en Zoon, in eenheid van Goddelijk bestaan, dat de zondige wereld behouden worde. En van dat werk van beiden Vader en Zoon, dat werk van God, zegt de Godmensch aan het kruis: HET IS *volbracht.* Zijn IK als de Godmensch, dat in het MIJ *verlaten* en MIJ *dorst* op den voorgrond staat en aanwijst, dat HIJ het offer is voor de zonde, de plaatsbekleeder van hen, die van God verdienden verlaten te worden en eeuwiglijk te versmachten; dat IK van den Godmensch verliest zich, na oplossing van al de wanklanken, die het lijden van den Rechtvaardige medebracht, in de ÉÉNHEID van het Goddelijk wezen; niet IK HEB *volbracht*, maar HET IS *volbracht.* „Wat de Vader altijd wilde, wat Ik altijd wilde, wat de *Vader tot nu toe werkte* en *Ik tot nu toe werkte*, *dat is* VOLBRACHT. *Ik en de Vader zijn één.*"

In de eenheid van den Zone Gods met den Vader ligt de volkomenheid, de algenoegzaamheid, de oneindige waardij, en de onomstootelijke vastheid van zijn middelaarswerk: daarin bestaat, gelijk al de duisterheid, zoo ook al het licht van den raad des heils: duisterheid voor het begrip, dat geen goddelijke geheimen achterhaalt; licht voor het geloof, dat in de goddelijkheid dier geheimen een inwendig *bewijs* heeft *der zaken*, *die het niet ziet en een vasten grond der dingen*, *die het hoopt.*

Nog eens dan: Het verlossingswerk is zoowel een werk des Vaders als des Zoons; maar het wordt in en

door het lijden des Zoons in het vleesch, in gehoorzaamheid aan den Vader, tot heerlijkheid van beiden Vader en Zoon, volbracht. En de troost van die waarheid is deze: Dat de Vader, die om des Zoons wil de zonde vergeeft, den geloovigen zondaar even lief heeft als die Zoon, die hem ten prijze zijns bloeds de vergiffenis verworven heeft; naar dat woord des Heeren: *De Vader zelf heeft u lief, dewijl gij mij lief hebt en gelooft, dat ik van den Vader ben uitgegaan.* De troost er van is deze: Dat, even gelijk Jezus Christus, *wetende dat alles volbracht was, zijn geest* blijmoedig in zijns Vaders handen aanbeval, zoo ook een iegelijk geloovig zondaar, wetende en belijdende dat alles voor hem *volbracht is*, zich in leven en sterven gerust op God verlaat en aan God overgeeft; overtuigd dat God niet alleen van hem als zondaar, zoo min als van Christus als Middelaar, niets meer eischen zal, omdat Hij door het offer van Christus *voldaan is;* maar ook dat God in zijne vrijspraak en zaliging niets anders ziet, dan de vervulling van zijn eigen Goddelijke begeerte en eeuwig besluit. Ja, dat hij Hem welkom is tot de zaligheid, die hem *weggelegd is van voor de grondlegging der wereld*, gelijk Christus *tot de heerlijkheid, die hij bij Hem had, eer de wereld was.*

HET IS VOLBRACHT. Het lijden is volbracht; in dat lijden, het middelaarswerk van Jezus Christus; in dat middelaarswerk, de verlossing der wereld naar het eeuwig liefdebesluit Gods. Dat liefdebesluit is altijd geweest de kern, de ziel, het uitzicht van Gods openbaring. Het werd bekend gemaakt en uitgesproken in belofte; van het paradijs af, tot door den mond van

den laatsten der profeten toe. Het werd afgebeeld door de ceremoniën der wet, *hebbende een schaduw der toekomende dingen.* De herkenteekenen van zijne vervulling zijn opgegeven met telkens sprekender uitvoerigheid. Nu is het vervuld; nu is het volbracht; voor het oog der wereld. Nu heeft plaats gehad, al wat niet alleen besloten, maar ook geopenbaard, maar ook voor de wereld, door waarachtigheid der Schrift, bezegeld was. Der *slang is de kop verbrijzeld;* de *zegen over alle geslachten gekomen;* het *eeuwig koninkrijk gesticht;* den *zachtmoedigen een blijde boodschap gebracht*, den *gebrokenen een zacht verband; vrijheid* den *gevangenen uitgeroepen*, en den *gebondenen opening der gevangenis;* ja, *uitgeroepen het jaar van 't welbehagen des Heeren*, *om alle treurigen te troosten.* En zulks doordien Jezus Christus, de Hoogepriester, op wien al de hoogepriesters zagen, eens voor al verzoening gedaan heeft voor het volk; omdat Jezus Christus, in zijne zelfofferande, het waarachtig zoenoffer voor de zonde heeft aangebracht, waarvan al de offers voorafbeeldingen waren; voorafbeeldingen, verordineerd door God, die zijn besluit van verzoening niet verbergen, niet inhouden konde, maar openbaren moest, zoo Hij immers iets openbaarde, daar het was en is het middelpunt en doel van al zijne wegen met het gevallen menschdom; terwijl nochtans de uitvoering van dat besluit wachten moest, tot de Hem bekende volkomen volheid der tijden. En als die dáár was, *ziet, hij kwam, van wien in het begin des boeks geschreven was,* en het *werd volbracht.*

En zoo zal ook alles *volbracht* worden, wat als vrucht, als gevolg, van deze groote volbrenging is beloofd en

voorzegd; alles naarmate van de trapswijze rijpheid der tijden. De wederkomst van den Zoon; zijn vrederijk op aarde; het einde; het gericht; de overgifte van zijn rijk aan den Vader; de nieuwe hemel en de nieuwe aarde; het nieuw Jeruzalem, nederdalende van God uit den hemel als een bruid, die haren manne versierd is. God alles in allen; zijn tabernakel bij de menschen; en dit woord uit zijnen mond, waarin zich alles oplost: HET IS GESCHIED. *Ik ben de Alpha en de Omega, het begin en het einde.*

Dat: HET IS GESCHIED, is zoo zeker als dit: HET IS VOLBRACHT. Zoo zeker als de eerste dingen zullen voorbijgaan, zullen de nieuwe dingen worden daargesteld. En die deel heeft aan dit HET IS VOLBRACHT, zal deel hebben aan hetgeen in dat HET IS GESCHIED heerlijks en zaligs wordt uitgedrukt. Zoo waarachtig als God het kruis gevestigd heeft op zijne oude beloften, zoo waarachtig heeft Hij zijne nieuwe beloften gevestigd op het kruis. *Alle Gods woorden zijn waarachtig en getrouw* (Openbaring XXI:5).

Ziet gij nu, o wereld! hoe heerlijk en hoe vast de verwachtingen van den geloovigen Christen zijn, die in het werk zijns Middelaars niet maar een begonnen, maar een volbracht, niet maar een groot, maar een volkomen werk ziet; niet maar de standvastig doorgezette poging van een hemelschen vriend, maar de vervulling van een van eeuwigheid genomen en in het Woord der belofte uitgedrukt besluit Gods, door een Goddelijke, die met God één, die God is?

Begrijpt gij nu, hoe zulke verwachtingen, en zulk eene gerustheid hem gelukkig en in hope zalig maken kunnen, te midden van al het wisselvallige des levens en de bedriegelijkheid van al het aardsche, zoo menschen als dingen? Maar ook: hoe deze verwachtingen en die gerustheid hem verheffen boven alle aardsche begeerlijkheden en beuzelingen, die haastig voorbijgaan, daar zij hem vervullen van de begeerlijkheid des hemels, en bezig houden met de eeuwigheid en wat een eeuwigheid vervult? En kan dat alles u niet tot jaloerschheid verwekken? Kunt *gij* nog altijd zooveel genoegen blijven scheppen in het beginnen van allerlei arbeid, dien gij *niet* voleindigt, in het opzetten van allerlei werk, dat gij *niet* volbrengt; *ijdelheid en vermoeiinge des geestes!* in plaats van uw heil te stellen in het VOLBRACHTE HEIL VAN GOLGOTHA, hetwelk in alle eeuwigheid zijn vrucht draagt! *Ook u is het evangelium verkondigd*, gelijk aan de geloovigen. *Maar het woord der prediking deed u geen nut, omdat het niet met geloove gemengd is geweest bij u, die het gehoord hebt. Och! of gij*, en och of velen uit u, *nog bedachten in dezen hunnen dag, wat tot hun vrede dient;* de engelen niet langer de *vreugde* misgunden, die zij hebben *over een iegelijk zondaar, die zich bekeert;* ophielden de eeuwige liefde van God en zijn Christus te miskennen, te versmaden, *die niet wil, dat de zondaar sterve, maar dat hij zich bekeere en leve!*

Ziet gij nu, o bekommerde en zwakgeloovige, maar toch geloovige ziele! dat gij ondanks al uwe zwakheid, waarin gij oprecht moet bidden versterkt te worden,

niet behoeft tot twijfelmoedigheid te vervallen, dewijl het niet is de grootte, de sterkte, de levendigheid, de onwankelbaarheid van uw geloof, maar de volkomenheid van het gansch en al volbrachte werk der verlossing in Christus, uwen Zaligmaker, dat u behouden moet? *Want*, zegt de Apostel, *wij zijn Christus deelachtig geworden, zoo wij anders het beginsel dezes vasten gronds tot het einde toe vasthouden* (Hebr. III:14). Grijpt het dan telkens weder, als de Booze het u ontspelen wil. Ook u is een werk opgelegd, een groot werk, het werk van uwe heiligmaking, van de vastmaking uwer roeping en verkiezing, van uwe voorbereiding tot het eeuwig leven; en dat alleen tot heerlijkheid Gods. Ja, God moet in u, gelijk als in uw Heiland verheerlijkt worden. Het kruis der verzoening legt dat werk u op, en ontvonkt er u voor in hetzelfde oogenblik, dat het u rust geeft van alle aardsch en ijdel gestreef en gezwoeg. Dat werk volbrengt gij in dit leven nooit; en schoon gij er altijd meê bezig zijt, gij bemerkt zelfs niet, dat gij vordert; gij oordeelt veeleer, dat gij achteruit gaat; want naarmate Christus meer over u licht, licht hij ook meer over den weg, die vóór u ligt, en breidt zich uwe taak van alle kanten uit. Ach! waar dwaalt gij henen in onrust en twijfelmoedigheid, zoolang gij u inbeeldt den Heere met een eenigszins volbracht werk van berouw, en geloof, en liefde, en bekeering te moeten tegemoet gaan! Ziet op Golgotha! dáár is een volbracht werk. Het eenige. Als dat uw troost en uw kracht is, zult *gij de trage handen en de slappe knieën oprichten*, en, in uw zwakheid roemende, uw weg gaan, moge het ook niet dan met veel vallen en opstaan zijn! Zoo-

lang gij de vrijmoedigheid niet hebt op het volbrachte werk van Christus, al is het met een zwak en gebrekkig geloof, te vertrouwen; zoolang heeft de Satan een onbegrijpelijke macht over u, om u af te trekken van den weg des behouds, en in het gezicht der haven te doen verzeilen op de klippen van vertwijfeling en verharding. Ach, *bedroeft den Heiligen Geest Gods niet!* Vertrouwt ditzelve, *dat Hij, die in u een goed werk begonnen heeft, dat* VOLEINDIGEN *zal tot op den dag van Jezus Christus. — En onze Heere Jezus Christus zelf, en onze God en Vader, die ons heeft lief gehad en gegeven heeft een eeuwige vertroosting en goede hope in genade, vertrooste uwe harten, en versterke u in allen goeden woorde en werke.* Amen.

ZEVENDE KRUISWOORD.

Lukas XXIII : 46.

EN JEZUS, ROEPENDE MET GROOTER STEMME, ZEIDE: VADER, IN UWE HANDEN BEVEEL IK MIJNEN GEEST. EN ALS HIJ DAT GEZEGD HAD, GAF HIJ DEN GEEST.

Zoo komt er na het laatste, nog een allerlaatst woord. Gelijk het einde alles lijdens, zoo scheen ook het einde alles sprekens gekomen in dat plechtig HET IS VOLBRACHT. Maar gelijk al het lijden zich moest voltooien en oplossen in den dood, zoo moest zich al het spreken voltooien en oplossen in het gebed. Met een gebed had de Zaligmaker het kruis bestegen; met een gebed wilde hij aan het kruis zijn leven eindigen; met een gebed tot den Vader. Hoe moest ons telkens en nu weder de veelbeduidende schikking dier zeven woorden treffen. In het duistere midden staat, als uitdrukkende het toppunt des lijdens de bittere klachte: MIJN GOD, MIJN GOD, WAAROM HEBT GIJ MIJ VERLATEN; aan zijne donkere schaduwzijde dat hartverscheurend menschelijk: MIJ DORST; maar aan den lichtkant dat Goddelijk veelbelovende: HEDEN ZULT GIJ MET MIJ IN HET PARADIJS ZIJN. Voorts het woord, dat van het

afgedane Verlosserswerk getuigenis geeft, tegenover het woord, dat den nieuwen discipelplicht aanwijst: HET IS VOLBRACHT, tegenover ZIE UWE MOEDER. Ach! hoe gering is, wat de Heere den zijnen te volbrengen geeft, vergeleken bij hetgeen hij voor de zijnen heeft volbracht! Eindelijk het gebed voor zichzelven, tegenover het gebed voor zijne vijanden. En in dit gebed voor zichzelven hooren wij nog eenmaal dienzelfden Menschelijke en Goddelijke, dien wij in al zijne woorden met heiligen eerbied en liefde bewonderd hebben. Dan is het genoeg: het hoofd buigende geeft hij den geest. — Lieve Vrienden! Het moet ons allen genoeg zijn. Die dierbare Zeven Woorden, waarvan wij nog heden het laatste zullen overwegen; en met aandoening scheide ik er van; zijn zoo goed als zeven boekdeelen vol goddelijke onderwijzing, vol goddelijken troost vooral. O kruis! daar is geen hout gelijk het uwe! Wat al vijgen lezen wij van uwe doornen. Voor den Heiland niet dan een staak van pijn en smarte, zijt gij voor zijne vrienden als de staf Aärons, welke *bloeide, en bloesem bloesemde, en amandelen droeg.*

Broeders en Zusters! door de genade Gods heb ik met uitnemenden zegen voor mijzelven tot hiertoe deze taak volbracht. De opzettelijke behandeling van des Heilands woorden aan het kruis, heeft mij in die ééne wetenschap, welke ik onder u wensch te weten, te verkondigen, en, mocht het zijn! te beleven: de wetenschap der zaligheid in den Gekruiste, op een allerdierbaarste wijze versterkt en verlevendigd. Krachtelijk hebben zij voor mij, als zoovele stralen, over den raad des heils gelicht. Och, dat zij ook maar mijn

hart nog meer verwarmd hadden! Hoe is het met u geweest? Om den dooden tonder van ons gemoed te verwarmen, brandende in ons te maken, moet al het licht, dat uit God is, in het holle brandglas des geloofs verzameld worden. Het verstand is slechts een spiegel, die het terugkaatst; het gevoel dikwijls niet meer dan een klare ruit, die het doorlaat; wat men de gave van een dieper inzicht noemt, kan gelijk zijn aan dat driekantig glas, hetwelk het licht in zijne zeven kleuren vermag te scheiden, maar ook al zonder warm te worden of te verwarmen — een schoon, een treffend, een verrukkend spel; maar slechts een spel. En toch daar is zooveel gevaar om dat alles voor iets wezenlijks te nemen! Och, Heere Jezus! ontneem ons alle begoochelingen, en laat de overweging van uw laatste woord aan 't kruis, voor ons allen een onmiskenbaren, diep dóórdringenden zegen medebrengen!

Al het lijden, zeide ik, moest zich nog voltooien en oplossen in den dood. En ook die dood moest door den eigen mond des Verlossers, zoowel als zijn ziels- en lichaams-lijden *genoemd* worden. Hij spreekt van hem, daar hij met eene groote stem, en in éénen adem met die heerlijke verklaring: HET IS VOLBRACHT! *zijnen geest in de handen van God den Vader aanbeveelt;* tot een bewijs, dat hij sterft, een natuurlijken dood sterft, en met bewustheid sterft;
een bewijs, dat hij vrijwillig sterft;
en een bewijs, dat hij, in gehoorzaamheid aan den Vader, blijmoedig en vertrouwend sterft.

Ja, Jezus sterft; sterft, omdat hij een mensch is; omdat in hem het Eeuwig Woord vleesch geworden is in den schoot van Maria; sterft tengevolge der martelingen, hem dezen geheelen nacht en nu laatstelijk aan dit kruis aangedaan, waar gedurende zes uren, onder de schrikkelijkste pijnen en smerten, zijn bloed uit vier diepe wonden gevloeid heeft. Tot zijn leven en lijden in het vleesch, dat is tot zijn Middelaarsambt, behoorde met nadruk het sterven. Voor zondaren had hij de gelijkheid des zondigen vleesches aangedaan; voor zondaren moest hij, in de gelijkheid des zondigen vleesches, de bezoldinge der zonde ondergaan. Hij kwam om zijne ziel, dat is zijn LEVEN *te stellen tot een rantsoen voor velen* De barmhartige Hoogepriester moest niet slechts *in de dagen zijns vleesches*, en in de ure zijner *persinge, gebeden en smeekingen met sterke roepingen en tranen offeren* (Hebr. V : 7), maar hij moest ook *zijne ziele*, d. i. zijn leven, *stellen tot een schuldoffer* (Jes. LIII : 10). *Om het lijden des doods*, was hij, die als de Zone Gods zoo oneindig verre verheven was boven de engelen, *een weinig minder dan de engelen geworden, opdat hij, door de genade Gods* over eene doodschuldige wereld, den DOOD *voor allen smaken zoude* (Hebr. II : 9). In dien dood is het leven des zondaars. Hij volbrengt alles voor hem. Hij is het zwijgend AMEN op het luid uitgeroepen HET IS VOLBRACHT. Hij is de omega van *die* vernedering, en de alpha van *die* verhooging van den Heere, in welker gemeenschap de vrede en de hope des geloovigen gegrond is. Het alles beslissend keerpunt voor den Verlosser en voor zijne Verlosten.

Daarom was er der Goddelijke genade zooveel aan

gelegen, dat die dood des Heeren Jezus openlijk welbevestigd mocht zijn. Daarom moesten zoo groote teekenen aan aarde en hemel hem getuigenis geven. Daarom moesten zoo natuurlijke verschijnselen hem vergezellen. Want wat natuurlijker in een stervende aan zulk een lijden, dan die klacht van dorst, een oogenblik vóór zijn verscheiden; die kortstondige opwekking, waarin hij met luider stemme eenige woorden uitspreekt; en daarop het ontzinken van alle krachten, en het buigen van het hoofd tot den jongsten snik? Daarom moest de overtuiging van des Gekruisten waarachtige dood zoo sterk zijn, dat zijne *beenen niet gebroken werden;* en wederom zoo zwak, dat men zijne zijde *met een speer doorstak*, opdat bloed en water uit een breede hartewond, voor alle twijfelaars en geslachten, die zekerheid boven alle bedenking stellen zouden: „Jezus Christus is op Golgotha aan het kruis een natuurlijken, een menschelijken dood gestorven." Daarom bevestigt de evangelist-ooggetuige dit hoogstdierbaar en gewichtig feit met eene afzonderlijke verklaring: *Die het gezien heeft, die heeft het getuigd, en zijn getuigenis is waarachtig; en hij weet, dat hij zegt 't geen dat waar is, opdat ook gij gelooven meugt.* Maar daarom moesten wij ook van de veege lippen des Heeren zelven vernemen, dat hij waarlijk den *dood* smaakte, menschelijk smaakte, dat hij zich bewust was te sterven, gelijk hij *daartoe in deze ure gekomen was.* Dat hij den dood menschelijk smaakte. Voor den Heiland als waarachtig mensch, was ook dat donker oogenblik op handen, waarin de geheimzinnige scheiding van lichaam en ziel zoude plaats hebben, en dat, als het met bewustheid wordt tegemoet

gegaan, een eigenaardigen, met geen anderen te vergelijken angst in de ziele stort. Nu, deze angst is zijne laatste poging, en hij perst hem tot dien uitroep, waarmeê hij tot den Vader toevlucht neemt, als die, naar het woord van den Zestienden der psalmen, zijne ziele in het doodenrijk niet verlaten zal: VADER, IN UWE HANDEN BEVEEL IK MIJNEN GEEST!

Ziedaar dan nu zijn laatste smart geofferd, met zijn laatste gebed. Dat gebed is tevens als de *opdracht* van het geheele offer zijns lijdens en levens, waarvan hij al het ijselijke naar ziel en lichaam, en al het genoegzame voor God en menschen gevoeld en getuigd heeft. Met zijn volle bewustzijn had hij de ontzaglijkheid van den toorn Gods tegen de zonde, bovenal gevoelbaar in zijne verlating, met zijne volle bewustheid de diepte der menschelijke ellende in het menschelijk lichaamsleed uitgestaan; met zijn volle bewustheid had hij in dit alles het verlossingswerk VOLBRACHT gezien; met zijne volle bewustheid voelde hij nu zijn einde naderen; en in zijn volle bewustheid sloot hij den kring zijner smarten en zijner woorden met dit gebed: VADER! IN UWE HANDEN BEVEEL IK MIJNEN GEEST. Wetende dat hij niet meer spreken zoude; wetende dat hem niets meer overschoot dan te sterven; *wetende dat hij van God uitgegaan was en tot God henenging:* VADER, IN UWE HANDEN BEVEEL IK MIJNEN GEEST!

VADER! IN UWE HANDEN BEVEEL IK MIJNEN GEEST. De vrijwilligheid der zelfofferande van Christus spreekt luide en goddelijk in dit anders zoo menschelijk woord. In het verheven voorwerpelijke HET IS VOLBRACHT,

merkten wij op, hoe de persoon des Lijders in de grootheid der lijdensvrucht verdween, en het persoonlijk werk van den Middelaar in de heerlijke uitkomst van het eeuwige raadsbesluit Gods, waaraan hij als de eenige Zone Gods deel had, en hetwelk zoowel des Vaders was als het zijne. Maar dat allerlaatste woord bepaalt de aandacht bij zijn persoonlijk IK. Na drie woorden gesproken te hebben tot anderen en tot anderer troost; na er twee te hebben geuit, om te zeggen wat hij van den Vader, wat hij in de menschelijke natuur leed; na tot heerlijkheid Gods getuigd te hebben, dat de vervulling zijns liefderaads in hem volkomen was; zal hij nog één woord voortbrengen, hetwelk, daar het biddend opgaat in zijnen menschelijken doodangst, tegelijk toont, dat hij volbracht heeft, wat volbracht is, en dat hij het volbracht heeft in vrijwillige gehoorzaamheid. Hij voelt den dood naderen, maar het is, omdat hij afstand doet van zijn leven; van dat leven, waarvan hij gezegd heeft: *Niemand neemt hetzelve van mij af, maar ik legge het van mijzelven af; ik heb macht het af te leggen, en heb macht het wederom aan te nemen.* Hij had eerder kunnen sterven; hij had onder de grootste folteringen zijne ziel langer in het lichaam kunnen ophouden, maar hij bewaart ze juist zóó lang, als het voor de wereld noodig is; dan legt hij haar af, door zijn eigen wil. Hij heeft haar niet willen bedwelmen met den aangeboden gemyrrheden wijn; maar hij heeft, te zijner tijd, den edik geëischt, wiens schrale droppelen hij drinken moest en wilde, en die hem misschien lichamelijke kracht tot deze laatste, groote uitroepen gaf. Nu sterft hij geheel natuurlijk als gepijnigd mensch;

maar tegelijker tijd als de *Vorst des levens*, die het leven aannam en nu aflegt, en weder aannemen zal. Gelijk in de paaschzaal tot zijne discipelen: *Staat op, laat ons van hier gaan*, zoo op het kruis tot zijnen Vader: IN UWE HANDEN BEVEEL IK MIJNEN GEEST. Opdat de wereld wete, dat hij *den Vader lief heeft, en alzoo doet*, uit eigen vrijen wil doet, *gelijkerwijs de Vader hem geboden heeft!* Hij beveelt zijnen geest in des Vaders handen, en let er op! DAT GEZEGD HEBBENDE GEEFT *hij den geest.* Daar is geen oogenblik van uitstel of verwachting; hij stelt zijnen geest niet slechts met biddende woorden, maar *metterdaad* in de handen zijns Vaders; omdat *zijne ure gekomen is*, omdat hij nu sterven *wil.*

Krachtiger dan door Lukas, is dan ook de *daad* van des Heeren sterven — want het was eene daad, en niet een lijdelijk ondergaan, schoon langs den natuurlijken en lijdelijken weg, die van eeuwigheid door hem bepaald was, als hij zeide: *Zie! ik kome, om uwen wil te doen, o mijn God!* — krachtiger, zeg ik, dan door Lukas, is dan ook die daad van des Heeren sterven, door Mattheus, en nog krachtiger door den innigen Johannes uitgedrukt; en het is te verwonderen, dat onze nauwgezette Overzetters het onderscheid in de Grieksche uitdrukkingen niet hebben teruggegeven. Lukas zegt eigenlijk: *hij blies den geest uit;* Mattheus zegt: *hij ontsloeg den geest;* en Johannes: *hij gaf den geest over*, en wel de laatste onder bijvoeging van deze bijzonderheid: *het hoofd buigende.* Het gezegend hoofd viel niet neder op de borst, nadat hij den geest gegeven had, maar *de Heiland boog het;* want hij wist,

dat hij nu sterven zoude; hij wilde nu sterven; hij zeide, dat hij het wilde; hij schikt er zich toe; hij sterft.

Hij sterft, den *geest uitblazende* als alle menschenkinderen, in dewelken een geest des levens geweest is, van Abel den eersten gesneuvelde af, en, als die Abel, in zijn uitgestort bloed, maar in een bloed, *dat betere dingen spreekt dan het zijne;* hij sterft, en dat sterven is een eigenmachtig *ontslaan* van zijnen geest uit den engen kerker des lichaams, terwijl het sterven van alle andere menschenkinderen een opeischen, een geweldig ontscheuren van de ziele aan het lichaam is, waartegen ziel en lichaam beide worstelen; hij sterft, en dat sterven is een vrijwillig *overgeven* van zijn geest in de hand van God, een gewillig opofferen van zijn leven aan Hem; gewillig, gelijk vrijmachtig, tot in den jongsten snik. Jezus Christus had nooit een anderen wil gehad dan een onbeperkten, vrijen en machtigen; en die onbeperkte vrije en machtige wil was nooit een andere dan de wil zijns Vaders. Daarom was zijn wil tegelijk gehoorzaamheid; daarom zijn geheele leven, lijden en sterven niet anders dan een gedurig ten uitvoer brengen van zijn eigen liefderijken wil ten behoeve van zondaren, en ook niet anders dan een gedurig, onafgebroken, volkomen gehoorzamen aan den Vader. Daarom zeide hij: MIJNE SPIJZE *is, dat ik doe den wil desgenen, die mij gezonden heeft,* en zijn werk VOLBRENGE! Daarom behaagde het hem te zeggen: *Ik ben uit den hemel nedergedaald,* NIET *opdat ik mijnen wil zoude doen, maar den wil desgenen, die mij gezonden heeft.* En hij heeft zijn wil gedaan, en hij heeft zijn werk volbracht; en door dien wil en dat werk zijn zondaars met God

verzoend, onheiligen geheiligd, en wordt in hen voor den verdorven, van God afkeerigen, God honenden wil des vleesches, een God zoekenden, Gode onderworpen, en zich aan God opofferenden wil geschapen. Hem zij de eere!

De wil, de voor zondaren zoo gezegende wil, van den Middelaar Jezus Christus is (en daarin *is* zijn zegen) niet anders dan willige gehoorzaamheid, en die willige gehoorzaamheid niet anders dan de betooning zijner liefde voor den Vader, en de prijs van des Vaders liefde voor hem. *Opdat de wereld wete, dat hij den Vader lief heeft*, staat hij op en gaat den bitteren gang naar Gethsémané, die met het offer zijner ziele op Golgotha besloten wordt; en wederom: HIEROM *heeft de Vader hem lief, overmits hij zijn leven aflegt.* Onderscheidt dit! De liefde van den Vader voor den Zone zijns welbehagens *als het Woord, dat in den beginne was, dat bij God was, dat God was*, staat eeuwig vast in de eenswezenheid van Vader en Zoon, in de innigheid van die betrekking, waardoor de Zoon niet spreekt van gehoorzaamheid of liefde, maar zegt: *Ik en de Vader zijn één.* Maar de liefde des Vaders voor den Zoon *als Middelaar Gods en der menschen*, dat is *die* liefde, die zondige menschen ten goede komt, waardoor het welbehagen Gods in Jezus Christus, naar den inhoud van den Engelenzang, een *welbehagen in menschen* wordt, heeft haren grond in de *gehoorzaamheid* van den Godmensch. Daarom wederom, als die gehoorzaamheid tot in het uiterste bewezen is, kan en mag het laatste woord van den Middelaar, schoon het teffens zijne vrij-

macht uitdrukt, een blijmoedig woord van vertrouwende liefde zijn, waarbij hij God, wiens toorn tegen de zonde hij, in zijn karakter van met de zonde der wereld belast offer, met zoo bitter een klacht geopenbaard heeft, nu wederom toespreekt als zijn Vader; zijn Vader, in wiens handen zijn geest veilig overgaat; zijn Vader, wiens naam hij met woorden, werken, smerten en pijnen, en nu door dezen zijnen dood op aarde *verheerlijkt heeft; wiens werk, dat Hij hem gegeven had om te doen, hij voleindigd heeft*, en die van stonden aan niet meer dulden zal, dat eenige vernedering of smaad den lieven Zoon treffe, *die in de gestaltenisse Gods zijnde, het geen roof geacht heeft Gode even gelijk te zijn; maar heeft zichzelven vernietigd, de gestaltenis eenes dienstknechts aangenomen hebbende, en in gedaante gevonden als een mensch, heeft* HIJ ZICHZELVEN *vernederd, gehoorzaam geworden zijnde tot den dood, ja den dood des kruises.*

VADER! IN UWE HANDEN BEVEEL IK MIJNEN GEEST. Ja, God is zijn Vader. Al wilde hij om der menschen wil van die teedere betrekking als terugdeinzen, door der menschen schuld en zonden onkenbaar gemaakt aan het kruis; zóózeer terugdeinzen, dat hij het ongeloof scheen te rechtvaardigen, dat hem van Godslastering had beticht en zijnen dood geëischt, *omdat hij zichzelven Gods Zoon gemaakt had*, en de spotternij, die daar had uitgeroepen: *Hij heeft op God vertrouwd: dat die hem nu uithelpe, indien Hij hem wel wil.* Ja, God is zijn Vader nog, en weder, en voor altijd; dezelfde voor hem, daar Hij zijnen geest ontvangt aan het kruis, als daar Hij van hem getuigt aan de Jordaan: *Deze is mijn Zoon, mijn Geliefde, in denwelken Ik mijn welbehagen*

hebbe. Ziet en hoort, of hij hem daar nog weder voor erkent, nu daar hij *alles volbracht heeft!* De Zoon heeft geklaagd en gebeden, de Vader antwoordt; antwoordt in een teeken aan zijn heilige dingen, die met dit laatste teeken hebben afgedaan; antwoordt in teekenen aan zijn geschapen dingen, die Hij geschapen heeft door dezen zijnen Zoon; antwoordt in teekenen aan de harten der menschen, die Hij, hunnes ondanks, met woorden, sidderingen en tranen, van zijne onschuld en Godheid doet getuigenis geven. *En het voorhangsel des tempels scheurde in tweeën van boven tot beneden; en de aarde beefde, en de steenrotsen scheurden, en de dooden werden opgewekt. En de hoofdman over honderd, ziende de aardbeving en de dingen, die geschied waren, werd zeer bevreesd, zeggende: Waarlijk, deze was Gods Zoon! En al de scharen, die zamengekomen waren om dit te aanschouwen, ziende de dingen die geschied waren, keerden wederom, slaande op hunne borsten.* Ziet, op dat HET IS VOLBRACHT des Zaligmakers volgde — als een ander HET IS VOLBRACHT, plechtig en blijmoedig, als een AMEN op dat HET IS VOLBRACHT, als een AMEN op al zijne woorden, ja als een AMEN op het geheele leven en lijden — die bede, waarmede hij het lijden besloot, het leven opschortte, en zijne ziele overgaf aan God: VADER! IN UWE HANDEN BEVEEL IK MIJNEN GEEST. En deze teekenen, die aarde en hemel, dooden en levenden schokken, zij zijn HET IS VOLBRACHT des Vaders en het AMEN des Vaders; het AMEN op de gehoorzaamheid van den Zone Gods, en op de verlossing des menschdoms DOOR HEM. Ja, Heere Jezus Christus, door U! Alleen door U!

Toehoorders! Eéne vraag. Is de gedachte aan den dood, aan uw eigen dood, uw eigen misschien reeds nabijzijnden dood, voor u iets verschrikkelijks, iets onverdragelijks? Veinst niet! Want gij kunt u niet ontveinzen, dat gij sterven zult; en het is zaak bereid te zijn op hetgeen zeker geschieden zal. Veinst niet! Want de beantwoording van deze vraag met oprechtheid voor uzelven en voor God, hoe zij ook uitvalle, is van het hoogste belang; zij zal u aan uzelven ontdekken, en u doen zien, wat u ontbreekt; zij zal u mogelijk uitdrijven tot Christus en zijn kruis; en zoo gij het reeds als het anker uwer hoop en rust gezegend hebt, het u nog vuriger doen zegenen, er u nog ernstiger bij bepalen.

Erkennen wij het als menschen, als zondaren: de dood is iets verschrikkelijks. Hij moet het zijn, want hij is *de bezolding*, de straf *der zonde* Afsnijding van het leven, dat wij kennen, voor een leven, dat, zoo wij op onszelven zien, niet anders dan rampzalig zijn kan, is hij het schrikkelijk besluit van alle levensellenden, boven hetwelk de natuurlijke mensch echter, als het er op aankomt, alle levensellenden verkiezen zoude; en het schrikkelijk begin van gedreigde en in het hart voorgevoelde jammeren. Daarbij is er iets zoo noodlottig-geheimzinnigs in dat zonderling Sterven, waarvan de ziel zoowel als het lichaam huivert. Och, of daar een kruid gewassen ware tegen den dood!

Er *is* geen kruid tegen gewassen. Maar één ding is er geschied; en dat is beter. Er is een leven verkrijgbaar gesteld, dat niet sterft; dat niet op den dood stuit;

dat over den dood heen, de eeuwigheid in ziet; een leven hetwelk den dood leert beschouwen als den noodzakelijken doorgang tot het ware, zuivere en onverstoorbare levensgenot. Het is een leven des geloofs, der hope en der liefde, in den gekruisten Christus, daarom gestorven, opdat hij dat leven zoude mededeelen. — En dat leven, kent gij het?

Het is een leven, dat zich bewust is van God en zijn Christus te zijn uitgegaan, en dat alleen God en zijnen Christus voor oogen heeft. Een leven, dat zich bewust is door God en zijnen Christus te worden onderhouden en bewaard; in die bewustheid volkomen gerust, en in alles goedsmoeds. Een leven dat, in God en Christus handen aanbevolen, ook bij den dood des lichaams niet anders dan veilig zijn kan. Een leven, dat het besef en den voorsmaak van eeuwig heil tot zijne aardsche spijze en verkwikking heeft. Een leven, waardoor men zegt: *Ik leef, maar niet meer ik, Christus leeft in mij. Hetzij dan dat wij leven, hetzij dat wij sterven, wij zijn des Heeren. Ik lijde, maar worde niet beschaamd, want ik weet, wien ik geloofd hebbe; en ik ben verzekerd, dat hij machtig is mijn pand, bij hem weggelegd, te bewaren tot dien dag. Onze wandel is in de hemelen, waaruit wij onzen Zaligmaker weder verwachten. Het leven is mij Christus en het sterven gewin. Want wij zijn gestorven, en ons leven is met Christus verborgen in God.*

Hebt gij die rust, die kracht, die moed, die hoop, die verzekering — hebt gij er; in veel zwakheid zekerlijk, gij kunt niet anders; maar hebt gij er iets van? Iets?

Met de biddende begeerte, dat het vermeerdere, dat het wasse en toeneme; en met het blijmoedig vertrouwen in God, *dat Hij, die een goed werk in u begonnen heeft, dat ook voleindigen zal tot op den dag van Christus?* O, mijn medezondaar! zoo hebt gij zekerlijk met een verslagen hart, dat zich bewust was, ondanks alle stuiptrekkingen van een schijnbaar leven midden in den dood te liggen, en met een geloovig oog, dat zich door Wereld noch Booze liet aftrekken, op het kruis van den stervenden, den voor zondaren zich offerenden Christus gezien, die, zijnen geest in den dood aan God overgevende, ook de zielen van al de zijnen, niet alleen in het sterven, maar ook in het leven, aan Hem aanbeval, als aan zijnen, en om zijnentwil ook hunnen Vader! Zoo zijt gij een van de zijnen; een schaap zijner kudde, met zijn bloed gekocht, en dat niemand of niets uit zijn herdershand rukken zal: *verdrukking, noch benauwdheid, noch vervolginge, noch honger, noch naaktheid, noch gevaar, noch zwaard; al werdt gij ook om zijnentwil den ganschen dag gedood, en, gelijk geschreven is, als een slachtschaap geacht.* Zoo hebt gij het ootmoedig, maar blijmoedig geloof, de niets vreezende liefde, en de nooit beschamende hope van een Christen, van een Geloovige, van een Kind Gods. Zoo zult gij ook van Christus geleerd hebben, uwen wil te vereenigen met den wil des Vaders; uwe blijde vrijheid te vinden in uwe gehoorzaamheid aan Hem; en der wereld te toonen, met woord en daad, door geduld en zelfverloochening, dat gij Hem lief hebt. Zoo zult gij van Christus geleerd hebben, geen offer te zwaar te achten, dat hij eischt; maar ziende op de offerande des lichaams

van Christus, die u redt, en zaligt, uw *lichaam te stellen tot eene levende, heilige en Gode welbehagelijke offerande, welke is uw redelijke Godsdienst;* die *de gelijkvormigheid der wereld* afsnijdt, en het uitvloeisel is van een *vernieuwd gemoed*, hetwelk niet ophoudt *te beproeven, welke de goede, en welbehagende, en volmaakte wille Gods zij.* Is het zoo? Het moet zoo worden. Anderszins zoo hebt gij u tevergeefs gevleid.

Ik hoop, toehoorders! dat gij allen inziet, dat zulk een leven nog iets anders is, en zulk een geloof een ander dan een zoodanig, hetwelk het kruis van Christus en den troost van het in zijn bloed gedoopt evangelie voor zijn treururen, zijne sombere uren, zijn uren van tegenspoed, en vooral voor het uur zijns stervens afzondert en bewaart; en voorts voortleeft, niet in ergerlijke zonden, maar toch ook waarlijk niet *beproevende, welke de goede en welbehagende en volmaakte wille Gods zij;* niet in farizeesche inbeelding van uitnemende Godsvrucht; men is bang voor dien blaam; maar toch ook verre van het ootmoedig tollenaarsgevoel, dat op de borst slaande, behoefte heeft aan genade. Och! slechts voor zulke tollenaars is Christus gestorven, en zij hebben hem dagelijks noodig, en van uur tot uur; hij is hun eenige troost in leven zoowel als in sterven. Och, of God gave, dat wij allen zulke tollenaars waren; tijdig waren!

Ik weet, sommigen zijn het laat, en toch nog niet *te laat* geworden. *Ook ter elfder ure* zijn enkelen ingegaan, *en velen van deze laatsten zijn de eersten geworden.*

Op het sterfbed heeft nog menigeen zijn geest aan den Vader in Christus geloovig en vertrouwend aanbevolen, die in het leven God niet gezocht had, van God afkeerig geweest was, en verre van God zijn goed had doorgebracht. Maar zouden er, onder dezen, velen zijn, die het moedwillig hebben uitgesteld? En wat recht heeft iemand van u om te verwachten, dat ook hij hun getal vergrooten zal? Gods genade is vrijmachtig, maar niet om u te dienen naar *uw* plan. Zoo gij heden geen lust hebt om u met God te laten verzoenen, het is meer dan waarschijnlijk, dat gij in later leeftijd nog minder lust zult hebben, dan omgekeerd; en op het ziek- of sterfbed, als de ziel dof, de krachten uitgeput, alle lust onderdrukt, het denken meestal pijnlijk, en het ontvangen van toespraak dikwijs een kwelling, of geenerlei kennis meer aanwezig is, wat dan? Neen! mijne vrienden! het sterven is de tijd niet om zich tot het sterven te bereiden, maar het leven. En het leven is onzeker. Grijpt dan het heden bij de slippen! Geeft heden uwe ziel over aan dien Christus, die zijne ziele heeft overgegeven voor een iegelijk zondaar, die gelooft. Begeert heden het lichaam des doods met de lusten en begeerlijkheden van wereld en ijdelheid te kruisigen. Begeert heden van het nieuwe leven in al zijne frischheid en onverderfelijkheid bezield te worden. Zoo zal kruis noch dood u ooit meer verontrusten. Of zoo een overblijfsel van zwakheid u een oogenblik doet wankelen, gij zult weten, hoe gij u versterken kunt; gij zult op Christus zien en zijn onwankelbaar kruis.

Aan dat kruis heeft Christus over den Dood getriomfeerd; door dat kruis triomfeert de Christen over de

vreeze des doods. Aan dat kruis heeft Christus voor doodschuldigen het eeuwige leven verworven; door dat kruis voelt de Christen zich reeds op aarde dat eeuwig leven meêgedeeld. Is dat kruis iemand uwer tot nog toe tevergeefs gepredikt? En heeft de zoodanige daar vrede bij? Ach, dat God hem uit dien bedriegelijken vrede opwekke! Het is de rust eener slaapziekte, waardoor men in den dood ontslaapt. Maar is er geen vrede, is er onrust: o, die onrust zij ten goede besteed! Die onrust prikkele niet langer tot verstrooiing, maar drijve uit ten gebede! Die onrust worde: *honger en dorst naar de gerechtigheid.* En die honger en dorst vinde in den eenigen Christus, *het uit den hemel nedergedaalde brood*, hare hemelsche verzadiging, die in leven en sterven genoeg is. Amen.

HEEMSTEDE,
1843.

TWAALF PREEKEN

DOOR

NICOLAAS BEETS,

THEOL. DR.

Herder en Leeraar te Heemstede.

OPNIEUW NAAR DEN EERSTEN DRUK VAN 1845.

KEMINK & ZOON,
OVER DEN DOM TE UTRECHT.
1904.

INHOUD (1).

	Bladz.
Voorrede	127— 3.
Het vernuft van de kinderen der menschen (Gen. IV : 20, 21, 22*a*)	134— 10.
Alle tranen afgewischt (Openb. XXI : 4*a*) .	157— 53.
Een dierbare wensch verworpen en vervuld (Rom. I : 9—15)	174— 51.
Niet verre (Marcus XII : 34*b*).	198— 84.
Gods licht in de ziele (Psalm IV : 7) . . .	219— 95.
Geloof met ongeloovigheid, ongeloovigheid met geloove (Marcus IX : 24)	236—112.
Jezus Christus den heidenen overgeleverd door de Joden (Luc. XXIII : 1)	252—128.
Groote zonde, groote genade, groot geloof, groote liefde (Luc. VII : 36—51)	271—147.
Natuur en schrift (Psalm XIX)	294—170.
Heilig leven (1 Cor. X : 31)	315—191.
Het gebed eens rechtvaardigen (Jacobus V : 16*b*).	332—208.
Goed doen (Galaten VI : 9).	349—225.

(1) In de schikking der preeken is geene andere orde gevolgd dan die van de jaren waarin zy (1842—1844) gedaan zijn.

De bladcijfers 3, 10 enz. *aan den voet* der bladzijden duiden de cijfers der afzonderlijke deelen aan. Die *boven* de pagina's de cijfers der geheele Serie Leerredenen-Beets.

VOORREDE.

De Autheur van dezen preekbundel gelooft, dat er een eeuwig, heilig, almachtig, barmhartig God is, EEN in wezen, nogthands in drie personen (1) onderscheiden; de God in wiens driemaal heiligen naam hy gedoopt is; die zijn Schepper is en Schepper van de geheele wereld; Herschepper van het door het bederf der zonde van Hem afkeerig hart; en in JEZUS CHRISTUS, den Zaligmaker van zoo velen als Hem liefhebben en naar zijn voornemen geroepenen zijn.

Hy gelooft, dat de mensch, in zonde ontfangen en geboren, van nature geneigd zijnde tot alle kwaad, en onbekwaam tot het ware goed, gedurig door gedachten, woorden en gedragingen zondigende, den rechtvaardigen toorn van den heiligen God over zijn hoofd heeft en haalt, en een gewis en eeuwig verderf te gemoet gaat, ten zij God zich zijner ontferme, hem verlosse van de straf en van de kracht der zonde: hem verlosse, bekeere, heilige.

Hy gelooft, dat de Heere JEZUS CHRISTUS, dien hy aanbidt als waarachtig God, en tevens erkent als waarachtig mensch,

(1) Personen; by gebrek aan een juiste uitdrukking, en niet in den zin van individu's te nemen, als wanneer, ook volgends THOLUCK, aan het scolastische *una substantia in tribus subsistentiis* (zelfheden) de voorkeur te geven zoude zijn.

in eenigheid der naturen, de eenige volkomene en algenoegzame Zaligmaker is van schuldige en in zich zelf veroordeelde zondaren; en zulks door de verdiensten van zijn plaatsbekleedend lijden, waardoor Hy aan de eischen der goddelijke gerechtigheid voldaan, den toorn Gods tegen de zonde gedragen, en eene gehoorzaamheid betoond heeft, die den, buiten Hem verwerpelijken, zondaar voor God aannemelijk maakt, indien hy zich Gods genadige toerekening daarvan geloovig toeëigent, met afstand van alle hoop op behoud als door zich zelven, en alle inbeelding van eenige eigene verdienste of medewerking tot zijne zaligheid; eene weldaad Gods, waarvan Gode-alleen alle de eer gelijk al de dank behoort.

Hy gelooft, dat er niets is dan het geloof, waardoor men aan deze goddelijke weldaad der verlossing deel verwerft; en dat dit geloof bestaat in een eenvoudig zich toepassen van het getrouwe woord aller aanneming waardig, dat CHRISTUS JEZUS in de wereld gekomen is om zondaren zalig te maken, met diepen ootmoed en oprechte belijdenis van ellende en schuld; dat dit geloof een voorgewend of een ingebeeld is, waar het niet met oprechte bekeering gepaard gaat; dat de oprechte bekeering bestaat in een hartelijk leedwezen en vlieden van alle zonde, in een inwendige lust en gedurigen toeleg om naar al de geboden Gods te leven, onder hartelijk gebed tot Hem, dat Hy daartoe zijnen genadigen bystand verleenen wille; dat het ongerijmd is van oprecht geloof en oprechte bekeering te spreken, en zich niet als vrucht daarvan goede werken voor te stellen, goede werken, die uit het beginsel van dankbare liefde voor het van God volbrachte heil, alleen tot heerlijkheid Gods, naar de wet Gods en het voorbeeld van den Zaligmaker worden behartigd; dat ofschoon de zaligheid niemand om eenig goed werk te beurt valt, nogthands niemand zalig worden zal, die geene goede werken gedaan heeft; en dat alle goed werk door God uit genade zal worden beloond.

Hy gelooft voorts, dat ook dit geloof met de daarmede gepaard

gaande bekeering, daaruit voortvloeiende heiligmaking en goede werken, geen vrucht is van des menschen eigen akker, maar Gods gave. Dat de Heilige Geest, dien hy erkent als een persoon in God, en waarachtig God, dat geloof in het harte werkt, gebruikende daartoe het middel des Woords, dat is de Heilige Schrift, die gelijk zy door Hem is ingegeven, door den zondigen en onbekwamen mensch niet dan by Zijn licht kan worden verstaan, gewaardeerd en tot wezendlijke en blijvende vertroosting en zaligheid toegepast.

Hy gelooft, dat er op aarde eene heilige algemeene Christelijke Kerk bestaat, wier hoofd CHRISTUS is, en die in gemeenschap des waarachtigen geloofs, gelijk zy door Hem heeft de vergeving der zonde en het eeuwige leven, door Hem verwacht de opstanding des vleesches (1), de vernieuwing van hemel en aarde, en onuitsprekelijke zaligheid by God eeuwiglijk; wetende dat JEZUS CHRISTUS ten laatsten dage een rechtvaardig oordeel vellen zal over alle menschen, een oordeel waarin alleen de geloovigen bestaan en met heerlijkheid en eere zullen gekroond worden.

Hy gelooft het persoonlijk bestaan van engelen; gedienstige geesten, die tot dienst uitgezonden worden om dergenenen wil, die de zaligheid beërven zullen; en van duivelen, gevallene en verworpene geesten, tegen God, de waarheid, allen goede, en

---

(1) Juister, volgends de nieuweren: *des lichaams.* Echter heeft de uitdrukking der Apostolische geloofsbelijdenis ook onder de hedendaagsche geleerden hare verdedigers (LANGE), en kan in een gezonden zin zeer wel behouden worden. NITZSCH, in zijn *Syst. der C. Lehre* (5e Ausg. s. 394. Anm. 1), zegt op dit punt: „In der That kan diese Differenz von Leib und Fleisch ausgeglichen werden; denn in den einen Falle ist eben nur die bloss geistige Existenz des Menschen in der Zukunft geläugnet, im andern zugleich der erneuerte Einheit der geistigen und natürlichen Wesenheit behauptet, in beiden die Eraltung und Erneuerung der Individualität."

de zaligheid van zondige menschen gekant; het geoorloofde, betamelijke dierbare van den kinderdoop; eene innige vereeniging door het geloof met den persoon, het lijden, en den zoendood van CHRISTUS in het Avondmaal; de noodzakelijkheid der kerkelijke tucht; en de Christelijke plicht om aan de gestelde machten te gehoorzamen.

Indien hy zegt, dat hy dit alles gelooft, zoo doet hy daarmede dan eene korte opgave van voor zijn verstand en hart minder of meerder bevestigde opvattingen en meeningen, of van de resultaten van een voorloopig onderzoek; want het zijn heilige overtuigingen, die hy uitspreekt, overtuigingen die al den troost zijns levens en al de sterkte zijner ziele uitmaken, of daarmede in het innigst verband staan (1), overtuigingen, waarin hy door Gods genade hoopt te volharden, en door welke hy ook met gerustheid de eeuwigheid te gemoet ziet; overtuigingen; waarvoor hy God vurig te danken, en dagelijks te bidden heeft, dat zy een immer krachtiger invloed op zijn leven mogen uitoefenen tot ware heiligmaking, zonder welke niemand God zien zal.

Hy ontleent deze overtuigingen van het onfeilbaar en voor hem te iederer bladzijde en in alle dingen beslissend Woord van God, welks klare uitspraken in dezen hy op geene andere wijze kan uitleggen; hy hoopt dat Woord nu noch ooit van eenig menschelijk gezag afhankelijk te maken.

---

(1) Deze uitdrukking is hier bygevoegd, omdat men de vraag te wachten heeft, hoe het leerstuk van een persoonlijk bestaan van den duivel kan gezegd worden troostrijk en versterkend te zijn? Op deze wijze: Deszelfs aanneming staat in verband met het antwoord op de gewichtige vragen, of de Bijbel my Gods Woord zijn zal of niet; of CHRISTUS de mond der waarheid, ja de Waarheid zelve zal wezen, of wel een indien niet snood, althands lafhartig bedrieger; zachtst genomen een leeraar of onvoorzichtiger of ongetrouwer dan zoo menig leeraar van later tijd, die niets dierbarer meent te doen te hebben dan zijne gemeente tegen deze „gevaarlijke volksdwaling" te waarschuwen.

Als Christen ziet hy zich geroepen deze overtuigingen met vrijmoedigheid, met getrouwheid, met bescheidenheid te belijden, en het zich tot een oorzaak te meer van verootmoediging en schuldbelijdenis te moeten maken, telken male als hy aan dien eisch niet, of flaauwelijk, of niet tot heerlijkheid Gods voldoet.

Als leeraar wenscht hy deze overtuigingen te prediken op openhartige, ondubbelzinnige, liefderijke wijze, met al den nadruk waartoe God hem in staat stelt. Hy acht zich daartoe ten dierste verplicht; en hy vindt daartoe de volkomene vrijheid in den boezem van een kerkgenootschap, dat in zijne openbare en tot nog toe niet ingetrokken of veranderde belijdenisschriften dezelfde overtuigingen heeft uitgedrukt; terwijl het by datzelfde kerkgenootschap in de laatste tijden aangenomen beginsel van leervrijheid — of het toe te juichen zij wordt te dezer gelegenheid noch gezegd noch ontkend — naar alle recht en billijkheid ook hem volkomen behoort ten goede te komen.

Hy heeft zich nimmer mogen voorstellen, dat hy deze overtuigingen zou kunnen met warmte voordragen, belijden, en zoo veel in hem is beleven, zonder by velen ergernis op te wekken. Maar zoo lang er geene bewijzen te verzamelen zijn, dat hy is of een schijnheilige of een bedrieger, meent hij recht te hebben van te eischen dat niemand, door woord of geschrift, te zijnen opzichte by het algemeen het vermoeden opwekke, dat hy deze overtuigingen uitspreekt of belijdt, uit eenig ander beginsel dan dat het overtuigingen zijn, met eenig ander oogmerk dan het heil van onsterfelijke zielen. Hij acht de beschuldiging als of hy deze overtuigingen aldus met nadruk predikte, of uit de ijdele zucht om zich te onderscheiden, of uit den lagen wensch om zich aangenaam te maken bij wat men eene partij in de kerk acht, of by een zekeren stand van menschen, gelijk te staan met de betichting der grootste goddeloosheid en van het meest laaghartig gedrag. Daarom bidt hy hen, die zulke vermoedens uiten, en misschien de afgrijselijke strekking er van niet gevoelen, nog eens ernstig in

overweging te nemen, hoe grievend zy zijn moeten voor een iegelijk, die slechts eerlijk denkt en het geweten niet heeft als met een brandijzer toegeschroeid.

Zijne verwachtingen van billijkheid by de groote menigte der andersgevoelenden verder uit te strekken, moge by hunne bekende stemming min verstandig schijnen, ze tot de vervulling van dezen eisch te beperken zou zeer zeker liefdeloos zijn; ongeloovig, en by gemaakte ondervinding ondankbaar, de vrees dat de tegenkanting, die deze overtuigingen ondervinden, den zegen zoude kunnen weeren of steuren, dien zy, gepredikt wordende, in den geest niet der vreesachtigheid, maar der kracht, en der liefde, en der gematigdheid, zouden kunnen verspreiden. Daarom, welk ook het onthaal geweest moge zijn, aan een vroeger uitgegeven preekbundel beschoren, zendt hy wederom een anderen de wereld in. Zijn God zal hem niet beschamen. Hy geeft zijn werk niet uit als proeve van stijl, of als bewijs van geleerdheid, maar als getuigenis van hetgeen hy gelooft waarheid te zijn, en tot stichting. Hy wenscht niet met valsche gemoedelijkheid laag neder te zien of op de wezendlijke vorderingen der wetenschap, of op de schoonheden der redekunst. Hy ziet niet met ascetische minachting op de waarde, welke een dieper wijsgeerig vorschen en schoone gaven aan de werken van stichting kunnen byzetten. Beschuldigingen van dien aart zijn grievend. Maar hy offert gaarne alle reuke van wetenschappelijkheid op, indien die niet verworven kan worden dan door het aannemen van de resultaten van een zekere richting der wetenschap, die zich misschien gaarne den boventoon aanmatigen, zich onkundig veinzen en het algemeen onkundig houden zou ten opzichte van iedere andere; niet verworven kan worden dan door het pronken met nieuwe onderstellingen, ten koste van hetgeen voor hart en leven waarheid geworden is. Met dankbaarheid nam en neemt hy aan de aanmerkingen, die in naam van den goeden smaak op zijn werk gemaakt worden, om het even in welken toon medegedeeld; maar terwijl

het by velen genoegzaam schijnt op een paar uitdrukkingen te stooten, om een werk van stichting geheel te verwerpen; hy zou sidderen van de algemeene bewondering eener vlekkeloos geachte vorm, indien er by al dit menschenbehagende maar weinig Godebehagelijks in zijne geschriften gevonden werd. De weg tot roem by menschen is hem getoond, en hij mag zeggen eenigzins bekend geworden. De vurigste wensch zijns harten is, dat, ook met opoffering daarvan, zijn lof uit God moge zijn; dat hy iets doen en wezen moge ter uitbreiding van het rijk, tot vertroosting van de gemeente zijns Heeren, Wiens naam wasse, terwijl de zijne minder wordt.

Heemstede, B.
6 Juny 1845.

HET VERNUFT VAN DE KINDEREN DER MENSCHEN.

Genesis IV : 20, 21, 22*a*.

EN ADA BAARDE JABAL. DEZE IS GEWEEST EEN VADER DERGENEN, DIE TENTEN BEWOONDEN, EN VEE [HADDEN].
EN DE NAAM ZIJNS BROEDERS WAS JUBAL. DEZE WAS DE VADER VAN ALLEN, DIE HARPEN EN ORGELEN HANDELEN.
EN ZILLA DIE BAARDE OOK TUBALKAÏN, EENEN LEERMEESTER VAN ALLEN WERKER IN KOPER EN IJZER.

Niets zoo algemeen en niets zoo welkom, Geliefden! als lofredenen op onze eigene voortreffelijkheid. Van de vroegste jeugd aan worden wy meer dan noodig bepaald bij al de voorrechten, die wy als kleine menschen op de ons omringende dierengeslachten vooruit hebben. Het is als of onze opgerichte houding nog rechter worden zal, door het bewustzijn, dat geen schepsel op aarde die eere met ons deelt; als of wy de gave der spraak niet volkomen zouden kunnen genieten, zoo wy ze niet in eene eerste plaats gebruikten om elkander voor te lezen hoezeer zy ons verciert, meer dan

om door haar God te verheerlijken en te danken. Maar wat is dat alles by die innerlijke waarde, welke ons, zoo spreken wij, ons denkvermogen byzet? Daarin is onze grootste grootheid! Het is een lust er ons in te verdiepen. Dat onophoudelijk voortstrevend vernuft, dat telkens nieuwe geheimen aan het licht brengt, nieuwe wonderen daarstelt; dat de starren nawandelt op haar afgelegen banen; de diepte der zeeën peilt, de vier elementen kluistert aan zijne dienst, en — zoo dikwijls vergeet de eere aan Hem te geven, in wien alle schepselen leven, bewegen en zijn!

Vooral de eeuw, die wy beleven, Geliefden! klatert van eigen lof en toejuiching van zichzelve. En voorzeker, in haar heeft het menschelijk verstand, zoowel op het oneffen grondgebied der navorsching als op het groot schouwtooneel der toepassing, ontzettende schreden voorwaarts gedaan. De kennis der natuur en van hare krachten besteeg eene hoogte, gantsch en al onevenredig aan die waarop vorige jaarhonderden haar gelaten hadden; en welk een schat van nuttig- en nieuwigheden ons van die hoogte zijn toegevloeid en nog dagelijks toevloeien weet gy; vooral sedert de nijverheid in het bezit geraakt is van eene kracht en snelheid, welke alle tot hiertoe aangebrachte krachten en snelheden honderdwerven overtreft en achter zich laat; den arbeid van menschen, de medehulp der dieren, ja de drijving des winds gelijkelijk uitspannende; eene kracht welke, tot duizend oogmerken bestuurd, in deze laatste jaren begonnen is de uiterste deelen der aarde te vereenigen, de vreemdste volkeren te vermengen, en allen met hare kunstgewrochten te overstelpen. Wy leven onder

het gegons dezer nimmer ademscheppende onrust; altijd op nieuwere wonderen uitschietende, en in haren snellen loop een aangroeiende trein met zich sleepende van schoone bewijzen dier vindingrijkheid van ons geslacht, waarover wy ons zoo gaarne en met zoo zoete keteling des harten verbazen.

Het is geenszins van mijne roeping, Broeders en Zusters! het getal der lofredenaars op al dit schoons en nieuws, hoezeer het óók zijne waarde heeft, te vermeerderen; geen andere lof dan die van God en zijnen Christus mag aan deze plaats worden gehoord; maar wel om het standpunt aan te wijzen, hetwelk te midden van dat alles den Godvruchtigen, den Christen betaamt; maar wel om, indachtig gemaakt door de teekenen der tijden en de oordeelen Gods, een woord te zeggen tot matiging, besturing, en, voor zoo veel zy daartoe vatbaarheid heeft, heiliging der algemeene opgewondenheid, waarin deze eeuw van kunst en uitvindingen hare kinderen brengt. Het is met dat doel, Geliefden! dat ik deze vroege bladzijde van de geschiedenis der menschheid heb opgeslagen; bladzijde, welke ons bepaalt by de *eerste beginselen* der dingen, wier groote en menigvuldige gevolgen wy rondom ons zien; by de *eerste vaders* dier uitvindingen, wier onophoudelijke uitbreiding ons in die eeuw van kunst en kunstgenot heeft doen geboren worden, welke zekerlijk den strijd om in te gaan niet gemakkelijker voor ons maakt.

Lezen wy aandachtig onzen tekst, en wenden wy de denkbeelden, waarop zy ons brengt, onder Gods zegen, tot onze onderwijzing en stichting aan.

Vs. 20. En ADA *baarde* JABAL. *Deze is geweest een vader dergenen, die tenten bewoonden, en vee hadden.* Drie verzen hooger staat van KAÏN geschreven, dat hy eene *stad bouwde.* Het spreekt wel van zelf, dat wy by die vermelding niet denken moeten aan zulk eene verzameling van gebouwen, als wy gewoon zijn eene stad te noemen. Hoe zou bij zulk een klein getal menschen, als toen leefde, iets dergelijks mogelijk, waartoe noodig geweest zijn? De bedoeling der Mozaïsche opteekening zal dan wel zijn, dat hy zich, in plaats van langer te *zwerven* en *om te dolen* (vs. 14), eene vaste woonstede maakte, hetzij door zich een natuurlijke spelonk uit te kiezen en ter bewoning in te richten, hetzij door zich van het geboomte des wouds eene hut samen te stellen, als misschien meer overeenkomstig is met de kracht der uitdrukking *bouwen* (1). — Nu lezen wij van een zijner nazaten in het zesde geslacht, JABAL, dat hy de *vader* was *dergenen, die tenten bewoonden, en vee hadden*, en verstaan er uit, dat hy de eerste was, die zich eene draagbare woning vervaardigde, geschikt om op de zwerftochten ter weiding van het vee medegenomen, en naar goedvinden opgerold of uitgespreid te worden. Deze JABAL was een zoon van LAMECH, die, zoo als het vorige vers ons leert, het eerste voorbeeld van veelwijvery gaf, daar hy *twee* vrouwen had, ADA en ZILLA geheeten.

Vs. 21. *En de naam zijns broeders was* JUBAL: *deze was een vader van allen, die harpen en orgelen handelen.* Gij gevoelt, Geliefden! dat het moeielijk was de hier

(1) Hebr. בנה. Zie de Woordenboeken.

gebruikte Hebreeuwsche woorden met zekerheid te vertalen. Maar zoo veel is uitgemaakt, dat door het eene het eerst en eenvoudigst *snaar*instrument, door het andere het eerst en eenvoudigst *blaas*instrument bedoeld wordt; het met veerkrachtige draden bespannen hout; het tot geluid geven geschikte riet. De cither en de ruischpijp. Deze beide waren van de vinding van JUBAL. Hy was de vader van allen, die ze sedert hanteerden; d. i. niet de uitvinder der muzijk, maar, en dit onderscheid is gewichtig, der muzijkinstrumenten.

Vs. 22*a*. En ZILLA *die baarde ook* TUBALKAÏN, *een leermeester van allen werker in koper en ijzer.* Het Hebreeuwsch zegt eigenlijk: een hameraar van alles, een bewerker van koper en ijzer. Hy had de smeedbare erts in den bodem der aarde ontdekt, aan den dag gebracht, en geleerd ze te bearbeiden tot voorwerpen van nuttigheid en gerijf. Hy was zonder twijfel de uitvinder van de spade en van het zwaard — het zwaard tot welks eer zijn vader LAMECH een lied zong, hetwelk in de volgende verzen staat opgeteekend.

Ziedaar dan alreeds een gantsche schat van ontdekkingen en kunsten, in deze vroege kindschheid des menschdoms: de gerijfelijke woning; het vervrolijkend geklank; het bewerkt metaal; ontdekkingen en kunsten beide van nuttigheid en genot. Hoe spoedig heeft de mensch gewoekerd met de kostelijke gave des verstands in zijne ziele gelegd; hoe blijkt het, ook in deze vindingen zijns vernufts, dat hy is van Gods geslachte, naar Gods beeld en gelijkenis geschapen.

Zeer waar, Geliefden! maar merkt nogthands daarby op, bid ik u, dat de mensch, zoo als hy uit de hand zijns Scheppers kwam, *naar zijn beeld en gelijkenis*, wijs, heilig, onsterfelijk en gelukkig, NIETS uitvond, ook niet noodig had iets uit te vinden. Zekerlijk hy was niet bestemd tot ledigheid; hy, tot wien de Heer als eerste geestesoefening *al het gedierte des velds en al het gevogelte des hemels gebracht had, om te zien hoe hy ze noemen zoude* (Gen. II:19); terwijl de uitspraken van zijn zonder nevel aanschouwend verstand niet anders konden dan met het wezen der schepselen overeenkomen, zoodat de Schepper zelf er in berustte — *en zoo als* ADAM *alle levendige ziele noemen zoude, dat zoude zijn naam zijn* (ald.). Maar niet alleen tot geestesoefening, ook tot lichaamsinspanning was hy geroepen; *de hof Eden was hem gegeven om dien te bouwen en dien te bewaren* (vs. 15); eene inspanning zonder twijfel ook vruchtbaar voor den geest, daar zy hem de natuur meer en meer aan zich deed onderwerpen, en in hare inwendige krachten en geheimen doorvorschen. Onder die krachten; de noodzakelijkheid om den hof niet alleen te *bouwen*, maar ook te *bewaren* leert het; waren ongetwijfeld ook de zoodanige, die, om heilzaam te werken, door hem moesten bedwongen, overwonnen, bestuurd worden. Maar de vermogens, die de Heer zijn onsterfelijk lichaam geschonken had, waren zonder twijfel tot dit alles, ook zonder hulp der doode stof, toereikende, en de gevorderde inspanning kon wel nooit moeite heeten, of, als daarna (*Gen.* III:18), een verdrietigen, ondankbaren, veelmalen teleurstellenden arbeid zijn, die zijn lichaam kwelde en zijn geest verdoofde, of dien

van zijnen eigenlijken werkkring vermocht af te trekken; een werkkring van welke de zaligheid des tweeden Paradijzes alleen, den in CHRISTUS herstelden mensch, met de wezendlijkheid der zaak, het volkomen denkbeeld wedergeven zal. Eene woonstede, die hem beveiligde tegen de ruwheden en afwisselingen der lucht en des weders; beschutting of geweer tegen de aanvallen van het wild gedierte behoefde *hy* wel niet; die den schoonen lusthof bewoonde, waar niets hem deerde, waar hy onder den blooten hemel op het mollig bloembed neergestrekt, gerust de sluimering over zich voelde komen, die door geen koude of ongemak van eenigerlei aart zou worden verstoord; hy, die met al het gedierte in eenen vrede leefde, welke ons de profeten afschilderen als het lot eener komende eeuwe, waar CHRISTUS op eene gelouterde aarde regeeren zal. En welluidende muzijk! hy behoefde ze niet te zoeken by hout of riet, daar hy de melody eener bezielde schepping genoot, wier welluidend lied nog door geen enkelen wanklank verstoord werd; en zijne eigene spraak geheel waarheid, gevoel en leven, zekerlijk de schoonste muzijk was, die gehoord kònde worden. Van alles omringd, had hy geene enkele behoefte; wat zou hy in zijne volmaakte tevredenheid hebben gezocht of begeerd.

Toen werd hem door den alleen wijzen God eene keuze gesteld tusschen Tevredenzijn en Begeeren. Hy koos het laatste. Hy begeerde. Begeerde de vrucht, die verboden was, begeerde verstandig te worden, buiten hetgeen hy behoorde verstandig te zijn. Onze eerste ouders *zondigden*, en hadden de bron, de onstelpbare bron der *behoefte* ontsloten. Zy zondigden, en ziet ter-

stond eene uitvinding. *Zy werden gewaar, dat zy naakt waren, en zy hechtten vygeboombladeren te samen en maakten zich schorten.* (Gen. III:7.) Zy zondigden, en werden uitgedreven uit den hof Eden; alras verheft zich ver van deszelfs heerlijke rivieren een eerste huis ter woninge, om hen te beschutten tegen de ellenden, die de staat der onschuld niet gekend had. Zy zondigden, en hun kroost zondigt; een broedermoord toont aan hoe diep het vergif der zonde wel is doorgedrongen in de gevallen natuur; haat en vijandschap en gescheiden belangen deelen de kinderen der menschen; zy vervolgen en vreezen elkander; een zwaard moet er zijn, om KAÏN zevenvoudig te wreken; eene draagbare woning om de gescheiden belangen der onbroederlijke broederen naar de vier windstreken uit een te voeren. Zy zondigden; de aarde brengt *distelen en doornen voort*, en spade en ploeg zijn onmisbaar om haar te dwingen tot het opgeven van brood en eetbare vrucht; de welluidende harmony der eigene ziele is gestoord, en wanklank op wanklank vervult de schepping rondom; de zuchten der zwoegenden en de kreten der barenden verscheuren het hart en doen de stem hare zuivere helderheid te eerder verliezen; en het klinken van een gespannen draad, het galmen van een ledig riet, zonder hart of leven, wordt eene blijde verovering op de onbezielde natuur, ter vervrolijking van het nu voortaan met smert en moeite vervuld aanzijn. Ziedaar de uitvindingen, waarvan KAÏN, JABAL, JUBAL, en TUBAL-KAÏN de Vaders heeten; maar wier gemeenschappelijke Moeder is de *zonde*, de *verdiende jammer* des menschelijken geslachts, de *gerechte vloek*, die op het menschdom

rust. Om aan dien vloek iets te verzachten, om hem dragelijk te maken, heeft zich het menschelijk verstand zoo vroeg moeten oefenen; daarvoor oefent het zich nog zoo laat, nog zoo altijd. Om eenen arbeid te verlichten, die zonder de zonde den mensch niet zoude zijn opgelegd; eene rust en veiligheid te handhaven, die zonder de zonde nimmer zou zijn aangerand; eene smart te vergeten of te doen verpozen, die, zonder de zonde, nimmer zou zijn gekend — ziedaar het doel van alle uitvindingen van alle eeuwen. — Het zijn allen worstelingen tegen den jammerstaat buiten Eden. Haar aller oorzaak en reden ligt in die woorden des Heeren: *met smarte zult gy kinderen baren; met smarte zult gy het aardrijk bebouwen; in het zweet uws aanschijns zult gy uw brood eten.* En daar die vloek blijft, zoo baten ook al die vindingen, al die worstelingen niet in het minste; zoo kunnen zy op zijn hoogst deze ellenden eenigzins matigen, wijzigen, of derzelver druk een weinig verplaatsen en doen afwisselen; ja, scheppen zy uit den aart der zake telkens nieuwe behoeften en telkens nieuwe ellenden; en in plaats van die te verminderen, vermeerderen zy de smart, het zweet en de bloedstorting van ADAMS rusteloos en hier beneden tot rusteloosheid verwezen nakroost.

En nu vraag ik u, Toehoorders! of wy reden hebben ons, als met uitsluiting van andere gewaarwordingen, zoo onvoorwaardelijk te verhoovaardigen op die vindingrijkheid, welke wy te danken hebben aan zulk eene droevige oorzaak, de Zonde; die vindingrijkheid, welke ongetwijfeld niet meer is dan de gebrekkige vergoeding van die wijsheid en dat verstand, welke door de zonde

in ons zijn verloren gegaan; die vindingrijkheid, welke niet meerder te weeg brengt dan eene kleine verzachting der ellende, welke wy ons door de zonde hebben op den hals gehaald. Zekerlijk, wy hebben evenmin reden er trotsch op te zijn als ADAM en EVA op hunne fraaie vijgeblaren; zy waren beter bedekt, toen zy ze NIET hadden uitgevonden. Trouwens het verwondert my niet, dat wy onszelven zoo zeer toejuichen wegens onze JABALS, JUBALS en TUBALKAÏNS kunsten, wanneer ik zie hoe wy, ook in hetgeen er van die vijgebladeren geworden is, een voorwerp van zelfbehagen, hoovaardy en genoegen vinden. Eene wareld, die zoo duidelijk toont den rampzaligen oorsprong dier kostelijke kleeding te vergeten; die zich daarop zoo veel laat voorstaan; die zich door haar zoo dikwijls laat bedwelmen, blijft zich zelve slechts gelijk, wanneer zy ook niets ziet dan enkel grootheid en eere in al de uitvindingen hares jammerstaats! Maar de Godvruchtige, de Christen behoort ook in dezen der wareld niet gelijkvormig te zijn. De wareldsche mensch bewondere vrij, gelijk slechts zijn rijkdom en zijn rang in zijne kleeding, zoo ook steeds zijn grootheid in JABALS draagbare tente, TUBALS gesmeede erts, JUBALS klinkende stof; des te meer, wanneer hy ziet wat daarvan door het vernuft der zich opvolgende geslachten geworden is, nu de tente zoo vele uren in eene enkele afzweeft, het bewerkt metaal schijnt te leven en met duizend armen om zich te grijpen, het geklank, by weelderige vermenigvuldiging of hooghartige beperking van middelen, zich met allerlei geluid en buiging tot allerlei uitdrukking leent; de Godvruchtige, de Christen, die zich een zondaar gevoelt,

en tot den oorsprong van dit alles opklimt, ziet, gelijk in zijne kleeding de naaktheid der zonde, zoo in al die bewegelijkheid ook háre onrust, in al dien arbeid háre armoede; hoort in al die welluidendheid ook altijd verwarde en mislukte nabootsing der verlorene melody van vrede en zaligheid, die het paradijs doorklonk. Niets meer dan dit? Ja, nog iets, Broeders en Zusters! De goedheid, de wijsheid des Heeren! Zijne goedheid en wijsheid, waardoor hy den mensch die vermogens schonk, wier inspanning en bezigheid, meer nog dan hetgeen zy te weeg brengen, zijn lot op aarde verzacht; die de straf der zonde, welke is de dood, vooraf deed gaan van die weldadige kastijding van dwangarbeid, welke zoo veel leed vergeten en zoo veel plichten oefenen doet; die de wareld vervulde met werkzaamheid en ijver, en den verscheurden broederband, ook tusschen de kinderen der wareld door de vermenigvuldigde behoeften en de noodzakelijkheid van wederkeerig dienstbetoon weder eenigermate vermag te heelen; en die, door aan al dit gestreef nooit zijn doel te doen bereiken, nimmer verzadiging, nimmer rust te schenken aan den menschelijken geest, den nadenkende, te midden van al de kunstmatige voorrechten der aarde *buiten* Eden, toch de rust van Edens hof terugbegeeren doet. Hem zij lof, prijs en eere! Ons betaamt niets dan ootmoed en dankbaarheid.

Tot nog toe heeft de rampzalige Bron der uitvindingen onze aandacht bezig gehouden; letten wy nu op den aart harer Vaders zelve.

Wie zijn die vernuftigen onder de menschen geweest, die de eerste ontdekkingen deden en de eerste kunsten oefenden? Wy moeten hunne namen zoeken in het hoofdstuk, hetwelk begint met het verhaal van den eersten broedermoord; op de geslachtlijst van hen, die de Schrift, in tegenoverstelling van de kinderen Gods, *kinderen der menschen* noemt, de geslachtlijst van KAÏN. Hy zelf is een uitvinder; hy, *de zwerver en doler op der aarde*, met den angst in het hart, *dat elk, die hem vindt, hem dooden zal.* (Gen. IV: 14). En deze JABAL, JUBAL en TUBALKAÏN hebben tot vader, LAMECH, den eersten mensch, waarvan opgeteekend staat, dat hy *zich twee vrouwen nam;* hoe verre zijn wy, dus spoedig, van het Paradijs! Een man, wiens schaamtelooze woestheid genoegzaam blijkt uit het overmoedig lied, dat hy ter eere der uitvinding zijns zoons TUBALKAÏN zijner vrouw toezong: „Hoort mijne stemme, gy wijven „LAMECHS! neemt ter oore mijne redenen. Voorwaar, „ik sloeg wel eenen man dood om mijne wonde, en „een jongeling om mijne buile; want KAÏN zal zeven-„voudig gewroken worden, maar LAMECH zeventigmaal „zevenmaal!" (vs. 23, 24.)

Hoe geheel anders luidt de mededeeling, welke nu volgt; de mededeeling omtrent het geslacht der kinderen Gods; het geslacht van SETH, het zaad door den Heer voor ABEL in de plaatse gesteld (vs. 25): „denzelven SETH werd ook een zoon geboren, en hy noemde zijnen naam ENOS; *toen begon men den naam des Heeren aan te roepen*" (vs. 26), begon men in opzettelijke samenkomsten God te loven; ook wel in het gebed (een ander zwaard dan LAMECHS tegen het toenemend be-

derf in de wareld!) te strijden. De kinderen Gods muntten niet zoo zeer uit door vindingrijkheid; alleen door Godsvrucht.

Dit verschijnsel is over het algemeen bestendig. Als de vermenging van de kinderen der menschen met de kinderen Gods het algemeen zedebederf, en dit den volkomen ondergang des menschdoms in den zondvloed ten gevolge heeft, moet zich dat menschdom vernieuwen uit NOACH, den achterkleinzoon van SETH; door zijne drie zonen SEM, CHAM en JAPHETH. Van dezer nakroost volhardt slechts het geslacht van SEM in de dienst van God. Uit SEM, ABRAHAM en het volk der verkiezing. Maar by dat volk, eerst volslagen gemis, daarna eene voortdurende achterlijkheid by alle natiën, in het stuk der uitvindingen en het vermeerderen der kunsten tot op dezen dag. — Neen! de *uitvinders*, de *kunstenaars* zijn uit CHAM, in Egypten (1) en China (2); uit JAPHETH vooral, in het alle werelddeelen in beschaving en weelde voorbystrevend Europa. Maar de tijd komt, dat JAPHETH in SEMS *tente woont* (Gen. IX:27); dat de *Filistijn en de Tyrier, met den Moor* (3), het volk Gods wordt ingelijfd (Ps. LXXXVII:14), dat God zijne kinderen heeft te midden van alle *kinderen der menschen*, dat aan alle oorden der wareld gevonden worden, *die*

---

(1) Mitsraim. Zie Gen. X:6.

(2) De Chinezen zijn, naar 't oordeel van vele geleerden, van Egyptischen stam.

(3) Aethiopier, Hebr. כּוּשׁ Cusch. Alle deze natiën zijn uit CHAM. Zie Gen. X:6. De Filistijn en de Tyrier door CANAAN. De Aethiopier door CUSCH, uit wien in 't algemeen de meeste Afrikaansche en Zuid-Aziatische volken gedaald zijn.

zijn naam aanroepen in oprechtheid en waarheid, vermengd onder eene meerderheid, nog altijd, van de zoodanigen, die de wareld, die de ijdelheden, die zich zelve dienen. Wat dunkt u? Aan wie dankt het menschdom de meeste uitvindingen, de verbazendste ontdekkingen, de schoonste kunstgewrochten? Aan mannen uit die meerderheid, of aan mannen uit de kleine kudde van oprecbte, naauwgezette vromen? Zou niet te allen tijde ook hier dat woord van CHRISTUS bewaarheid worden: *de kinderen dezer wareld zijn voorzichtiger dan de kinderen des lichts in hunne geslachten* (1).

Hoe dit verschijnsel te verklaren? De reden is niet verre te zoeken: *Waar de schat is, is het hart* (Matth. VI:21) en niet alleen het hart, maar de geheele ziel. Waar de schat is, daar begeeft, daar oefent, daar verdiept zich het verstand. Die hun geluk alzoo zoeken in de wareld en hare begeerlijkheden, dier gedachten *gaan* over de wareld en hare begeerlijkheden, die zoeken voor alles de middelen om des levens lasten te verminderen, en deszelfs lusten te vermeerderen; die verkeeren

(1) „Het ligt in de natuur des gevallenen menschen, dat het overwicht der zonde overal eene zekere vroegrijpheid der ondergeschikte vatbaarheden van den mensch te weeg brengt; gelijk dan ook nog altijd de zoodanige, die met zekere natuurlijke kracht in goddeloosheden geleefd hebben, het van de meer ernstige, ingetogene, gezonde menschen, in de jaren der jeugd en by het ingaan van den mannelijken leeftijd plegen te winnen, zoo dikwijls het op schranderheid, behendigheid, levenswijsheid en velerlei inzicht aankomt; terwijl de stiller, inniger ontwikkeling aller vatbaarheden by de echte kinderen Gods hun toch ten laatsten het overwicht geeft, zoo zy zich maar recht van harte aan het middelpunt huns inwendigen levens vast houden." *Das Alte Testament, herausgegeben durch* O. VON GERLACH, Berlin 1843. I. s. 30.

op den weg om ze, in hunne schatting althands, te *vinden.* Voor de dienst der afgoden van de kinderen der wareld: wareldsche wijsheid, wareldsche eigenbaat, wareldsche weelde, wareldsch gemak, wareldsche eere, worden de vermogens en gaven en krachten der ziele en des lichaams zoo gaarne en zoo gereedelijk ingespannen. De aanroeping van den name Gods eischt de verloochening der afgoden. En de oprechte vrome, die voor den hemel leeft, is rustig, tevreden; het eene noodige steeds voor oogen houdende, bekommert hy zich minder om vele dingen; wat wonder, zoo hy de kinderen der wareld de voordeelen, de eere hunner vernuftsoefening en vindingrijkheid genieten ziet, zonder hen te benijden, zonder tot navolging geprikkeld te worden.

Is dat laatste in hem eene verdienste? Neen! Broeders en Zusters! geene verdienste, maar eene eigenschap, eene eigenschap in zichzelve niet eens loffelijk of te prijzen. Ook ontbreekt het door Gods genade niet aan voorbeelden van *kinderen Gods*, die het oefenen des vernufts, het vaderschap van nuttige vonden, met het aanroepen van den naam des Heeren zonder schade wisten te vereenigen; die begrepen hebben, dat hunne tevredenheid geen traagheid worden moest, dat het woekeren met alle talenten plicht is, dat alle krachten behooren te worden ingespannen tot heerlijkheid Gods. En dat zy in dit opzicht niet dwalen, leeren de handelingen des Heeren zelf.

Met deernis ziet Hy neder op de armhartige uitvinding ADAMS, en bestraffend roept Hy hem toe: *Wie heeft u te kennen gegeven, dat gy naakt zijt?* Maar Hy

misprijst om dies wil de vijgebladeren niet. De mensch voelt zich nu eenmaal naakt; hy doet wel, dat hy zich bedekt. De Heere verbetert zelfs zijne uitvinding. *Hy leerde hem rokken te maken van geitenvel en toog ze hen aan.* (Gen. III : 21). Hy is het, die NOACH gebiedt een arke te bouwen van gopherhout, en die arke maakt tot middel van behoudenisse voor 't menschdom. Ja, om by de uitvindingen in den text te blijven: het is de Heer, die BEZALEEL en AHOLIAB, vernuftige meesters in alle Tubalkains kunsten en derzelver verfijningen, verwaardigt Hem eene Jubalstente op te richten en te vercieren! En wedergalmde die niet van de harpen en orgelen van JUBALS vond, zoo vaak zijn heerlijkheid er plaats nam te midden van zijn verkoren volk?

Neen, de Heere wil oefening, de Heere wil inspanning des verstands, en van al deszelfs vermogen tot de nuttigheden, de geriefelijkheden, de genoegens, en, tot op zekere hoogte zelfs, tot de weelden dezes aardschen levens. Hy zelf geleidt den mensch op het slingerspoor der ontdekkingen; Hy zelf leert hem daarmede woekeren in eene duizendvoudige toepassing. Maar Hy wil, dat hy dezen weg bewandele met ootmoed, met bescheidenheid, en — met het aangezicht naar Hem gekeerd. Ook hier met de les van PAULUS in het hart: *Het zij dat gy eet, het zij dat gy drinkt, het zij dat gy iet anders doet, doet het al ter eere Gods.* (1 Cor. X : 31). Hy wil uitvinding, Hy wil kunst, Hy wil vooruitgang, maar Hy wil niet, dat het hart zich daarby opblaze, dat men wane Gode even gelijk te zijn, alles in zijn macht te hebben wat den vermetelen moed toelacht; niet dat men zichzelven door eigen streven ware levensvreugde be-

love, als konde men door eigen kracht het paradijs op aarde herwinnen. Bouwt een huis, kinderen KAÏNS! woont er in, kinderen SETHS! maar zegt niet in uw harte: *Kom aan, laat ons voor ons een stad bouwen, en eenen toren, diens opperste in den hemel zij, en laat ons een naam voor ons maken.* Dan *komt de Heere neder om te zien de stad en den toren, die de kinderen der menschen bouwen, en zegt: dit is 't dat zy beginnen te maken; maar nu, en zoude hun niet afgesneden worden al wat zy bedacht hebben te maken? Kom aan, laat ons nedervaren en hunne sprake verwarren!* (Gen. XI: 4, 5, 7). Bouwt een huis, kinderen KAÏNS! woont er in, kinderen SETHS! maar zegt niet in uwe harte: *Is dit niet het groote Babel, dat ik gebouwd hebbe door de sterkte mijner macht en ter eere mijner heerlijkheid* (Dan. IV: 30)? Dan komt de Heer en vernedert u als NEBUCADNEZAR, zoo lang, tot dat gy *Hem* looft, en *Hem* verheerlijkt. Geniet dankbaar alle de geriefelijkheden en voordeelen des levens, de schatten des handels en der nijverheid, de genoegens, die de kunsten aanbieden, maar zoekt daarin niet de sterkte en de heerlijkheid uws volks, uwer stad, uwes huizes; maar laat niet toe, dat zy uw hart overstelpen en bemeesteren, zoodat gy vergeten zoudt *den naam des Heeren aan te roepen*, Hem te danken voor al deze gaven, en te bidden, dat gy ze moogt heiligen tot zijne eere; opdat de Heer niet kome en uwe stad en huis omkeere, gelijk Hy Babylon, Nineve, Tyrus, Sidon, Carthago, Rome heeft omgekeerd in het midden harer weelde. Smeedt een zwaard en gordt het aan, *draagt het niet te vergeefs*, gy Koningen en Overheden der aarde, die *Gods dienaars* zijt, *wrekers tot straffe dergenen*,

die kwaad doen (Rom. XIII : 4), maar *het hebbende* (het is soms zoo noodlottig het te hebben) (Joh. XVIII : 10), trekt het niet uit tot een ongerechten krijg, tot nutteloze, roekelooze, gewetenlooze, eergierige bloedstorting, tot overweldiging van natien, die de Heer niet aan uwen scepter heeft overgegeven, opdat Hy u niet afstoote van uwen zetel en de hel zich verheuge over uwen val: *Hoe zijt gy uit den hemel gevallen, gy morgensterre! gy zone des dageraads! Hoe zijt gy ter aarde nedergekomen, gy, die de volkeren krenkte!* (Jes. XIV : 12). Slaat uwe tente op, waar de aarde u toelacht; vervoert haar met eene kracht en snelheid, die de oogen verblindt; maar meent niet in vermetel zelfbehagen, dat gy alle gevaren, alle moeilijkheden, dat gy straffeloos Gods gestelde rustdagen door uwe vertienvoudigde rusteloosheid trotseeren kunt, dat gy den dood kunt ontvluchten en het leven vertiendubbelen; want de Heer kan u verpletteren onder uw eigene kracht, u vangen in uwe eigene snelheid; tart Hem niet u met harde lessen te leeren! Hy kent al de zwakke plaatsen van uw vernuft, al de tekortkomingen uwer voorzichtigheid; hy behoeft geene wonderen, om u te doen ondervinden, hoe gebrekkig uw volledigst werk, hoe kortzichtig uwe voorzienigste wijsheid is.

Christenen, Christenen! daar is geene enkele verovering van het menschelijk verstand, zoo oirbaar en geoorloofd in zich zelve, of zy is geworden een bron van veel kwaads, een oorzaak van allerlei zonde. De gruwelen van woestheid en beestelijkheid, die het nomadisch leven in JABALS tente met zich bracht; het heirleger van ongerechtigheden, die met TUBALS spade,

om nu niet van zijn zwaard te spreken, uit de aarde zijn opgegraven, van toen zy het eerst op goud en zilver stiet; de schandelijkheden en de afgodendienst door JUBALS verleidelijke toonkunst in bescherming genomen, bekoorlijk gemaakt, en opgedrongen, ook aan het anders daarvan afkeerig oor en afkeeriger gemoed, mogen tot voorbeelden strekken van het misbruik van iedere uitvinding, van elke kunst gemaakt en te maken.

Maar gelijk ABRAHAMS tente, alom waar hy ze nedersloeg, het zij in een vreemd land, het zij terugkeerende op zijne voetstappen, *in de plaatse daar zy in den beginne geweest was* (Gen. XIII:3), het tooneel was van het ootmoedigst, het geloovigst aanroepen van des Heeren naam, gelijk zij Hem gedurig *van een stemme des gejuichs en des heils wedergalmde* (Ps. CXVIII:15); en *onwetend engelen herbergde* (Hebr. XIII:2); gelijk JOSUAAS zwaard de oorlogen des Heeren; ook de *Heere is een krijgsman* (Exod. XV:3); in zijne kracht, in zijne vreeze, tot heerlijkheid zijns naams bevocht; gelijk DAVIDS harpe; *opwakende, den Heere looft onder de volken*, Hem *psalmzingt onder de natien* (Ps. LVII), tot op den huidigen dag, het gezegend, het door God geheiligd speeltuig der innigste en der welsprekendste godsvrucht; zoo is het, door Gods genade, in ons vermogen, gelijk onze dure verplichting, alles in de dienst des Heeren, tot zijne heerlijkheid, tot eigene en anderer stichting te besteden, wat God onder onze hand gelegd heeft. Gelukkig het kind Gods, die dat beseft, en vele gaven en goederen heeft om het te bewijzen. Hoe bekoorlijk de aartsvaderlijke tijden hem mogen toeschijnen, toen de kunsten weinig, de uitvindingen eenvoudig, de levenswijze sober

waren, hy moet God danken, dat Hy hem heeft doen geboren worden in eene eeuw, waarin de beschaving, de wetenschap, alle kunst, zoo groote vorderingen hebben gemaakt, hoe veel verzoekingen daarin ook voor hem mogen gelegen zijn, hoe veel gebeds noodig, dat hy niet valle in den strik van zoo veel schoons, liefelijks, veelluidends en verrukkends, dat geene waarde heeft, ten zij het bruikbaar zij voor de dienst van zijnen God; van zijnen God, die groote eischen heeft aan deze rijke eeuw, die zoo rijk niet zijn zoude, indien ook Hy zelf geene groote bedoelingen met haren allerleien rijkdom voornemens en in arbeid was te bereiken.

Ja, Geliefden! ook God heeft zijne bedoelingen met die gedurige veroveringen des verstands en des vernufts, die zoo dikwijls geen andere bron schijnen te hebben dan die van menschelijke eigenbaat, hoogmoed, wareldliefde en levenslust. Zy moeten medewerken ten goede tot de eindelijke vestiging van zijn rijk, zijn heilig rijk op aarde. En in deze bedoelingen Gods moeten wy treden. Niet door vermetel te willen aan- en nawijzen, door welke middelen en langs welke wegen God *de tijden en gelegenheden, die Hy in zijne eigene macht gesteld heeft* (Hand. I: 7), verhaast; maar door het biddend werkzaam vasthouden aan dat denkbeeld, dat God eene rente eischt van alle gaven, alle talenten, die Hy ons heeft aanvertrouwd, dat onze eeuw, ons geslachte, wy byzonderlijk, zoo ons daaromtrent licht in de ziele gegeven is, alles zullen moeten verandwoorden, wat Hy ons heeft geschonken, het zij wat het zij. Dan zal onze wetenschap strekken om zijn Waarheid en zijn Woord te handhaven, toe te lichten, ontdekking

op ontdekking daarin te doen, tot overtuiging, tot leering, tot wederlegging en tot verbetering; onze kunst, om harten te veroveren voor CHRISTUS en hunne zaligheid, om te woekeren voor de heerlijkheid zijns rijks! Dan de uitbreiding, de verveelvuldiging, de vertiendubbeling van onzen handel, onze nijverheid, onze snelheidskracht, om het *geluid des evangeliums over de geheele aarde te doen uitgaan, en deszelfs woorden tot de einden der wareld.* (Rom. X:18). Zoo zullen de tijden vervuld worden, waarin de Vredekoning zal komen *heerschen van zee tot zee, en van de riviere tot aan* de *einden der aarde* (Ps. LXXII:8), *en den Heere het offer gebracht zal worden van alle de Heidenen op peerden, en op wagenen, en op rosbaren, en op muilen, en op kemelen, en op snelle loopers, naar zijn heiligen berg toe, naar Jerusalem, zeit de* HEERE. (Jes. LXVI:20).

Nog eens, mijne Medechristenen! In deze kunstvaardige eeuw, daar onder uw oog en hand zoo veel wonderen van kennis, vernuft en schranderheid oprijzen, mag dat woord van JOHANNES tot de geloovigen van alle eeuwen wel herhaald worden: *Mijne kinderkens, bewaart u zelve van de afgoden.* (1 Joh. V:21). Want afgoden worden er opgericht in tal en menigte, en prachtige tempels worden hun gebouwd. Getuigt tegen de afgoden, zoo gy waarlijk Christenen zijt, en eischt de tempels op voor den eenigen waarachtigen God, die hemel en aarde gemaakt heeft, en die *verheerlijking* eischt, *beide door uw lichaam en geest, welke zijne zijn* (1 Cor. VI:20), *want gy zijt dier gekocht!* Leert uwe kinderen, die in deze eeuw zoo veel te leeren hebben, eerst, boven, vóór alles, den naam des Heeren aan te

roepen; doet het met, doet het voor hen. Leert ze betreüren het in ADAM verloren, leert ze begeeren het in CHRISTUS herwonnen paradijs; leert ze beseffen, dat de aarde nooit een zweem van een paradijs hebben zal, ofschoon de duivel hun *belooft hen alle heerlijke dingen te geven, indien zy, nederyevallen zijnde, hem zullen aanbidden* (Matth. IV:9); dat zy ligt onder den vloek, den vloek der zonde, die ook op hunne ziele drukt, dien zy geërfd, dien zy verdiend hebben, die slechts door het bloed van CHRISTUS wordt weggenomen. Leert hen, *dat de wareld voorbygaat en hare begeerlijkheid, dat* slechts *die den wille Gods doet in eeuwigheid blijft* (1 Joh. II:17); dat het niet zijn de vindingrijke kinderen der menschen, maar de *zachtmoedige* kinderen Gods, die het *aardrijk beërven zullen* (Matth. V:5); dat ten allen tijde voor de ziele, die Hem kent, liefheeft en op Hem vertrouwt, de HEERE genoeg en alles is. — O, mijne Hoorders! heil over u en uw kroost, indien gy geleerd hebt te zeggen: *Eén ding heb ik van den Heere begeerd, dat zal ik zoeken; dat ik alle de dagen mijns levens mocht wonen in het huis des Heeren, om de lieflijkheid des Heeren te aanschouwen en te onderzoeken in zijnen tempel. Want Hy versteekt my in* ZIJNE *hutte ten dage des kwaads, Hy verbergt my in 't verborgen* ZIJNER *tente; Hy verhoogt my op een rotssteen; ik zal zingen, ja psalmzingen den Heere!* (Ps. XXVII). *De Heer is mijn burcht, mijn hoog vertrek, mijn schild, mijn zwaard.* (Onderscheidene Psalmen). *Wel gelukzalig is het volk, dat* ZIJN *geklank kent, zy zullen in het licht zijns aanschijns wandelen* (Ps. LXXXIX). *Want wy weten, dat als het aardsche huis dezes tabernakels gebroken wordt, wy een gebouw van God hebben,*

niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemelen. (2 Cor. V:1). ALLES IS ONZE; DOCH WY ZIJN CHRISTI (1); EN CHRISTUS IS GODS (1 Cor. III:21, 23). Amen.

PSALM CL:2, 3.

Looft God, met bazuingeklank;
Geeft Hem eer, bewijst Hem dank;
Looft Hem, met de harp en luit;
Looft Hem, met de trom en fluit;
Looft Hem, op uw blijde snaren;
Laat zich 't orgel overal,
By het juichend vreugdgeschal,
Tot des Heeren glorie paren.

Looft God, naar zijn hoog bevel,
Met het klinkend cymbelspel;
Looft Hem op het schel metaal
Van de vrolijke cymbaal;
Looft den Heer; elk moet Hem eeren;
Al wat geest en adem heeft;
Looft den Heer, die eeuwig leeft;
Looft verheugd den Heer der heeren!

(1) Ik behoud gaarne dien Genitivus, omdat die in de overzetting van den Bijbel (b. v. in deze plaats) moeielijk gemist kan worden, en ook algemeen genoeg wordt verstaan. Dit tot naricht van dezulken, die zijn gebruik door my en anderen aan ik weet niet welke kleingeestigheid toeschrijven.

ALLE TRANEN AFGEWISCHT.

Openbaringe XXI: 4*a*.

EN GOD ZAL ALLE TRANEN VAN HUNNE OOGEN AFWISSCHEN.

Zoo hebben wy dan ook eens het Boek der Openbaringe opgeslagen, en daarin dat troostrijke hoofdstuk, hetwelk ons met de eeuwige toekomst der geloovigen bezig houdt.

In de vorige zijn al de lotgevallen der Gemeente van CHRISTUS, door den loop der eeuwen heen, en tot aan de voleinding der eeuwen, voorspeld; voorspeld op den toon der van Boven ingegeven Profecy, te verheven en te goddelijk om het menschelijk vernuft in staat te stellen gebeurtenis voor gebeurtenis te berekenen, en met klare woorden aan te wijzen wat morgen en overmorgen naar den woorde Gods geschieden ZAL; maar duidelijk en nadrukkelijk genoeg, om de opvolgende geslachten der belijders in de teekenen der tijden te doen lezen, en met deze orakelen in de hand te doen erkennen dat, wat gisteren en eergisteren gebeurd is, niet slechts naar den bepaalden, maar ook naar den

geopenbaarden raad en voorkennisse Gods heeft plaats gehad. — De geheimzinnige inhoud van dit Boek zweeft over de toekomstige geschiedenis der volkeren als een wolkkolomme; als een vuurkolomme over de verledene. Maar over het schoon verschiet der eeuwige toekomst openbaart zich God aan den geest der geloovigen, hier en bestendig, zoo als Hy zich weleer dikwijls aan hunne zinnen openbaarde, in eene *luchtende wolke*; wolke, wier sluierende glans eenmaal zal optrekken als een nevel, *wanneer het volmaakte zal gekomen zijn, en hetgeen ten deele was te niete gedaan, en zy zullen kennen gelijk zy gekend zijn.* (1 Cor. XIII: 10, 13). Het tafereel, te midden van welks voorstelling wy onze textwoorden lezen, ligt alzoo onder deze luchtende wolke. „*Het is niet geopenbaard wat wy zijn zullen,*" (1 Joh. III: 2). wordt nog vele jaren daarna den Broederen toegeroepen door dienzelfden Apostel, die dit gezicht van hunnen toekomstigen gelukstaat gezien en op bevel van zijnen Heer beschreven heeft. Zoo hebben wy dan hier eene openbaring, welke nog ruimte overlaat voor eene andere openbaring, ja eene nadere openbaring vereischt. Zal die nadere openbaring de eerste of tegenspreken of te niet doen? Dat zij verre, Geliefden! *Deze woorden, zegt de Heer, zijn waarachtig en getrouw.* (Openb. XXI: 5.) Maar de latere, de volkomene, zal deze eerste ophelderen, deze eerste doen begrijpen; zij zal het optrekken van den luchtenden nevel zijn; als God de geloovigen zal wezen, niet wolk- en vuurkolomme, maar Zonne, en het Lam hun fakkel (vs. 23). Hier wordt hun slechts; laat ik niet zeggen slechts, want het is meer dan genoeg en eindeloos meer dan zy zouden durven begeeren; een

schemerig, ofschoon waarachtig, schaduwbeeld voor oogen gesteld van die heerlijkheid, welke zy niet volkomen kunnen begrijpen voor zy ze deelachtig worden. Om de onverderfelijke dingen te verstaan, moet eerst hun sterfelijk lichaam tot onverderfelijkheid worden opgewekt; tot zoo lang komt God hunne zwakheid met de zinnelijke voorstelling te gemoet; zy zijn nog geene mannen, dies spreekt de Heere tot hen als tot kinderen. Maar nu ook zal geen hunner in deze afschaduwing des eeuwigen gelukstaats meer zien dan JOHANNES er in zag, en terwijl zy zich daaraan verkwikken en vertroosten, zeggen zy ootmoedig als hy: *het is nog niet geopenbaard wat wy zijn zullen.* Als zy aan des Apostels hand den Engel *volgen*, *die hem wegvoert in den geest*, *op een grooten en hoogen berg*, *en hem toont de groote stad*, *het heilig Jeruzalem*, *nederdalende uit den hemel van God*, *welke heeft de heerlijkheid Gods* (vs. 10), hangen zy niet aan de figuurlijke letter, maar geven zich over aan de geestelijke denkbeelden, welke de beschrijving van haren schitterenden glans, hare geopende poorten, hare vaste grondslagen, hare volmaakte evenredigheid hun moeten inboezemen; denkbeelden van eene heerlijke, vrije, onvergankelijke, volkomene vreugde en heerlijkheid. Zonder of jaspis, of chrystal, of goud, of diamant, of paarlen, of een juist twaalfvoudigen nooitgesloten toegang, en eene vierkante afmeting naar eens Engels maatstaf te verwachten, versterkt hen de opnoeming van dit alles, op last van God en zijnen CHRISTUS zelven, in de verwachting van het gantsch zeer uitnemend gewicht der heerlijkheid, hetwelk het Euangelie hun alomme toezegt, en waarvan de eerste voorwaarde

reeds zoo groot is: „afwezigheid van alle ellende, smart en verdrukking hoegenaamd." Die afwezigheid, daar zy onder het bereik hunner begrippen valt, is het ook, welke de Heer te midden van alle zijne zinnebeeldige voorstellingen hun met bepaalde en uitdrukkelijke woorden toezegt: *De dood zal niet meer zijn, noch rouwe, noch gekrijt, noch moeite. God zal alle tranen van hunne oogen afwisschen* (vs. 4). Ziedaar wat naar de letter opgevat worden mag en kan. Lieve God! al had het nieuw Jeruzalem geene andere zaligheid dan deze ontkennende, hoe dankbaar moesten wy niet reeds dien *Lamme* zijn, die door zijn bloed hare poorten geopend heeft, en *is haar fakkel.* Ja, Broeders en Zusters! al had JEZUS CHRISTUS aan zijn kruis ons niets verworven dan eene aarde zonder deze dood, zonder deze tranen, waar zijn de liederen en psalmen, waarmede wy zijne liefde, naar den eisch onzer harten, zouden kunnen verheffen? Hy heeft meer gedaan. *Ziet, zegt Hy, die op den throon zit, ik make alle dingen nieuw. Ik zal den dorstige geven uit de fonteine van het water des levens voor niet. Die overwint zal* ALLES *beërven* (vs. 6, 7.) Wat dat ALLES in zich sluiten zal; waarin die volheid van alle geestelijke en eeuwige goederen zal bestaan, de EEUWIGHEID slechts kan het Gods uitverkorenen openbaren; verdiepen wy ons thands alleen in dat gedeelte der zaligheid, hetwelk de smarten des tegenwoordigen levens ons zoo krachtig te waardeeren geven, en hetwelk is uitgedrukt in dat woord der Belofte: *God zal alle tranen van hunne oogen afwisschen.*

God zal alle tranen van hunne oogen afwisschen. De belofte onderstelt tranen; tranen om allerlei leed geschreid; elke traan. Zy onderstelt die ook by de geloovigen, de bekeerden, het volk Gods; degenen die de zaligheid beërven, die het nieuw Jeruzalem, de heilige stad, nedergedaald van God uit den hemel, bewonen zullen. Zy leert ons dus al aanstonds twee dingen. Vooreerst: dat de geloovigen op aarde *oorzaak hebben* van tranen; en ten anderen, dat zy ook weenen *mogen*; daar die God, die het zich voorbehouden heeft alle hunne tranen *af te wisschen* in zijne eeuwige zaligheid, ja datzelfde tot het aanbegin der eeuwige zaligheid gesteld heeft, wel niet tegelijk van hen eischen kan, dat, te midden der aardsche ellende, zy zelve ze reeds geheel zouden onderdrukken. Het een noch het ander mag ons verwonderen.

Immers dat ook de Godvruchtigen hun deel hebben *aan de rouwe, het gekrijt, en de moeite dezer eerste dingen*, dat ook zy den dood onderworpen zijn, spreekt wel van zelve, daar zy met alle stervelingen uit denzelfden ADAM zijn voortgesproten, *door wien de zonde is in de wareld gekomen, en door de zonde de dood* (Rom. V:12); en geen reiniging in het blood van CHRISTUS, hetwelk hen rechtvaardigt, geen wedergeboorte door den Geest, welke hen heiligt, hen hier op aarde doet ophouden zondaars te zijn, en een lichaam om te dragen, onderworpen aan allerlei ellende, en niet vatbaar voor duurzaam geluk, ten zij het, uit den onontkoombaren dood zelve, tot onverderfelijkheid en heerlijkheid vernieuwd worde. *Gy dwaas! hetgeen gy zaait wordt niet levendig, ten zij dat het gestorven zij.* (1 Cor. XV:16.) En, al

kònden zy voor zich zelve van al het leed der aarde zijn uitgezonderd, dat leed zou hen van zoo nabij omringen, dat het hun in allen gevalle, indien geen *tranen* en *gekrijt* om eigen moeite en dood, dan toch die van een innig en bitter medelijden en rouwe om anderer ellende zoude afpersen. Daarom moeten de *eerste dingen* zijn VOORBYGEGAAN (vs. 1), alvorens er voor iemand een ware gelukstaat kan aanbreken; daarom kan God zijne uitverkorenen niet volkomen zaligen dan op eene NIEUWE AARDE (vs. 1). Maar niet alleen zien wy de geloovigen bezocht door eigen en anderer leed, geiijk als alle Adamskinderen; wy kunnen zeggen, en de Schrift leert ons, dat zy vele malen en meestal een dubbel deel hebben aan des levens *rouw* en *moeite.* En zulks uit twee oorzaken. Ten deele vooreerst, omdat hun geloof zelf offers en verloocheningen vergt, van welke de ongeloovige geen denkbeeld heeft, en altijd een smaad en verdrukking medebrengt, welke deze zich spaart, zoodat het volgen van den Heere JEZUS naar zijn Euangelie onafscheidelijk is van het opnemen van een kruis; en ten anderen, *omdat de Heer, die kastijdt degenen die hij liefheeft* (Hebr. XII), voor hen allerminst de louterende roede spaart, willende door *de verdrukkinge lijdzaamheid by hen werken*, en door *de lijdzaamheid bevindinge*, en door *de bevindinge hope, welke niet beschaamt.* (Rom. V:3, 4, 5.) *Zalig zijn die treuren, want zy zullen vertroost worden.* (Matth. V:4.)

Maar zy *mogen* dan ook treuren. Zy mogen het leed der aarde gevoelen in al deszelfs pijn; zy mogen een roodgeschreid oog ten hemel opheffen, en de handen wringen by de moeiten en de rouw, welke dit leven

van elende en dood over hen brengt; hoe zouden zy anders daarin de loutering Gods kunnen waardeeren, hoe er door gelouterd wòrden? Is het niet eene beschuldiging: *Gy hebt ze geslagen, maar zy hebben geen pijne gevoeld* (Jer. V : 3)? Neen! van hen wordt niet gezegd, dat zy zich het kruis ontveinzen, maar dat zy het in lijdzaamheid dragen; zoo hun een duur handvol graan wordt afgeperst tot bezaaiing van den akker der beproeving, God eischt niet, dat zij het juichende brengen; zoo zy by de spelonken staan der LAZARUSSEN, die hunne zielen liefheeft, de Heer, die zelf er tranen by stortte, misduidt ze in de oogen der MARIA'S en MARTHA'S niet; niet weenende van JEZUS weggaan mag de geloovige, gelijk de rijke jongeling, maar zoo zijn weg, achter JEZUS, loopt over distelen en doornen, hy mag weenen van wege de smarte zijner voetzolen. *De Heer weet wat maaksel hy is, en is gedachtig dat hy stof is.* (Ps. CIII : 14.) Zoo maar het schemeren zijner tranen hem niet uit het oog verliezen doet het licht, dat uitgaat van den Heer, dien hy beleden heeft; zoo maar dier tranen overvloed voor zijn geloof geen letter uitwischt van de waarachtige en getrouwe beloften, waarvan deze eene is: *En God zal alle tranen van hunne oogen afwisschen.*

Hoe heerlijk is dat woord, hetwelk JOHANNES hier voor de tweedemaal in het boek zijns gezichts mag nederschrijven, gelijk het ook reeds uit de Godspraken van JESAJA de bedroefde geloovigen tegenklonk. (Openb. VII. Jes. XXV.) Hoe wèl zal God het met hen maken,

reeds aan den ingang van het nieuw Jeruzalem. Niet slechts schenkt Hy hun als op den dorpel van hare poorte een ongekend gevoel van oogenblikkelijke afwezigheid, van toekomstige onmogelijkheid van smart; maar Hy geeft hun het bewustzijn, dat Hy de verledene smart wegneemt, om ze te veranderen in die vreugde, welke nu voortaan hun deel zal zijn.

Van nu aan geen nieuwe oorzaak van *rouw, gekrijt* of *moeite*, van nu aan geen denkbeeld meer aan den *dood.* Zy zijn *in de stad die fondamenten heeft, wier werkmeester en bouwheer God is* (Hebr. XI); zy zijn op *eene nieuwe aarde, waar geen zee meer wordt gezien.* Daar is alle vastigheid en stevigheid, daar *het onbeweeglijk Koningrijk der blijvende dingen, die niet beweeglijk en zijn* (Hebr. XII: 27, 28), daar niets van die onrust, die onveiligheid, niets van dat gewoel, dat gedobber, dat geslinger, niets van die ebbe en vloed, niets van dat alles, wat de onbetrouwbare, de hachelijke, de groote scheidingen makende, de nooitgepeilde zee ons op deze aarde van het aardsche leven toespiegelt. Ook in het paradijs werd geen zee gezien (1). *Zy zullen niet meer*

---

(1) Zie Jes. LXV: 17. LXVI: 22. „De zee, welke nu verre het grootste gedeelte der aarde overdekt, de voor de menschen dorre en onherbergzame, bloot tot de lagere schepping behoorende zee, zal op de nieuwe aarde niet meer zijn, nadat zy het doel bereikt heeft, dat zy thands heeft, de menschen van elkander te scheiden en hunne sluimerende krachten in te spannen." *Das N. Test., herausg. von* O. V. GERLACH *a. h. l.* — Het regeeren van CHRISTUS *van zee tot zee* (Ps. LXXII), maakt hier den overgang. — „*De zee was niet meer*, eenvoudig daarom, omdat in het Paradijs geen zee was, en hier alles Paradijs is." ZÜLLIG, *Die Offenbarung Johannis vollständig erklart.* Stuttgart, 1840. *a. h. l.*

hongeren, noch meer dorsten, noch de zonne en zal op haar niet vallen, noch eenige hitte. (Op. VII.) Een geheel nieuw leven, hetwelk het oude verslindt! Maar dat oude leven, stond het dan geheel op zich zelf; wordt het gehouden als nooit hebbende bestaan; is het van nu voortaan niets? Heeft vergetelheid daarover hare golven heengestroomd? Neen, voorzeker! het uitgestaan lijden staat in verband met de toekomstige vreugde. Zoo was het met het lijden van CHRISTUS, het Hoofd, zoo zal het met het lijden der Gemeente zijn. Daarom stelt de Schrift de geloovigen voor, als het nieuw Jeruzalem nog binnenkomende met hunne tranen, en den Heer als *hunne tranen afwisschende van hunne oogen.* Dat *afwisschen der tranen* wat is het, dan dat God hen de smarten van het eerste leven wil doen gedenken, maar zonder smartgevoel; wat, dan dat Hy hun de smarten van het eerste leven nu geheel doet doorzien en begrijpen in al hare nuttigheid, in al hare noodzakelijkheid; wat, dan dat Hy hen by het licht der hemelen doet *aanschouwen* de waarachtigheid dier genadige woorden, welke zy hier beneden *geloofd* hebben: *De Heere plaagt en bedroeft des menschen kinderen niet van harte; dien de Heere liefheeft kastijdt Hy!* (Kl. III. Hebr. XII.) Neen! het herleven tot zaligheid is geen gantsch ander leven, hetwelk het eerste ontkent, maar een vernieuwd leven, hetwelk het eerste verklaart; het vatbaar worden voor, het genieten der hemelsche vreugde begint niet met eene versteening van onzen kant voor de geledene smart, maar met hare eigene voelbare oplossing. En die verklaring, die oplossing, God zelf is het, die ze onmiddellijk daarstelt. De tranen der ge-

geloovigen droogen niet op als van zelve; het is niet der geloovigen eigene hand, die zich haast ze wegtewisschen om het vrolijk verschiet van heerlijke vreugde te overzien; de Heere wischt ze af *van hunne oogen. Zy hebben veel smart gehad in hun leven, nu worden zy* door Hem *vertroost.* (Luc. XVI.) Het is zijn vaderrecht, het is zijn vaderliefde; Hy heeft beproefd; Hy heeft gekastijd; de tijden van beproeving en kastijding zijn voorbygegaan; Hy komt met den balsem der genezing. Zy hebben *den goeden strijd gestreden; zy hebben den loop voleindigd; zy hebben het geloof behouden; de kroon is voor hun hoofd gereed.* (2 Tim. IV.) Maar eerst zal die zachte vaderhand over hunne voorhoofden henengaan, hunne pijnlijke rimpels slechten (1), en hunne beschreide oogen aanraken. *God zal alle tranen van hunne oogen afwisschen.*

Van wie heb ik gesproken, Toehoorders! Van u en van myzelven? Dat het Gode behaagde, dat ik van u en myzelven gesproken hadde. Maar zoo min het algemeene *wy*, als het algemeene *gylieden* is van mijne lippen gekomen. Zoo waarlijk als ik CHRISTUS wensch te dienen, mijne Vrienden, ik durfde niet. Ik sprak van de *geloovigen*, ik sprak van het *volk Gods;* van hen,

---

(1) Ik hoop toch niet, dat men zouteloos genoeg zal zijn uit deze voorstelling op te maken, als of ik my verbeeldde, dat het in heerlijkheid opgewekte lichaam een gerimpeld voorhoofd zal kunnen vertoonen. Neen! zeker niet, dan in dien zin, waarin de Schrift hier van tranen spreekt in de oogen der zaligen.

die niet alleen belijden met den mond, maar met geheel hunne ziele hebben aangenomen, omhelsd en zich toegeëigend *den eenigen naam, die onder de menschen gegeven is, door welken wy moeten zalig worden:* JEZUS CHRISTUS (Hand. IV:12); van hen, die zich door Hem, den Gekruiste, hebben laten *reinigen tot een volk ijverig in goede werken* (Tit. II:4), en eigene eer verzakende, alleen tot zijne en des Vaders heerlijkheid hebben geleefd, te midden van de jammeren en verzoekingen *dezer eerste dingen.* Zoo wy allen tot deze behooren, dan, ja dan, o mijne medeopgeschrevenen ten doode! zal de Heere God *alle tranen* ook *van* onze aller *oogen afwisschen, daar, waar geen dood meer zijn zal, noch rouwe, noch gekrijt, noch moeite, waar de eerste dingen zijn voorbygegaan.* Maar zoo wie onzer niet — zijn nieuw *leven zal een tweede dood zijn* (Openb. XX:14), en deze zijne aardsche tranen zullen slechts plaats maken voor eene *weeninge* der oogen, welke geen eeuwigheid zal vermogen af te wisschen of te stelpen! Ziet, het is in den WOORDE GODS.

Gewis, men kan zich wel, by wijze van een der stoutste dichterlijke vrijheden, die ooit genomen zijn, eene eeuwigheid, eene onsterfelijkheid (een elyseum) voorstellen, waarin de wijsgeer om zijne wijsheid, de kunstenaar om zijn vernuft, de krijgsheld om zijne aan het vaderland bewezene diensten; en even zoo de menschenvriend om zijne welwillendheid, de ijveraar om zijnen ijver, de goede huisvader om zijne naauwgezetheid, de tedere moeder om hare liefde, de hartelijke herder om zijne zorg, ja de langdurige lijder om zijn lijden, in onze verbeelding worden opgenomen,

getroost en gezaligd, maar die eeuwigheid, die onsterfelijkheid, dat elyseum, is NIET het *nieuw Jeruzalem*, waarvan de Schriften spreken. Zekerlijk, dat nieuw Jeruzalem der Schriften is ruim en uitgestrekt genoeg om zeer velen, vele duizenden, om een schaar, die niemand tellen kan (Openb. VII), te bevatten; maar het heeft een muur met dat al, *eenen grooten en hoogen muur, gebouwd op twaalf fondamenten, en in dezelve de namen der twaalf Apostelen des Lams;* en schoon zij ook *twaalf poorten heeft, die niet gesloten worden*, men kan de stad toch niet binnengaan dan dóór deze poorten, en derzelver toegang is niet verleend dan in den *naam des geslachten Lams*, door zijne twaalf Apostelen op aarde gepredikt. (Teksthoofdstuk.) Wat waant gy, die prediking was overtollig? en met hunne prediking, hunne verdrukking, hunne vervolging, hun uitgestort bloed? En zoo dit alles overtollig zijn kon, hoe kan het kruis van CHRISTUS, Gods eigen Zoon, noodeloos zijn opgericht? Zegt, dat het niet is opgericht; wederspreekt de geschiedenis; verscheurt my deze Schrift; maar indien wel, waarom dan toch, indien zondaars zonder Hem, zonder zijn kruis, kunnen zalig worden? Neen! gy allen, die wenscht zalig te worden, en van de jammeren van dit aardsche leven daarboven te worden vertroost, weet dit, dat zoo gy geen deel hebt aan al het bloed van CHRISTUS, de Heer ook *geen enkele* traan zal afwisschen van uwe oogen. De tekst, dien wy opsloegen, spreekt wel van ALLE tranen, maar niet van ALLER oogen.

Geliefden! Geene enkele onzer denkbeeldige verdiensten geeft eenig recht op de eeuwige, op eenige vertroosting; een geheel leven van smart schenkt ons geen de minste aanspraak op de vergoedingen eener blijde eeuwigheid; het zijn de verdiensten van CHRISTUS alleen; het zijn alleen *zijne* smarten, die ons den troost en de blijdschap des beteren levens zullen doen deelachtig worden; de verheuging door Gods aangezicht, die hy geniet. (Hand. II: 28.) Onze verdiensten zijn ellendig, en onze ellenden verdiend. Zijne verdiensten zijn volkomen, zijne ellenden in onschuld gedragen. Wy toch *ontfangen waardiglijk hetgene wy gedaan hebben, maar deze en heeft niets onbehoorlijks gedaan.* In Hem is dan de eenige grond onzer hope. God wil onze Vader zijn om *zijnent* wil; Hy wil onze tranen afwisschen van onze oogen, om *den wil der tranen, welke Hy geofferd heeft in de dagen zijns vleesches.* (Hebr. V: 7.) Is God dan niet liefderijk? Ja, zoo liefderijk, dat Hy *zijn eeniggeboren Zoon niet gespaard en heeft, maar heeft Hem voor ons overgegeven* (Joh. III: 16), opdat wy, op Hem ziende en in Hem geloovende, het daarvoor zouden durven en mogen houden, *dat het lijden dezes tegenwoordigen tijds niet en is te waardeeren tegen de heerlijkheid, die aan ons zal geopenbaard worden.* (Rom. VIII: 18.) Wat denkbeeld hebt gy van uwen God, die meent u straffeloos van zijn aangeboden middel te kunnen ontslaan; gy, ellendig mensche! moet gy de keuze hebben tusschen vele middelen? Of wilt gy zijn eigen, heilig Jeruzalem overweldigen, en, de twaalf poorten, die hy u openzet, versmadende, over den muur inklimmen langs de laddersporten uwer hoogmoedige inbeeldingen? Gy dwaas!

Hy is de Heer; hemel en aarde zijn zijne. *Niets, dat ontreinigt*, zal de reine engelen voorbygaan, die aan de poorten der reine stad waken. *Den ongeloovigen hun deel is in den poel, die daar brandt van vuur en sulpher, 't welk is de tweede dood.* (Op. XXII: 21.)

Indien dan deze dingen alzoo zijn; en Gods openbaring is daar, om ons juist deze dingen op het hart te drukken; welke averechtsche goedhartigheid, M. V., geeft ons dan de vrijheid elkander zoo lichtvaardelijk van de moeitė, de rouw en het gekrijt der aarde te vertroosten, als wy zoo vele malen doen, elkander de opene poorte wijzende, en niet den smallen weg? O, verre van ons die voorstelling, als of slechts de dood noodig ware tot die groote omkeering der eerste dingen: vreugd voor tranen, gejuich voor gekrijt, rust voor moeite. De dood heeft geen kracht om iets om te keeren; het is CHRISTUS, die de groote verandering te weeg brengt; het is Gods genade in Hem. Die tot die genade niet gevlucht is, met een onverdeeld harte, en getoond heeft ze op prijs te stellen door een rusteloos streven naar heiligheid, uit erkentenis voor en tot verheerlijking van die genade, voor dien is geen troost, noch op de aarde, noch in den hemel. Want *dit* is de eenige troost in leven en in sterven: „dat wy met lijf „en ziele, beide in het leven en in het sterven, niet „ons, maar onzes getrouwen Zaligmakers JESU CHRISTI „eigen zijn, die met zijnen dierbaren bloede voor alle „onze zonden volkomelijk betaald heeft, ons uit het „geweld des Boozen verlost, en Hem voortaan te leven „gewillig en bereid maakt." Het is niet maar, tranen

schreien hier, en tranen afwisschen van de oogen daar, om het even welke tranen, en hoe geschreid; maar het is *hier, met en om zijnentwille* weenen, *dáár, om zijnentwille* vertroost worden. Of, wat dunkt u byvoorbeeld? Men is diep ongelukkig op aarde; men heeft droevige teleurstellingen, harde verliezen te beweenen; men oefent zich om er zich tegen te verzetten; men zoekt er zich onder te verstrooien; men troost zich met de ijdelheden der wareld; men reist bergen over en valleien door om zich de oogen droog te zien aan hare wonderen; het baat; of het baat niet; de pijn blijft; de tranen komen telkens terug; nu verlangt men naar den dood; men sterft... men doet de oogen open in — de eeuwige ruste! Het blad is gekeerd, de tijd der vergoeding daar:

> Hier staan de grenzen van het lijden,
> De sterbewoners weenen niet.

God staat gereed om alle tranen af te wisschen van de oogen...? Ofschoon duizend liefhebbende harten het hoopten, en duizend bewogene lippen het baden; ofschoon duizend monden van valsche profeten het verkondigden, Geliefden! het en zal alzoo niet wezen. Zoo men CHRISTUS versmaad heeft, en de vertroostinge zijns kruices veracht, men heeft geen deel of lot in dit woord. Wat heeft men te wachten van een God, dien men niet gezocht heeft, van een Verlosser, dien men niet heeft willen kennen? Voorzeker! de tranen buiten Hem geweend zijn niet op Gods register. (Ps. LVI: 9.)

Het waarachtig geloof; niet die algemeene inbeelding, dat God in de eeuwigheid alle tranen zal afwisschen van alle oogen; maar het geloof naar zijn Woord, dat Hy ze zal afwisschen om CHRISTUS wil, drukt zich, gelijk in alle de gedragingen van een heilig en liefelijk leven, ook uit in de wijze *waarop*, de stemming *waarin* men ze schreit op aarde. *Aan de vreedzame vrucht der gerechtigheid* (Hebr. XII) kent men den wortel des geloofs in het lijden.

Ziet, o ziet ze aan; en och, of dat gezicht uw hart tot jaloerschheid verwekken mocht; de beproefde kinderen Gods te midden van de smarten en jammeren dezes korten levens. *Bedroefd, maar niet gelijk als de anderen, die geene hope hebben* (1 Thes. IV:13), *verdrukt, doch niet benauwd, twijfelmoedig, doch niet mismoedig, vervolgd, doch niet daarin verlaten, nedergeworpen, doch niet verdorven, dragen zy altijd de doodinge des Heeren Jezus in hunne lichamen om, opdat ook het leven van Jezus in hunne lichamen zoude geopenbaard worden.* (2 Cor. IV:8-10.) In velen bezocht, twijfelen zy zoo min aan Gods rechtvaardigheid als aan zijne liefde; erkennen zy ootmoedelijk, dat geen leed hen overkomen kan evenredig aan de mate hunner overtredingen, en gevoelen in hun harte, dat zy alle deze kastijdingen noodig hebben, om meer en meer te worden gelouterd en gereinigd. Zich oefenende in geduld en gelatenheid, schoon nooit daarin volmaakt, zien zy op den *Oversten Leidsman en Voleinder des Geloofs*, en wenschen navolgers te zijn van Hem, die om hunner armer zielen wille den bitteren drinkbeker niet heeft afgewezen, Hem door den Vader op de hand gezet; en daar Hy zijn loodzwaar kruis voor hen

heeft opgenomen, dragen zy blijmoedig het hunne, Hem volgende.

In dit alles zien zy niets dan eene gebrekkige vervulling van den plicht hunner dankbare liefde, en bidden God, dat Hy hun de ijdele inbeelding spare, door deze hunne onderwerping eenen enkelen straal zijner vrije genade te verdienen. Niets overspannens, niets gemaakts, niets stroefs is er in hunne onderworpenheid. Zy roemen in de verdrukking, maar in stilte en nederig; zy verwachten de eeuwige vertroostinge, maar ootmoedig; niet haastende, maar verbeidende, en intusschen met alle macht doende wat hunne hand vindt om te doen, te midden van *deze eerste dingen.*

Deze zijn het, die het eeuwig Jeruzalem zullen binnengaan; deze, alle wier tranen door God zullen worden afgewischt van hunne oogen; deze, die alles zullen beerven; deze, de geschrevenen in het Boek des Levens des Lams.

Geliefden! Och of ook onze namen op de blinkende bladen van dat eeuwig Boek mochten te lezen staan! Gelooft in den Lijder van Golgotha, hebt den gekruisten van Golgotha lief, en ik ben verzekerd, dat *noch tranen, noch gekrijt, noch rouwe, noch moeite, noch dood; noch tegenwoordige, noch toekomende dingen u zullen kunnen scheiden van de liefde Gods, welke* IS *in* JEZUS CHRISTUS, *onzen Heere* (Rom. VIII), en om zijnentwille, reeds hier, vertroost en zaligt, die in zijnen naam de schreiende oogen tot den God aller vertroostinge opheffen. *Zalig zijn die treuren, want zy zullen vertroost worden.* Amen.

PSALM LXXIII : 13.

Wien heb ik nevens U omhoog?
Wat zou mijn hart, wat zou mijn oog
Op aarde nevens U toch lusten?
Niets is er, daar ik in kan rusten.
Bezwijkt dan ooit, in bittre smart,
Of bangen nood, mijn vleesch en hart,
Zoo zult Gy zijn voor mijn gemoed
Mijn rots, mijn deel, mijn eeuwig goed.

EEN DIERBARE WENSCH VERWORPEN EN VERVULD.

Romeinen I : 9—15.

WANT GOD IS MIJN GETUIGE, WELKEN IK DIENE IN MIJNEN GEEST, IN HET EUANGELIUM ZIJNS ZOONS, HOE IK ZONDER NALATEN UWER GEDENKE, ALLEN TIJD IN MIJNE GEBEDEN BIDDENDE, OF MOGELIJK MY NOG T'EENIGER TIJD GOEDE GELEGENHEID GEGEVEN WIERDE DOOR DEN WILLE GODS OM TOT ULIEDEN TE KOMEN. WANT IK VERLANGE OM U TE ZIEN, OPDAT IK U EENIGE GEESTELIJKE GAVE MOCHTE MEDEDEELEN, TEN EINDE GY VERSTERKT ZOUDET WORDEN; DAT IS, OM MEDE VERTROOST TE WORDEN ONDER U, DOOR HET ONDERLING GELOOVE, ZOO HET UWE ALS HET MIJNE.

DOCH IK EN WIL NIET DAT U ONBEKEND ZIJ, BROEDERS, DAT IK MENIGMAAL VOORGENOMEN HEBBE TOT U TE KOMEN (EN BEN TOT NOG TOE VERHINDERD GEWEEST), OPDAT IK OOK ONDER U EENIGE VRUCHT ZOUDE HEBBEN, GELIJK ALS OOK ONDER DE ANDERE HEIDENEN. BEIDE GRIEKEN EN BARBAREN, BEIDE WIJZEN EN ONWIJZEN BEN IK EEN SCHULDENAAR. ALZOO 'T GENE IN MY IS, DAT IS VOLVEERDIG OM U OOK, DIE TE ROME ZIJT, HET EUANGELIUM TE VERKONDIGEN.

Wy zien hier een geloovige in zijne met Gods wil overeenkomende wenschen, voornemens, en gebeden, en God in zijnen met des geloovigen wenschen, voornemens, en gebeden niet overeenkomstigen wil. De Apostel PAULUS, door den Heere *uitverkoren om zijnen naam te dragen voor de Heidenen* (Hand. IX:15), stelt het uiterste belang in de gemeente, die te Rome is; hy verlangt haar te zien, opdat zy in den geloove versterkt moge worden; hy gevoelt zich in gemoede verplicht haar het Euangelie te verkondigen; hy neemt ernstig en menigmaal voor tot haar te komen; hy houdt sterk aan in den gebede, dat het hem t' eeniger tijd vergund worde. Maar God houdt hem terug; God verhindert hem telkens; zijn gebed wordt tot nog toe niet verhoord. Hier is veel stof tot opmerken, veel stof tot leering, vooral ook als wy een blik op de uitkomst werpen. Overwegen wy dan eerst de begeerte van den Apostel; zien wy daarna op de wegen Gods, ten opzichte dezer begeerte, met hem gehouden.

De Apostel PAULUS stelt het uiterste belang in de gemeente, die te Rome is, aan welke hy dezen Brief op zijne derde zendelingsreize schrijft, en dat wel als hy uit Macedonië naar Achaje gekomen is, en zich een geruimen tijd in de stad Corinthe ophoudt. Wy rekenen in het jaar 57 na de geboorte van zijnen en onzen Zaligmaker, eenëntwintig jaren na zijne bekeering.

De gemeente te Rome was reeds zeer vroeg door Christenen uit de Joden, die in grooten getale aldaar

woonden, en wie zelfs aan gene zijde van den Tiber een zekere wijk der stad was aangewezen, gesticht. Misschien wel door eenige dier „uitlandsche Romeinen," zoo als zy in het Pinksterverhaal (Hand. II) genoemd worden, die van de eerste uitstorting des Heiligen Geestes over de Apostelen verbaasde getuigen, en van de eerste prediking van PETRUS geloovige toehoorders geweest waren. Stellig niet door een van de twaalve; als onder anderen uit den voorgelezen text, en uit den toon en inhoud van den geheelen Brief blijkt. Zy was zeer voorspoedig toegenomen, en de Heere had tot haar een groot aantal Heidenen toegedaan, zoodat zy tijdens des Apostels schrijven misschien voor het grootste gedeelte uit Christenen uit de Heidenen bestond. Voor hem waren (Rom. XVI:7) ANDRONIKUS en JUNIAS, die hy als Israëliten *zijne magen* noemt, haar tot Apostelen geweest; benevens dezen waren AQUILA en PRISCILLA, Joden uit Pontus, medewerkers Gods en PAULI onder haar; hy zond haar dezen brief door FEBE (XVI:1), zijne zuster in CHRISTUS, die eene dienaresse der gemeente was te Kenchréen.

Niet licht zal de groote belangstelling van den Apostel in deze gemeente te Rome iemand vreemd voorkomen, die niet onkundig is hoe groot, hoe aanzienlijk, hoe gewichtig de plaats was, welke die hoofdstad niet maar van Italië, maar van de geheele aarde, sedert eeuwen, bekleed had; die niet onkundig is in hoe levendig een betrekking zy stond tot, en hoe krachtig een invloed zy oefende op alle landschappen en steden der beschaafde en halfbeschaafde wareld. Maar hoe moest die belangstelling van PAULUS klimmen, toen er alom een goed

geruchte van deze aanzienlijke gemeente uitging, zoodat het hem, als ons uit het 8ste vers blijkt, vergund was, den God, dien hy als zijnen God, als den God zijns geloofs, zijner liefde, en zijner hope had leeren kennen, door JEZUS CHRISTUS — om wiens wille God aan zijne door hem teruggebrachte en verzoende kinderen alle dingen geeft, en die, als hun groote Hoogepriester en Voorspraak, hunne bestendige dankoffers heiligt, en het gebrekkige daaruit wegneemt; om, zeg ik, *zijnen God door Jezus Christus te danken over haar, dat haar geloove verkondigd werd over de geheele wareld.* Droevig zijn de tijden veranderd! — De belangstelling van PAULUS was zoo groot, dat hy, die naar zijne roeping als Apostel der Heidenen, alle de voornaamste steden van Klein-Aziën, Macedonië en Griekenland bereisd had, verlangde ook Rome en de aldaar wonende *geliefden Gods en geroepene heiligen* (vs. 1) te zien, van wie hy alom zulk een goed geruchte had vernomen. Niets natuurlijker in een iegelijk geloovige, dan de begeerte dezulken te zien, te spreken, te bezitten, die een even dierbaar geloof met hem zijn deelachtig geworden, vooral indien hy verneemt, dat dit zoo dierbaar geloof by hen een uitnemende levendigheid heeft mogen verkrijgen. Wel verre echter, dat deze begeerte altijd vervuld worde, houdt de Heere de broederlijke harten, die elkander zoo vurig zoeken, dikwijls lang, of ook wel altijd, op verren afstand van elkaar; en terwijl zy zich wederzijds voorstellen, dat te samen voor Hem te leven en in den geloove werkzaaam te zijn, hun nuttig wezen zoude, houdt Hy ze vaak elk in een afzonderlijken werkkring op. Wel verre, dat deze begeerte altijd vervuld worde,

plaatst hy niet zelden de vurigste zijner getrouwen in eene omgeving van flaauwe, koele, hen maar half verstaande en geheel veroordeelende uitwendige belijders, wier hun opgelegd verkeer eene dubbele proeve voor hun geloof, voor hun ijver, en voor hunne Christelijke liefde zijn. Zijn naam zij in alle zijne beschikkingen geloofd!

En dergelijke, neen! veel zwarer proeven had PAULUS nog vele te wachten. Nu is hy te Corinthe, omringd van eene gemeente, door Gods genade uitmuntende in geestelijke gaven en krachten; drie maanden vertoeft hy er; langer mag hy er niet blijven. Een bezoek (wy lezen dit alles Hand. XX) aan zijne geliefde Filippensen mag maar kort zijn. Van Efesus kan hy op zijn hoogst de ouderlingen te Milete ontbieden om van hen een aandoenlijk afscheid met vele tranen te nemen. *Want hy hadde voorgenomen Efesen voorby te varen, opdat hy niet en zoude den tijd in Asien verslijten.* Hy vertrekt, *wetende dat zy allen, daar hy doorgegaan is, predikende het Koninkrijke Gods, zijn aangezicht niet weder zien zullen.* Hy vertrekt; niet naar Rome, waar zijn hart naar uitgaat; maar, *gebonden zijnde door den H. Geest*; de H. Geest is dikwijls zoo hard voor vleesch en bloed; *maar, gebonden zijnde door den H. Geest, reist hy naar Jerusalem, niet wetende wat hem daar ontmoeten zal, dan dat de H. Geest van stad tot stad* (telkens nadrukkelijk) *betuigt, zeggende dat hem banden en verdrukkingen aanstaande zijn.* Hy vertrekt; *bereid zijnde niet alleen om gebonden worden, maar ook te sterven te Jerusalem voor den naam des Heeren Jezus.* (Hand. XXI.) En het hartelijk verlangen, om de geloovigen te Rome te zien, wordt wederom met gelatenheid verdaagd.

Toch kwam het verlangen voort uit zulke Godebehagelijke, en door Gods Geest in 't hart gegevene beweegredenen! Niet daarom wilde hy zoo gaarne de Christenen te Rome zien, omdat hy nieuwsgierig was, welk een houding eene gemeente van geloovigen in de groote, de geduchte, de wellustige wareldstad wel hebben mochte; niet uit een zekere eerzucht, om zijne vele reizen met eene reis naar het wareldberoemde Rome te bekroonen; of met eene onchristelijke eigenliefde, om ook aan de Romeinsche gemeente den belangrijken persoon te doen zien van een man, die eenëntwintig jaren lang onverpoosd het Euangelium verkondigd heeft aan alle plaatsen, *in 't openbaar en by de huizen* (Hand. XX:20) — maar alleen om door zijn apostolisch bezoek (en zy hadden er nog geen gehad) haar te versterken, te bemoedigen, en van verkeerdheden te genezen. Hy wist, en het blijkt uit den inhoud van dezen brief, dat zy behoefte had, in de waarheid opgebouwd te worden; helderer inzichten te ontfangen in den weg van genade en verzoening; de Joodsche voorrechten en Heidensche bedeeling op de rechte plaats te leeren stellen in het plan Gods tot behoudenis van zondaren , eerst uit de Joden, daarna uit de Grieken; en aan een ernstig bestuur voor hun Christelijk gedrag , vooral ook ten opzichte der goddelooze en wreedaardige Overheid, onder welke men te Rome leefde. Hy wist, dat zy niet uitmunttede in buitengewone geestelijke gaven, hoedanige alleen door oplegging van Apostolische handen van God werden medegedeeld; en waarmede juist de gemeente, waarin hy zich nu bevond, zoo zeer bevoorrecht was. In al deze behoeften en minderheid

wenscht hy zoo gaarne door Gods genade by haar te gemoet te komen; want hy is jaloersch voor Rome! *Ik verlange om u te zien* — zegt hy — *opdat ik u eenige geestelijke gave* (eenige gave des H. Geestes, buitengewone en gewone; gave van leering, bestraffing, vertroosting en vermaning) *mochte mededeelen, ten einde gy versterkt zoudet worden.* Let wel, hy zegt niet: *ten einde ik u versterken zoude* — want de sterkte en de versterking zijn Godes, die alleen (Hoofdst. XVI: 25) *machtig is hen te bevestigen naar zijn Euangelie*; hy is slechts een werktuig in Gods hand. En by dezen ootmoed voor God (en och, of alle geloovigen hem hier navolgden) voegt de groote Apostel der Heidenen ook bescheidenheid, ook eene beminnelijke zedigheid tegenover zijne broederen. *Ik verlange om u te zien, opdat ik u eenige geestelijke gave mochte mededeelen, ten einde gy versterkt zoudet worden, dat is om mede vertroost te worden onder u, door het onderling geloove, zoo het uwe als het mijne.* Hy stelt hen gelijk met, hy stelt hen vóór zich zelven. Een gantsch andere was de Apostolische stijl, die zich tot Rome wendde, dan de Pausselijke, die sedert van Rome uitgaat. *Om mede vertroost te worden onder u, door het onderling geloove, zoo het uwe als het mijne.* Welk rechtschapen leeraar, die een leerling van JEZUS CHRISTUS is, erkent niet gaarne, dezelfde behoeften te hebben, als degenen aan wie hy het Euangelie verkondigt? Welk Christen, wien het gegeven is, zijne broederen met hulp van Gods genade door belijdenis, of toespraak, of eenige geestelijke gave, eenige, ook maar de minste, versterking toe te brengen, gevoelt daar niet den zegen van als op zijn hoofd teruggekomen

tot eigen bekrachtiging en vertroosting? Welk eene zoetheid heeft de Heere, die het zelfbewustzijn van het *persoonlijk* geloof reeds zoo boven alles dierbaar gemaakt heeft, nog daarenboven aan het *onderling* geloof verknocht! Gy, geloovigen, stelt u in den weg die zoetheid ruimschoots te genieten. Spreekt veel met elkander; niet zoo zeer over de geloovigen, maar over het geloof; opdat gy elkander versterken, elkander vertroosten moogt. Misgunt vooral uwen herder en leeraar deze blijdschap niet; laat hem toch niet alleen prediken en spreken van het, van zijn geloof; maar vergunt hem in uw hart te lezen, en vertroost hem door het *onderling geloove, zoo het uwe als het zijne.* Op een weinig meer openhartigheid zou men misschien by de zich voor de waarheid openende harten recht hebben, en zy zou tot de wederzijdsche versterking en verblijding hoogst dienstbaar zijn. De bijbelplaats *Hebt gy geloof, heb dat by u zelven en voor God*, (Rom. XIV: 22) wordt een weinig te veel buiten het verband verstaan en allerongelukkigst toegepast (1). Daar staat geschreven: *uit den overvloed des harten spreekt de mond* (Matth. XII: 34), en de Apostel zegt met den Psalmist: *Wy gelooven, daarom spreken wy.* (Ps. CXVI: 10. 2 Cor. IV: 13) (2). De dingen, die

(1) Een enkele blik in het hoofdstuk, waarin deze text voorkomt, doet ons zien, dat hier spraak is, van de meerdere of mindere vrijmoedigheid, die de geloovige in het gebruik maken der Christelijke vrijheid hebben kan. De Apostel waarschuwt, deze niet tot een maatstaf voor anderen te maken.

(2) Dat, aan den anderen kant, ook deze plaatsen dikwijls misbruikt zijn; en dat zoo min een luide ophef van hetgeen men zegt door God aan de ziele gedaan zijn, altijd een bewijs is van inwendig leven des geloofs,

de dienaars der wareld onderling bezitten, zijn het onuitputtelijk onderwerp hunner gesprekken; kunt gy dulden, dat de wareldling in dezen oprechter, dat hy hier eenvoudiger dan de geloovige zijn zou?

Keeren wy tot het vurig en zoo bescheiden uitgedrukt verlangen van den Apostel terug. De gehoopte uitslag er van noemt hy nog (vs. 13) *eenige vrucht te hebben onder de geloovigen te Rome, gelijk ook onder de andere Heidenen.* Eenige vrucht niet te *geven* of te *ontfangen*, maar te *hebben.* Te *hebben*, welgekozen woord, waarin beide het geven en het ontfangen, het *mededeelen* (vs. 11) en het *mede vertroost worden* (vs. 12) zijn opgesloten. Onder de andere Heidenen van allerlei landschap had PAULUS vrucht, ja wèl vrucht! had hy veel vrucht gezien. Hy gunde zoo gaarne eenige vrucht aan die gemeente, *wier geloove verkondigd werd in de geheele wareld* (1). Ja, het woog hem op het harte, dat hy haar nog niet bezocht, het Euangelie nog niet verkondigd had. Zoo lang er eene belangrijke Heidensche stad en landschap was (2), waar hy zijne voeten nog

---

als een zekere ingetrokkenheid van het afwezen daarvan, weet ieder, die eenige ondervinding heeft.

(1) „In qua fideles undique conveniunt," zegt IRINATUS *Adv. Haer.* III. 2. — „De wensch van PAULUS om Rome te bezoeken is zonder twijfel uit de omstandigheid te verklaren, dat hy in deze stad het centrum der Heidensche wareld zag. In de zetelplaats der heeren dezer wareld wilde hy het rijk van den Heer uit den hemel prediken." OLSHAUSEN, *Bibl. Comm. III.* 462.

(2) Wy zien PAULUS steeds in de groote hoofdsteden der Romeinen werkzaam zijn, en de verdere verbreiding des Euangeliums van daar uit aan zijne medehelpers, die er dan voor goed post vatten, overlaten. Daartoe kon hy (Rom. XV: 23) schrijven: „*maar nu geen plaats meer*

niet had gezet, had hy het gevoel van een onafgedane schuld aan die stad en dat landschap. Waar groote en gewichtige steden der Heidenen waren, daar moest PAULUS wezen. *Beiden Grieken en Barbaren* (den Heidenen van Italië en den volken daarbuiten) *beide wijzen en onwijzen* (beschaafden en onbeschaafden) *ben ik een schuldenaar.*

Een schuldenaar. Ziedaar het gevoel van een man, die *niet zich zelven predikte, maar Christus Jezus den Heere, en zich zelven, dat hy aller dienaar was om Jezus wil.* (2 Cor. IV:5.) Hy noemde zich den schuldenaar van allen, die met hem het dierbaar geloove *niet* deelachtig waren, het dierbaar geloove tot hetwelk hy, door eene zoo uitnemende genade des Heeren, die hem by al zijn ijver voor anderer behoud gedurig en blijkbaar voor den geest staat, was bekeerd. De ongelukkigen, die CHRISTUS niet kenden, en de gelukkigen, die Hem kenden, maar versterking van kennis en geloove behoefden (1), dier schuldenaar is hy; schuldenaar van

---

hebbende in deze gewesten," ofschoon hy nog op verre na niet overal in Griekenland en Klein-Azië gepredikt had. Hy gelooft wel geen oogenblik, dat alle individuen in de gemeente des Heeren zouden worden opgenomen, maar slechts die naar Gods genadeverkiezing ten eeuwigen leven verordineerd zijn. Het scheen hem derhalve zijne roeping te wezen, overal het ijs te breken, en het Euangelium te prediken allen volken tot een getuigenis te hunner verantwoording, en deze roeping kon hy in de Oostersche provinciën als vervuld beschouwen. Zie OLSHAUSEN, l. l.

(1) In de behoefte der eersten kon niet anders dan door persoonlijke prediking voorzien worden; die der laatsten bevredigde hy door brieven. De liefelijker taak om de laatsten ook persoonlijk te bezoeken stond achter by de koninklijke roeping om tot de eersten te gaan, *zoodat hy*

alle zijne krachten en gaven, in spijt van gevaren van zee en land, van Joden, van Heidenen, van valsche broeders; altijd geperst door die ontzachelijke gedachte, welke de H. Geest ook den Apostel JACOBUS in de pen gegeven heeft: *Wie dan weet goed te doen, en niet en doet, dien is het zonde.* (Jac. IV:17.) Bidden wy God, Geliefden! dat wy dat gevoel van PAULUS krachtelijk deelen mogen, tot behoudenis van velen, die ons omringen, tot ons komen, op onzen weg ons ontmoeten; dat alles is van Goddelijke beschikking; mocht het meer zijn tot uitbreiding van het Koninkrijk onzes Heeren, verre en naby! Bidden wy God om veel vrijmoedigheid, eenvoud, bescheidenheid, en liefde, in het voldoen aan dat van hem uitgestort gevoel, een iegelijk naar de aanwijzing van zijne betrekkingen, een iegelijk naar de mate der gave CHRISTI. En zoo wy dit gevoel in ons wenschen te verlevendigen, wy hebben ons slechts te keeren tot Hem, die ons niets schuldig was, en alles voor ons gedaan en betaald heeft; om wiens wille wy ons de schuldenaars onzer naasten moeten, in

---

van Jerusalem af, en rondom tot Ilyrie toe het Euangelium van Christus vervuld heeft, zeer begeerig om het Euangelium te verkondigen, niet waar Christus genoemd was, opdat hy niet op eens anders fondament zoude bouwen; maar, gelijk geschreven is, denwelken van Hem niet was geboodschapt, die zullen het zien, en dewelke het niet gehoord hebben, die zullen het verstaan. (Rom. XV:19—21.) Daarom heeft hy ook geenszins het voornemen opzettelijk naar Rome op reis te gaan, en aldaar een eenigzins lang verblijf te maken; slechts in *'t doorreizen naar Spanje* (vs. 23) wil hy aan den wensch zijns harten voldoen. Het was de taak van PAULUS te *planten* — anderen *maakten nat* (1 Gor. III:6); het *fondament te leggen — anderen bouwden daarop.* (1 Cor. III:10.)

wiens kracht wy het ons alleen bestendig kunnen, gevoelen.

Om CHRISTUS wil, voelt PAULUS zich een schuldenaar *beiden Grieken en Barbaren, beiden wijzen en onwijzen*; om CHRISTUS wil, *is hetgeen in hem is,* voor zoo veel het aan hem staat, *volveerdig om ook hen, die te Rome zijn, het Euangelium te verkondigen.* Om CHRISTUS wil, zal hy die gevaren, die te Rome voor een Apostel te beloopen zijn, gelijk alle vroegere, het hoofd bieden. *Hy verlangt* (vs. 11) niets liever, hy gevoelt er zich toe gedrongen. Ja, *hy wil niet* (vs. 13), *dat den Romeinschen broeders onbekend zij, dat hy menigmaal* VOORGENOMEN *heeft aan zijne begeerte te voldoen.* Had hy er geen vrijheid toe? daar liefde tot het Euangelie zijns Heeren, liefde tot de broederen, liefde tot zijne onbekeerde naasten er hem toe drongen? Toch had de Heere hem tot nog toe in dat voornemen verhinderd. Nam hy het voor een teeken, dat de Heer deze zijne begeerte afkeurde? Vele zwakgeloovigen zouden het misschien gedaan hebben. PAULUS niet. Hy was eenvoudig in deze dingen. Hy wist, dat zijn hart recht was voor God. Hy was in *zijn gemoed ten volle verzekerd.* (Rom. XIV:5.) Hy moest gelooven, dat God met zijne verhinderingen niet anders voor kon hebben dan *tot nog toe* te verhinderen. Hy onderwierp zich aan de verhindering, maar vernieuwde het voornemen. De bron was daarvan zuiver; het kon niet anders dan Gode behagelijk zijn. Hy môcht het niet opgeven, zoo lang hy het niet voor verkeerd erkende. Te Efesus had hy (Hand. XIX:21) in den *geest voorgenomen, Macedonië en Achaia doorgegaan hebbende, naar Jerusalem te reizen,*

zeggende: Nadat ik aldaar zal geweest zijn, moet ik ook Rome zien. En uit Corinthe schrijft hy in dezen brief, als hy in op een na 't laatste hoofdstuk op zijn wensch in het eerste geuit terugkomt: *Als ik mijn last te Jerusalem volbracht zal hebben, zoo zal ik door ulieder stad naar Spanje afkomen* (XV:24—28). Ja, zoo weinig ontmoedigt de herhaalde verhindering zijn eenvoudig geloof, dat hy er by voegt: *en ik weet dat ik, tot u komende, met den vollen zegen des Euangeliums Christi komen zal.* En by deze volharding in hetgeen waartoe de Heere hem dringt; ofschoon het evenzeer de Heere is, die het hem afsnijdt; voegt hy het sterk aanhouden in 't gebed, altijd met aandrang vragende wat zoo herhaalde malen is geweigerd, maar het toch weder vragende, omdat het toch in zich zelf geen zondige, maar een Gode behagelijke begeerte is (vs. 8). *Want God is mijn getuige, welken ik diene in mijnen geest, in het Euangelium zijns Zoons,* en dien ik (wil hy zeggen) ook door dit mijn voornemen om tot u te komen wensch te dienen, *hoe ik zonder nalaten uwer gedenke, alle tijd in mijne gebeden biddende, of mogelijk my nog t' eeniger tijd goede gelegenheid gegeven wierde door den wille Gods om tot ulieden te komen.* Of, mogelijk, nog te eeniger tijd! Hy zelf heeft, als wy zagen, reeds een tijd en gelegenheid uitgekozen en, voor zoo veel van hem afhangt, bepaald. Hy heeft daartoe vrijheid gevonden, juist omdat hy zich de overtuiging bewust is, dat alle tijden en gelegenheden van God afhangen; zoo als in dit zijn bidden heerlijk uitkomt, waar hy gaarne als nog gantsch onzeker voorstelt, wat hy toch voor zichzelven heeft vastgesteld. Geliefden! laat ons als PAULUS het goede

voornemen, en als PAULUS bidden. Voornemen, met vrijmoedigheid, en met zoo veel wijsheid als wy ontfangen hebben. Bidden met een diep besef van afhankelijkheid, en met ootmoedige onderwerping; maar met aandrang. In eenvoudigheid des harten mogen wy alle redelijke dingen van God vragen, en blijven vragen. Daar staat geschreven: *Laat uwe begeerten in alles door bidden en smeeken, met dankzegging, bekend worden by God.* (Philipp. IV: 6.) En wy hebben een Meester, die tot de zijnen eene *gelijkenis gezegd heeft, daartoe strekkende, dat men altijd bidden moet en niet vertragen.* (Luc. XVIII: 1.)

Wy hebben de vrome, de biddende begeerte des Apostels gadegeslagen, letten wy nu op de byzondere wegen des Heeren.

De Heere had PAULUS tot nog toe verhinderd zijn herhaald voornemen ten uitvoer te brengen, en dat zoo als het 22 vers van het XV Hoofdstuk ons, in verband met de voorafgaande, duidelijk te verstaan geeft; door hem nog telkens eene te volbrengen taak onder de steden der Oostelijke provinciën aan te wijzen (1). Zoo dikwijls hy naar Rome zag, zal het geweest zijn, zoo als toen hy van Mysie naar Bithynië had willen reizen: DE GEEST *liet het hem niet toe.* (Hand. XVI: 7.)

---

(1) (21) Maar gelijk geschreven is: denwelken van Hem niet was geboodschapt, die zullen het zien; en dewelke het niet gehoord hebben, die zullen het verstaan. (22) *Waarom* ik ook menigmaal verhinderd geweest ben tot u te komen. (23) Maar nu geen plaats meer hebbende in deze gewesten, en van over vele jaren groot verlangen hebbende om tot u te komen, enz. Zie de aant. op bladz. 62, 63, 64.

Hoe het zij, PAULUS had zoo gáárne Rome gezien! Och, hy had het zoo verlangd! Hy had er zoo gedurig om gebeden, en zoo menigmaal het voornemen er toe opgevat! De Heer had het hem tot nog toe belet, had het hem telkens afgesneden. Maar, wat dunkt u, deze verhindering, kon zy ook hare nuttigheid voor PAULUS hebben gehad? Al was het maar alleen, om by hem die ootmoedige en bescheidene gevoelens omtrent zijn Apostolischen arbeid te onderhouden, die wy in den text zoo heerlijk hebben zien uitblinken? Om hem te leeren, dat de Heere der kerke voor de zijnen waakt, en aan de zijnen arbeidt, ook zonder PAULUS? Dat Hy PAULUS niet noodig heeft, om te midden van de allerlei gevaren der wareldstad, eene gemeente staande te houden, naar zijnen naam genoemd, en wel zoo, *dat haar geloove verkondigd wordt in de geheele wareld!* O, Mijne Broederen! IJver voor den Heere en voor zijn Koninkrijk is goed, is zalig, is uit God; maar het kan ons zoo nuttig, zoo noodig, zoo leerzaam en zoo heilzaam wezen, dien ijver eens te moeten inhouden, te moeten verloochenen, dien ijver door den Heere te voelen stuiten. Hartverdagend is de genade Gods, als Hy ons gunt Hem te dienen, *in onzen geest, in het Euangelium zijns Zoons*; maar hartdoorlouterend als Hy ons de handen bindt, onze wenschen, voornemens en gebeden verwerpt of uitstelt, en zegt: Let op my, en zie wat ik doen zal, zonder u! En als deze verhindering van den Heer ons door zijne genade duidelijk worden mag, o dan valt het niet zwaar te berusten en af te wachten, zonder *murmureeren en tegenspreken.* (Filipp. II:14.) Want Hy heeft ons niet verontmoedigd,

maar verootmoedigd. Wy zwijgen Gode; letten op het einde zijner wegen; en zoo zonderling kunnen zy niet zijn, of wy behouden het opwekkelijk geloof, dat Hy het alles ten beste zal doen uitloopen; dat Hy, naar zijne belofte, voor alle de zijnen, *alle dingen*, ook de strijdigste, *zal doen medewerken ten goede* (Rom. VIII : 28), zoodat er een verborgen gebedsverhooring in de schijnbare gebedsverwerping gelegen is.

Er is wel geen twijfel aan, of de gedurige verhinderingen voor PAULUS om tot de Romeinsche gemeente over te komen, moesten voor deze op een uitnemende wijze medewerken ten goede, geen twijfel of het wezendlijkste van PAULUS wenschen voor haar, werd verhoord. Wat verlangde hy? Tot haar te komen, haar te zien. De Heere zegt: Mijne ure is nog niet gekomen. Maar welke waren de innige beweegredenen van zijn verlangen? Wat verlangde hy bovenal? Immers *haar eenige geestelijke gave mede te deelen, ten einde zy versterkt zoude worden*, d. i. *om mede vertroost te worden door het onderling geloove, zoo het hare als het zijne.* AMEN, zegt de Heere! Ik zal u uwe bede geven, die gy van my gebeden hebt. Hy komt te Corinthe, met een nieuw voornemen, om zoo wanneer hy de door den Geest hem opgelegde reize naar Jeruzalem zal hebben volvoerd, op eene volgende reize naar Spanje, Rome aan te doen. Hy blijft te Corinthe drie maanden. En in die drie maanden moet zich het opgekropt gevoel voor de Romeinsche gemeente op een of andere wijze lucht geven. Hy is haar schuldenaar, en zal misschien nog in lange niet, wellicht nooit in staat zijn, zijn schuld aan haar af te doen. Hy heeft haar veel, hy heeft haar

alles te zeggen; want nog nimmer is een Apostel te Rome geweest. Wat zal hy doen? Hy zal schrijven. En de pen van TERTIUS (XVI: 22) vangt een brief op, die aan al de behoeften der Romeinsche gemeente voldoet; die haar een overvloedige mededeeling is van geestelijke gave, een krachtig middel in de hand Gods tot haar versterkinge; en onder welken PAULUS als hy hem in de pen geeft, ook zelf zonder twijfel mede een rijke vrucht van vertroosting heeft genoten; als de verheffing van zijn stijl op vele plaatsen liefelijk verraadt. Maar wat is nu het hoogwijze, het Goddelijke in deze beschikking? Gy hebt het reeds bedacht. Die brief door PAULUS aan de Romeinen geschreven uit den overvloed eens harten, dat begeerig is hun den geheelen raad Gods voor te stellen, is door den Heer voor de geheele wareld bestemd. Het is de belangrijkste, de volledigste van alle zijne brieven. Waarom? Omdat hy *niet* gelijk de brieven, die hy tot nog toe geschreven had, en daarna schrijven zoude, is opgesteld voor een gemeente, welke PAULUS zelf geplant, of mondeling onderwezen, en voor welke hy slechts aanleiding heeft hen omtrent byzondere dwalingen, afwijkingen, misbruiken, of bepaalde punten der leer te onderrichten; maar aan eene gemeente, welke hy, ondanks de verzuchtingen zijns harten, nimmer gezien, tot welke hy nog geen enkel woord heeft gesproken; voor wie hy het daarom oirbaar acht op eene geregelde en uitvoerige wijze den *gantschen raad des heils te ontwikkelen.* Mijne Broederen! wie onzer, wien die raad des heils dierbaar is, juicht niet met my, dat de Heere de gebeden van PAULUS zoo lang verworpen heeft,

dewijl hy wat beters over de Romeinsche gemeente, over hem, over ons, verzien had. Wie roept hier niet uit met PAULUS in het XI^de^ Hoofdstuk: *O diepte des rijkdoms beide der wijsheid en der kennisse Gods! Hoe ondoorzoekelijk zijn zijne oordeelen, en onnaspeurlijk zijn zijne wegen.* Wie neemt niet ootmoedig voor, de hier verkregen les op alle teleurstelling, op alle verhindering van edele en in Gods kracht opgevatte voornemens en pogingen toe te passen? *De Heere regeert; de aarde verheuge zich* (Ps. XCVII:1); zijne gemeente zij in alles gerust!

En nu, als wy een blik op de eindelijke uitkomst werpen! Neen, PAULUS hart bedroog zich niet, als het zoo naar Rome trok! De Heer had over hem beschoren, dat hy Rome zien zoude; maar te *zijner* tijd en op *zijne* wijze. PAULUS had nu wederom een nieuw reisplan gemaakt. Nadat hy te Jerusalem zijne roeping zou volbracht hebben, zou hy over Rome naar Spanje gaan, om ook aan de einden der toenmaals bekende aarde het Euangelie te verkondigen. Welnu! ditmaal zou zijn voornemen worden vervuld. Te Jerusalem zegt de Heere tot hem: *Heb goeden moed*, PAULUS! *want gelijk gy te Jerusalem van my betuigd hebt, alzoo moet gy ook te Rome getuigen.* (Hand. XXIII:11.) Ja; van Jerusalem lag voor hem de weg naar Rome, en van Rome naar Spanje! Maar zijn verblijf te Rome zou meer dan een in het voorbygaan doortrekken op de reize naar Spanje zijn. Hy zou er langer dan eenige weinige dagen of weken vertoeven, en uit Spanje terugkomende zou hy Rome nogmaals zien, zien om er te sterven. Ziedaar het voornemen Gods, anders dan het voornemen van

PAULUS, maar toch de vervulling van zijn verlangen. Dit voornemen Gods wordt *niet* verhinderd! Laat vrij meer dan veertig Joden te Jerusalem *een samenrotting maken en zich zelven vervloeken, dat zy noch eten noch drinken zullen, tot dat zy* PAULUS *zullen gedood hebben!* De Heer zorgt, dat er een zusters zone is, die de geleide lage ontdekt. (Hand. XXIII.) Laat vrij de *stormwind, genaamd Euroclydon*, het Adramyttenisch schip verbrijzelen, dat bestemd is hem voor den Keizer te voeren, op wien hy zich beroepen heeft. *Een Engel Gods, wiens hy is, staat by hem, zeggende: En vreest niet,* PAULUS, *gy moet voor den Keizer gesteld worden; en ziet, God heeft u geschonken allen die met u varen.* Laat vrij, als hy gereed staat zich met al zijn scheepsgenooten in zee te werpen om zwemmende het strand te bereiken, *de raadslag der krijgslieden zijn, dat zy de gevangenen zouden dooden, opdat niemand ontzwommen zijnde zoude ontvlieden! De hoofdman, willende* PAULUS *behouden, belet hun dat voornemen.* (Hand. XXVII.) Laat vrij, als de belangwekkende schipbreukeling, nu op het strand gekomen, zich by een groot vuur verwarmt, *een adder door de hitte daaruit komen en zijne hand vatten*, zoodat de Barbaren tot elkander zeggen: *deze mensche is gewisselijk een doodslager, welken de wrake niet en laat leven, daar hy uit de zee ontkomen is! Hy schudt de beeste af in het vuur en lijdt niets kwaads.* (Hand. XXVIII.) Noch Jood, noch Griek, noch Barbaar, noch adder, noch adderengebroedsel vermag den man terug te houden, dien God naar Rome zendt. Vier maanden, en de broederen van Rome, de langgewenschten en begeerden, van zijne zake gehoord hebbende, *komen hem te gemoete*

tot Appii-merkt en de Drietabernen; welke PAULUS *ziende, dankte hy God, en greep eenen moed* (vs. 15). Ziet, hy is te Rome, wiens hart naar Rome trok; hy is te Rome naar zijn innig zielsverlangen, zijn herhaald voornemen, zijne onophoudelijke gebeden. Hy wordt van de *tegenwoordigheid der Romeinsche broeders verzadigd.* (Rom. XV : 24.) Wel komt hy er als een gevangen man, der wareld het aandoenlijk schouwspel opleverende van een *gezante in een keten* (Eph. IV : 20); wel komt hy er vijf jaren ouder dan toen hy de Romeinsche gemeente zijnen wensch om haar te zien toezond met zoo veel, dat tot hare versterking heeft gediend! Maar er is geen twijfel aan, of dit is de afgebeden, ofschoon niet voorziene, *goede gelegenheid naar den wille Gods, om te komen tot de geliefden Gods en geroepene heiligen*, die te Rome zijn, of nog door zijnen arbeid zullen worden toegebracht. Geen twijfel, of ook hy komt *met den vollen zegen des Euangeliums Christi.* Nu schrijft hy in zijne ketenen brieven, verscheidene brieven, brieven meer dan ooit; brieven aan de Colossensen, Ephesen, Filemon, Philippensen; brieven, die hy anderzins, naar den mensch gesproken, niet zou hebben behoeven te schrijven; brieven, die een eigenaardigen nadruk en klem van zijne ketenen ontleenen; en in die brieven, dit getuigenis: (Filipp. I : 12—14): *En ik wil dat gy weet, broeders, dat hetgene aan my is geschied meer tot bevoorderinge des Euangeliums gekomen is: alzoo dat mijne banden in Christus openbaar geworden zijn in 't gantsche rechthuis, en allen anderen; en dat het meerendeel der broederen in den Heere, door mijne banden vertrouwen gekregen hebbende, overvloedelijker het woord onbevreesd durven spreken. —*

Twee jaar duurt deze vruchtbare gevangenschap. Nu wordt het hem nog weder vergund Klein-Azië, Macedonië, en ook Spanje te bereiken (1). Maar met nieuwe ketenen beladen keert hy naar Rome terug, waar hem naar Gods raadsbesluit de marteldood wacht, die hy (zonder twijfel ook door het *onderling geloove met de broederen, zoo het hunne als het zijne, vertroost*) met eene kalmte verbeidt, als alleen hy hebben kan, die in leven en sterven niet zijns zelfs, maar zijns lieven Zaligmakers JESU CHRISTI eigen is. — *Ik worde;* zoo schrijft de onvermoeide Apostel der Heidenen, na een meer dan dertigjarigen Euangeliedienst, in zijnen laatsten brief aan den geliefden TIMOTHEUS: *Ik worde nu tot een drankoffer geofferd, en de tijd mijner ontbindinge is aanstaande. Ik hebbe den goeden strijd gestreden, ik*

---

(1) De plaatsen Rom. XV: 24 en 28 zijn zeker niet voldoende als bewijs, dat PAULUS werkelijk Spanje gezien, en, wat in hem hetzelfde is, aldaar het Euangelie gepredikt heeft. Dat hy echter, wat de uitdrukking van LUCAS aan het slot der Handelingen (XXVIII: 30) reeds doet vermoeden, uit de door hem vermelde hechtenis te Rome weder ontslagen is, en alvorens nogmaals aldaar gevangen te zijn, genoegzame gelegenheid gehad heeft, om dit zijn voornemen te vervullen, blijkt ten duidelijkste uit de brieven aan TIMOTHEUS (II) en TITUS. — CLEMENS, Bisschop van Rome, schrijft: „Nadat PAULUS het Euangelium in het Oosten en Westen gepredikt had, en tot aan den uitersten grens van het Westen [ἐις τὸ τέρμα τῆς δύσεως; eene uitdrukking die, in Rome geschreven, niet dan van Spanje kan verstaan worden] gekomen was, heeft hy te Rome den marteldood ondergaan." (*Ep. I. ad Corinth. C.* 5). Wy hebben dus alle reden om ons het werk van den Apostel in die volkomenheid voor te stellen, waarin het *geluid* van zijn Euangelie, naar de aardrijksbeschouwing van zijn tijd, *over de geheele aarde is uitgegaan, zijne woorden tot de einden der wareld.* (Rom. X: 18).

hebbe den loop geëindigd, ik hebbe het geloove behouden. Voorts is my weggelegd de kroone der rechtvaardigheid, welke mij de Heere, de rechtvaardige Rechter, in dien dag geven zal, en niet alleen my, maar allen die zijne verschijninge lief gehad hebben. NEROOS bijl valt, en PAULUS wordt van de Engelen gedragen uit dat Rome, hetwelk hy zoo zeer begeerd had te zien, naar dien hemel, in welken zijn wandel reeds geweest was, ook toen zijne voeten, liefelijk van wege de boodschap van vrede, welke zy brachten, nog omdoolden door Klein-Azië, Macedonië, Griekenland, Italië, en dat Schiereiland, waar de grenszuilen der bekende wareld stonden.

Geliefden! indien wy geleerd hebben in dit leven onzen wil aan dien des Heeren met een volkomen hart ten offer te brengen, zoo zullen wy ook weten te sterven, waar, wanneer, en op wat wijze, de Heere zal gelieve te beschikken. Maar wie leert ons dat? de genade Gods! Om wiens wille verworven? Om CHRISTUS wille. Zoeken wy dan CHRISTUS, en Gods genade in Hem. Houden wy vast aan CHRISTUS, en aan de om zijnentwille verleende genade. Bidden wy om in CHRISTUS begenadigd te worden; en zoo ons hart ons zegt, dat wy het zijn, laat ons biddende onder de genade verkeeren. Zoo zal de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, onder allerlei omstandigheden, in allerlei teleurstelling, in allerlei slingering, in elk gevaar, by iedere uitkomst, onze harten en onze zinnen bewaren in CHRISTUS JEZUS. Amen, Heere! ons geschiede naar dat woord! Amen.

PSALM CXXXI : 2, 4.

Heb ik mijn ziel niet stil gezet,
En my verloochend naar uw wet,
Gelijk het pas gespeende kind
Zich stil by zijne moeder vindt?

Dat Israel op den Heer vertrouw,
Zijn hoop op Gods ontferming bouw,
En stil beruste in zijn beleid,
Van nu tot in alle eeuwigheid.

NIET VERRE.

Marcus XII: 34*b*. (1)

GY ZIJT NIET VERRE VAN HET KONINKRIJKE GODS.

Welk een lofspraak uit des Heeren mond; welk eene aanmoediging! Ik wensch u geluk, mijne Hoor-

(1) „DE WETTE (op Luc. XVI: 27—31) voert deze plaats met Matth. V: 19 aan, ten behoeve der verkeerde stelling, dat „volgens het synoptisch Christendom (d. i. de leer van MATTHEUS, MARCUS en LUCAS) boete te doen en de wet te vervullen genoegzaam is tot zaligheid." De synoptici leerden eehter geen ander Christendom dan de overige schrijvers des N. T. Dat zy zelden van den offerdood des Heeren JEZUS spreken, komt van daar, dewijl JEZUS vóór de voleinding zijns werks slechts aanduidenderwijze over dit punt sprak, waaromtrent Hy het verder onderwijs aan den H. Geest overliet. Na zijne opstanding ontbrak het niet aan onderricht dienaangaande. Het andwoord van JEZUS (Marc. XII: 34) houdt niet in, dat de vragende Schriftgeleerde in den zielstoestand, waarin hy verkeerde, geschikt is voor de zaligheid, maar alleen, dat hy niet verre van het rijk Gods, d. i. zoodanig gesteld is, dat hy voor de om het in te te gaan noodige wedergeboorte rijp is (*dass er zum Eintritt in dasselbe wiedergeboren werden könne*); zonder wedergeboorte kan niemand in het Koninkrijk Gods ingaan (Joh III: 3); maar menigeen is voor de wedergeboorte ongeschikt geworden door zijne ontrouw, welke alle ontfankelijkheid voor genade in hem verstikte." OLSHAUSEN, *Bibl. Comm.* (3 *Aufl.*) I. 827 noot.

ders! indien gy dit woord slechts als zoodanig beschouwt; het zou my verontrusten zoo gy er iets meer, zoo gy er byna eene zaligspreking in zaagt. Niet om den wille desgenen tot wien het door CHRISTUS in den vleesche gesproken werd; wien de hemelsche vreugde van harte gegund zij; maar uit vreeze dat het, in dezen laatsten zin verstaan, voor menig uwer een strik des verderfs zou kunnen worden. Het zou de eerste of de laatste maal niet wezen, dat de Booze zich niet ontzag daartoe een uitspraak des Heeren te misbruiken, door den zin er van in te krimpen, uit te breiden, of te verkeeren naar zijn believen. Reeds EVA heeft hem als een trouweloos uitlegger van het woord Gods leeren kennen; en zoo hy haar onbedorven verstand wist in zijn garen te verwarren, wat hebben *wy* te verwachten, wier verstand aan de verdorvenheid onzer natuur verraden, en onder de zonde verkocht is. Laat ons trachten te zorgen, dat het hem met dezen text niet gelukke! Laat ons met ernst beschouwen het groot onderscheid, dat er is tusschen *niet verre te zijn van Gods Koninkrijk*, en dat *Koninkrijk te zijn ingegaan*; en ons best doen om tot een duidelijke en scherplijnige voorstelling te geraken van den toestand derzulken, op wie, ofschoon leden der Christelijke maatschappy en der uitwendige Christelijke kerk, dat woord toepasselijk is: *Gy zijt niet verre van het Koninkrijk Gods.*

Maar letten wy vooraf op den gemoedstoestand van dien man in Israël, tot wien in de eerste plaats die uitspraak des Heeren gericht was.

Die man was een Schriftgeleerde (vs. 28). Een der Schriftgeleerden, zegt de Euangelist. Een der beroemde

Wet- en Rechtkundigen onder de Joden, die als zoodanig tot leden van den Grooten Raad gekozen waren, en met de Overpriesters en Oudsten het Sanhedrin uitmaakten. Aan kennis, uitwendige kennis, ontbrak het hem alzoo niet.

Die man was een Schriftgeleerde, die, ofschoon JEZUS niet genegen, aan zijne zending en rechtzinnigheid twijfelende, en wel gezind Hem in een valstrik te lokken; evenwel in zoo verre JEZUS toejuichte, dat *Hy den Sadduceën den mond stopte* (Marc. XXII:34), als zy Hem hunne lichtzinnige twijfelingen omtrent de opstandinge mededeelden (vs. 28). *En een der Schriftgeleerden hoorende, dat zy* (JEZUS en de Sadduceën) *te samen in woorden waren, en wetende dat Hy hun wel geandwoord had, kwam tot Hem, en vraagde Hem* — zoo als MATTHEUS er by uitdrukt: *Hem verzoekende*, d. i. om op zijne beurt Hem te beproeven, en zoo mogelijk te doen struikelen. Merkt op, dat in dit Hoofdstuk verscheidene andere pogingen, met ditzelfde doel aangewend, staan opgeteekend, die ons niet toelaten omtrent de onvriendelijke bedoeling ook van dezen Schriftgeleerde te twijfelen. Die man intusschen doet eene vraag, welke zonder twijfel het hart der Godsdienst raakt: *Welke is het eerste gebod van allen?* (vs. 28); en waar *die* vraag gedaan wordt om den ondervraagde te verzoeken, kan men niet zeggen, dat deze met een bekrompen, kleingeestig, of laaghartig bespringer te doen heeft. Ook betoont die man zich volkomen tevreden, wanneer hem op die vraag even wèl geandwoord wordt als den Sadduceën op de hunne; en heeft hy openhartigheid, heeft hy rechtheid van ziel genoeg, deze zijne tevredenheid,

ja hooge goedkeuring niet te verbergen. Uit die tevredenheid en hooge goedkeuring blijkt, dat hy het met den Heere JEZUS, d. i. met den mond der waarheid, tot op zekere hoogte eens is; dat hy niet alleen de Goddelijke Wet kent, maar den waren zin en de hoofdbedoeling der Wet inziet; dat hy, wel verre van aan uiterlijkheden te hangen of gewicht te hechten aan ceremoniën, als zoodanig en op zich zelve, tot het innig wezen der ware Godsvrucht met zijn verstand en erkentenis is doorgedrongen, waarom wy dan ook lezen, dat de Heere zag dat hy *verstandelijk had geandwoord* (vs. 34).

Zoodanig was de man, die in Israël deze *lofspraak* uit des Heeren mond verwierf en met deze *aanmoediging* verwaardigd werd: *Gy zijt niet verre van het Koninkrijk Gods.* Tusschen hem en het Koninkrijk Gods was de afstand niet zoo groot, als voor de meesten zijner tijd- en voor byna alle zijne amptgenooten. Deze waren VERRE. *De mugge uitziftende en den kemel doorzwelgende*, vroegen zy meer naar de kleinere geboden dan naar het *grootste van allen*; vergaten zy het innigste der Wet, om zich als heftige voorstanders van hare uiterste uitwendigheden te laten gelden. *De huizen der weduwen opetende, en dat onder den schijn van lang te bidden*, toonden zy een hart, dat in uitwendige ceremoniën een vrijbrief en een deksel zag voor de schandelijkste liefdeloosheid. *Den Heere Jezus zoekende te dooden, omdat Hy hun de waarheid zeide*, bleek het genoeg hoe weinig gevoel zy hadden voor het recht, hoe veel haat tegen de gevolgtrekkingen der waarheid. Hun huichelary was niet veel beter, ja erger dan de Sadduceesche lichtzinnigheid, hoe verachtelijk hun die voorkwam. *Wie had*

hen te vlieden gegeven van den toekomenden toorn, adderengebroedsel, als zy waren! Maar de zielstoestand van dezen Schriftgeleerde scheen gunstig voor het Koninkrijk Gods. Zijn aangezicht was er naar toegekeerd; zijne voeten stonden op den weg waarlangs men het ingaat; want de erkentenis der Wet, en van het innigste der Wet, kon een middel zijn om hem verder te brengen; eerst tot kennis van zich zelven; daarna tot behoefte aan eene genade, aan eene tusschenkomst, aan een Verlosser, die den harden strijd tusschen hartelijk welgevallen aan de Wet en gedurig overtreden van de Wet vereffent. Zoo zou hy eenmaal kunnen *ingaan*, die nu *niet verre is*; zoo het Koninkrijk der hemelen *zijner* worden. Maar deze laatste looden wegen het zwaarst. Er is meer toe noodig dan schriftgeleerdheid. Kinderlijke leerzaamheid namelijk, en het valt moeielijk voor een der Schriftgeleerden, voor een die de vooraanzitting heeft in alle de synagogen, nog weder eens als een kind aan de voeten van dezen Rabbi te zitten; om zich door Hem, dien hy nu, uit de hoogte, en verzoekende, ondervraagt, met gevangengeving van alle vermeende wijsheid, als een onwetende te laten onderrichten.

Er is meer toe noodig dan een *verstandelijk* nadenken, een *verstandelijk* begrijpen en andwoorden; een *geestelijke* opvatting, een *geestelijk* beamen en toeëigenen namelijk der waarheden, die hy hoort; en daarvan heeft hy nu nog geen denkbeeld, daar hy, op zijn helder verstand gerust, nog niet om hooger licht gebeden, misschien wel geen hooger licht dan dat zijner reden vermoed heeft. Nu heeft hy erkend, dat deze JEZUS

van Nazareth weet te *andwoorden* beiden op Sadduceesche en Farizeesche vragen; maar hy moet nog leeren gevoelen, dat de woorden, die JEZUS CHRISTUS *spreekt, geest zijn en leven.* (Joh. VI: 63.) Nu heeft hy Hem bloot wetenschappelijk gevraagd: *Welke is het eerste gebod van allen?* Maar eerst had hy nog, van het grondgebied der Godgeleerdheid op dat der Godzaligheid overgebracht, niet in de valsche kalmte der wetenschap, maar met de innige ontroering eener ziele, wie hare behoudenis ter harte gaat, *zeer bevende* moeten vragen: *Heere! wat moet ik doen om zalig te worden?* (Hand. XVI: 29, 30.) Nu komt hy tot den Heere, en gaat hy van den Heere, byna zoo als hy gekomen is; maar dan zou hy in de volheid des geloofs en der liefde moeten hebben uitgeroepen: *Heere, tot wien zoude ik henengaan; gy hebt de woorden des eeuwigen levens; en ik heb geloofd en bekend, dat gy zijt de Christus, de Zoon des levendigen Gods!* (Joh. VI: 68, 69.)

Helaas, mijne Toehoorders! van dat alles blijkt ons niets. De arme Schriftgeleerde was *niet verre.* Tusschen hem en het Koninkrijk Gods was slechts een enkele, maar groote stap. Voor zoo ver wy weten, deed hy dien niet. Hoe weinig baatte hem dan zijn *niet verre* zijn. Ach, het was hem tot schade! Die niet ingaat, het is hem beter *verre* te wezen dan *dichte by*! Wat zal eene rampzalige eeuwigheid zijn voor hem, die er de bewustheid medebrengt *niet verre* te zijn geweest van dat Koninkrijk, hetwelk hy echter niet gezocht heeft in te gaan, en hetwelk nu voor hem gesloten is. Wy hebben niet noodig, het is niet liefderijk, aan deze voorstelling toe te geven met opzicht tot den Schriftge-

leerde; ons hart moet geneigd zijn te hopen, dat hy den stap gedaan heeft, dien het Euangelium ons niet vermeldt; maar het is voor een iegelijk nuttig, en voor velen hoog noodig, zich door deze voorstelling tot een ernstig inkeeren in zich zelven te laten bewegen, en tot deze gewichtige vraag: Is de zielstoestand, welken de Heer den Schriftgeleerde aanzegt, ook misschien de mijne? Is dat woord, dat uit zijn mond is uitgegaan, dat ontzachelijk woord: *Gy zijt niet verre*, ook tot my gesproken? O, gelukkig degene, wien het nog bytijds ats een tweesnijdend zwaard door de ziele gaat! Hem mogen wy bemoedigen met al wat het, by al het ontzachelijke, ook bemoedigends heeft! Maar wee hem, die *niet verre* gelijkduidend tracht te maken met *ver genoeg*, en *bijna* met *geheellijk!* (Hand. XXVI: 29.) De schrikkelijke toekomst, die wy zoo gaarne voor hem zouden verbidden, zal hem omtrent dezen text een harde les van schriftuurlijke uitlegkunde leeren. — Mocht de zachtere, die ik hem onder inwachting van den zegen Gods, heden wenschte te geven, nog tijdig voor de harde bewaren. Toehoorders! Gods Geest zij met u en my; daar ik het woord van den Heere JEZUS, ten tijde van zijne omwandeling in den vleesche tot den Schriftgeleerde in Israël gesproken, wenschte toe te passen op de bedeeling, waaronder wy leven.

Hieromtrent, Geliefden! zullen wy het wel allen eens zijn, dat het om te kunnen zeggen, dat men het Koninkrijk Gods is ingegaan, niet genoeg is in zijne vroege jeugd gedoopt te wezen; in zijn jongelingschap

belijdenis te hebben afgelegd; op het lidmatenboek met naam en toenaam te staan aangeteekend; en, voor zoo veel den opzieners bekend is, zuiver te zijn van leere, onergelijk van wandel, benevens niet berispelijk wegens verwaarloozing der openbare Godsdienst. Niemand onzer heeft ooit in een kerkelijke getuigenis een vrijgeleide voor den hemel gezien. Schoon al wat daarin vermeld staat naar waarheid vermeld zij, kunnen veel inwendig ongeloof, grove lichtzinnigheid, schrikkelijke huichelary, hen bezoedelen aan wie zy wordt uitgereikt. Helaas! er zijn onder de zoogenaamde Christenen zoo velen, aan wier oprechtheid het ons niet geoorloofd is te twijfelen; maar van wie de Heere, die weet wie de zijnen zijn, oordeelt: *dit volk dient mij met de lippen, maar hunne harten houden zy verre van my; zy zeggen te zien, maar zy zijn blind, van verre niet ziende.* Dit weet men. Maar wat zegt men van een soort van belijders, veel te verstandig om ongeloovig, veel te ernstig om lichtzinnig, veel te oprecht om huichelaars te zijn; wier hart veel te gevoelig is voor de waarheid om ze niet uit den mond der waarheid aan te nemen; veel te aandoenlijk voor het goede, om niet te zien, welke de kern en het middelpunt is van Gods geboden; veel te gemoedelijk om niet te wenschen zich met al hun hart op de betrachting zijner wetten toe te leggen. Die eerbiedig met de Schrift verkeeren, als met het woord Gods, en JEZUS ondervragen als den Zone Gods; die er in juichen en groeien zullen, als Hy de vrijgeestery der Sadduceën den mond stopt, en de geveinsdheid der Farizeën ontmaskert. Die Hem met geheel hun hart bewonderen in al wat Hy zegt en doet; die Hem verstandelijk andwoorden

en ten vollen overtuigd tot hem zeggen: *Meester, gy hebt wel in der waarheid gezegd, dat er een eenig God is, en dat gy met Hem één zijt. Dat zoo iemand wil Gods wille doen hy van uwe leer zal bekennen, dat zy uit God is. Dat niemand grooter liefde heeft dan gy, die uw leven zet voor uwe schapen. Dat uit het hart der menschen allerlei booze bedenkingen voortkomen; en dat God lief te hebben uit geheel het harte, en uit geheel het verstand, en uit geheel de ziele, en uit alle krachten, en den naasten lief te hebben als ons zelven, meer is dan* alle godsdienstplechtigheden en ijdele bespiegelingen; dat *wy allen in velen struikelen*, en veel *genade noodig hebben by God.* Maar ik wil mijn best doen, en God, *die weet wat maaksel wy zijn, en gedachtig is dat wy stof zijn*, zal my, hoop ik, ook om uwentwille niet verstooten.

Van velen zulker belijders nu zou de Heere, ziende, dat zy verstandelijk geandwoord hadden, geloof ik, betuigen: *Gy zijt niet verre van het Koninkrijk Gods.*

Hoe? zegt iemand hunner, die misschien anders met dat *niet verre*, door eene soort van misplaatste nederigheid, zou zijn tevreden geweest, maar nu verschrikt door het denkbeeld, dat men met dit *niet verre* kan verloren gaan, er tegen ijvert — hoe? beperkt gy ons tot deze uitspraak? Wat moeten, wat kunnen wy dan meer? Wat wilt gy verder van ons maken? Moeten wy nog daarenboven heiligen zijn, volmaakten, die in niets te kort komen? Maar gy leert altijd, dat het onmogelijk is. Of moeten wy onze aangezichten mismaken; ons aan de maatschappy onttrekken; of wel ons tot een soort van onderpredikanten opwerpen; overal, te pas of te onpas, de Godsdienst bysleepen;

onze huisselijke en maatschappelijke plichten verzuimen om stichtelijke oefeningen te houden misschien; ons oefenen in het scheppen van allerlei bezwaren, allerlei ongerustheden, daar wy nu, ondanks die vele tekortkomingen, een kalm en blijmoedig, en zoo wy meenen een niet ongodsdienstig, niet onchristelijk leven leiden? Of is men geen Christen by u, ten zij men een dweeper zij?

Bedaard, Mijne Vrienden! Om te kunnen zeggen, dat gy het Koninkrijk Gods zijt ingegaan, dat gy er toe behoort, dat gy niet byna, maar geheellijk Christenen zijt; zeg ik slechts, dat gy de bekeering, de stemming, de uitzichten, de naauwgezetheid van een Christen moet deelachtig zijn; dat is billijk, en dat is alles. Laat ons de Schrift raadplegen, of gy ze ook deelachtig zijt.

Gy gelooft toch onvoorwaardelijk, dat de Bijbel het Woord Gods, zijne waarheden Gods waarheden zijn? Welnu, daar staat geschreven:

Joh. III:3. *Voorwaar, voorwaar zeg ik u, ten zij dat iemand wederom geboren worde, hy en kan het koninkrijk Gods niet zien.*

Matth. XVIII:3. *Voorwaar zeg ik u, indien gy u niet en verandert, en wordt gelijk de kinderkens, zoo zult gy in het koninkrijk der hemelen geenszins ingaan.*

Luc. IX:62. *Niemand, die zijne hand aan den ploeg slaat en ziet naar hetgene achter is, en is bekwaam tot het Koninkrijk Gods.*

Luc. XIII:24. *Strijdt om in te gaan door de enge poorte; want velen, zegge ik u, zullen zoeken in te gaan, en zullen niet kunnen.*

Daar deze uitspraken in Gods woord geschreven staan, zoo moeten zy noodwendig even waarachtig zijn als elke

andere, b. v. deze: *Hoor, Isrel, de Heere onze God is een eenig Heere*, en gy, zoo gy Christenen zijt, behoort met innige overtuiging tot den Heere JEZUS, die deze woorden geuit heeft, te kunnen zeggen: *Meester! dat alles hebt gy wel in der waarheid gezegd.* Maar hebt gy die innige overtuiging? Verstaat gy deze uitspraken? Hebt gy ze waarheid bevonden aan uw eigen hart? Hebt gy u wel ooit recht over hare beteekenis bekommerd? Gevoelt gy er niets van? Wy willen niet twisten over de uitgestrektheid van die beteekenis. Maar *iets* moeten zy toch beteekenen? En dat iets beaamt gy dat uit uwe ondervinding, uit uwe zielsgeschiedenis? Durft gy zeggen, dat gy de noodzakelijkheid eener omkeering van uwe algemeene zielsgesteltenis, van alle uwe gezindheden; eener verandering tot den aart en de stemming der kinderkens, aan u zelve gevoeld hebt, er om gebeden, en ze ook eenigermate verkregen; durft gy zeggen, dat gy al de billijkheid van den eisch der zelfverloochening hebt erkend, en dat gy inderdaad, gedurig, meermalen, ooit, u zelf verloochent, om des Koninkrijks Gods wil; durft gy het leven dat gy leidt een gedurigen strijd noemen om in te gaan? Kent gy strijd? Indien niet, hoe durft gy beweeren, dat gy *ver genoeg*, dat gy verder zijt dan *niet verre* van het Koninkrijk Gods?

Gy gelooft onvoorwaardelijk, dat de Bijbel het Woord Gods is; dat *heilige menschen Gods, door Gods Geest gedreven*, de Euangeliën en Brieven geschreven hebben. Dat die heilige menschen Gods van nature menschen waren van gelijke bewegingen als wy; en dat, zoo wy dezelfde genade verlangen van God en dezelfde bewer-

king van zijn Geest afsmeeken, wy ook geheel hun stemming en al hunne uitzichten deelen kunnen; ja dat hunne stemming en hunne uitzichten, in derzelver aart, die van elk en een iegelijk geloovige behooren te zijn.

Welnu, gy allen, die u Christenen noemt, verstaat gy, gaat uw hart mede, gevoelt gy u thuis; laat ik minder vragen, verstaat gy iets, gevoelt gy iets; nog minder, verlangt gy oprechtelijk, niet uit nieuwsgierigheid, maar uit bekommering, iets te verstaan, iets te gevoelen van uitdrukkingen als deze, die het grootste geluk schijnen uit te maken van de Christenen, die in den Bijbel tot u spreken.

Gal. II:20: *Ik ben met Christus gekruist, en ik leve, doch niet meer ik, maar Christus leeft in my.*

Col. III:3: *Gy zijt gestorven, en uw leven is met Christus verborgen in Gode.*

Philip. I:21: *Het leven is my Christus en het sterven is my gewin.*

Rom. V:1, 2, 3: *Ik heb vrede met God; ik roem in de heerlijkheid Gods; niet alleen dit, maar ik roem ook in de verdrukkinge.*

Rom. VIII:16: *Gods Geest getuigt met mijnen geest, dat ik een kind Gods ben.*

Rom. VIII:39: *Ik ben verzekerd, dat niets my scheiden zal van de liefde Gods, welke is in Christus Jezus, mijnen Heere.*

Philip. IV:1: *Mijne blijdschap en kroone, staat in den Heere.*

2 Tim. IV:18: *De Heere zal my bewaren tot zijn hemelsch Koninkrijk.*

2 Tim. IV:8: *My is weggelegd de kroon der rechtveerdigheid, welke my de Heere, de rechtvaardige rechter, geven zal.*

Philip. III:20: *Mijn wandel is in de hemelen, waaruit ik ook den Zaligmaker verwacht.*

Ziet, dit is de Bijbeltaal. Dit zijn geene woorden van eenig geloovige uit ons midden, dien gy voor een fijne, een dweeper, een overdrevene, een piëtist, een mystiek persoon kunt uitmaken; maar van PAULUS, den Apostel! En hy heeft al deze gewaarwordingen, deze bevindingen niet als Apostel, maar als Christen, als geloovige zondaar; en hy stelt ze voor aan geloovigen, als aan dezulken, die ze met hem in meerdere of mindere mate, by aanvang, of by toenemenden wasdom behooren te deelen! Deelt gy ze in geenerlei mate, in geenerlei graad — verwondert u dan toch niet te zeer, en wordt vooral niet boos, als men u uit hoofde van uwen goeden aanleg ernstig bepaalt by die uitspraak des Heeren: *Gy zijt* NIET VERRE *van het Koninkrijk Gods.*

Maar ik weet het wel. Op uw standpunt beschouwt gy dit alles als min wezendlijk, als bloot bespiegelend; het is de betrachting waar het op aankomt; de betrachting naar welke gy wilt beoordeeld worden! Het zij eens zoo voor een oogenblik, dat de betrachting op zich zelf staan en gaan kan, als de wijzers van een uurwerk zonder veer, slinger of gewicht, en wy zullen zien of gy u eene rechte voorstelling maakt van het beoefenend Christendom; of gy waarlijk in beginsel; *metterdaad* struikelt ook de innigst geloovige; maar of gy in beginsel de naauwgezetheid deelt, die den burger van het Koninkrijk Gods besturen moet.

Den Heere lief te hebben uit geheel het harte, en uit geheel het verstand, en uit geheel de ziele, en uit geheel de kracht, en den naasten lief te hebben als zich zelven; daar en is geen ander gebod grooter dan dezen; dat heeft CHRISTUS, naar uwe belijdenis, naar waarheid gezegd. Maar antwoordt nu ook verder verstandelijk. Is dat gebod niet daarom zoo groot, omdat het alle andere geboden insluit? En zal dus de eerbied voor dat gebod niet moeten blijken door een gelijken eerbied voor alle de andere geboden? Indien het u dan blijken mocht, dat er sommige geboden zijn; ik zal niet zeggen, waartegen gy gedurig zondigt, want dit doen wy allen; maar waaromtrent uwe conscientie naauwelijks levendig geworden is; die gy nalaat, zonder het u eenigermate te verwijten; waarvan gy de verbindende kracht niet zoo zeer inziet; welker betrachting u meer schijnt voor te komen als een uiterste van naauwgezetheid, dan als een plicht die van allen gevorderd wordt; kunt gy dan zeggen, dat gy den Heere liefhebt, met *geheel* het harte, *geheel* de ziele, *alle* krachten; dat gy *een vermaken in de wet Gods hebt naar den inwendigen mensche?* (Rom. VII : 22.)

Daar staat geschreven, 1 Kor. X : 31: *Het zij dan dat gylieden eet, het zij dat gy drinkt, het zij dat gy iets anders doet, doet het al ter eere Gods.*

1 Petr. III : 15: *Heiligt God, den Heere, in uwe harten, en zijt altijd bereid tot verantwoordinge aan een iegelijk, die u rekenschap afeischt van de hope, die in u is, met zachtmoedigheid en vreeze.*

Rom. XII : 2: *Wordt dezer wareld niet gelijkvormig.*

Gal. V : 26. Philip. 2 : 3: *Zijt geen zoekers van ijdele eere. Doet geen ding door twistinge of ijdele eere, maar*

door ootmoedigheid achte de een den anderen uitnemender dan hem zelven.

1 Thess. V : 22: *Onthoudt u van allen schijn des kwaads.*

Eph. IV: 29. V : 4: *Geen vuile reden ga uit uwen mond, noch zot geklap, noch gekkernij, welke niet betamen, maar zoo daar eenige goede rede is tot nuttige stichtinge.*

1 Tim. II : 9, 10: *Dat de vrouwen in een eerbaar gewaad, met schaamte en matigheid haar zelve versieren, niet in vlechtinge des hairs, of goud, of peerlen, of kostelijke kleedinge; maar ('t welk der vrouwen betaamt, die de godvruchtigheid belijden) door goede werken.*

Eph. V : 16: *Koopt den tijd uit, wetende dat de dagen boos zijn.*

Col. IV : 5: *Wandelt met wijsheid by degenen die buiten zijn, den bekwamen tijd uitkoopende. Uw woord zij ten allen tijde in aangenaamheid, met zout besprengd.*

Rom. XIV : 13: *Laat ons elkander niet oordeelen, maar oordeelt dit liever, namelijk dat gy den broeder geen aanstoot of ergernisse geeft.*

Hebr. X : 24: *Neemt acht op elkanderen tot opscherpinge der liefde en der goede werken.*

Jac. IV : 17: *Wie weet goed te doen, en niet doet, dien is het zonde.*

Onderzoekt uzelven, weest voor God oprecht, en bedenkt of gy u om deze en dergelijke heilige geboden wel ooit als zoodanig ernstig en levendig bekommert; of gy er niet veel meer de schoonheid, liefderijkheid en volkomenheid der Christelijke leer in bewondert, dan wezendlijke eischen in ziet van den levenden CHRISTUS aan het harte dergenen, die zich noemen naar zijnen naam! Indien ja, zoo hebt gy nog slechts gedeeltelijk

een gevoel van hetgeen tot den Christelijken wandel, de Christelijke naauwgezetheid behoort, en God en den naaste niet zoo lief, als gy betuigt dat betamelijk is, als de door u aangenomen zedewet in zich sluit. Uit uw mond wordt gy geoordeeld. *Gy zijt*, ook naar dezen maatstaf, nog slechts *niet verre van het Koninkrijk Gods.* Laat ons dan nu onderzoeken waar het u schort.

Ja! gy zijt nog maar *niet verre van het Koninkrijk Gods.* Het woord Gods brengt het uit. Het verwijt u, niet eene algemeene onvolkomenheid in al wat gy hebt, maar de volkomen afwezigheid van zoo veel dat gy hebben moest, niet hebt, en niet eens mist. Het is omdat gy boven alles mist de rechte kennis aan uzelven, en de rechte kennis aan den eenigen weg om in te gaan. Gy weet, dat gy een zondaar zijt, die geen der geboden van den heiligen God volkomelijk houden kan; maar gy kent de zonde niet genoeg als eene doorgaande beleediging zijn heilig Wezen aangedaan; gy wilt u heiligen, gy wilt naar volmaaktheid streven; gy hoopt op begenadiging om CHRISTUS wil voor al uwe „tekortkomingen;" maar gy wilt met de heiligmaking beginnen, en met de begenading eindigen. In plaats van eerst te vragen als de stokbewaarder: *Wat moet ik doen om zalig te worden?* vraagt gy eerst met de Capernaïten: *Wat zullen wy doen, opdat wy de werken Gods mogen werken?* (Joh. V:26.) Gy weet, dat gy God moet liefhebben met uw geheele hart, maar gy weet niet, dat gy eerst de liefde Gods moet *voelen uitgestort* (Rom. V:5) in uw hart, door het geloof aan de verbeurde,

maar uit genade aan u persoonlijk geschonken zaligheid door CHRISTUS JEZUS. Die CHRISTUS JEZUS staat bij u aan het einde van uw weg, om u op te vangen en alles aan te vullen, in plaats van aan het begin, om u kracht te geven *om alle dingen te vermogen.* (Phil. IV : 13.) Gy wilt met eene *onergerlijke conscientie* wandelen, en uwe conscientie is nog op een aantal punten, die tot de Godzaligheid behooren, niet wakker geworden, omdat CHRISTUS er niet over gelicht heeft. Gy hebt CHRISTUS met wijsheid gevraagd, als de Schriftgeleerde: *Welke is het eerste gebod van allen?* vóór gy met toewijding des harten, als JOHANNES, gevraagd hadt: *Meester! waar woont gy* (Joh. I : 39)? waarop het genadig andwoord altijd is: *Kom en zie!* (vs. 40.)

Gy hebt een scheef, en gebrekkig, en verward gezicht van het Koninkrijk Gods, omdat gy het niet gezien hebt van den heuvel Golgotha, by het kruis, aan de bloedende voeten van Hem, die de sleutels heeft van deszelfs poorten, *die opent en niemand sluit; die sluit en niemand opent;* die eeniglijk in staat is om er u in te leiden.

By dat kruis alleen, zoo er een straal van hemelsch licht op valt, leert men de afschuwelijkheid der zonde, de noodzakelijkheid der bekeering, de onmogelijkheid van eigen redding, de reddende genade Gods, den vollen eisch zijner liefde inzien. Alle zijne waarheden, alle zijne geboden doen zich daar in de schoonste, de zielverrukkendste samenstemming voor. By dat kruis verliezen de zonde, de wareld, en de duivel, die u nog altijd op twee gedachten doen hinken, hun kracht, hunne overheerschende kracht, en al hunne verschoo-

ningen; leert gy, gevoelt gy, ondervindt gy de beteekenis van al die groote woorden van *wedergeboorte* en *vernieuwing*, van *veranderen* en *een kind worden*; bij dat kruis den strijd des geloofs in zijn gantschen aart, omvang en dierbaarheid overzien; dat kruis vervult u met de stemming, de uitzichten, de blijdschap, de verzekering, en de naauwgezetheid van den waarachtigen Christen; bij dat kruis wordt u door *de Goddelijke kracht* van den Gekruisten, *alles wat tot het leven en de godzaligheid behoort geschonken, door de kennisse desgenen, die u geroepen heeft tot heerlijkheid en deugd; door welke u de grootste en dierbare beloften geschonken zijn, opdat gy door dezelve der Goddelijke nature deelachtig zoudt worden, nadat gy ontvloden zijt het verderf dat in de wareld is door de begeerlijkheid.* (2 Petr.: I.)

Op de kniën dan; op de kniën! Gy die zoo ernstig weet te vragen en zoo verstandelijk weet te andwoorden; die zoo loffelijke gezindheden, zoo gelukkig een aanleg openbaart; die *niet verre* zijt, in één woord, van het Koninkrijk Gods. Op de kniën dan, zoo het u ernst is, ook te willen *ingaan*, en gebeden dat gy dat kruis des Heeren in al zijn dierbaarheid moogt leeren verstaan; dat de weg der verzoening door JEZUS CHRISTUS, en daardoor alle dingen, u in hun ware licht verschijnen mogen; dat gy al uwe reeds opgedane kennisse ter zijde stellende, en al uwe eigene verstandelijke overleggingen gevangen gevende, eens moogt beginnen met *niets te weten, dan Jezus Christus, en dien gekruist;* maar dat die eene wetenschap, meer dan een wetenschap, dat zy een *kracht Gods tot zaligheid* voor u worden moge!

Aldus biddende, het Woord , het u als gy dacht door en door bekende Woord, als een onbekend Woord onderzocht! Niet als een Schriftgeleerde, niet als een beoordeelaar, niet als een bewonderaar; maar als een leerling, als een kind; niet als rechter, maar als schuldige; en God gedankt voor elke straal licht, die door zijne genade voor uw harte opgaat! Den Heere niet slechts verstandelijk, maar ootmoedelijk, maar erkentelijk andwoord gevende. Indien gy aldus biddende en dankende het onderzoek voortzet, zoo zal de raad des heils zich voor u niet verborgen houden; en zoodra gy dien kent en ziet, zult gy u als door den Heere gegrepen voelen, om het *niet verre* te verwisselen met den ingang in zijn Koninkrijk. Gy zult zien, dat hetgeen u van dat Koninkrijk tot nog toe scheidde wel niet was een breede, maar een zeer diepe rivier, welke over te trekken op geenerlei wijze in uwe macht stond, tot dat Hy u toereikte den staf des geloofs in zijn u persoonlijk zaligsprekend kruis; met welken staf gy de wateren sloegt, en zy werden herwaart en derwaart verdeeld, zoodat gy droogvoets den gewenschten oever bereikte, waar *men zijn lichaam stelt tot eene levende en Gode welbehagelijke offerande, welke is* die *redelijke* Godsdienst, die gy tot nog toe gezocht, maar niet gevonden hadt.

Vraagt gy, die *niet verre* zijt, of er grond voor u is om te hopen, dat de Heer u dien staf geven zal, waardoor gy volkomelijk zult ingaan? O, gy hebt in uw tegenwoordigen toestand de grootste aanmoediging ter wareld. *Gy zijt niet verre van het Koninkrijk Gods!* Hoe komt het? Is het door uwe wijsheid, of door

zijne genade? Zijt *gy* het Koninkrijk Gods, of is het Koninkrijk *u* zoo nabij gekomen. Immers, ach bekent het dankbaar! immers het laatste. Al wat gy by anderen *die verre* zijn vooruit hebt, hebt gy door zijne onverdiende gunst van Hem verkregen. Hoe veel heeft Hy in uwe opvoeding en in al de wegen, langs welke Hy u tot dus verre geleid heeft, niet doen samenloopen, om dat alles in u op te wekken, en te weeg te brengen, waardoor gy zijt die gy zijt. En nu doet Hy door dezelfde onverdiende gunst nog deze weldaad daartoe, dat Hy u beseffen laat, dat gy, ofschoon door zijne hulpe *niet verre*, echter nog niet *ver genoeg* zijt; en u met dat denkbeeld verontrust. Weest dan niet van de Schriftgeleerden, die Hem niet meer durfden vragen, maar vraag Hem gerustelijk om verder geleid te worden. Die met deze vrage tot hem komt, zal Hy geenszins uitwerpen, al had hy Hem en zijn Woord tot hier toe, eer *verzoekend* dan *belangstellend*, eer twijfelziek dan *eerbiedig*, ondervraagd; al had hy zich het schroomelijkst verzuim, het schandelijkst verzet te verwijten. Vraagt dan, vraagt eer het te laat is om te vragen! Gy zijt misschien niet verre meer van uw laatsten levensdag, niet verre meer van die ontzachelijke ure, die van zaligheid en ellende beslist. Ach, wy wilden zoo gaarne, dat gy ze te gemoet gingt met de rust, de blijdschap, de hope, de volle verzekerdheid van een kind des Koninkrijks, die op zijn erfdeel met de heiligen in het licht, met een Godverheerlijkende vreugde rekent, en niet zal beschaamd worden. Amen.

PSALM XXV : 7.

Gods verborgen omgang vinden
Zielen, daar zijn vrees in woont;
't Heilgeheim wordt aan zijn vrinden,
Naar zijn vrêeverbond, getoond.
De oogen houdt mijn stil gemoed
Opwaarts, om op God te letten;
Hy, die trouw is, zal mijn voet
Voeren uit der boozen netten.

GODS LICHT IN DE ZIELE.

PSALM IV : 7.

VELEN ZEGGEN: WIE ZAL ONS HET GOEDE DOEN ZIEN?
VERHEF GY OVER ONS HET LICHT UWES AANSCHIJNS,
O HEERE!

DAVID getuigt in dezen Psalm van zijne gerustheid en blijdschap in den Heere; allereerst tot den Heere, daarna tot zijne benijders en belagers, wie hy er op wijst als op zijne sterkte en een ook voor hen benijdbaar goed. Onzeker is het in welken tijd zijns levens de Man naar Gods harte dit lied heeft uitgestort. Die zijn leven kent, weet dat het in onderscheidene tijdvakken er van heeft kunnen te pas komen. Waarschijnlijkst is my voorgekomen, dat wy het in de dagen zijner vlucht voor SAUL, jaloersch van zijn krijgsroem en koninklijke zalving, moeten plaatsen. Hoe het zij, het is een lied, welks inhoud niet slechts onder eene bepaalde soort van verdrukking of benaauwdheid stichtelijk en troostrijk en opwekkend is, maar in alle en allerleie. De verzamelaars der heilige Psalmen hebben het, onder het bestuur van hun God, voor het geheele volk van God geschikt geacht, en er boven geschreven: *voor den*

Opperzangmeester, op de Neginoth; d. i. „voor den bestuurder der gewijde tempelmuzijk, om met snarenspel begeleid te worden." Maar, het tot dit gebruik afzonderende, bewaarde de Heilige Geest het ook tevens voor het geheele Israël dat niet uit de besnijdenis is, die met handen geschiedt; bewaarde Hy het voor alle tijden, alle volkeren, alle personen, die zulk een troost en leering en opwekking behoefden; opdat men het gezamelijk zoude aanheffen, hetzij dan met, hetzij zonder ondersteuning van harp of orgel; opdat men het in de stilte en eenzaamheid zoude genieten, zonder andere begeleiding dan die van het gedurig Amen van een door God begenadigd harte.

De Psalm begint met een drievoudige aanspraak aan God, dien de dichter *den God zijner gerechtigheid* noemen durft; den God, die zijn gerechte zake voorstaat. In die drievoudige aanspraak zien wy de erkentenis van ondervonden bystand van des Heeren genade, tusschen de herhaalde aanroeping van die genade als ingeklemd. Ondervinding van Gods gunst gaat het gebed niet vóór, als ware zy een grond waarop de geloovige pleiten konde; maar zy schakelt zijne verzuchtingen liefelijk aan een; zy maakt den bemoedigenden overgang van bede tot bede. Zy andwoordt op de voorgaande; zy geeft nadruk aan de volgende.

Als ik roepe, verhoor my, o God mijner gerechtigheid!
In benaauwdheid HEBT *gy my ruimte gemaakt. Zijt my genadig en hoor mijn gebed.*

Gesterkt door deze uitstorting zijns harten voor God, *zijnen* God, keert de geloovige zanger zich nu tot zijne vijanden. Van den God zijner gerechtigheid tot de

mannen, die zijne eer tot schande maken. En hy doet het, met deernis over de verkeerdheid hunner harten; met gerustheid wegens de ijdelheid hunner pogingen. Met zulke gevoelens is het, dat men zijne vijanden te gemoet gaat, als men van voor het aangezicht Gods wederkeert.

Gy mannen; het Hebr. woord beteekent hier aanzienlijken, grooten der aarde; maar hoe nietig zijn zy by den God van DAVIDS gerechtigheid! Welk eene vernedering gaan zy te gemoet door zich tegen dien te bezondigen, en zich aan zijne uitverkorenen te vergrijpen.

Gy mannen, hoe lang zal mijne eere tot schande zijn? My betwist, my bezoedeld worden door uw laster en smaad? *Hoe lange zult gy de ijdelheid beminnen, den leugen zoeken?*

Wetet doch, dat de Heere zich een gunstgenoot heeft afgezonderd; de Heere zal hooren, als ik tot Hem roepe.

Zalige zekerheid der ziele, die zich de gunst en genade des Heeren, door genade, bewust is! Zy gaat gepaard met eene liefde, waardoor men ook zijne vijanden in dat heil wenscht te doen deelen. Daarom vervolgt DAVID:

Zijt beroerd, en zondigt niet.

Gevoelt gy uw hart ontrust door jaloersche bewegingen, of boosaardige gedachten, ach! geeft ze geen ingang, staat niet op in uwe nijdigheid, woedt niet in uwen toorn!

Spreekt in ulieder herte op uw leger,

komt in eenzame stilte, en uitwendige rust, tot een ernstig nadenken,

en zijt stille. Bedwingt u, weest bedaard.

Offert offeranden der gerechtigheid; brengt den Heere offers naar zijn wet en wil; offers naar zijn Woord en naar zijn harte; offers in oprecht geloof en innige bekeering; offers met een verbroken harte en een verslagen geest, *en vertrouwt op den Heere.* Den Heere, die tot hem, die jaloersch is van zijn Godlijk welgevallen over zijn gunstgenooten, zegt als tot KAÏN: *Waarom zijt gy ontsteken, en waarom is uw aangezicht vervallen? Is er niet, indien gy weldoet, verhooginge, en zoo gy niet wel en doet, de zonde ligt aan de deure* (Gen. IV:6, 7).

Maar DAVID wist, hoe het ontevreden gemoed aan alle geluk, aan allen zegen vertwijfelt; en het juist begeerde goede niet verkrijgende, zich geen ander, allerminst een hooger, kan of wil voorstellen. Niet slechts aan de *mannen wie zijne eer tot schande is* schrijft hy deze stemming toe; hy ziet ze ook in degenen, die hem omringen, die zijne verdrukking en benaauwdheid deelen, zy is algemeen; algemeen by allen, die den Heere niet kennen, als den *God hunner gerechtigheid;* die zich niet boven alle murmureering, ja allen aardschen wensch, verheven gevoelen door het zalig bewustzijn: ZIJNE *gunstgenooten* te wezen; en daarom niet *stille* kunnen *zijn* en op Hem *vertrouwen.*

Velen zeggen: wie zal ons het goede doen zien? Maar tegen het *zeggen* van deze *velen*, dat veel meer een *klagen* dan een *vragen* is, stelt deze ééne geloovige het *bidden* over. Weten zy niet tot *wien* zich te keeren, die hen geve wat zy verlangen, ja vertwijfelen zy aan het bestaan of aan den goeden wil omtrent hen van een zoodanigen; hy weet *in wien hy gelooft*; het is de *God zijner gerechtigheid;* de onwankelbare, die is die

Hy zijn zal; JEHOVAH, tot wien hy zich vertrouwend richt; hy bidt tot den Heere! Zijn zy onzeker omtrent den aart van het goede, dat zy verlangen te zien; hy vraagt, met name, het hoogste goed, dat alles goed maakt, en al het goede zien doet: het licht van des Heeren aanschijn, het licht dat ziende maakt, dat gelukkig maakt, dat in alles gerust maakt, dat alle denkbare aardsche goederen overtreft, en onmiddellijk afdaalt van dien Heere, die het in den hoogepriesterlijken zegen (Numeri VI:25) laat aanzeggen aan een iegelijk Israëliet, die het zich geloovig wil toeëigenen:

Velen zeggen: wie zal ons het goede doen zien? Verhef gy over ons het licht uwes aanschijns, o Heere!

Gy hebt vreugde in mijn hart gegeven, meer dan ter tijd toen hun koren en hun most vermenigvuldigd zijn.

Ik zal in vrede tsamen nederliggen en slapen; want gy, o Heere, alleen zult my doen zeker wonen.

Ziedaar, Geliefden! u geheel voorgesteld en ook zoo veel noodig verklaard den Psalm, waarvan onze text als de kern en het middelpunt uitmaakt. Gy ziet het toch, het gantsche lied is bestraald van het licht van des Heeren aangezicht, waarvan de liefelijke vrede ons uit alle de verzen toespreekt. Mocht het ook ons bestralen! Mocht een iegelijk onzer by de uitvoeriger voorstelling der tweederlei stemming, in het bepaaldelijk gekozen textvers uitgedrukt, in zich zelven inkeeren, om te zien of hy tot de *velen* behoort, waarvan de Psalmist spreekt, of, *met* den Psalmist, een even dierbaren gemoedsvrede is deelachtig geworden. Daartoe schenke ons de Heer een straal van zijn licht! Amen.

Velen zeggen: wie zal ons het goede doen zien? Dit woord, voor byna drieduizend jaren door een Godsman gesproken, dagvaart ook heden voor onze verbeelding het geheele heirleger van ontevredenen, dat ons alomme omringt; indien wy ook zelve maar niet tot hun treurig legioen behooren. Als ik van ontevredenen spreek, bedoel ik nu niet alleen de voor zoodanig gekenden en geschuwden, die altijd klagen, altijd murmureeren, altijd het ergste voorzien, indien maar niet in openbaren opstand tegen of twijfel aan eene zorgende Voorzienigheid leven. Maar ook alle dezulken, die, al onderwerpen zy zich, uit nooddwang; al schikken zy zich, gemakshalve; al beklagen zy zich niet, uit hooghartigheid; al zijn zy stille, uit ontzach en vreeze; toch niet gezegd kunnen worden met hun lot en leven, met aarde en hemel, met de menschen en met God verzoend te zijn, en dien innigen gemoedsvrede te bezitten, die toch bestaanbaar, die toch verkrijgbaar is op de aarde; ja behoudbaar en versterkbaar ook te midden der grootste ellenden, welke de zonde en hare bezolding over de aarde gebracht hebben. Onder dezen maken een groot aantal uit de zoodanigen, die de begoochelingen hunner harten voor waarheid genomen hebben, en tot geen prijs gewild, dat men hen in plaats daarvan gave wat zy de hardheid der waarheid noemden. Zy gaan het leven door met eischen in het hart, waaraan het leven niet voldoen kan. Zy staan tegenover de menschen met verwachtingen, die niet anders dan gedurig kunnen worden teleurgesteld. Zy denken zich een lot, hoedanig de heilige, rechtvaardige God sedert Hy het paradijs sloot aan deze aarde heeft moeten

weigeren. En daar zy alle zelfkennis missen, vinden zy het *waarom* hunner gedurige teleurstellingen nimmer uit. Te vergeefs zoekt hun hart naar bevrediging van zijne behoeften, te vergeefs wenschen zy *het goede te zien.* Te vergeefs wachten zy het van allerlei middelen, die naar mate der verschillende neigingen worden beproefd. Liefde, eer, rijkdom, wetenschap, vermaak, het is alles ijdelheid en vermoeienis des geestes; het openbaar leven, het huisselijk leven, het heeft beide zijn keerzijde; en by de rampen en tegenheden, die gedurig de gemaakte geluksbestekken komen verstoren, is er in dat alles niets degelijks, niets betrouwbaars, niets dat boven de rampen verheft, dat onder de rampen den vrede des harten bewaart; of, want vrede is er niet, dat namaaksel, die opwinding van genoegelijkheid, die men in de plaats er van geleerd heeft voor lief te nemen.

Ik geloof niet, Geliefden! dat er onder de zoodanigen geene gevonden zouden worden, die zich niet somtijds trachten te troosten met de gedachte, dat er een God is; maar die gedachte wordt hen niet tot troost, zoo lang zy niet geleerd hebben te bidden: *Verhef gy over ons het licht uws aanschijns, o Heere!* zoo lang zy de, waar het in geloof gebeden wordt, nimmer uitblijvende verhooring van dat gebed niet aan hun hart ondervonden hebben. Neen, velen hunner bidden wel *vele* gebeden, maar verstaan *dit* gebed niet, en hy bidt kwalijk, die dit niet bidt. Hy kan niet bidden, die dit niet gebeden heeft. Zoo lang men vóór elke andere en byzondere, die groote behoefte aan *het licht van Gods aanschijn* over het hart niet gevoeld heeft, kent men zich zelven

en het doel des levens, kent men de onwaarde der aardsche dingen veel te weinig om Gode een Hem welbehagelijk gebed voor te dragen. Men vraagt om allerlei steenen, en men vraagt niet om brood. Men bekommert zich over vele dingen, en men vergeet het ééne noodige. Men vraagt velerlei, maar niet veel. God wil veel meer geven dan men vraagt, maar het is iets geheel anders. Geen *vermenigvuldiging van koren en most*, maar *vreugde in het hart*, vrede en gerustheid, *een vrede, die alle verstand te boven gaat.* (Philip. IV: 7.) Deze moet gevraagd worden, deze afgesmeekt; eens voor het eerst, en nooit voor het laatst. Wat arme zondaars gelukkig maakt, wat het goede des levens verdient genaamd te worden, het zijn niet de vettigheden der aarde, maar het is het manna, dat uit den hemel valt; het is niet de liefde, de eere, de dankbaarheid, de trouw van menschen, maar het *licht van des Heeren aanschijn;* en *by* dat licht, maar *onder* dat licht, wederom al dat andere, niet naar de mate der begeerlijkheid van een onwedergeboren hart, maar naar de wijsheid der bedeelingen Gods; wederom al dat andere, maar door dat licht gelouterd, geheiligd, om zoo te zeggen onverderfelijk gemaakt. Daarentegen: wat het wezendlijk ongeluk der menschenkinderen uitmaakt, het is niet het onzekere, niet het wisselvallige, niet het gedurig ontberen en gedurig beschreien van het goede, dat zy wenschen te zien, en soms even zagen, om het straks weer geheel of gedeeltelijk in duisternis te zien verdwijnen of in damp vervliegen; maar het is het niet begeeren van, het is onverschilligheid voor de *verheffing van des Heeren aangezigt over hen*, waardoor zy in alles

getroost, in alles gesterkt, in alles blymoedig, in alles voor tijd en eeuwigheid gerust zouden zijn.

En wat is zy dan toch die *verheffing van des Heeren aanschijn over ons*, zoo begeerlijk boven alles, vóór alles, in plaats van alles; wat is zy dan toch die verhooring van die ééne bede, die den *hoogsten*, die *alle* zegen in zich sluit? Wat anders, Geliefden! dan de bestraling onzer harten, door een licht dat van boven, dat van God komt, het *licht van den Heiligen Geest!* Een licht, dat den mensch aan zich zelven duidelijk maakt, hem het wezendlijk doel des levens voor oogen stelt, en den prijs der aardsche dingen doet waardeeren; hem de Genade Gods doet aannemen, en daardoor in alle de beschikkingen van Gods Voorzienigheid doet berusten, en meer dan berusten, zich doet verblijden en roemen.

Een licht, dat den mensch aan zich zelven duidelijk maakt. In ons zelven zijn wy duisternis, van nature zijn wy blind, en het blindst voor ons zelven. Het is het licht van boven, van den Vader der lichten, het licht des Heiligen Geestes, dat ons aan onszelven ontdekt als zondaren, als zondaren tegenover God; dat ons de ontzachelijke overtuiging geeft, dat Hy rechtvaardig met ons handelt, zoo Hy ons allerlei leed van wege de zonde doet toekomen; dat wy op zijne barmhartigheid geenerlei aanspraak hebben; dat de vele zegeningen, die wy te midden van de grootste ellenden mochten genieten, door ons verbeurd, voor ons beschamend zijn. Ons aan ons zelven ontdekkende als zondaren tegenover God, doet dat licht ons tevens onszelven beschouwen als zondaren onder zondaren;

leert het ons onze eischen omtrent het menschdom lager stemmen; in de gebreken onzer naasten onze eigene zien; in plaats van gedurig met die gebreken te twisten, er geduld mede te oefenen; en zulks met ootmoed en schaamte des aangezichts, voelende hoe diep ellendig en verdorven wy zelve zijn. Zoo vervalt die aanmatiging om met kracht en geweld *het goede te willen zien* rondom ons, voor de overtuiging van het vele kwade binnen in ons. Een eerste voorwaarde van geluk is nederigheid; is aansprakeloosheid; en wy kennen ze niet als wy de diepten van ons zondig hart niet hebben gepeild. Deze peilen wy, als de Heere het *licht zijns aanschijns over ons verheft.*

Dat *licht zijns aanschijns* ontdekt ons het wezendlijk doel onzes bestaans, en leert ons dien ten gevolge den prijs der aardsche dingen waardeeren. Het doel onzes bestaans, het is zeker niet om het goede der aarde te zien en te genieten: *Laat ons eten en drinken, want morgen sterven wy.* Ons bestaan is een eeuwig bestaan. Wy weten het. Dat eeuwig bestaan moet een eeuwig doel hebben. Wy beredeneeren het. Maar iets anders is het dit te weten, en dit te beredeneeren; iets anders het te gevoelen, er van doordrongen, er mede werkzaam te zijn, en dien overeenkomstig te denken en te doen. Van nature zijn wy geneigd voor ons zelve, of op zijn hoogst ook eenigszins voor onze medemenschen, maar wederom om ons zelfs wil, te leven. En dat wy voor God leven moeten is slechts een klank in onze ooren. Nu, dat wordt door het licht van des Heeren aanschijn eene stem, eene overtuiging, een beginsel in onze harten. Eene stem, eene overtuiging, een beginsel, die daar roept: leef voor God, leef voor de eeuwigheid.

En als dat licht onze oogen versterkt, zien wy dat de geheele inrichting van ons lot en leven op aarde op God en de eeuwigheid wijst, en daarhenen opleidt. Tot God en de eeuwigheid, de ontdekking, dat alle menschen leugenachtig zijn, en de aardsche dingen alle vergaan; tot God en de eeuwigheid, al het bedriegelijke, al het onvaste, al het gebrekkige van het ons omringende; tot God en de eeuwigheid, datzelfde verlies van begoocheling omtrent het aardsche goede. En wordt dit ons duidelijk, waartoe zouden wy dat aardsche goede overvloediger, zekerer, bestendiger of meer voldoende voor het hart, wenschen? De reiziger naar zijn dierbaar te huis, moet hy het betreuren, dat de weg niet aanlokkelijker, niet boeiender, niet zóó is, dat hy naauwelijks besluiten kan voort te treden; dat de genoegens der reize niet zóó onafgebroken zijn, dat ze hem geheel doen vergeten zijne zaken te bezorgen; moet hy morren tegen regenvlagen, die hem zijne schreden doen verhaasten, en met verlangen denken aan zijn welaangestreken dak en zijn gezelligen haard? En de reiziger naar zijn eeuwig huis, moet hy wel iets zoo zeer vreezen als dit: het land zijner vreemdelingschap te beschouwen als zijn vaderland; moet hem wel iets zoo welkom zijn als de waarschuwingen, die hem herinneren, dat hy hier geen blijvende stad heeft, maar zijnen ijver heeft te verdubbelen om *de stad te zoeken, die fondamenten heeft, welker konstenaar en bouwmeester God is?* (Hebr. XI:13.) En met het voorgevoel in 't harte der zaligheid, die dáár hem wacht, wat tegenspoed, die hy niet overwint, welke vreugde, die hy er niet beneden rekent?

Maar van zonde en doemwaardigheid overtuigd, en tot het leven voor God en de eeuwigheid in ons zelven ongeneigd en onbekwaam, van waar ontfangen wy moed, en wil, en kracht, om zoo hoog op te zien, en naar zoo schoon een doel, zoo dierbaar een heil te streven? Van het licht, van datzelfde licht des Heiligen Geestes, Geliefden! Een licht, hetwelk ons de genade Gods ter vergeving onzer schulden en ter versterking onzer zwakheid tot kracht, niet slechts doet begeeren, maar ook als aangeboden, maar ook als bereikbaar, maar ook als gegeven beschouwen; zoodat wy ons die toeëigenen met een vertroost, met een blijmoedig harte; zoodat wy er van verzekerd zijn, en nu voortaan door alle leidingen Gods er meer en meer van verzekerd worden (1). Ja, het was de verheffing van dat licht van Gods aanschijn, welke onder de bedeeling der schaduwen en wenken, den geloovigen Israëliet, naar inhoud van den drievuldigen zegen des drievuldigen Gods, [zich de genade van den Heere, en de bescherming van den Heere, deed toeëigenen. Ja, het is de gemeenschap des Heiligen Geestes, die de onder de bedeeling der uitgesproken geheimenissen levenden, overtuigt van de genade van den Heere JEZUS CHRISTUS en de liefde Gods, zoo als hen die in den Euangelischen zegen worden voorgesteld. Honderden van Israëliten hebben den Hoogepriester de handen over zich zien uitstrekken, en van Gods wege hooren zeggen: *De Heere zegene u, en behoede u. De Heere doe zijn aangezicht over u lichten, en zij u genadig. De Heere verheffe zijn*

(1) Zie Rom. V : 3—5.

aangezicht over u, en geve u vrede; honderden van in den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes gedoopten hebben dien zegen des drievuldigen Gods op de gemeente gelegd gezien: *De genade van onzen Heere Jezus Christus, en de liefde Gods, en de gemeenschap des Heiligen Geestes zij met u*, zonder dat zy dien vrede, die gemeenschap gekend hebben; vrede en gemeenschap, die alle vragen naar het schijngoede der aarde voor eeuwig afsnijden, buitensluiten; zonder dat zy by dat licht en door die gemeenschap zich den geheelen zegen, die aan allen werd aangeboden, persoonlijk hebben toegeëigend, in al zijn kracht en dierbaarheid. Maar wien het licht des Geestes is opgegaan, die heeft de geheele volheid van dien zegen gesmaakt. De genade Gods, zoo als die is in CHRISTUS JEZUS, den Zoon zijns welbehagens, in *wiens aangezicht hy God kent* (2 Cor. IV:6); de liefde Gods, zoo als die is om JEZUS CHRISTUS wille, een onontvreemdbaar eigendom van den begenadigde, een goed waarvan tijd noch eeuwigheid hem scheiden kan; eene trouw, die alle dingen hem doet medewerken ten goede (1), zoodat hy ook daar het goede smaakt, waar anderen zeggen: *wie zal ons het goede doen zien?* Die heeft aangegrepen en zich toegepast, al het goede Gods in al zijne beschikkingen, al zijne wegen, al zijne bedeelingen met hem; die geniet *een vrede, die alle verstand te boven gaat*; eene *vreugde*, waarby geen aardsche vreugde haalt; eene gerustheid, waardoor hy *te samen nederligt en slaapt* als aan den boezem des Heeren, onder al het onrustige;

(1) Zie 2 Tim. I:12. 1 Petr. I:4, 5. Rom. VIII:28—39.

waardoor hy *zeker woont*, te midden van al het onzekere der aarde; en een uitzicht in de eeuwigheid, hetwelk niet zal worden beschaamd (1). Met innige deernis ziet hy neder op de in hart en verstand verbijsterde dwazen, *die de ijdelheid beminnen en de leugen zoeken*; met ootmoed belijdende tot heerlijkheid Gods: *dat Hy zich in hem een gunstgenoot heeft afgezonderd, wien Hy verhoort, als hy roept! En stille zijnde* onder alle en allerlei beproeving, *offert hy offeranden der gerechtigheid en vertrouwt op Hem.*

Hoe dierbaar en begeerlijk moet ons allen dan die verheffing van het licht van des Heeren aanschijn over ous, de bestraling met het licht des Heiligen Geestes niet wezen. Och! of ons aller hart er naar uitging; och! of wy allen in geloof en oprechtheid baden: *Verhef gy over ons het licht uws aanschijns, o Heere!* Helaas, menigeen bidt het niet; wil zich niet laten overtuigen, dat hy het *eindelijk*, dat hy het *nog*, dat hy het *nu* bidden moet. O Gy, die tot dezulken behoort! Wat wanhopige hoop hebt gy nog van de aarde en hare ijdelheid en hare fraaie leugenen; welke redelijke verwachtingen kunt gy nog koesteren van de genietingen des levens; dat gy eene bede uitstelt, die u het eenig, eeuwig en waarachtig heil, door Gods genade voor arme zondaars daargesteld, ook deelachtig maakt; die u voor de lastige en vermoeiende *bekommering en ontrusting over vele dingen, het beste deel doet kiezen, dat niet van u zal worden weggenomen in eeuwigheid?* (Luc. X : 41, 42.)

(1) Rom. V.

Welk een hoogmoed is er, die tegen die verlichting van Boven zich verzet, om by eigen licht te dolen en om te komen, terwijl zy u de opene poorte des Behouds wil aanwijzen? Weet gy niet, dat gy, op uwe wegen het goede zoekende, hetwelk niemand u bestendig zal doen zien, dat nooit uw hart voldoening geven kan, het u wachtende kwaad al dichter en dichter te gemoet gaat? Veel teleurstelling, veel ellende, veel kwaads gaf u de aarde voor het goede, dat gy begeerdet, maar het ergste zal de eeuwigheid u geven. Gy hebt geen licht van boven verlangd — welnu, *de buitenste duisternis* zult gy hebben. Mijn hart bloedt, als ik het u aanzeg; maar mag ik het verzwijgen? Wat zouden des Heeren gunstgenooten, wat de Heere dien ik diene, wat gy zelve van my oordeelen, indien ik het verzweeg! Och, tast dan niet langer om in de tegenwoordige duisternis, maar vraagt om het licht; het licht dat u uwe ellende en uwe behoefte; het licht dat u uwe verlossing en zaligheid en vrede zien laat; het licht dat alle werken en vreugden der duisternis bestraft, veroordeelt (Eph. V:13); alle rampen des levens verheldert; alle genietingen des levens verhoogt; het licht dat u reinigt, en heiligt, en voor de dienst en zaligheid des Reinen en Heiligen geschikt maakt; het licht dat voor altijd de vrees des doods en der helle te niet doet, en by hetwelk gy de eeuwig lichte Godsstad in de hemelen als de plaats uwer bestemming beschouwt. *Spreekt in ulieder herte op uw leger*, of gy dat licht niet noodig hebt!

En gy, gelukkigen! over wie de Heere het licht zijns aanschijns verheven heeft, wie de Heilige Geest onderwezen, in de waarheid geleid, vertroost, en geheiligd

heeft; met wier geest *Hy getuigt, dat gy gunstgenooten des Heeren, dat gy* om CHRISTUS wille *kinderen Gods zijt* (Rom. VIII:16); *wandelt als kinderen des lichts* (Eph. V:8), *schijnt zelve als lichten in de wareld.* (Filip. II:15.) Doet als dezen DAVID, zingt psalmen onder het leed; roemt in uwe vreugde, in uwen vrede; tot heerlijkheid van Hem die ze in uw hart gegeven heeft; spreekt waarschuwende, spreekt vermanende, spreekt opwekkelijke woorden tot degenen, die de *ijdelheid nog beminnen, de leugen zoeken, beroerd zijn, zondigen en murmureeren, en niet weten waar hun heil te zoeken*; toont hun met veel liefde uw vertrouwen, uw blijdschap, uw rust, uw alles! Maar vooral, vergeet het ootmoedig gebed niet, om eene onophoudelijke en telkens vermeerderende verheffing van dat licht over u, tot bestraffing en uitdelging van de ook in u nog opkomende wolken en duisternissen. Hoe nu? Ook gy wordt nog wel eens bevonden te klagen en te zuchten: *wie zal ons het goede doen zien?* ook uw hart is nog wel eens bezwaard, twijfelmoedig en beroerd; zeker niet op de wijze en van wege de overleggingen der ijdelheidzoekers en zondeslaven; maar op het grondgebied, waarop gy door genade zijt overgeplaatst; het grondgebied van het geestelijk *goede,* dat u niet altijd even dadelijk, niet altijd even duidelijk voor oogen is. O, verootmoedigt u, verootmoedigt u diep over deze u overblijvende zwakheden; niet des Heeren licht, maar uwe oogen hebben schuld; en weest gy het die, als DAVID, allen voorgaat in dat godgevallig gebed: *Verhef gy over ons het licht uwes aanschijns, o Heere!* Amen.

PSALM XCVII : 7.

Gods vriendlijk aangezicht
Heeft vrolijkheid en licht
Voor alle oprechte harten
Ten troost verspreid in smarten.
Juicht, vromen, om uw lot;
Verblijdt u steeds in God;
Roemt, roemt zijn heiligheid:
Zoo word' zijn lof verbreid
Voor al dit heilgenot!

GELOOF MET ONGELOOVIGHEID, ONGELOOVIGHEID MET GELOOVE.

Marcus IX : 24.

IK GELOOVE, HEERE; KOM MIJNE ONGELOOVIGHEID TE HULPE!

Een kreet der ziele, die ons door de ziele gaat. Een man, wiens eeniggeboren zoon van zijne kindsheid af aan eene allerijsselijkst lijden ten prooi is, slaakt dien voor den Heere JEZUS. Hy heeft vruchteloos by diens discipelen hulp gezocht. Zy hebben den boozen geest, die zijn kind beheerscht, en het onder de schrikkelijkste verschijnselen aan de uiterste gevaren (vs. 22) blootstelt, niet kunnen uitwerpen. Thands, den grooten Meester en Wonderdader zelven genaderd zijnde, en zijn zoon voor Hem ziende gebracht, ziet hy dien door een nieuwen en afgrijsselijken aanval overweldigd, ten overstaan van Hem, op wien al zijn, op wien zijn eenige hoop is. De booze geest, *wetende dat hy een kleinen tijd heeft, toont grooten toorn.* (Openb. XII : 12.) In dit ontzettend oogenblik hoort de beangstigde vader van de lippen, waarvan hy de redding zijns kinds verwacht, dat die redding in zekere mate van hemzelven afhankelijk is

gemaakt. Hy heeft in de benaauwdheid zijns harten uitgeroepen: *Heere, zoo gy iets kondt, zijt met innerlijke ontferminge over ons beweegt, en help ons.* (vs. 22.) Het andwoord is geweest: *Zoo gy kondt gelooven, alle dingen zijn mogelijk dengenen die gelooft.* (vs. 23.) En het is in de spanning van dit alles beslissend oogenblik, het is staande tusschen zijn ongelukkig kind, dat zich *al schuimende op de aarde wentelt* (vs. 20), en voor welks behoud hy zich nu als het ware verandwoordelijk gevoelt; en den machtigen Ontfermer, die hem met plechtigen ernst die verandwoordelijkheid heeft opgeladen; het is in de droevige bewustheid van een zwak, een geslingerd, een zichzelve niet bezittend hart, dat hy dien kreet der ziele slaakt, welke ondanks hare zonderlingheid en tegenstrijdigheid, den werkelijken toestand, het wezendlijk gevoel zijns harten, met al den nadruk der naïve waarheid, schildert: *Ik geloove, Heere, kom mijne ongeloovigheid te hulpe!*

Wat is het, dat ons in deze woorden zoo byzonder treft en schokt? Alleen dit, dat zy het hulpgeschrei eens vaders zijn, aangeheven over zijn eenig kind? Of ook dit nog, dat zy een gevoel uitdrukken, ons welbekend; een zielstoestand, die in het geestelijk leven maar al te dikwijls ons pijnigt? Of ook dit nog, dat zy een snaar aanraken in ons hart, wiens huiveringwekkende trilling ons menige zucht, menigen traan, menige bittere benaauwdheid gekost heeft? Of ook dit nog, dat zy behelzen de belijdenis en de bede, waaraan ook wy gedurig behoefte hebben? Immers ja, Geliefden! Immers ja! Ach, voor zoo verre wy het geloof

kennen en onszelven kennen, kennen wy ook de ongeloovigheid, die gedurig, die telkens tegen het geloof getuigt, strijdt en worstelt; hebben wy behoefte aan eene grootmoedige hulpe, die ons geloof over onze ongeloovigheid doet triumfeeren. Wel ons, indien wy ten allen tijde ook de oprechtheid, den eenvoud, de vrijmoedigheid, en het vertrouwen hebben, waarin de geperste vader, in het benaauwdste oogenblik, voor zijn rampzalig kind en voor zich zelven sidderende, de kracht en den adem vond om uit te roepen: *Ik geloove, Heere, kom mijne ongeloovigheid te hulpe!*

U, die gelooft, daartoe op te wekken, daarin te versterken, is mijn voornemen in dit uur. Eerst wenschte ik tot u te spreken over de *ongeloovigheid ondanks het geloof;* daarna over het *geloof ondanks de ongeloovigheid.* Hy, die eeniglijk het geloof in de harten werkt, en in het geloove doet opwassen; die alleen machtig is den eenvoud, de vrijmoedigheid, de blijdschap, de verzekerdheid des geloofs te schenken, te bevestigen, te bewaren, zegene alle mijne woorden voor allen. Amen.

Wy spreken dan eerst over de *ongeloovigheid der geloovigen* ondanks *hun geloof.* En wel zeer geregeld over den *aart,* den *grond,* het *uitwerksel* dier ongeloovigheid.

Daar is geene gewaarwording zoo weldadig voor de ziele als die van te komen tot *geloof;* tot den *vasten grond der dingen, die men hoopt, tot het bewijs der zaken, die men niet ziet.* (Hebr. XI: 1.) Immers een vasten grond onder de voeten te gevoelen, eene onomstootelijke overtuiging in het hart om te dragen, is in alle aangelegenheden een gelukkig gevoel, vooral indien men lang

her- en derwaarts gedreven, vooral wanneer men lang in het onzekere heeft omgetast; hoe veel te meer dan daar, waar het de dierbaarste zaak, het levensbehoud, de eeuwige zaligheid der ziele geldt! Wanneer men na een korter of langeren tijd van vadzige onverschilligheid omtrent, of roekelooze verwaarloozing van zijne eeuwige belangen, eindelijk leert zich daarover ernstig te verontrusten; wanneer die gewichtige overtuiging: *Eén ding is noodig*, loodzwaar op het hart valt, en het ledig hart, onder het gewicht verbrijzeld, tot de treurige erkentenis komt: en *dat ééne heb ik niet;* wanneer na meerdere of mindere vergeefsche en wanhopige pogingen om dat ééne by eigen licht te vinden, of door eigen kracht meester te worden; wanneer na bittere teleurstelling op teleurstelling op den weg der eigen gerechtigheid en der zelfheiliging de genade Gods ons heeft rijp gemaakt om dat woord der Schrift in al zijn verblijdende beteekenis op te vatten: *En zegt niet in uw harte, wie zal in den hemel opklimmen? 't zelve is Christus van boven afbrengen. Of, wie zal in den afgrond nederdalen? 't zelve is Christus uit den dooden opbrengen;* ziet toch met uwe vermetele en wanhopige pogingen om uw eigen behoud daar te stellen, den voor dat behoud op aarde verschenen, gekruisten, opgevaren, alles volbracht hebbenden CHRISTUS niet voorby! *Naby u is het woord, in uwen monde en in uw herte. Dit is het woord des geloofs 't welk wy prediken. Indien gy met uwen mond zult belijden den Heere Jezus, en met uw herte gelooven, dat hem God uit den dooden opgewekt heeft, zoo zult gy zalig worden. Want met der herten gelooft men ter rechtveerdigheid, en met den mond belijdt men ter*

zaligheid; want een iegelijk, die in Hem gelooft, zal niet beschaamd worden. (Rom. X: 6—11.) Wanneer datzelfde geloof, waarvan wy zoo veel gehoord, en zoo dikwijls gesproken, ook wel gemeend hebben dat wy het deelachtig waren, zich in zijn waren aart en kracht aan ons hart openbaart, ons hart inneemt, deszelfs wonden geneest, deszelfs ongeregelde klopping tot bedaren brengt — Geliefden! het is als een ander leven. Wat zeg ik *als?* Het *is* metterdaad een *ander*, een *nieuw*, een *vernieuwd* leven: *Zoo iemand in Christus is, die is een nieuw schepsel, het oude is voorbygegaan; ziet, het is al nieuw geworden* (2 Cor. V: 17); en van dat nieuwe leven wordt al de frischheid, kracht, en zoetheid met een nooit gekend geluk genoten. De natuurlijke mensch komt schreiende ter wareld, de geestelijke juichende. Maar er zijn vele tranen voorafgegaan; er zullen ook nog tranen volgen. En het is de *ongeloovigheid*, die den *geloovige* de meeste, de bitterste tranen kosten zal. Hoe? ook in den geloovige ongeloovigheid? Helaas ja, Geliefden! In de eerste levendigheid zijns geloofs, in dat krachtig zelfbewustzijn er van, zou hy het niet gedacht hebben, maar hy ondervindt het. Al spoedig wordt hy gewaar, dat zijn geloof niet op den duur zoo krachtig, zoo levendig, zoo opgewekt, zoo werkzaam is als hy zich voorstelde; hy heeft oogenblikken van droevige verflaauwing, treurige traagheid, in dat nieuwe leven; ja, het is somtijds als verborg het zich geheel. Niet altijd staat hem het voorwerp des geloofs, de lieve Zaligmaker, zijn Eén en Al, zoo levendig voor den geest, niet ten allen tijde is Hy *hem, die gelooft*, even *dierbaar* (2 Cor. II: 7), gevoelt hy even groote behoefte

aan zijne nabyheid; ja, zijn hart is wel eens zeer koud, en als gesloten voor Hem; zijne ziele, wel verre van zich tot Hem op te heffen, *kleeft* wel menigmaal *aan het stof* (Ps. CXIX); ziedaar voor het inwendig leven. En nu voor het uitwendige? nu in de betrachting? Had hy het zich ooit zoo voorgesteld? Hy meende van het hoofd tot de voeten in de wapenrusting des geloofs te *staan;* en wel menigmaal, ter vereischte gelegenheid, schijnt hy er in te *bezwijken*, schijnt hy er een stuk van te missen, of niet zoo afdoende te kunnen gebruiken als hy gehoopt had. Zijn geloof moest de wareld overwinnen; en menige verzoeking der wareld overwint hem nog; menige aanvechting wordt niet afgeslagen zoo als het behoorde. Wel dikwijls vindt hy niet in zich die vrijmoedigheid, die oprechtheid, dien nadruk van belijdenis, waartoe het geloof in staat stelt; dien ijver der liefde, welke door het geloof wordt ingestort; die werkzame zucht tot heiligmaking en goede werken, welke is de openbaring des geloofs; en onder beproeving, smaad en verdrukking, niet die veerkracht, die blijdschap, die roem, welke hy als vruchten des geloofs ziet voorgesteld, en die hy in zoo menig geloovigen ziet, bewondert, benijdt! Toch is er gezegd: *Indien hy kan gelooven; alle dingen zijn mogelijk dengenen, die gelooft.* (Marc. IX: 23.) Zoo hem in de toepassing dan nog vele dingen onmogelijk gebleken zijn, wat anders is het dan eene heimelijke ongeloovigheid, die tegen zijn geloof worstelt; de kracht zijns geloofs ondermijnt; de doorgaande heerschappy zijns geloofs onderbreekt; hem by tusschenpozen van het voorwerp des geloofs verwijdert; en *in velen struikelen doet.* (Jac. III: 3.)

Van waar in den geloovige deze ongeloovigheid? Van waar, Geliefden! in den mensch van stof en assche, alle zonde? Gelijk alle andere zonde; gelijk alle zonden van den onbekeerden, zoo heeft ook deze zonde van den bekeerden mensch haren grond in de verdorvenheid zijner natuur, welke ook door het geloof, welke ook door de *geboorte uit water en geest* (Joh. III) niet wordt opgeheven, ofschoon zy ontdekt, verafschuwd, bestreden, onderdrukt, geknot, en beheerscht wordt. Opheffen zal haar eerst de scheiding van ziel en lichaam, by de verwisseling van tijd en eeuwigheid; tot zoo lang moet de geloovige haar bestaan gedoogen, moet zy zijn doorn in 't vleesch zijn. Veel goeds, d. i. Goddelijks, kan in zijnen geest wortelen en opschieten en vrucht dragen; maar niets van dat alles kan de volkomenheid bereiken. Deze kan niet bestaan in de schaduw, in de nabyheid, onder den adem van het lichaam der zonde, dat eeuwiglijk tegen haar twist. In den zondigen mensch is een volkomen geloof zoo min als eenige andere volkomenheid denkbaar.

Gelijk het dan eene eigenschap van den geloovige is geloof te hebben, zoo is het eene eigenschap van den mensch dit geloof te hebben in onvolkomenheid. Een schat in aarden vaten. Roemt dan de geloovige als geloovige in zijn geloof; als mensch klaagt hy over zijne ellendigheid ondanks zijn geloof; zijne ellendigheid, die zich ook in zijne ongeloovigheid openbaart. *God, die gezegd heeft, dat het licht uit de duisternisse zoude schijnen, is degene die in zijn hart geschenen heeft, om te geven verlichtinge der kennisse der heerlijkheid Gods in het aangezicht Jesu Christi.* (2 Cor. IV : 6.) Maar evenmin als

het Gode behaagde, op den eersten dag der schepping, de duisternis door zijn woord: *Daar zij licht!* alzoo weg te nemen, dat zy ophield te bestaan, evenmin behaagde het Hem haar geheel bestaan in de zielen der geloovigen te doen ophouden. In beide gevallen bepaalde zich de werking Gods tot het maken van scheidinge tusschen het tot hier toe onbekende *licht* en tusschen de (vorige) *duisternisse*, die uitsluitend de heerschappy des afgronds gehad had; tot het doen kennelijk worden van het licht *als dag*, en de duisternisse *als nacht* (Gen. I); als een nacht, die voortaan ook haar lichten hebben zoude, welke nu eens helderer dan met doffer glans zouden tintelen. En dit is zoo waar, dat hy die nimmer klaagt over duisternis zijner ziele, evenzeer daardoor bewijst het licht niet te kennen; dat hy, wiens ziele de afwisselingen van morgen en middag en avond en nacht nooit doorloopen heeft; daar het onmogelijk is, dat hy in strijd met de van God verordineerde bedeeling een gedurigen middagzonneschijn genieten zoude; blijken geeft van nog in het treurig eenzelvig der nachtelijke donkerheid te verkeeren; donkerheid, die niet onderscheiden wordt dan in tegenstelling van het licht, maar ook nimmer ten eenenmale door het gekende licht wordt verdrongen; waarom niet? omdat zy niet mag worden vergeten. Waar gy dan ook ter wareld een *geloovige* ontmoet, gy zult eene klachte van *ongeloovigheid* uit zijnen mond hooren; al hadde hy *het geloof, dat hy bergen verzetten konde* (1 Cor. IV:2), nog klaagt hy ze. Niemand twijfelt aan het oprecht, het waarachtig geloove van PAULUS; toch had hy zijne donkere oogenblikken, toch zijne klachte: *ik ellendig mensche* (Rom. VII); toch

zijne gedurige worsteling, zijn bestendigen strijd. Welke inwendige strijd zou er ook voor den geloovige bestaan, indien het niet vooral ware die tegen zijne ongeloovigheid? Die ongeloovigheid kost hem tranen en zuchten. Maar wee dengenen, die deze tranen en zuchten nooit kennen leert; hy meent misschien het geloove te hebben; maar hy heeft het niet. Die gemakkelijke, uitwendige berusting in de waarheden des Christendoms, door welke sommigen het geloof in hunne onwetendheid nabootsen, heeft nooit iets te klagen, heeft nooit iets te beschreien, omdat zy ook niets te bestrijden heeft. Maar het oprecht geloove, hetwelk is „niet alleen een „zeker weten of kennisse, waardoor ik het al voor „waarachtig houde, dat ONS God in zijn Woord ge„openbaard heeft, maar ook een zeker vertrouwen, „hetwelk de Heilige Geest door het Euangelie in mijn „herte werkt, dat niet alleen anderen, maar ook MY „vergevinge der zonden, eeuwige gerechtigheid en zalig„heid van God geschonken zij, uit loutere genade, alleen „om de verdiensten Christi wille (1)," dat oprecht geloove heeft zijne oogenblikken, waarin de toeëigening dezer beloften niet zoo helder, niet zoo dierbaar, niet zoo verzekerd is; zijn gedurigen strijd, zijn gedurige wonden, zijn herhaalde val en opstanding; en daardoor zijn droefheid ondanks zijn blijdschap, zijn beschaming ondanks zijn roem! Een gevoel van genoegzaamheid en van tevredenheid over zich zelf gaat er althands nooit mede gepaard. Weest gewaarschuwd, gy die op zulke gevoelens uw rust en uwe hope grondt. Gy kent

(1) Heid. Cat. Zond. 7.

het geloof niet, gy kent u zelve niet; gy kent niet den eenigen grondslag en den eenigen waarborg van rust en geluk, in zijne alle andere grondslagen en waarborgen verpletterende, maar ook onnoodig makende zwaarte! Die grondslag en waarborg is CHRISTUS, de *gekruiste* CHRISTUS alleen; het voorwerp des *geloofs*, des altijd onvolkomen *geloofs*; ja CHRISTUS, die door de onvolkomenheid des *geloofs* zelve der ziele nog dierbarer wordt.

Want ziedaar wat by den geloovige, onder de leiding, de verlichting, de vertroosting van Gods genade, de uitkomst zijn moet van de ontdekking dier onvolkomenheid; de vrucht van dien gedurigen strijd van zijn geloof met zijne ongeloovigheid, en der in dien strijd meermalen behaalde en met bittere tranen beschreide wonden en nederlagen, DAT HY OP NIETS PRIJS LEERE STELLEN, VAN NIETS EENIGE VERWACHTINGE HEBBE, DAN VAN CHRISTUS ALLEEN! Dat hy leere, dat het niet zijn geloof is, hetwelk hem door deszelfs waarde, door deszelfs meerdere of mindere volkomenheid redt, behoudt, zaligt; maar de vrije genade Gods in CHRISTUS JEZUS, zijnen Zoon; het volmaakte offer voor de in alles onvolmaakten. Ach, eerst wekken deze gedurige teleurstellingen, als hy zoo veel van zijn geloof verwachtte en hoopte, en zoo weinig (naar mate hy meer verwachtte des te minder) er by vond, eene groote droefheid, ja bekommering, ja benaauwdheid, ja moedeloosheid; maar naderhand leert hy inzien, dat zy niets moeten werken dan ootmoed; ootmoed, waarin alle inbeelding van volkomenheid (ook op het grondgebied der gegevene en als zoodanig erkende goederen), alle

spijt en murmureering over onvolkomenheid zachtelijk moet ondergaan, en zich liefelijk uitwisschen; ootmoed, welks slechte, effene vlakte alleen den persoon van CHRISTUS in al zijn hoogheid en genade doet uitkomen; ootmoed, in welks weeken grond-alleen de innige nederigheid, de ware zachtmoedigheid jegens alle menschen, bekeerden en onbekeerden, tieren kan, als dat aansprakeloos kruid, hetwelk een zoo goede reuke brengt over de Christelijke belijdenis.

Treurt dan, treurt dan veel, gy geloovigen, over de gedurige zwakheden en herhaalde struikelingen, die u de ongeloovigheid ondanks uw geloove veroorzaakt; maar hebt niet den spijt des gekrenkten zelfbehagens zoo dikwijls gy ze ontdekt; want deze is een erger vijand van uw geloof, dan de tusschenkomende ongeloovigheid zelve; en vooral murmureert niet, dat het Gode niet behaagd heeft, behaagt, of behagen zal, u, zoo min als eenig ander zondaar, van deze zoo veel strijd kostende zwakheid geheel te verlossen; want gy kunt haar tot uwe gedurige verootmoediging, tot uwe gedurige uitdrijving uit uzelven tot den Heere, en tot Hem alleen, tot de rechte waardschatting van den Heere, tot een telkens helderer inzicht in de noodzakelijkheid van zijne volkomenheid als een bedekking voor al uwe onvolkomenheden; gy kunt haar als tegengif tegen alle verheffing omtrent uwe naasten, niet missen. Hadt gy te midden van alle uwe onvolkomenheden deze eene uitnemendheid; een onwankelbaar, een nooit, een zelden struikelend geloove, deze eene uitnemendheid zou u ongeschikt maken voor al de eigenschappen, die met het geloove behooren gepaard te gaan. De zwakheid

des geloofs moet u zoowel als andere zwakheden, zoowel als de herinnering van alle vorige zonden, toeroepen, blijven uitroepen, ja, gedurende alle dagen uws levens, dien geheelen weg over, dien gy gaat: *Niet uit u; het is Gods gave. Zoo iemand roemt, hy roeme in den Heere!* (Eph. II: 8. 2 Cor. X: 17.)

Maar indien ik met zoo gedurige aanvallen van ongeloovigheid moet worstelen; indien ik gevoel dat mijn geloof zoo zwak, zoo flaauw, zoo dikwijls onderdrukt, ja als dood is; wat overtuigt my, dat ik het recht heb, wat geeft my de vrijmoedigheid om nogthands te blijven betuigen: *Ik geloove, Heere?*

Geliefden, die zoo spreekt, drie overwegingen, waarvan de derde kracht geeft aan de anderen.

Vooreerst, dat u uwe ongeloovigheid van harte leed is, dat gy ze *met tranen belijdt.*

Ten anderen, dat uw hart naar hare versterking uitgaat, dat gy *met tranen roept: Heere, kom ze te hulpe!*

Ten derde, dat èn dit leedgevoel, èn deze zucht naar versterking, u door diezelfde genade van dienzelfden Heer worden in het hart gewerkt, die, daar gy in de benaauwdheden uws ontwaakten gewetens tot Hem uitriept: *Heere, zoo gy iets kunt, wees met innerlijke ontferming over my beweegd, en help my*, tot u gezegd heeft: *Zoo gy kunt gelooven, alle dingen zijn mogelijk dengenen, die gelooft.*

Zeide ik u niet reeds, Geliefden! dat die het *geloof* niet kennen in al zijn omvang, in al zijn dierbaarheid, in al zijn eischen, en in al het geluk, dat het aan de

ziele mededeelt, niet gehoord worden zich over *ongeloovigheid* te beklagen? Waarlijk, zy hebben uwe bekommeringen niet. Maar daarom zijn de ongeloovigheden u zoo bedroevend, omdat gy weet wat het zegt te gelooven; omdat gy door Gods genade den overgang van de onverschilligheid der uitwendige berusting tot het levendig en levendigmakend geloof gevoeld hebt; een overgang als van de duisternis tot het licht; van de bezwaarnis eens loggen slaaps, met wilde, benaauwde, dartele, ijdele droomen, tot de gelukkige zelfbewustheid van een klaar en helder, een verstandig, een levendig ontwaken; omdat gy ondanks al uwe zwakheden, struikelingen, verflaauwingen en verdoovingen, nog door dat geloof leeft, by dat licht ziet, en juist door dat licht de duisternisse te minder kunt verdragen, ja telkens nieuwe duisternis als voorwerp van nieuwe bekommering opmerkt. Het zij voorwerp van nieuwe verootmoediging, innig en diep! Voorwerp van nieuwe bestrijding met allen ernst en veel gebeds! Maar verheugt u te midden van dien ootmoed en dien strijd, dat gy ze zien moogt; dat gy ze kunt onderscheiden; dat gy ze den Heere kunt klagen.

Ziet, gy hebt immers zóó veel geloove wel, gy bekommerden! dat gy met deze uwe geloofszwakheid tot den Heere durft gaan? Zoo veel geloove wel, dat gy met tranen durft uitroepen: *Heere, kom mijne ongeloovigheid te hulpe?* Zoo veel geloove wel, dat gy van Hem verwacht, ja zeker zijt, dat Hy u in deze uwe ellende, gelijk in alle andere, te gemoet zal komen met zijne kracht, *die in zwakheid volbracht wordt!* (2 Cor. XII : 9); dat Hy, naar zijn woord, *medelijden zal hebben met uwe*

zwakheden (Hebr. IV : 15), gelijk Hy dat gehad heeft met uw onbekeerden staat; dat Hy ook deze uwe zwakheid met zijn bloed zal bedekken, en met zijne heiligheid overstralen, zoowel als de veelheid der zwarte zonden, die gy aan den voet zijnes kruices hebt beleden en nedergelegd? Zoo kunt gy dan ook zeggen: *Ik geloove, Heere!* En ofschoon gy uw ongeloovigheid belijden moet, gy kunt niet zeggen, dat gy *niet* kunt gelooven. Zoo gy niet zegt: *Ik geloove, Heere!* zoo gy het niet met vrijmoedigheid zegt, niet met blijdschap zegt, niet door uwe tranen lachende zegt, miskent gy immers de genade, die u gegeven is; twijfelt gy aan hare werkingen in u; besluit gy dat, wat er van geloof en ootmoed, en liefde, en hope, nog in u is of geweest is, uw eigen werk was; immers zoo gering, dat gy het u zelve geven kondet! En terwijl gy meent veel te nederig te zijn om te zeggen: *Ik geloove, Heere!* zijt gy er te hoogmoedig toe. Te hoogmoedig, want gy wilt met een beter, een grooter, een volmaakter geloof komen, dan het zijner genade en Geest goedgedacht heeft u te schenken; te hoogmoedig, want gy schaamt u de verdorde hand, die gy slechts hebt uit te steken, om ze door Hem te voelen versterken en bekrachtigen. Weest nederiger, weest eenvoudiger; toont uwe gedaante den Heere zoo als zy is; geef Hem uwe ziele over zoo als zy is, geloovig en ongeloovig. Met een geloof, dat Hy haar gegeven heeft, met eene ongeloovigheid, die Hy wil te hulp komen; in een kracht, die uit Hem is; met een zwakheid, die Hy versterken kan. Verheerlijkt Hem in die erkende kracht; verheerlijkt Hem door die beleden zwakheid; slaat in die kracht uw oog blymoedig en

vrolijk tot Hem op; valt in die zwakheid op de kniën. Weest niet spijtig, dat gy zoo *dikwijls* terug moet komen met de belijdenis dierzelfde zwakheid; maar verheugt u, dat Hy u *altijd* kracht geeft om te zeggen: *Ik geloove, Heere!* altijd genoeg kennis van u zelven, en kennis van zijn macht en van zijne genade, om uit te roepen: *kom mijne ongeloovigheid te hulpe!*

Hy zal, o Hy zal ze te hulpe komen; en dat zoo dikwijls als gy ze Hem klaagt. Is uwe zwakheid een gedurige kwaal, zijne kracht is een gedurige genezing. Hoe zalig is het dien geneesmeester gedurig naby zich te hebben. Hoe zalig telkens weder door Hem als uit doodsangst verlost te worden. Zoudt gy willen, dat gy Hem minder noodig hadt en bleeft hebben? Immers neen! En gelooft dit: een geloof dat toeneemt in vrijmoedigheid, neemt toe in kracht. In al de worstelingen met de ongeloovigheid sterkt het zich, zoo maar na iedere nederlaag telkens alras met tranen worde uitgeroepen: *Ik geloove, Heere!* Door uwe genade, geloove ik toch. Mijne zwakheid kan uwe kracht niet te niet doen. Uw licht, eenmaal in mijne ziele uitgestort, zal altijd weer doorbreken; ik heb uw woord, dat gy my niet zult doen bezwijken; niet loslaten, niet opgeven; gy zult volbrengen, wat gy begost; *gy zult mijn pand by u weggelegd bewaren tot dien dag* (2 Tim. I : 12); uw woord is meer dan al de overleggingen mijns harten, dan al de influisteringen van den Booze. Eenmaal hebt gy uwe innerlijke ontferming my betoond; niets zal van die ontferming my scheiden. *Een vijand zijnde ben ik verzoend door uw bloed; veel meer dan verzoend zijnde, zal ik behouden worden door uw leven!* (Rom. V : 10.)

Zoo spreekt het geloove ondanks de ongeloovigheid. En zoo sprekende, breekt de lach van gerustheid en blijdschap door de tranen der bekommering heen; en zoo sprekende blinkt het aangezicht als het aangezicht eens engels, en worden de oogen des geloofs versterkt om in den geest den Heere JEZUS te zien, staande aan de rechterhand Gods; en het hart om zich in Hem te verheugen met *eene onuitsprekelijke blijdschap* (1 Petr. I : 8); en zoo sprekende verheerlijkt het Hem, die het in 't hart gewerkt heeft, en die vrij is en blijft in de bedeeling der mate zijner genadegaven, maar ook voor de geringste mate den tevredenen dank der begenadigden eischt; en zoo sprekende verwekt het de ongevoelige, de smadende, de achterdochtige wareld tot jaloerschheid van een rust en een blijdschap, die zy niet smaken kan. Ik wenschte wel van God, dat allen die my heden hooren, niet alleen byna maar geheellijk, alzoo spreken konden. Want o, weet dit, gy die de wareld en hare ijdelheden dient, en u niet over u zelven, niet over de toekomst, niet over het geloof bekommert; weet dit, dat het geloof, ondanks zijn worstelingen en strijd en tranen, een vrede geeft, die door niemand wordt weggenomen, een vrede, welke uw verstand te boven gaat; en welke door Hem, die eeniglijk in staat is u het geloof te schenken, bewaard, bevestigd, vermeerderd, en ook in alle deze slingeringen gelouterd wordt; om aan den eindpaal alles worstelens en strijdens te versmelten in de ruste, die voor geen oogwenk zelfs zal worden verstoord: de *ruste die daar blijft voor het volk Gods* (Hebr. IV : 9); ter klaarlichter plaatse, waar *geen nacht zijn zal!* (Openb. XXI : 25.) Amen.

JEZUS CHRISTUS DEN HEIDENEN OVERGELEVERD DOOR DE JODEN.

De Zone des menschen moet overgeleverd worden in de handen der *zondige menschen.*
Luc. XXIV : 7.

Lucas XXIII : 1.

EN DE GEHEELE MENIGTE VAN HEN STOND OP EN LEIDDE HEM TOT PILATUS.

Allergewichtigst oogenblik, niet maar in de geschiedenis van des Heilands lijden, maar in die der wareld.

De geheele menigte van hen stond op en leidde Hem tot Pilatus. De Joodsche natie, ABRAHAMS kinderen, het volk Gods, waarop alle de beloften Gods rusten; dat volk, vertegenwoordigd in zijnen Hoogepriester en Raad, stelt, met beschreienswaardige eenstemmigheid, zijnen Messias, aan de vaderen beloofd, wiens dag de vaderen verlangend te gemoet zagen, voor de rechtbank der Heidenen. *Hy is gekomen tot het zijne*, en de zijnen hebben gehoord zijne woorden *als eens Machthebbenden*; gezien zijne teekenen *als eens Gezondenen des Vaders;* maar zy hebben hunne harten tegen Hem verhard; zy hebben Hem geloof geweigerd; zy hebben Hem als een valsch profeet, een verleider der scharen, een lasteraar

Gods uitgekreten, verwezen, verworpen . . . . . Hier verwerpen zy Hem; hier hebben zy met Hem afgedaan; hier werpen zy Hem den Heidenen toe, opdat ook die hun beurt hebben in de miskenning en mishandeling van den Heiligen Gods, van Gods Eigenen, Eenigen, en Geliefden! *De geheele menigte van hen stond op en leidde hem tot Pilatus.* Zy doen het onder een plechtig verzet tegen een gemeenschap, waarvan hun hoogmoed als degenen, die ABRAHAM tot een vader hebben, hen gruwen doet. *Zy gaan* (Joh. XVIII:28) *niet in het rechthuis, opdat zy niet verontreinigd zouden worden, maar opdat zy het Pascha eten mogen.* En Hy, Hy wordt, als zelf een onreine, den onreinen thuisgebracht. Hy wordt als een verfoeielijk zuurdeessen, in de dagen der ongehevelde brooden, uit het huis Israëls weggedaan, opdat de handen der onbesnedenen zouden dooden Hem, die den besnedenen een vervloeking geworden is.

De geheele menigte van hen stond op en LEIDDE *Hem tot Pilatus.* By MATTHEUS: *En Hem gebonden hebbende, leidden zy Hem weg, en* GAVEN HEM OVER *aan Pontius Pilatus, den Stadhouder.* Welk een uitgeleide, welk een overgave, heeft die vroege morgen (Joh. t. a. p.) gezien! Het uitgeleide en de overgave door de gantsche menigte der Joden van *den Christus*, dien al hunne heilige boeken beloofd hebben, *van de zaligheid, die uit hen is* (Joh. IV:22); *aan het volk zonder Christus, vervreemd van het burgerschap Israëls, en vreemdelingen van de verbonden der belofte, geene hope hebbende, en zonder God in de wareld!* (Eph. II:12.) Arme blinde Joden, zwerft gy de wareld der volkeren rond, op uw beurt zonder CHRISTUS, zonder troost, wat is het dan dat gy,

by eene plechtige handeling, Hem hun hebt overgegeven, Hem hun hebt afgestaan, als een dien gy niet kendet, dien gy hatedet, dien gy moede waart, dien gy voor het oog van aarde en hemel uitwierpt, niet slechts uit uw tempel, niet slechts uit alle uwe synagogen, maar uit uw volk!

De geheele menigte van hen stond op en leidde hem tot Pilatus. JEZUS, de Messias der Joden, heeft van nu voortaan slechts met heidenen te doen. Hy verlaat den Tempel voor het Rechthuis. Tegenover Hem niet meer een zoon en opvolger van AÄRON, in hoogepriesterlijken dosch, maar de Stadhouder van den Keizer van Rome, met zijn Latijnschen naam; geen kwalijk toegepaste Wet en Profeten, maar de uitspraken en bewegingen eener natuurlijke conscientie. De heidensche mensch wordt aan Hem getoetst, gelijk tot hiertoe de Joodsche; en, gelijk de Joodsche, zoo openbaart de Heidensche, by die allergewichtigste gelegenheid, welke het keerpunt is der geschiedenis beide van Joden en heidenen, al de verdorvenheid der menschelijke natuur; maar op eigenaardige wijze. In het rechthuis zijn het niet als in den tempel de bewogene hartstochten van haat en afgunst, de woedende bloeddorst des halsstarrigen godsdienstijvers, de afschuwelijke schijnheiligheid, die zich in al haar kracht en nadruk aan Hem doen kennen; maar de koude hoogmoed der zich achtende wijsheid, de alles veilstellende eigenliefde, de verachtelijke lafhartigheid van een gemoed, dat iets dierbarers kent dan het recht der onschuld, dan de zegepraal der waarheid, betoonen er zich. En gelijk by de Joden de Antichristus Eigengerechtigheid, de

kruiciging van den Christus Gods begeert, zoo doet de Antichristus Zelfzucht den heidenen *oordeelen, dat der Joden eisch geschieden zal!* (Luc. XXIII : 24.)

By CAJAPHAS is het dat ééne: *Indien wy Hem aldus laten geworden, zy zullen allen in Hem gelooven* (Joh. XI : 48); en tegen deze eene overlegging van het afgunstig hart bestaat geen getuigenis van Wet en Profeten, geen dagelijksche onderwijzing in den tempel, geen gezicht van teekenen en krachten, tot zelfs van de opwekking eens dooden toe; geen stem der conscientie, geen belijdenis van den verrader op den toon der wanhoop zelve! *Neem weg, neem weg, kruis Hem, kruis Hem!* By PILATUS is het dat andere: *Indien gy dezen loslaat, zoo zijt gy des Keizers vriend niet!* (Joh. XIX : 12.) En by de bedreigde hoogheid van het eigen Ik verliezen alle overtuigingen van recht en billijkheid, alle opwellingen van menschelijkheid en medegevoel, ja de schuddingen van het bygeloof zelf, haar kracht. Zy leiden slechts tot verklaringen door de handelingen wedersproken, tot vertooningen zonder wezendlijkheid, tot verzwaring van eigen oordeel! *En ziende dat hy niet vordert, maar dat er veeleer oproer wordt, wascht hy de handen voor de schare, en geeft hy Hem over om gekruicigd te worden!* (Matth. XXVII : 24, 26.)

De geheele menigte van hen stond op en leidde Hem tot Pilatus. En de Christus der Joden LAAT zich leiden tot de heidenen, laat zich overgeven aan hen. Alzoo moest zijn woord vervuld worden, dat Hy gezegd had, *beteekenende hoedanigen dood Hy sterven zoude* (Joh. XVIII : 32): *Ziet, wy gaan op naar Jerusalem, en de Zoon des menschen zal den Overpriesteren en Schriftgeleer-*

den overgeleverd worden, en zy zullen Hem ter dood veroordeelen. En zy zullen Hem den Heidenen overleveren om Hem te bespotten en te geesselen en te kruicigen. (Matth. XX:18, 19*a*.) Alzoo moest Hy aan het hout der vervloekinge een VLOEK worden in de plaats der vervloekten (Gal. III:13); alzoo voor zondaren sterven, ook uit de heidenen; en wederom dat woord vervullen: *En ik, zoo wanneer ik van de aarde zal verhoogd zijn, zal hen allen tot my trekken!* (Joh. XII:32.)

Aandoenlijk denkbeeld! die zich daar door de gantsche menigte der Joden tot de Heidenen leiden laat, en aan de Heidenen overgeven; die daar, en zonder aarzelen, den onreinen drempel overstapt, waarvoor zy, zich klemmende aan de uiterlijkheden der Wet, staan blijven; die zich aan de heidensche wijsheid, hooghartigheid, wareldliefde, lichtzinnigheid, dienst der afgoden prijs geeft, om door haar bespot, gegeesseld en gekruicigd te worden, doet het om ook der heidenen Zaligmaker te zijn; doet het om op dit Paaschfeest der Joden ook den Heidenen een Pascha thuis te brengen; om zich door heidenen voor heidenen als het waarachtig Pascha te laten slachten, terwijl de Joden zich tot een Pascha keeren, dat van nu voortaan geen beteekenis hebben zal. Die ééne stap van zijne gezegende voeten over den heidenschen drempel, den onreinen drempel van het rechthuis, brengt zijn rein en reinigend bloed ook der heidensche wareld binnen; die ééne stap en de middelmuur des afscheidsels tusschen Joden en Heidenen is een aangestooten wand; Hy maakt Jood en Heiden één; in inniger en oprechter zin dan HERODES en PILATUS op dienzelfden dag vrienden worden, maakt

Hy voor de eeuwigheid den vrede tusschen Israël en de volkeren, Hy die beider vrede is; en dat: Door, gelijk de verwerping der Joden, zoo ook de mishandeling der heidenen te verdragen.

Gelijk de verwerping der Joden zoo de mishandeling der heidenen. Ja, indien de Heere JEZUS in de nu aanbrekende eeuwen veel meer de Christus der volkeren dan van Israël schijnt te zijn, veel meer de Heiland der Heidenen, dan der Joden; indien de val en de verminderinge van Israël van wege de verwerping van hun Heiland, de zaligheid en den rijkdom der heidenen wezen mag — het is wel niet by wijze van belooning voor de meerdere deugd en de mindere zonde der heidenen; niet omdat zy, als de ledige vertooning van PILATUS voor zijn aandeel beduiden moest, rein zijn van zijn bloed. Want zy hebben hem *bespot*, en *gegeesseld*, en *gekruicigd*. Zy hebben den Keizer boven Hem gekozen, gelijk de Joden BARABBAS. Zy hebben zich, ofschoon zy, die Hem aan hen hebben overgegeven, grooter zonde hebben, nogthands ook voor eigen rekening zwaar en schrikkelijk aan den persoon van Gods Geliefden vergrepen. Waarlijk, zoo Hy het *recht der heidenen zal doen voortkomen* (Jes. XLII : 1), het zal niet zijn omdat de heidenen hem recht gedaan hebben. Zoo het volk, *dat eertijds geen volk en was*, met voorbygang van Gods oude Bondvolk, *nu Gods volk worden zal* (1 Petr. II); *zoo de wilde olijfboom in de plaats der afgebroken takken van den tammen zal worden ingeënt, en des wortels en der vettigheid des olijfbooms deelachtig worden* (Rom. XI); het zal niet zijn met dien *roem tegen de afgebroken takken*, dat de heidenen in *liefde*

ontfangen hebben, dien de Joden in *haat* verwierpen, toen *hunne geheele menigte opstond om Hem te leiden tot Pontius Pilatus!* Maar het zal zijn met de gelijkelijk voor alle Adamskinderen beschamende bekentenis, dat AL wat er zondigs en boos in het van nature verdorven harte der menschen ligt en leeft, zich tegen den Zaligmaker der menschen verheven heeft en is opgestaan, in dat aandoenlijk oogenblik, toen Hy de zaligheid der wareld kwam aanbrengen; *als tegen Gods heilig kind Jezus, welken God gezalfd had, zich vergaderden beide Herodes en Pilatus, met de heidenen en de volkeren Israëls!* (Hand. IV:27.) Het zal zijn met een diep ootmoedig roemen in niet anders dan de vrije genade diens Gods, die in zijn aanbiddelijk raadsbesluit bepaald heeft, dat het de heidenen zijn zullen, die Israël tot jaloerschheid verwekken moeten; het zal zijn met de allen hoogmoed, alle zelfverheffing, alle eigenwaarde afbrekende, nederwerpende, uittredende overtuiging; overtuiging, die tranen van schaamte, ja van innige, en het hart omzettende schaamte afperst; dat de Zaligmaker, die uit de Joden was, en om de verharding der Joden geweend heeft, zich aan en voor de heidenen heeft overgegeven, toen ook zy nog vijanden waren en 't zich betoonden; gedachten des vredes over hen dacht, en voor hen uitvoerde en volbracht, toen zy Hem opwachtten met geesselroeden, en een kroon van scherpe doornen, en een gevloekt kruis; dat Hy, die door zijn dood het leven aanbracht ook der heidenen, van de hand der heidenen stierf; dat het Lam Gods de zonde der heidenen op geene andere wijze heeft weggenomen, dan toen het zich stemmeloos en geduldig door hei-

densche handen liet scheeren en slachten; — dat Hy der heidenen Pascha geworden is, toen de heidenen met de Joden samenspanden om Hem ten toon te stellen als een vloek. De genade houdt overal denzelfden weg, met volkeren en met personen. Zy komt de bekeering voor; zy overvalt, terwijl men nog vijand is; zy roept, terwijl men zich afkeert; zy is *veel meer overvloedig, waar de zonde meerder geworden is!* (Rom. V : 20.) En daarin; o! een iegelijk, die eertijds een vijand zijnde tot een vriend van CHRISTUS is omgezet, weet het! daarin is hare hartverpletterende, hare zielvertederende kracht, daarin hare liefelijke onwederstaanbaarheid. Daardoor breekt zy het hart tot den diepsten ootmoed; daardoor dringt zy het hart tot de vurigste liefde; en doet, wien zy overweldigd heeft, door het leven wandelen met deze spreuke tot zijne ziele: *Niet uit u, het is Gods gave!* met dit woord tot zijner ziele Zaligmaker: *Heere, ik had u niet uitverkoren, maar gy hebt my uitverkoren! Heere, wat wilt gy dat ik doen zal?* (Eph. V : 8. Joh. XV : 16. Hand. IX : 6.) Hoe zalig is het by deze woorden, by deze beginselen te leven; met veel ellendigheid zeker en onder gedurige struikelingen; maar, ook in dezen, wordt de genade verheerlijkt, die gelijk zy, eens voor al, den wederspannigen te sterk geworden is in zijne sterkte, den gewilligen nooit om zijne zwakheid verlaat.

De geheele menigte der Joden stond op en leidde Hem tot Pilatus. Tot op den huidigen dag volhardt Israël, als natie, in deze uitbanning, in deze verwerping van zijn Messias. Schoon daar ten allen tijde *een overblijfsel*

geworden is naar de verkiezinge der genade (Rom. XI), hetwelk den Verworpenen in zijne verwerping heeft erkend; de *geheele menigte* blijft voor den onreinen drempel staan, welken de Heere JEZUS is overgegaan, en een ergenis is hun èn die drempel, èn die hem overtrad. Te vergeefs, dat zich de heidenen baden in de voorrechten, die de hun overgegeven CHRISTUS hun gebracht heeft, het vermag die menigte niet tot jaloerschheid te verwekken. *Zy zijn verhard geworden (gelijk geschreven is: God heeft hun gegeven een geest des diepen slaaps; oogen om niet te zien, en ooren om niet te hooren) tot op den huidigen dag. En ik wil niet, broeders, dat u onbekend zij (opdat gy niet wijs en zijt by u zelven) dat de verharding voor een deel over Israël gekomen is, tot dat de volheid der heidenen zal ingegaan zijn.*

Tot dat de volheid der heidenen zal ingegaan zijn! Zoo lang zal, naar het onveranderlijk raadsbesluit Gods, het oude volk van Israël voor den heidenschen drempel vertoeven, en zijn geestelijken slaap slapen; en zich met zijne menschelijke inzettingen toedekken; en zijne Rabbijnsche droomen droomen; en zijne ijdele lippendienst prevelen; en, onder alle volkeren verstrooid, voor aller volkeren oog, worstelen tegen de looden zwaarte van dat Godtergend woord: *Zijn bloed kome over ons en onze kinderen!* Eerst dan, wanneer het Euangelium zijns kruices allen heidenen bekend zal wezen, zal het ook hun een Euangelium zijn; *en alzoo zal geheel Israël zalig worden; gelijk geschreven is: de Verlosser zal uit Sion komen en zal de goddeloosheden afwenden van Jacob. En dit is hun een verbond van my, als ik hunne zonden zal wegnemen. Zoo zijn zy wel vijanden aangaande het*

Euangelium, om uwentwil, maar aangaande de verkiezing zijn zy beminden om der vaderen wil; want de genadegiften en de roepinge Gods zijn onberouwlijk.

Wie dan een hart heeft voor Israël, Gods oude bondsvolk, *uit hetwelk Christus is voor zoo veel het vleesch aangaat;* die dan medelijden heeft met deszelfs treurige slaapwandeling by onzen klaarlichten dag; ja, wien het als PAULUS *eene groote droefheid en een gedurige smart is*, het volk van ABRAHAM verstoken te zien van voorrechten, die hy, een telg van heidenschen stam, geniet; dien gaat ook om Israëls wille de bekeering der heidenen ter harte, welker bevordering de verhaasting van Israëls aanneming zijn moet; die dankt ook om Israëls wille God in zijn harte voor elken nieuwen drempel, welke het Euangelie des Heeren overgaat, voor elken nieuwen oord, en ieder nieuw eiland, waar de baniere des kruices mag worden opgericht. Maar welke bittere tranen weent hy, wanneer hy onder de volken, tot welke dat Evangelie sedert eeuwen gekomen is, en in wier midden de baniere des kruices waait, die slechts vrede toewaait — zoo veel laauwheid, zoo veel flaauwheid omtrent, wat zeg ik? zoo veel ontkenning van, zoo veel vijandschap tegen dat Euangelie, tegen dat kruis, tegen dien lijdenden CHRISTUS, die den onreinen drempel der plaatse hunner woninge genadig is overgegaan, gewaar wordt. Helaas! helaas! Toen de geheele menigte der Joden opstond om den lieven JEZUS, lijdende en gebonden, tot PILATUS te leiden, en aan hem over te geven; toen hebben zy wel vervuld, maar niet uitgeput de beteekenis van dat woord: *Zy zullen Hem den heidenen overleveren, om Hem*

te bespotten en te geesselen en te kruicigen. Neen! mijne Hoorders, neen! nog dagelijks vervult het zich ook onder de gekerstende heidenen. Nog dagelijks staat de Heere CHRISTUS als op nieuw terecht voor gedoopte PILATUSSEN, als de ongedoopte, met Hem verlegen, hooghartig, besluiteloos; in hunne goedhartigheid wreed; eerlijk in alles, behalve ten zijnen opzichte; in ontzach gehouden door de *gantsche menigte*, die Hem prijs geeft, en willende tot elken prijs *der schare genoeg doen*, die Hem verwerpt. PILATUSSEN, die, zoo menigmaal de lijdende CHRISTUS hen voor de oogen treedt, om hen te vragen: *Gy, wie oordeelt gylieden dat ik ben?* liever in het oordeel zijner vijanden berusten; liever Hem naar HERODES verzenden; liever alle middelen uitdenken om van Hem ontslagen te wezen, dan by de levensvrage bepaald te worden, welker beandwoording hun eigen vonnis of vrijspraak in zich sluit. Gedoopte PILATUSSEN, die zich ja nu en dan met belangstelling door den lijdenden CHRISTUS voelen aangetrokken, die Hem vele vragen doen, uit zijnen mond willen hooren wat waarheid zij; maar in spijt van deze betere gevoelens en gezindheden Hem dan weder uit de hoogte behandelen, meenende dat het even straffeloos in hunne macht staat Hem te kruicigen of los te laten, saam te spannen met zijne verwerpers, of Hem te belijden voor dengene, die Hy is, den Zone Gods, den Heiland der wareld, en, indien zy konden gelooven, van hunne eigene ziele. Gedoopte PILATUSSEN, wie het slechts tot halve maatregelen, niet tot een krachtig besluit beweegt, als hunne conscientie, gelijk de gemalin des Stadhouders, eene boodschap tot hen zendt, die hen verschrikt; maar die

zich veel meer laten slingeren en regeeren door het geroep der menigte, en het gedreig der scharen, dan door een plechtige roepstem, die God zelf tot hunne zielen zendt. Gedoopte PILATUSSEN, die wel voor zekere ontroeringen vatbaar zijn, en zekere tranen kunnen schreien; wel zekere betooningen en verklaringen van liefde en eerbied voor den Heere JEZUS afleggen; maar die intusschen voortgaan met door hun gedrag Hem te beleedigen, te pijnigen, te veroordeelen, en alzoo huns ondanks het geroep der boosaartigste vijanden des Heeren, hunne zwakheid doorziende, grooter maken, en hem ondanks zich zelve overgeven in de handen van spotters, die alzoo volmacht ontfangen om Hem te geesselen, uit den mond, die betuigt dat Hy onschuldig is. Blijven zy niet veel meer zich zelf gelijk dan deze, zoo zy de *gantsche bende over Hem vergaderen*, voor welke Hy niets is dan een Jood, wien de Joden willen gekruicigd zien door de heidenen? Gedoopte PILATUSSEN, die den Zone Gods wederom kruicigen door hun onbekeerlijk harte, en hem openlijk te schande maken door hun gedrag, ofschoon hun mond Hem belijdt, met herhaling, met nadruk belijdt voor dengene die Hy is. O grouwel! Verbaast u niet, gy weifelende, aan u zelf ontrouwe, u zelf wedersprekende Christenen, die hier uw beeld herkent, dat gy het vleesch van Israël tot nog toe niet tot jaloerschheid verwekken kunt; daar zy zien, dat de JEZUS van Nazareth, dien zy tot u uitgeleid, aan u overgegeven hebben, u wel iets meer is dan hun, maar toch ook geen Messias, tot wien gy uwe ziele uitleidt, aan wien gy uwe ziele overgeeft, voor wien gy u in aanbidding nederbuigt, en dien gy

aanneemt, onvoorwaardelijk, voor uw Heer, uw Hoofd, uw Koning; wiens woord u een wet is, en wiens gy zijt alle de dagen uwes levens; zoo als zy zich voorstellen en beloven den Messias te zullen eeren, dien hun hart verwacht.

Maar moeten wy ons verbazen, dat de grouwel, dien wy hebben geschetst, ons te midden der gedoopte wareld, die belijdenis doet van den naam des Heeren, zoo overal te gemoet treedt? Toch wel niet, mijne Hoorders! voor zoo velen wy weten, dat noch het water des doops de ziele voor CHRISTUS mijnt, noch de belijdenis des monds de ziele aan CHRISTUS verbindt. Voor zoo velen wy weten, dat die PILATUS, dien wy als den lafhartigen rechter van den Heiland der wareld èn verachten èn beklagen, zoo min als die CAJAPHAS, die naar zijn bloed dorstte, eene uitzondering is op ons verdorven geslacht, dat hy niet heidenscher was dan wy allen van nature zijn; dat hy niets erger was dan een natuurlijk mensch, gelijk onzer een; dat het bloed van denzelfden gevallen ADAM ons allen door de aderen speelt; en dat niemands harte uit zich zelven voor de waarheid, voor de aanneming van Hem, die de Waarheid is, voor de aanneming van Gods genade in Hem, klopt. Ach, in dien PILATUS; zeker niet als CAJAPHAS, een vijand van den onschuldigen JEZUS door haat en afgunst, maar door het hoogmoedig verstand en door de liefde der wareld; zien wy niet anders dan onzen eigenen zondigen aart, zoo als wy dien van den moederschoot aan deelachtig zijn, en die aan CHRISTUS, zoo als hy een iegelijk onzer tot een val en opstanding wordt voorgesteld, getoetst, denzelfden tegenstand, dezelfde

besluiteloosheid, dezelfde schandelijke kleinachtig van zijne hooge aanspraken op onze hartekeuze openbaart.

Vijanden door het verstand (Col. I:21); het bedorven verstand, dat ons zoo verstandig voorkomt, en ons zoo hoogmoedig maakt; dat zijn wy allen van nature, gelijk PONTIUS PILATUS, gelijk alle de heidenen. Dat verstand wil geenen God en Zaligmaker, die zich tot een dienstknecht vernederde, ja tot een gekruiste vernietigde, om het te zijn; niet zoo zeer omdat het deze groote verborgenheid der godzaligheid niet vat, als omdat het deze groote genade niet noodig acht voor den door zich zelven, althands tot op zekere hoogte, redbaren mensch, zoo verdoemelijk niet door de zonde, zoo onmachtig niet door de verdorvenheid, als de Schrift hem predikt dat hy is. Zoo min als de trotsche PILATUS „van een Jode" *(Ben ik een Jode!)* leeren wilde, wat *waarheid* is; zoo min wil het een eenig onbekeerd harte, daar het geen behoefte heeft aan eene waarheid, die als manna van boven komt, en zich liever met zelfbehagen nedervlijt onder de schaduw van den wonderboom der leugen, die uit onze woestijn opgaat, in eigen, ach! hoe ras verwelkte, kracht. *Vijanden door het verstand*, dat zijn wy allen van nature zoo lang, tot dat wy door de genade Gods *vrienden* geworden zijn door het harte, overwonnen niet door de nu eindelijk begrepene WIJSHEID Gods, maar door de altijd onbegrijpelijke, nu eenmaal diep en innig gevoelde, LIEFDE Gods, in dien CHRISTUS, die *alle overleggingen ter nederwerpt, en alle hoogte, die zich verheft; die alle gedachten gevangen leidt tot gehoorzaamheid aan Hem* (2 Cor. X:5), zoo ras Hy die liefelijke stem heeft doen hooren

aan het harte: *Saul, Saul, wat vervolgt gy my; het is u hard de verzenen tegen de prikkels te slaan!* (Hand. IX:4, 5.) Zoo ras hy de ziele, door zijne onverdiende genade, die grootte en ongehoudene dienst bewijst, haar ondanks al de drogredenen des verstands, hare wezendlijke armoede, naaktheid en behoefte te doen gevoelen, en derzelver vervulling zien in CHRISTUS *en dien gekruist.*

Een vijand van CHRISTUS door de *liefde der wareld*, welke tegelijk vreeze der wareld is, dat was PILATUS. Hy had de tegenwoordige wareld, zijne hoogheid, zijn rang, zijn aanzien lief; des Keizers vriend te zijn en te blijven, dat was voor hem het vriendelijkste van alles, waaraan hy alles opofferde. Hy was, het blijkt ons uit dat deerniswaardig weifelen, hy was een vijand van onrecht, een vijand van wreedheid; maar hy had de wareld, de eere der menschen lief, en hy werd beide rechtverkrachter en barbaar; hy oordeelde (niet hy, maar zijn wareldschgezind harte), *dat Christus moest gekruist worden.* Het is alzoo dat zoo vele gedoopte heidenen *hunzelven, Christus, wederom kruicigen!* (Hebr. VI:6.) Zy haten veel wat zondig is en misdadig, maar zy hebben lief de zorgvuldigheden, de ijdelheden, de grootschheden des levens, *alle dingen die de heidenen zoeken* (Matth. VI:32), en deze liefde is onbestaanbaar met de waarachtige liefde tot CHRISTUS. *Weet gy niet, dat de vriendschap der wareld vijandschap Gods is?* (Jac. IV:5.) Te vergeefs hunne belijdenis, te vergeefs hunne aandoeningen voor den Heere; zy geven hun het recht niet zich onschuldig te verklaren aan zijn uitgestort bloed, *dat zy onrein achten, dat zy vertreden* (Hebr. VI:6); schoon zy het roemen en verheffen, als het

grootste bewijs zijner liefde voor zondaren. Neen! wie zijne liefde voor zondaren in de uitstorting van zijn bloed, met persoonlijke toeëigening aan zijn eigen hart, *gevoeld* heeft, die kan de wareld verachten zonder vrees, die vermag op haar neder te zien zonder blaam; dien is de vriendschap der wareld niets; *dien is door Christus de wareld en hy der wareld gekruicigd* (Gal. VI:14); die bedenkt niet de *dingen die op aarde zijn, maar de dingen die boven zijn* (Col. III:2); die verbreekt de afgoden, werwaarts hy eenmaal was heengetrokken, eere, roem, bezittingen; die acht de *versmaadheid Christi meerderen rijkdom te zijn, dan de schatten in Egypte* (Hebr. XI:26); die *schaamt zich over dingen* (Rom. VI:21), waarin hy vroeger zijn eere stelde; diens smaak en alle zijne neigingen zijn veranderd; die is voortaan in de wareld, maar niet van de wareld, en behoort met ziel en zin, en gaven, en hartverzuchtingen CHRISTUS, zijn Verlosser toe. *Weest derzulken navolgers*, Geliefden! *en merkt op degenen, die alzoo wandelen. Want velen wandelen anders, van dewelke ik* met den Apostel zegge, ja *weenende zegge, dat zij vijanden des kruices Christi zijn, welker einde is het verderf, welker God is hun buik, en welker heerlijkheid is in hunne schande; dewelke aardsche dingen bedenken.* (Philip. III: 17, 18, 19.)

Gy allen, die my hoort, ik heb eene vraag aan uwe conscientiën — zijt gy vijanden of vrienden des Heeren? Om zijn vijand te zijn behoeft men juist geen deel te hebben aan de Joodsche verwerping; men is het zoo men gemeenschap heeft aan de heidensche ontfangst.

O gy kroost van heidensche ouders! zoo gy ondanks uwe Christelijke namen nog als uwe vaderen naar de, ja door de wisseling des tijds veranderde, gewijzigde, maar niet minder stomme afgoden zijt heengetrokken; zoo uw hart aan den Mammon hangt, zoo u aanzien onder menschen het hoogste goed is; zoo gy alle ijdelheden naloopt, en van dag tot dag in haar bedwelmenden kring uw kostelijk leven verduizelt; zoo gy in de hoogheid van uw verstand, van uw eigengerechtigheid, van uwe ingebeelde verdiensten, u zelf tot uw eigen afgod verheven hebt, dien gy eenen Gode ontstolen wierook toezwaait; meent gy dat gy beter zijt dan uwe heidensche voorouders; meent gy, dat het u den naam van vrienden des Heeren JEZUS zal byzetten, zoo gy u uit eigenbatige wijsheid, voor grove ergernissen wacht; uit schikking naar de gantsche menigte der Christenen, voor u zelven en anderen, in hunne belijdenis veinst toe te stemmen, en nu en dan een traan van aandoening komt schreien, als wy den Goddelijken Lijder tot u uitbrengen en zeggen: *Zie den mensche!* terwijl nooit uw lippen een enkel krachtig getuigenis voor Hem willen uiten, omdat zulks niet is in uw hart? Weest oprechter, weest eerlijker, weest betere heidenen. Of is er eene stemme der conscientie, welke medegetuigt met de stemme van Apostelen en Profeten, die de wareld verklaren voor een afgod, welker vriendschap gy boven alles moet vreezen, omdat haar dienst u, ondanks al de voorrechten en voortreffelijkheden, die gy hebben moogt, verderft; zoo geeft acht op die stemme, acht op dit dubbel getuigenis! In den naam des Heeren JEZUS, die gebonden geleid is van voor het

Sanhedrin der Joden tot in het rechthuis der heidenen, om voor arme zondaren uit alle volken het kruis op te nemen, en aan het kruis te sterven, zeg ik u, bid ik u, staat er by stil! Staat er by stil, en denkt na! Denkt na, of het heeten mag den Heere JEZUS CHRISTUS, Gods zoon, eenige achting te betoonen; of het eenige beteekenis hebben kan Hem met den mond te belijden; of het eenig recht geeft u by gelegenheid den troost des kruices toe te eigenen — zoo lang gy Hem en zijn kruis door inwendige ergernis en uiterlijke levenswijze bespot. O, zoo het den Heere behaagde u by dit stilstaan op uwen weg, den Lijder voor te stellen in alle zijne zonderlinge liefde voor Joden die Hem verwerpen; voor Heidenen die den Joden te wille zijn; voor vijanden die Hem bespotten, geesselen, kruicigen; voor u die tot hiertoe zijn vijand waart, en niet veel beter gedaan hebt; hoe zoudt gy van wegen uwe vermomde vijandschap in de schuld vallen, hoe al de afschuwelijkheid inzien van uwe onverschilligheid voor, van uwe afkeerigheid van den Heere CHRISTUS tot hiertoe; hoe zou Hy u *alles* worden, die u *niets* was of zeer *weinig*. Hoe zou daarentegen die Groote Keizer, ik bedoel de Wareld, die u tot hiertoe tot allerlei onrecht en hoon en smaad, den Heere aangedaan, verleid, ja gedwongen had, inkrimpen, ja u weldra voorkomen als een ijdel spook uwer verbeelding; en al de voorrechten, waarmede zijne vriendschap u vleide, en al de verschrikkingen, waarmede zijne vijandschap u dreigde, in rook verdwijnen, voor de vriendelijkheid van de liefde CHRISTI, betoond in de vrijwillige offerande zijns zelfs, aan het hout des kruices, hetwelk u

den vrede met God verzekert; u de verloochening van uzelven mogelijk, ja gemakkelijk maakt; u den hemel opent. Dat weten zy onder u, op wier heidenschen dorpel de door zoo velen voorbygeganen, buitengelaten, verworpen CHRISTUS niet verschenen is, dan om door hun door genade aan zich zelven ontdekt zondaarshart te worden verwelkomd en ingehaald. Zy, tot wie Hy gezegd heeft als tot ZACHEUS: *Heden is dezen huize zaligheid geschied, nademaal ook deze een zoon van Abraham is. Want de Zone des menschen is gekomen om te zoeken en zalig te maken, dat verloren is.* Och! of Gods genade hun aantal dagelijks vermeerderde, uit Israël, uit de blinde heidenen, die daar verre zijn; maar ook uit heidenen, die zeer naby zijn; uit de hoogmoedige wijzen en onderzoekers der eeuw, uit de lichtzinnige dienaren der ijdelheid, uit de bekommerden over de vele dingen, die het Eéne Noodige voorbyzien! Hy doe het, zich tot heerlijkheid en eere! Amen.

PSALM LXXXVII: 4.

God zal ze zelf bevestigen en schragen,
En op zijn rol, daar hy de volken schrijft,
Hen tellen als in Isrel ingelijfd,
En doen den naam van Sions kinderen dragen.

GROOTE ZONDE, GROOTE GENADE, GROOT GELOOF, GROOTE LIEFDE.

Waar de zonde meerder geworden is, daar is de genade veel meer overvloedig geweest.
Rom. V : 20.

Lucas VII : 36—51.

EN EEN DER FARIZEËN BAD HEM, DAT HY MET HEM ATE; EN INGEGAAN ZIJNDE IN DES FARIZEËN HUIS ZAT HY AAN.
EN ZIET, EENE VROUWE IN DE STAD, WELKE EEN ZONDARESSE WAS, VERSTAANDE DAT HY IN DES FARIZEËN HUIS AANZAT, BRACHT EEN ALBASTER FLESSCHE MET ZALVE, EN STAANDE ACHTER AAN ZIJNE VOETEN, WEENENDE, BEGON ZY ZIJNE VOETEN NAT TE MAKEN MET TRANEN, EN ZY DROOGDE ZE AF MET HET HAIR VAN HAAR HOOFD, EN KUSTE ZIJNE VOETEN, EN ZALFDE ZE MET ZALVE.
EN DE FARISEUS DIE HEM GENOOD HADDE, enz.

De bladzijde des Euangeliums, die wy heden hebben opgeslagen, stelt ons recht duidelijk voor oogen hoedanige de liefde des Heeren voor geloovige zondaars,

hoedanige de liefde van geloovige zondaars voor den Heere is. Zy doet ons zien hoe weinig zoowel de laatste als de eerste begrepen wordt door het onbekeerde hart, hetwelk zich immers altijd averechtsche denkbeelden vormt, zoo min bevroedende wat genade, als wat zonde, zoo min verstaande wat vrijmoedigheid in den geloovige, als wat heiligheid is in God. Ten overstaan van zulk een hart, laat de Heere JEZUS al zijne goedigheid voorby eene arme zondaresse gaan, door de wareld verworpen, maar door Hem aangenomen; en Hy handhaaft de rechten hares geloofs en harer liefde voor het aangezicht der ijskoude eigengerechtigheid, die er haar in zou willen bekorten. Lezen en bepeinzen wy met belangstelling die verkwikkende bladzijde; immers verkwikkend voor wie óók als zondaar tot den Heer wil komen! En zoo hier zondaren zijn, die anders zouden willen komen; misschien dat het Gode behaagt, hen in deze hunne dwaasheid aan zichzelve te ontdekken, als zy zich geplaatst zien tusschen *de vrouw, die een zondaresse was, en henenging in vrede; en den Fariseus, die hem genood hadde, en by zich zelven sprak, zeggende: deze, indien hy een Profeet ware, zoude wel weten wat en hoedanig deze vrouw is, die hem aanraakt; want zy is een zondaresse!*

Wy volgen, op de eenvoudigste wijze, het Euangelisch verhaal.

EN EEN DER FARIZEËN BAD HEM, DAT HY MET HEM ATE. Gy ziet dat niet alle Farizeën, hoofd voor hoofd, in dezelfde mate afkeerig waren van *den vriend van tollenaren en zondaren*, wien de meesten hunner be-

scheidene secte zich niet ontzagen de verachtelijkste namen toe te werpen, zeggende, dat *Hy den duivel had!* (vs. 29—34.) De Farizeër in den text heeft belangstelling, achting genoeg voor JEZUS van Nazareth, om Hem aan zijn disch te noodigen, ofschoon hy; zijn gedrag doet ons dat vermoeden (vs. 44, 45); de eer wel wat groot rekent! Van de gezindheid eens discipels is hy nog verre; en ook, men zou eene nog veel grootere mate van belangstelling en achting voor den persoon des Heilands kunnen hebben dan deze Farizeër, en nogthands daar verre van blijven.

EN INGEGAAN ZIJNDE IN DES FARIZEËN HUIS ZAT HY AAN. Gy ziet ook, dat ofschoon JEZUS meest en liefst tot de kleinen en verachten des volks inging, Hy nogthands de Farizeën niet stelselmatig vermeed. Die Hem bad, die Hem noodigde, die eenige belangstelling toonde, werd nimmer door Hem afgewezen, hy mochte zijn wie hy ware en heeten zoo hy heette. De Farizeër bad hem dat Hy met hem ate, en ingegaan zijnde in des Farizeën huis zat Hy aan; even onbedacht om der tollenaren bevreemding op te wekken als Hy anderzins der Farizeën ergernis ontzag. Een stelsel van afsnijding, een geest van uitsluiting heeft JEZUS niet gekend, en voegt niet aan zijne discipelen, die maar al te dikwijls ook in dezen toonen *niet te weten van hoedanigen geest zy zijn*; die niet altijd den moed hebben zich zoo wel boven de vreeze der broederen als boven die der menschen te verheffen, wier vaak door hem miskende roeping het is, geene aanrakingen te vermijden, die hun de gelegenheid aanbieden in den naam des Heeren een goed zaad uit te strooien. *De akker is de wareld.*

(Matth. XIII : 38.) Alleenlijk, *en wordt dezer wareld niet gelijkvormig*. (Rom. XII : 2.)

INGEGAAN ZIJNDE IN DES FARIZEËN HUIS ZAT HY AAN; terstond aan (1); zonder zich op te houden om naar Farizeesch gebruik vóór het middagmaal zich te wasschen, wat op zich zelve wel onschuldig was, maar waaraan die secte eene beteekenis hechtte, die het voor JEZUS tot zonde maakte. Ofschoon des Farizeërs gast, heeft de Heere geenerlei inschikkelijkheid voor Farizeesche denkbeelden. INGEGAAN ZIJNDE IN DES FARIZEËN HUIS ZAT HY AAN; terstond aan; zonder door zijn gastheer met de gebruikelijke vriendelijkheden, ja vereischten van een goede ontfangst, te worden opgehouden — geen water tot zijne voeten, geen olie tot zijn hoofd, geen kus van verwelkoming! Maar ofschoon Hy ook naar zijne alwetendheid geweten had, dat niets van dit alles Hem te beurt zou vallen, het had den Heer niet wederhouden, om in des Farizeën huis, op zijne bede, in te gaan. Zal dan de onzekere vrees voor een stroeve ontfangst, een flaauwe welkomst, zijn discipel wederhouden te gaan, waar anderzins de stem der liefde hem heendrijft, en maar eenige lust is hem te hooren? of zal hy zich houden aan het voorschrift: *En in wat huis gy zult ingaan, zegt eerst: vrede zij dezen huize! En indien aldaar een zoon des vredes is, zoo zal uw vrede op hem rusten; maar indien niet, zoo zal uw vrede tot u wederkeeren.* (Luc. X : 5, 6.)

EN ZIET; ofschoon de ontfangst van den gastheer koel was, dubbel zou zy den Heere vergoed worden,

(1) Vergelijk H. XI : 37, 38.

door eene ongenoodigde, maar wier liefde durfde doordringen tot aan den disch, tot onder het oog, van den stuurschen Farizeër! Zulke vergoedingen wachten ook zijne getrouwe dienaren, en Hy zelf is mild in ze uit te deelen, als zy ze minst verwachten. EN ZIET; onverwacht voor SIMON; te zijner beschaming; tot bemoediging voor alle zondaren; tot voorbeeld van alle begenadigden; EENE VROUWE IN DE STAD, WELKE EEN ZONDARESSE WAS, VERSTAANDE DAT HY IN DES FARIZEËN HUIS AANZAT, BRACHT EENE ALBASTER FLESSCHE MET ZALVE; EN STAANDE ACHTER ZIJNE VOETEN WEENENDE, BEGON ZY ZIJNE VOETEN NAT TE MAKEN MET TRANEN, EN ZY DROOGDE ZE AF MET HET HAIR VAN HAAR HOOFD, EN KUSTE ZIJNE VOETEN, EN ZALFDE ZE MET DE ZALVE.

EENE VROUWE IN DE STAD, WELKE EEN ZONDARESSE WAS. Zy was het niet slechts voor zich zelve en voor God, zy was het ook voor de menschen in maatschappelijken zin. Zulk een zondaresse, als ook aan de zondige wareld ergernis geeft; ergernis, aan eene maatschappy, die er op ingericht is om vele zondaars en zondaressen tot openbare ergernissen te verlokken, en verlokt hebbende, ze daarin te verlaten en te beschimpen. Zulk een zondaresse, als waarop een iegelijk zich gerechtigd acht een eersten, een tweeden, och hoe veel steenen niet! te werpen; en die het ook nog blijven moet in het oog der wareld (zie vs. 39), als zy het reeds niet meer is in het oog van God, voor wien zich het hart verootmoedigd, tot wien zich het hart bekeerd heeft. Ach, men blijft altijd zondaar en zondaresse in de schatting dergenen, die het nooit in

eigen oogen worden, ofschoon zy het allen zijn. Die de bekeering voor zich zelven onnoodig achten, zijn gewoon ze in anderen onmogelijk te stellen. Een zondaar, een zondaresse gehéél te vereerlijken, dat kan alleen de heilige, de vlekkeloos heilige God, in JEZUS CHRISTUS zijnen Zoon. Hy vergeeft, Hy bedekt, Hy wischt uit; Hy rechtvaardigt den zondaar zoo volkomen, als Hy de volkomene betaling voor de zonde geëischt heeft, als Hy een volkomen haat tegen de zonde in het harte schept; de wareld, die altijd de zonde zal blijven begunstigen, wil den zondaar nooit volkomen in hare gunst herstellen. Is het daarom, dat de Heilige Geest der wareld den naam verzwijgt van de vrouw, die een zondaresse geweest is (1); naam, dien de Heere kent, als den naam van een geliefd schaap by name geroepen; naam, die geschreven is in het boek des levens; naam, die by de wareld, zoo lang zy hem noemde, een bezoedelde naam mag gebleven zijn, een die afkeer opwekte by al de rechtvaardige SIMONS, waarop zy zich verheft; maar die, na een weinig tijds van aanspuwen en verscheuren, van haar is weggenomen, om in den hemel de gedurige vreugd te vermeerderen van engelen en heiligen, tot in aller eeuwen eeuwigheid!

(1) Dat deze vrouw dezelfde zijn zoude met MARIA van MAGDALA, steunt op geene gronden, en de wijze waarop, onmiddellijk na onzen text, H. VIII : 2, kennelijk voor het eerst en buiten betrekking tot het voorafgegane verhaal, van deze, gesproken wordt, is genoeg om deze onderstelling te doen bezwijken. — Het beloont de moeite op te merken, welke namen in de Evangelische verhalen genoemd, welke verzwegen worden. Een schat van wijsheid en liefde en Goddelijke kieschheid ontdekt zich daarin aan ons, die in het noemen en verzwijgen van namen zoo vaak door liefdeloosheid en afgunst bestierd worden

EEN VROUW IN DE STAD, WELKE EEN ZONDARESSE WAS, VERSTAANDE, DAT HY IN DES FARIZEËN HUIS AANZAT, BRACHT EEN ALBASTER FLESSCHE MET ZALVE. Er is voor my geen twijfel aan of deze vrouw had reeds vroeger als een vermoeide en belaste de toevlucht tot den Heer genomen, en had ruste van Hem ontfangen. (Matth. XI : 28.) Thands vernemende dat Hy zich in hare nabyheid bevond, kon zy die geloofd had, en wie Hy dierbaar was (1 Petr. II : 7), zich niet inhouden hem een openlijk bewijs harer liefde te brengen. En de omstandigheid dat de Heer in eens Farizeën huis aanzat, hoe afschrikkende ook voor eene zondaresse als zy, houdt haar niet terug. Niet slechts tollenaars, ook de Farizeën mogen wel weten wat JEZUS voor zondaren is, en hoe zy Hem liefhebben! Wie haar ook verschrikke, JEZUS zal haar beschermen. Dus gaat zy, met een moed als alleen de ootmoed, met eene kracht als slechts de liefde geeft. Eens zondaars ootmoed, en eens zondaars liefde, durven den Heiland alom belijden; ook in het midden zijner vijanden; ja, wat nog moeielijker is, in het midden van zijne schijnbare vrienden, die nooit meer geërgerd worden dan als zy zien, dat de betrekking tot Hem een geheel andere zijn moet, dan die zy gevoelen.

ZY BRACHT EEN ALBASTER FLESSCHE MET ZALVE. Kostelijke reukvaas van kostelijken inhoud, om dien, voor het aangezicht des Farizeën en alle zijne dischgenooten, over den Heere uit te storten. Is iets te kostelijk voor Hem? Is iets zijner waardig? Is daar eenige zalve edel genoeg voor zijn hoofd, van God gezalfd? Neen! ook de edelste zal zy aan zijne voeten

besteden; zijne uitgestrekte voeten, waarby, waarachter zy zich plaatste; want daar is haar plaatse. Hoe zou zy hare kruike, hoe hare hand boven zijn hoofd durven opheffen? De voetzalving zij eene ongehoorde zake; om het even; de liefde schept genoegen in nieuwe uitvindingen; zy zal zijne voeten zalven — en nog huivert zy, zelfs dit te doen.

EN STAANDE ACHTER ZIJNE VOETEN, WEENENDE, BEGON ZY ZIJNE VOETEN NAT TE MAKEN MET TRANEN, EN ZY DROOGDE ZE AF MET HET HAIR VAN HAAR HOOFD, EN KUSTE ZIJNE VOETEN. Zóó begon zy. Bescheiden inleiding! Achter die voeten kòn zy niet staan dan weenende; weenende van schaamte over *hare zonden die vele waren* (vs. 47); weenende van dankbaarheid over de liefde des Heeren, die *veel meer overvloedig was.* (Rom. V:20.) Als de vele tranen op zijne heilige voeten nedervallen, zoo is het hair van haar hoofd, zoo zijn die lokken, vroeger wellicht mede aanlokselen der zonde, niet te kostelijk, om ontbonden naar de wijze der boetvaardigen en terechtstaanden, te hunner afdrooging te dienen. En als de Heere het vriendelijk toelaat, ja aanmoedigt met een oog, hetwelk zegt als in de bergrede: *Zalig zijn die treuren, want zy zullen vertroost worden* (Matth. V : 4), verstout zy zich die voeten ook te kussen. Dan opent zy de albaster flessche, en giet hare geurige zalve uit, den Heere liefelijk, niet om kostbaar vat of goede reuke, maar van wege de milde tranen, van wege de eerbiedige kussen die haar voorafgingen en verzellen: *De offeranden Gods zijn een gebroken geest; een gebroken en verslagen herte, en zult gy, o God, niet verachten.* (Ps. LI : 19.)

WEENENDE BEGON ZY ZIJNE VOETEN NAT TE MAKEN MET TRANEN, EN ZY DROOGDE ZE AF MET HET HAIR VAN HAAR HOOFD, EN KUSTE ZIJNE VOETEN EN ZALFDE ZE MET DE ZALVE. Ziedaar de orde der dingen op den weg des behouds. Niet eerst de zalve, niet terstond de kus; eerst de stroom van boetvaardige tranen, dan de kus der liefde, de zalve der dankbaarheid. Geen offers uit het hart, vóór het hart zelve, het hart geheel, geofferd is. Eerst het offer van al den hoogmoed, al de eigengerechtigheid, al de valsche schaamte, in diepen ootmoed en moedige zelfverloochening, staande achter de voeten des Heeren, gebracht; dan nedergehurkt met de offers van al wat dan eerst liefelijk is, dan eerst welluidt. Er zal geen bestendige lust zijn om deze laatsten te brengen, alvorens dat eerste gebracht is; en slechts om dit eerste zijn die andere den Heiland welgevallig.

STAANDE ACHTER AAN ZIJNE VOETEN WEENENDE, BEGON ZY ZIJNE VOETEN NAT TE MAKEN MET TRANEN, EN ZY DROOGDE ZE AF MET HET HAIR VAN HAAR HOOFD, EN KUSTE ZIJNE VOETEN, EN ZALFDE ZE MET DE ZALVE. Indien men, naar het schrik- en tooverwoord der wareld, te overdreven zijn kan in ootmoed, en berouw, en liefde, en dankbaarheid, en toewijding aan den Heere, dan is het deze vrouw, die zich zelve en al het hare offert, en dat openlijk, en dat ontijdig! De Heiland evenwel, hoe afkeerig ook van ijdelen ophef, en valsche, of onheilige, gevoeligheid (1), berispt deze vrouw; wier gedrag enkel waarheid en wezendlijkheid

(1) Zie Luc. XI: 27, 28. Luc. XVIII: 18, 19. Luc. XXIII: 27, 28.

is, met geen enkel woord. En waarlijk; de oprechte discipel des Heeren behoeft zich in zijne verootmoediging, in de betooningen van liefde en erkentelijkheid voor zijnen God en Zaligmaker, niet te ontzien voor eene wareld, die ten deele ook Godsdienstig, ook Christelijk heeten wil, maar jaloersch is van alle tranen die men naar God weent, en niet hare teleurstellingen naschreit; die den zondaar wil inprenten, dat zijn hoofd te goed is om zóó laag te bukken, en der zondaresse de lokken veel te cierlijk vlecht om te dulden, dat ze tot zulk eene dienst zouden worden ontsnoerd; voor eene wareld, die elke zalve te kostelijk acht, die niet voor haar gekocht is; ofschoon zy zich anderzins moge voordoen als of zy van het haar toegewijde gaarne en met aandoening wil afstaan aan Hem, die alleen alles waardig is; eene wareld, die geprezen wil zijn, omdat zy JEZUS *bidt dat Hy met haar ete*, ofschoon zy zelfs *geen water tot zijne voeten zoude geven.* Neen, die zich heeft leeren kennen als zondaar, en den heiligen JEZUS als zijnen ontfermer; hy voor wien zijn enkele *naam een olie is die uitgestort wordt* (Hoogl. I:3), hy kan geen oogenblik vreezen, in ootmoed, in liefde, in dienst te verre te gaan. Hy deinst niet terug voor dat brandmerk van overdrijving, waarmede de wareld zijne toewijding aan den Heere zoekt verdacht te maken. Wat hy vreest, en waarvoor hy terugdeinst, het is van het denkbeeld, om in dit alles niet altijd even levendig, niet altijd even waarachtig te zijn.

EN DE FARISEUS, DIE HEM GENOOD HADDE, ZULKS ZIENDE, SPRAK BY ZICH ZELVEN, ZEGGENDE: DEZE, INDIEN HY EEN PROFEET WARE, ZOUDE WEL WETEN

WAT EN HOEDANIG EEN VROUWE DEZE IS, DIE HEM AANRAAKT; WANT ZY IS EENE ZONDARESSE. De „vrije genade Gods" doet velen in alle tijden veel by zich zelven spreken, *veler oogen boos zijn, omdat de Heere goed is.* (Matth. XX : 15.) Zy is wel metterdaad een doorn in het oog van alle degenen, die met hunne oogen nog niet gezien hebben, hoe ook zy, alleen door vrije genade, van een zeker verderf te behouden zijn. Nogthands zoo lang de vrije genade Gods niet begrepen wordt, is de geheele persoon, gelijk het gansche werk van JEZUS CHRISTUS onverstaanbaar; en dit is zoo waar, dat zelfs de geringste verduistering dezer waarheid aan de zondigste en ongerijmdste twijfelingen en dwalingen blootstelt. De Farizeër, tot hiertoe niet ongenegen met het volk (vs. 16) te gelooven: *een groot profeet is onder ons opgestaan!* zoo ras Hy dien grooten profeet de aanraking eener in zijne oogen al te onreine zondaresse verdragen ziet, neemt de goede verwachting terug, die hy van hem had opgevat: *Deze, indien hy een profeet ware, zoude wel weten wat en hoedanig deze vrouw is, die hem aanraakt!* Zijn ergernis maakt hem zelfs onbillijk; want waar stond geschreven, dat een profeet, als zoodanig, den wandel en het gedrag moest weten van een iegelijk, die tot hem naderde? Nogthands, zoo alwetend was de profeet, die hier aan zijne tafel zit; en het is het teeken waaraan zondaren weten dat Hy meer dan een profeet, dat Hy de Zone Gods, de Koning Israëls, de CHRISTUS is. (Joh. I : 50. Joh. IV : 29.) *Ja, Hy weet wat en hoedanig deze vrouw is;* Hy weet ook wie en hoedanig deze Farizeër is; en wat hy by zich zelven spreekt; gelijk Hy hem dat zal aanzeggen, zoo

kan Hy hem ook aanzeggen al wat hy gedaan heeft; duizend zonden, waarvan hy niets vermoedt! Immers acht die Farizeër zich verre verheven boven eene vrouwe, waarvan hy zeer goed en deugdelijk meent te weten wat en hoedanig zy is, en in wie hy zich bedriegt; die hy verre beneden zich acht, en die boven hem staat; van wie hy meent dat zy zich vermetel opdringt aan den gast dien hy genoodigd heeft, en die zelve eene genoodigde is tot den Heere, door de innerlijke trekking zijner liefde; die komen mag, vrijmoedelijk komen, en niet slechts Hem aanraken, maar Hem kussen en vereeren. Waarom? Omdat zy ook van zich zelve heeft leeren weten wat en hoedanig zy is, want zy is eene zondaresse; eene zondaresse in eigen oogen, eene zondaresse, die zich zelve duizendmaal meer verfoeit, dan iemand haar verfoeien kan. Laat ons jaloersch zijn van deze vrouw, laat ons bidden haar te mogen gelijken! En dezen SIMON — niet verwerpen, daar de Heer hem niet verwerpt.

EN JEZUS ANTWOORDENDE ZEIDE TOT HEM: SIMON, IK HEBBE U WAT TE ZEGGEN. De Heere spreekt hem zachtmoedig toe, onder het uitdrukkelijk noemen van zijn naam (1), en heeft hem wat te zeggen. Ziedaar wat onze belangstelling, onze goede hope voor dien Fariseus moet opwekken. Gelukkig hy, wien de Heere uitdrukkelijk toont hem iets te willen zeggen; meer dan gelukkig die er acht op geeft, die zijn woorden in een zachtmoedig en een gehoorzaam hart opneemt!

---

(1) Vergelijk H. XI: 38—44.

EN HY (SIMON) SPRAK: MEESTER, ZEG HET. Wat de Heer SIMON te zeggen had, had Hy ook ons te zeggen, mijne Hoorders! Daarom staat het geschreven in dit boek; daarom mag ik er u heden by bepalen. Het is een les van ellende, verlossing en dankbaarheid uit zijn Goddelijken mond. Het is de geheele raad des heils in al zijn ruimte en uitlokkende liefelijkheid. Onze ziele zegge eerbiedig en geloovig: MEESTER, ZEG HET!

JEZUS zeide: EEN ZEKER SCHULDHEER HADDE TWEE SCHULDENAARS: DE EENE WAS SCHULDIG VIJFHONDERD PENNINGEN, EN DE ANDERE VIJFTIG. EN ALS ZY NIET HADDEN OM TE BETALEN, SCHOLD HY HET HUN BEIDEN KWIJT. ZEG DAN, WIE VAN DEZEN ZAL HEM MEER LIEFHEBBEN?

EN SIMON ANTWOORDENDE ZEIDE: IK ACHTE DAT HY HET IS, DIEN HY HET MEESTE KWIJTGESCHOLDEN HEEFT.

EN HY ZEIDE TOT HEM: GY HEBT RECHT GEOORDEELD.

De voorstelling was eenvoudig, SIMON oordeelde recht, en een iegelijk onzer zal SIMON bystemmen. Maakte SIMON, maken al mijne hoorders ook de geestelijke toepassing recht? Niets gemakkelijker, niets eenvoudiger. Maar zoo ras het de tedere zaak der zondeschuld betreffen gaat, schijnen de eenvoudigste voorstellingen niet zelden hare eenvoudigheid te verliezen; vallen er op de eenvoudigste vragen allerlei duistere, verdraaide, ontwijkende, dubbelzinnige andwoorden; en wat slechts ééne opvatting, ééne verklaring heeft op het grondgebied der uiterlijke dingen, heeft vaak of de tegenstrijdigste, of geen enkele, op het grondgebied der inwendige. Zou het zijn, omdat daar de waarheid zich niet door de rechte gevolgtrekkingen van het gezond verstand ontdekken laat? Of kan het wezen, dat de waarheid

daar meer dan ergens met den onwil des verstands te kampen heeft? Dat men daar ziet door een *ooge, dat niet eenvoudig, dat boos is, en het geheele lichaam duister maakt?* (Matth. VI : 23.) Die zich zelven kent weet dit, en de Heere weet het beter dan iemand onzer. Daarom vertrouwt Hy den Farizeër de toepassing zijner gelijkenis niet toe; maar maakt die zelve met woorden zoo duidelijk, als het zich zoo gaarne achter dubbelzinnigheid verschuilend zondaarshart ten allen tijde liever zou willen ontwijken. Deze SIMON, Geliefden! en wy allen, wy moeten kennen het hemelsbreed onderscheid, dat er bestaat tusschen een zondaar die in Gods oogen rechtvaardig, en een rechtvaardige die in eigen oogen geen zondaar is; onderscheid, dat zich uitdrukt in de gantsch andere betrekking, die de ziel op den dierbaren persoon des Heilands gevoelt; onderscheid, dat aan de liefde tot JEZUS CHRISTUS getoetst wordt. EN HY HEM OMKEERENDE NAAR DE VROUWE, die Hy zonder twijfel in dat omkeeren aanzag, en met dien blik tot in het hart verkwikte, ZEIDE TOT SIMON: ZIET GY DEZE VROUWE? IK BEN IN UW (1) HUIS GEKOMEN: WATER EN HEBT GY MIJNE VOETEN NIET GEGEVEN, als betamelijk, als door de wet der wellevendheid bevolen was; MAAR DEZE, my opzoekende waar ik was, HEEFT MET TRANEN (2) MIJNE VOETEN NAT GEMAAKT EN MET

---

(1) Zeer nadrukkelijk: *σου εἰς τὴν οἰκίαν.*

(2) Deze woordschikking is krachtiger dan die in onze Overzetting, en houdt zich juist aan het Grieksch. De ongewone wassching met tranen staat tegen de niet dan met onbeleefdheid te verzuimen gewone wassching met water over.

HET HAIR HARES HOOFDS AFGEDROOGD. EEN KUS (1) voor het aangezicht HEBT GY MY NIET GEGEVEN, tot gewonen welkomstgroet; MAAR DEZE VAN DAT ZY INGEKOMEN IS, EN HEEFT NIET AFGELATEN MIJNE VOETEN TE KUSSEN. MET OLIE, zelfs niet met de geringste, die men voor een geringen gast zou kunnen ten beste hebben, EN HEBT GY MIJN HOOFD NIET GEZALFD; MAAR DEZE HEEFT MET ZALVE van edelen aart MIJNE VOETEN GEZALFD, haar dierbarer dan mijn schedel u. En nu; wat bewijst dit alles? Dat zy grootere liefde voor my heeft dan gy die my genoodigd hebt. Wie had de grootste liefde van de twee schuldenaars? gy oordeeldet dien het meest was kwijtgescholden, en gy oordeeldet recht. Zoo haar dan hare groote schuld, *hare zonden welke vele waren*, zijn kwijtgescholden, hoe kan het u bevreemden, dat zy zoo veel liefde heeft, en gaarne toont? hoe dat ik, die haar de groote schuld heb kwijtgescholden, de bewijzen van hare liefde wil aannemen met welbehagen? En nu gy, SIMON, met uwe weinige liefde; zy bewijst, dat gy de bewustheid niet hebt dat u veel vergeven is; veeleer zijt gy u bewust weinig vergeving noodig te hebben; ook daarin is niets vreemds! DAAROM ZEGGE IK U, HARE ZONDEN ZIJN HAAR VERGEVEN, DIE VELE WAREN, WANT ZY HEEFT VEEL LIEF GEHAD; MAAR DIEN WEINIG VERGEVEN WORDT, DIE HEEFT WEINIG LIEF.

Uit hetgeen ik ter verduidelijking van des Heeren woorden heb ingeschoven, zal u de zin van dit laatste vers, zoo menigmaal misbruikt, ja ontheiligd, klaar zijn. De Heer is verre van te willen verklaren, dat veelheid

(1) Oorspronkelijke woordschikking.

van liefde eene bedekking is voor veelheid van zonden; dat groote zonden om den wille van groote liefde worden vergeven. Vele zonden, in den zin dezer gelijkenis, d. i. een onbekeerd leven, kan nooit met liefde voor den Heer gepaard gaan; deze is een vrucht des geloofs, een beandwoording der schuldvergevende liefde Gods. De uitdrukkingen des Heeren, zoo men ze wel doordenkt (1), de gelijkenis waarvan zy de toepassing uitmaken, laten deze opvatting voor geen oogenblik toe, gelijk zy in strijd zou zijn met de geheele Schrift, en de geheele orde des heils, daarin geopenbaard. De gelijkenis leert ons de navolgende dingen: Wy hebben allen éénen Schuldheer; onze schuld is ongelijk; onze onmacht om te betalen gelijk; onze schuld niet anders te verdelgen dan door kwijtschelding; kwijtschelding van schuld is een oorzaak van liefde in evenredigheid van de grootheid onzer schuld en van ons gevoel daarvan. Hebben wy dan geene liefde voor God en CHRISTUS, den Heere, geen eigenlijke liefde, ofschoon achting, ofschoon belangstelling; verwonderen, ergeren

---

(1) De rechte steutel van vers 47 is, dunkt my, eenvoudig deze, dat het redegevend *want* (ὅτι) niet behoort by *hare zonden zijn* (*haar*) *vergeven*, maar by *die* VELE *waren*. — *Want zy hebt* VEEL *lief gehad* — anders: *hetwelk daaruit blijkt, dat zy veel lief gehad heeft*, veel liefde getoond heeft; ἀφεωνται αἱ ἁμαρτίαι αὐτῆς αἱ πολλαι, ὅτι ἠγάπησε πολύ. Behoorde het voegwoord *want* by de vergeving harer zonden, zoo zou het tweede lid van het vers als behelzende de tegenstelling, aldus moeten luiden: *maar die weinig liefheeft, dien wordt niet vergeven.* By de gegevene verklaring doet men het ὅτι geen geweld, als WINER terecht aan eene ongeschikte Polemiek tegen de Roomschen te laste legt (*Grammatik des N. T. SprachIdioms*, 5*te Aufl. s.* 536,) en de zin is niet te hard voor den stijl des Bijbels.

wy ons zoo licht aan degenen, die veel liefde voor Hem hebben, en achten wy hen zoo overdreven in de bewijzen er van, zoo hebben wy zeker in ons gevoel of geen schuld voor God, of wy beelden ons in, dat wy hebben om te betalen; het moge dan zijn dat het noodig is, dat ons ook nog iets, een weinig, worde kwijtgescholden! Is onze liefde voor God in CHRISTUS zoo weinig, ons schuldgevoel is weinig, en onze schuld — des te grooter. Beklagenswaardig zondaar, die aldus de schuld vergrooten blijft, in plaats van de genade te voelen meer overvloedig worden, in plaats van toe te nemen in liefde door de genade! Maar gelukkig zondaar, die zich den voornaamsten der zondaren acht, en wien alzoo de Verlosser waarlijk een Verlosser, waarlijk het voorwerp der innigste en brandendste liefde is, blijft, ja altijd meerder worden zal!

Die zich den voornaamsten der zondaren acht! Ziedaar het kenmerk van den waarlijk ootmoedigen, den oprecht boetvaardigen. Er bestaat zonder twijfel verschil in het aantal en de zwaarte der zonden tusschen zondaar en zondaar; *de een is schuldig vijfhonderd penningen, en de ander vijftig;* maar dit verschil af te meten naar hetgeen voor oogen ligt is dwaas en leidt tot de schroomelijkste onrechtvaardigheid. Slechts de schuldheer, slechts de schuldige kennen de grootte der schuld. En een iegelijk zondaar, die door God aan zichzelven ontdekt is, heeft duizend zonden meer in de diepe duisternis zijns harten gezien, dan hy in den ergerlijksten zondaar zich ziet openbaren. De zijne hebben zich misschien maar weinig geopenbaard; maar wat de zonden veel, de schuld groot maakt in zijn oogen, het

zijn niet de vele uitspattingen voor het oog der menschen, niet de groote overtredingen in hunne schatting; maar het is *de booze schat des harten* (Matth. XII:35) met al deszelfs *booze bedenkingen* (Matth. XV:19), die ook zelfs de voor menschen prijzenswaardige daden hebben besmet; het zijn de omstandigheden, waaronder men dezen boozen schat heeft bewaard, laten aangroeien, gehandhaafd; de genade wederstaande, die beurtelings van oordeel en van kwijtschelding sprak. Het is zulk een zondaar mogelijk voor de openbare overtreding van anderen zich duizend verschooningen voor te stellen; hy heeft er geene voor zijn eigen verborgen zonden. Tegen hem getuigen al de leidingen, al de onderwijzingen, al de verdraagzaamheid, al de bezoekingen, al de kastijdingen, al de beschamende liefde Gods, waarop hy geen acht geslagen, die hy niet gewaardeerd heeft, waarvoor hy misschien nu en dan eenige gevoeligheid gehad heeft — ook deze maakt hem onverschoonlijker — maar ondanks welke hy naar eigen lust en wil, voor zichzelven, voor de wareld en hare ijdelheid, niet voor God, is blijven leven. By zulk eene voorstelling van de schuld der zonde, waarby men uitroept: *Mijne ongerechtigheden gaan over mijn hoofd; als een zware last, zijn ze my te veel geworden* (Ps. XXXVIII:5), bleef er niets anders over dan de wanhoop: *daar is geen vrede in mijne beenderen, van wege mijne zonde; ik ben krom geworden; ik ben uitermate zeer nedergebogen: ik ga den gantschen dag in 't zwart* (vs. 4, 7); indien God voor het ootmoedig geloof geen ontwijfelbare hope had daargesteld: *Haast u tot mijner hulpe, Heere,* MIJN HEIL! (vs. 23.) En als nu de Heere

zich ter hulpe gehaast heeft; als Hy zich nu aan den verslagen zondaar als een *God van volkomen zaligheid* geopenbaard heeft, *by wien uitkomsten zijn tegen den dood* (Ps. LXVIII : 21); als de ziele den vrede met God gevonden heeft by dat *getrouwe woord, aller aanneming waardig: Christus Jezus is in de wareld gekomen om zondaren zalig te maken, van welke ik de voornaamste ben* (1 Tim. I : 15); hoedanig moet daar de liefde voor God en JEZUS CHRISTUS niet wezen!

Maar die, aan zonde denkende, zich maar enkele vlekken op zijn gedrag en karakter kan voorstellen, waarvoor hy behoefte heeft aan vergeving, waarvan hy zich ook gewisse vergeving inbeeldt, van den kant eener genâde, waarvan hy maakt wat hy wil, doch die zijn hart niet heeft aangeraakt om het te veranderen; die de zonde in 't algemeen beschouwt als eene verschoonlijke zwakheid, en niet heeft leeren kennen als eene booze sterkte tegen God; die heeft ook, zelfs by de gedachte die hy in zijne vleeschelijke gerustheid zich van de alles verschoonende goedheid Gods maakt, weinig lief; immers heeft hy geen denkbeeld van Gods liefde; Gods groote liefde, die den goddeloozen rechtvaardigt; Gods heilige liefde, die den goddelooze heiligt. Voor hem bidden wy dat de Heere eenmaal, mocht het spoedig zijn! tot hem kome; hem ter zijde neme; hem leere wat zonde zij, opdat hy ook leere weten wat liefde Gods zij; opdat hy ook leere zijne plaats nemen *achter de voeten van Jezus*, om die te wasschen met zijne dankbare tranen, en met zalve te zalven, Hem tot een welgevallige reuke!

EN HY ZEIDE TOT HAAR: UWE ZONDEN ZIJN VERGEVEN.

Eigenlijk UWE ZONDEN WAREN VERGEVEN (1.) Zy had de vergeving; hy verzekert het haar op nieuw. De volle verzekerdheid des geloofs is een tedere vrucht, wier beginsel dikwijls veel heeft door te staan, voor zy zich zet, zich ontwikkelt; en die ook dan nog aan allerlei wind en weder blootstaat. De volle verzekerdheid des geloofs kan alleen rusten op het woord des Heeren, en alleen door dat woord versterkt worden. Zalig die haar bezit; zalig die haar alleen by den Heere en zijn woord zoeken komt. Zy wordt gegeven in de oogenblikken als het hart het meest en ootmoedigst zijne zonden gevoelt; zy wordt verkregen, *staande achter de voeten van Jezus.*

EN DIE MEDE AANZATEN BEGONNEN TE ZEGGEN BY HAAR ZELVEN: WIE IS DEZE DAT HY OOK DE ZONDEN VERGEEFT? Ziet eens welke schokken het geloof der vrouw in het huis van dien SIMON heeft door te staan. Men heeft getwijfeld, en het haar zonder twijfel met de oogen gezegd, of zy wel vrijheid had zich de gunst van den Zaligmaker toe te eigenen; nu stelt men het bedenkelijk of Hy, wiens liefde men haar niet ontzeggen kan, wel een volkomen Zaligmaker wezen zoude? WIE IS DEZE DAT HY OOK DE ZONDEN VERGEEFT? Zou ook deze twijfeling zich niet op het gelaat hebben uitgedrukt; zou zy niet begeerig geweest zijn zich op eene of andere wijze zichtbaar te maken? By SIMON schijnt zy niet te zijn opgekomen. Had het woord, dat de Heere hem te zeggen gehad had, hem tot een ernstig nadenken gebracht; een kiem van geloove in hem gelegd? Het

(1) ἀφέωνται. Meerdanvolmaaktverleden Tijd.

Euangelie zegt het ons niet, maar herhaalt ons ten besluite al wederom die gewichtige waarheid: dat het het Geloove is dat behoudt, gantschelijk en in spijt van alle bedenkingen van vleesch en bloed behoudt, alléén behoudt — MAAR JEZUS ZEIDE TOT DE VROUWE, UW GELOOVE HEEFT U BEHOUDEN; GA HENEN IN VREDE.

UW GELOOVE HEEFT U BEHOUDEN. Alleen uw geloove, en nog altijd (1) uw geloove. Niet de tranen, niet de kussen, niet de zalve, niet de vele liefde, maar het geloove, dat uit den ootmoed, dat uit de liefde gekend wordt. Op de vele Liefde der zondaresse heeft JEZUS den Fariseus gewezen, als op de liefelijke, zichtbare bloem en vrucht uit den voor hem verborgen en nog onkenbaren wortel des Geloofs; doch komt het er op aan haar zelve gerust te stellen, haar zelve te versterken te midden van aanvechtingen, die haar nu van buiten, straks wellicht; want zoo gaat het op den geloofsweg; straks wellicht van binnen zullen aankomen, zoo wijst Hy op niet anders dan op het Geloof, door Hem in haar hart gelegd; op den vasten wortel, en niet op de tedere bloem. — Och Geliefden! wat zou het de zondaresse weinig, of voor korten tijd gerustgesteld hebben, zoo de Heer haar op hare liefde als grond haars behouds of hares behoudenblijvens gewezen hadde! Op eene liefde, die, ofschoon hare uitdrukking ons beminnelijk, velen overdreven toeschijnt, in hare eigene schatting zekerlijk zeer weinig, voor haar eigene bewustheid zekerlijk met zonde bezoedeld was! Wie twijfelt er aan of de zon-

(1) Naar den aart van den Volmaaktverleden Tijd in het Griesch. Zie WINER, *Grammatik des N. T. SprachIdioms*, 5*te Aufl. s.* 313.

daresse hechtte een mindere waarde aan hare tranen, hare kussen, hare zalve, dan SIMON de Farizeër aan zijne koude noodiging? — En zou die liefde altijd even levendig, altijd even werkzaam blijven, om haar, gesteld dat zy dat kon voor een oogenblik, op den duur den vrede te bewaren, dien de Heere haar gegeven, haar gelaten had, als Hy zeide: GA HENEN IN VREDE! Vrienden van JEZUS, wat zegt gy? — Ach, er zullen oogenblikken komen dat zy aan hare liefde voor den Heere twijfelen zal; dat zy zich zeer laauw, zeer koud, zeer onvruchtbaar zal bevinden; dat het, naar het gevoel van liefde te oordeelen, is alsof de gemeenschap met den Heere heeft opgehouden, en het leven harer ziele is ingeslapen. Dat zullen treurige, mistroostige oogenblikken zijn. Wat is het, dat haar in die oogenblikken het leven, de blijdschap, de hope wedergeven, en eene gantsch nieuwe liefde in haar hart zal uitstorten? Wat, dan dit levendmakend woord: UW GELOOVE HEEFT U BEHOUDEN. — Mensch noch Satan zal haren vrede van haar wegnemen.

UW GELOOVE HEEFT U BEHOUDEN. Het geloof behoudt eene zondaresse, naar menschen oordeel te onrein om zelfs maar de voeten van JEZUS aan te raken. Waar is onder u de zondaar zoo verwerpelijk, dat het hem *niet* zal behouden, zoo hy het waarlijk bezit? Waar onder u de zondaar zoo onmachtig, dat hy het *niet* zal ontfangen, zoo hy het waarlijk vraagt? Die my zou durven andwoorden: Hier! dien zegge ik onbewimpeld aan, dat hy beleedigt de barmhartigheid Gods, dat hy hoont het middelaarschap van CHRISTUS; met SIMON zijne liefde,

of met degenen die mede aanzaten zijne macht. Deze is zijne liefde en deze zijne macht. Hy weet van ons allen wat en hoedanig wy zijn. Hy kan ons verleenen de genade, dat wy het ook zelf gevoelen, en onze eigene verwerpelijkheid en machteloosheid inzien. Hy kan ons schenken de vrijmoedigheid om tot Hem te vluchten, als tot den eenigen Redder. Dan redt Hy; dan reikt ons zijne zachte en krachtige hand tot behoud en den eeuwigen vrede toe. Wie is deze dat Hy dit alles kan en wil? Eene stemme uit den geopenden hemel andwoordt: DEZE IS MIJN ZONE, MIJN GELIEFDE, IN DENWELKEN IK MIJN WELBEHAGEN HEBBE. Buigt u neder; aanbidt; gelooft, en gaat henen in vrede! Amen.

PSALM XIX: 7.

Weerhoud, o Heer! uw knecht,
Dat hy zijn hart niet hecht
Aan dwaze hovaardy:
Heerscht die in my niet meer,
Dan leef ik tot uw eer,
Van groote zonden vry.
Laat u mijn tong en mond,
En 's harten diepste grond
Toch wel behaaglijk wezen,
O Heer, die my verblijdt,
Mijn rots en losser zijt!
Dan heb ik niets te vreezen.

NATUUR EN SCHRIFT.

Psalm XIX.

EEN PSALM DAVIDS VOOR DEN OPPERZANGMEESTER. DE HEMELEN VERTELLEN GODS EERE, enz.

Er is maar ééne stem over de schoonheid en aantrekkelijkheid van dezen Psalm. Wie onzer heeft zijn aanhef niet menigmaal op de lippen? Nogthands heeft, zoo als hy daar ligt, het kunstgevoel er iets aan te berispen gevonden, en wel niet minder dan een groot gebrek aan eenheid van denkbeelden, en daaruit voortgevloeide ongelijkmatigheid van toon en verheffing. Het slot meent men, beandwoordt niet aan den dichterlijken zwier van het begin; maar behoort zoo kennelijk tot het leerdicht als dat begin de hoogte van den lierzang bereikt. En op deze uitspraak is, als om den goeden naam en roem van den Liefelijken in Psalmen Israëls (2 Sam. XXIII: 1) voor die rechtbank te redden, de voor ons kunstgevoel toch ook niet zeer bevredigende onderstelling gebouwd, dat wat Christenen en Joden den XIX^den^ Psalm noemen een samenschikking zijn zal van twee kleine liederen, waarin het eene met het opschrift: E*en psalm Davids voor den Opperzangmeester*,

door de eerste zeven verzen, het andere, zonder opschrift, door de overige acht zal worden uitgemaakt.

Dit is niet de eerste maal, dat het kunstgevoel keuriger zijn wil dan het gevoel der door Gods Geest gedrevene menschen Gods; niet de laatste, dat het als een gebrek aanmerkt en verhelpen wil, wat eigenaardige schoonheid heeft en diepen zin. Blijkbaar heeft men by het strijken van dit vonnis meer op den toon dan op den inhoud van den Psalm gelet. Anderzins zou men geschroomd hebben te scheiden, wat door genade in het hart des heiligen dichters was samengevoegd, en het schoon geheel niet hebben miskend, dat eerst door die samenvoeging volkomen is (1). Anderzins zou men gevoeld hebben, dat een vroom zanger zijn Lied van de Schepping Gods niet op die wijze, als men zich by splitsing van den Psalm voorstelt, kon eindigen met de Zon, *voor wier hitte niets verborgen is.* (vs. 7.) Een heidensch dichter mocht daar afbreken; hem is de Zon God; zijn God; en hy kent geen hooger vlucht dan die „haar in 't aangezicht streeft!" Maar hy, wiens lippen met eene kole van den altaar des Heeren zijn aangeroerd (Jes. VI), vindt gelijk het begin (vs. 2) zoo ook het einde aller lofzangen niet anders dan in dien God, die hemel en aarde, die ook hem als in 't verborgen (Ps. CXXXIX : 15) gemaakt heeft, en in 't verborgenste zijns harten ziet (vs. 13); DEN VADER DER LICHTEN, by wien *geen verandering is of schaduw van ommekeer* (Jac. I : 17); dien hy kent als *zijn* HEERE, *zijn Rotssteen, en zijn Verlosser.* (vs. 15.) De heidensche dichter moge het zich eene

(1) Vergelijk Ps. CXLVII : 15—20.

eere rekenen, u niets te doen aanschouwen dan de steilte van zijn vlucht, en als hy het hoogste toppunt bereikt heeft u verlaten; den zanger van heilige psalmen moogt gy volgen ook daar waar hy, na zich lofzingende te hebben opgeheven, in ootmoed nederbuigt. Kunt gy hem in deze zielsstemming niet byblijven, die meer dan dichterlijk, die godvruchtig is; hem is het om 't even, of gy zijn kalm besluit koud zult noemen, en zijn stil worden voor God in volheid van gevoel, als matheid en verflaauwing miskennen, in het bedekken des aangezichts met de vleugelen niets ziende dan een slecht volgehouden vlucht. Ook des heiligen Zangers *lof is niet uit de menschen, maar uit God* (Rom. II: 29), en de hoogste eere waarnaar zijne ziele staat is deze, *dat de redenen zijns monds en de overdenkingen zijns harten welbehagelijk zijn mogen voor diens Heeren aangezichte* (vs. 15), *wiens eer de hemelen vertellen en het uitspansel zijner handen werk* (vs. 2).

In den XIX^den^ Psalm zien wy den Dichter, van de Verheffing der Openbaring Gods in de Natuur overgaan tot den Lof van de Wet des Heeren, dat is van zijn geopenbaarden raad en wil en beloften. Niet boven elkander, maar nevens elkander prijst hy ze; toch is het duidelijk dat de eerste hem weinig zijn zou zonder de laatste, dat de laatste ook zonder de eerste hem genoeg is. Van de eerste verheft hy de verhevenheid, den nadruk, de algemeenheid; van de laatste het volmaakte, het onmisbare, de hooge dierbaarheid. Dan keert hy tot zich zelven in, in diep gevoel van zonden, van geringheid, van dankensstof; en die begonnen is zijne stem te paren aan het loflied der hemelen, eindigt

met een bede, waarby hy hemel en aarde uit het oog verliest, en slechts gedenkt wie hy is voor den Heere, en wie de Heere zijn wil voor zijne ziele.

De toon, de zegging des gedichts, die galm en klank der verzen, is geheel in overeenstemming met deze leiding van gedachten en gevoelens. Naarmate de Psalm afneemt in verhevenheid en breedte, neemt hy in diepte toe. Gods Openbaring in de dichterlijke, beeldrijke, spraakrijke en toch in haren en onzen tegenwoordigen toestand niet bestemd of onderscheidelijk sprekende Natuur, bezingt de Psalmist op verheven toon, met rijkdom van uitdrukking, en met de dichterlijke sieraden van leenspreuk en persoonsverbeelding. Gods Openbaring in de veelzijdige, duidelijke, hare gewichtige waarheden in allerlei vorm herhalende, Schrift, die *levendig is en krachtig, en scherpsnijdender dan eenig tweesnijdend zwaard, gaande door tot de verdeelinge der ziele en des geestes* (Hebr. IV : 12), bepeinst hy met kalmer ernst, in meer eigenlijke woorden, in eene reeks van korte, krachtige, onderscheidene uitdrukkingen en betuigingen. En het is onder dit gepeins, dat de behoeften van het hart als levendig gemaakt worden, naarmate de kracht en gloed der dichterlijke gave schijnt af te nemen. Het zondaarsgevoel overstelpt die dichterlijke kracht en gloed; maar het is in deze zwakheid dat God het meest verheerlijkt, en het naastby gevoeld wordt. Zoo wy den dichter uit het oog konden verliezen, en den Psalm in reien zouden willen splitsen, het eerste gedeelte zoude ons tegenklinken als van de hoogte der hemelen zelve, uitgegalmd door een onzichtbaar choor, als *toen by het leggen van*

den hoeksteen der aarde, de morgensterren te samen vrolijk zongen, en alle de kinderen Gods juichten (Job XXXVIII : 6, 7); het tweede als een plechtige tegenrei van de trappen des tempels opgezongen door statige priesteren, vertegenwoordigers van dat Israël, welks hoogste roem deze is: *Hy maakt Jacob zijne woorden bekend, Israël zijne inzettingen en zijne rechten. Alzoo en heeft Hy geenen volke gedaan; en zijne rechten die en kennen zy niet* (Ps. CXLVII : 19, 20); maar het laatste als het aandoenlijk andwoord van een enkel zondaar, die rei en tegenrei met diepe beschaming en innige dankbaarheid had aangehoord, en in wiens hart dit gevoel leeft: *Mijn lofzang zij stilheid tot u, o God, in Sion; u zal de gelofte betaald worden; Gij hoort het gebed; tot u zal alle vleesch komen; ongerechtige dingen hadden de overhand over my, maar onze overtredingen die verzoent gy.* (Ps. LXV : 2, 3, 4.)

I. De hemelen vertellen Gods eere,
en het uitspansel zijner handen werk.
De dag aan den dag stort overvloedelijk sprake uit,
en de nacht aan de nacht toont wetenschap.
Geen sprake noch geen woorden zijn er
daar hare stemme niet en worde gehoord.
Haar richtsnoer gaat uit over de gantsche aarde,
en hare redenen aan 't einde der wareld.
Hy heeft in dezelve eene tente gesteld voor de zonne;
En die is als een bruidegom, uitgaande uit zijne slaapkamer;
Zy is vrolijk als een held om 't pad te loopen.
Haar uitgang is van 't einde des hemels,
en haar ommeloop tot aan de einden deszelven,
en niets is verborgen voor hare hitte.

II. De wet des Heeren is volmaakt, bekeerende de ziele.
De getuigenisse des Heeren is gewis, den slechten wijsheid gevende.
De bevelen des Heeren zijn recht, verblijdende het harte.
Het gebod des Heeren is zuiver, verlichtende de oogen.
De vreeze des Heeren is rein, bestaande tot in eeuwigheid.
De rechten des Heeren zijn waarheid,
't Samen zijn zij rechtvaardig.
Zy zijn begeerlijker dan goud,
Ja dan veel fijn goud;
En zoeter dan honig
en honigzeem.

III. Ook wordt uw knecht door dezelve klaarlijk vermaand.
In 't houden van dien is groote loon!
Wie zoude de afdwalingen verstaan?
Reinig my van de verborgene!
Houd uw knecht ook terugge van trotsheden,
Laat ze niet over my heerschen!
Dan zal ik oprecht zijn,
En rein van groote overtredingen.
Laat de redenen mijns monds, en de overdenkingen mijns harten
Welbehaaglijk zijn voor uw aangezichte!
O HEERE! MIJN ROTSSTEEN EN MIJN VERLOSSER!

Treden wy naar aanleiding van dezen Psalm in eene korte beschouwing van de twee Openbaringen Gods; en in eenige opmerkingen over hare betrekkelijke waarde voor den mensch in den staat, waarin hy door de zonde gebracht is.

Wat de Openbaring van dien God, die zich zelven niet verloochenen kan, maar die overal waar Hy werk-

zaam is zijn Wezen en Volmaaktheden uitdrukt en afspiegelt, en dat beide in stof en geest; wat, zeg ik, de Openbaring van dien God in de Werken zijner handen, voor onze eerste ouders in den staat der rechtheid geweest zij, toen *het Leven het licht der menschen was* (Joh. I : 4), laat zich wel eenigzins proeven en smaken door den *nieuwen mensche, die vernieuwd wordt tot kennisse naar het evenbeeld desgenen, die hem geschapen heeft* (Col. III : 10), maar zal eerst volkomen geweten worden, als *God alle dingen zal hebben nieuw gemaakt* (Openb. XXI : 5), en de nieuwe hemelen en de nieuwe aarde voor den zondevrijen en zaligen mensch wederom den volkomenen en doorschijnenden spiegel van het Wezen Gods zullen ophouden, waarin hy met een heldere aanschouwing lezen en kennen zal (1).

Wat diezelfde Openbaring Gods in de werken zijner handen voor den zondigen mensch, by onwetendheid, verwaarloozing, of verwerping der Openbaring in het Woord, slechts is, en niet al wordt, leeren ons de weinige *dwazen*, die met hun verkracht verstand, de ontelbaren, die *in hun harte, zeggen: daar is geen God* (Ps. XIV : 1) (2); leeren ons blinde heidenen, wier blindheid onwetendheid, en gedoopte wijsgeeren, wier blindheid zonde is, daar zy zeggen: wy zien (Joh. IX : 41); toont ons het veelgodendom, dat de natuurkrachten en natuurwonderen onder zoo vele godheden verdeelt als zy talrijk zijn, ze in de plaats van Hem,

---

(1) Verg. 1 Cor. XIII : 12. (*Want wy zien nu door een spiegel in een duistere rede*, enz.)

(2) Theoretische en practische Atheisten.

die ze geschapen heeft, aanbidt; ja zelfs de *heerlijkheid des onverderfelijken Gods verandert in de gelijkenis eens beelds van een verderfelijk mensch, en van gevogelte, en van viervoetige en kruipende gedierten* (Rom. I : 23); toont het algodendom, dat den Schepper met zijn schepsel vereenzelvigt, of liever het geheele scheppingswerk en denkbeeld van scheppen ontkent; toonen al die grovere en fijnere stelsels, waarby de stof eeuwig verklaard, of als een wordende God bewonderd, of als een voorwerp buiten God beschouwd wordt; met welke allen, de afschuwelijkste onder hen zoowel als de verfijnste, als natuurlijke straf, een dieper verval in zonde, hetzij openbaar, hetzij heimelijk, gepaard gaat, *als die de waarheid Gods veranderd hebben in leugen, en het schepsel geëerd en gediend hebben boven den Schepper, die te prijzen is in der eeuwigheid, Amen!* (Rom. I : 25—28.)

Maar ook onder degenen, die van de heidensche onwetendheid verlost zijn, en zich tot deze nieuwe wijsheid niet gekeerd hebben, ja daarvan afkeerig zijn door het verstand, hoe velen zien wy nogthands door hun zondig hart in een droevige stompheid, ik zeg niet voor de schoonheden der schepping, maar voor de openbaring Gods daarin voortleven, en doorgaands uitdrukkingen, *redenen des monds*, gebruiken, en denkbeelden en voorstellingen, *overdenkingen des harten*, verraden, die zich een veelgodist, een algodist, een ongodist niet zou behoeven te schamen; hoe velen, ook by de zuiverste denkbeelden en voorstellingen, waartoe het natuurlijk hart in staat is, zich te midden van die openbaring van den almachtigen en liefderijken God in de zonden verharden, en — even als *de dwaas, die*

in zijn hart zegt: daar is geen God! — het verderven, het grouwelijk maken met hun werk! (Ps. XIV : 1.)

Menschdom, menschdom! *De hemelen vertellen Gods eere, en het uitspansel verkondigt zijner handen werk. De dag aan den dag stort overvloedelijk sprake uit, en de nacht aan de nacht toont wetenschap. Geen sprake noch geen woorden zijn er, daar hunne stemme niet en worde gehoord;* maar die heerlijke, dagelijks nieuwe, te aller plaatse, ten allen tijde, door alle menschen verneembare vertelling, verkondiging, uitstorting, vertooning, verbreiding van de eer, de werken, de wijsheid, de almacht Gods, door hoe velen wordt zy of niet vernomen, of niet verstaan, of niet toegepast. Aan hoe vele duizenden is zy verkwist; by hoe vele duizenden bestaanbaar met de ongerijmdste denkbeelden omtrent God, met de afschuwelijkste dienst der zonde! En dat niet zelden dáár, waar de natuur hare schoonste wonderen uitgiet, waar de mensch het diepst in hare geheimen schijnt door te dringen.

De hemelen vertellen Gods eere, en het uitspansel verkondigt zijner handen werk; hemelen en uitspansel, die zich welven over alle menschen, hoog, onbereikbaar hoog! En onder die hemelen, hoe verheft, hoe verbreedt zich alom de mensch, en rooft Gode de kroon der eere om ze zich zelf op te zetten, naar de door den Satan in 't hart gegevene begeerte om als God te zijn! Hoe vertelt hy zijne eigene eere, hoe vergast hy zich aan zijner eigen handen werk; hoe juicht hy zich toe in de overvloedige uitstorting zijner eigene verwarde sprake; en welk eene afgodery drijft hy met zijne eigene gebrekkige wetenschap!

De hemelen vertellen Gods eere, en het uitspansel zijner handen werk; de dag aan de dag stort overvloedelijk sprake uit, en de nacht aan de nacht toont wetenschap. Maar schoon daar geen sprake noch geene woorden zijn, waar hunne stem niet en worde gehoord; schoon haar richtsnoer uitga over de gantsche aarde, en hare redenen aan 't einde der wareld — de HEERE *heeft uit den hemel nedergezien op de menschenkinderen, om te zien of iemand verstandig ware die God zochte. Zy zijn allen afgeweken, tsamen zijn ze stinkende geworden. Daar en is niemand die goed doet, ook niet een.* (Ps. XIV : 2, 3.) *Zijne onzienlijke dingen worden van de schepping der wareld aan uit de schepselen verstaan en doorzien, beide zijne eeuwige kracht en Goddelijkheid, opdat zy niet te verontschuldigen zouden zijn,* maar — *God kennende hebben zy hem verheerlijkt noch gedankt, maar zijn verijdeld geworden in hunne overleggingen, en hun onverstandig hart is verduisterd geworden. Daarom heeft hen God overgegeven in de begeerlijkheden hunner harten tot onreinigheid!* (Rom. I.) De openbaring in de natuur, die den zondigen mensch van alle kanten omringt, is, waar zy alleen blijft, veeleer een getuigenis tegen hem, dan eene leerschool voor zijn harte; zy predikt hoog en luid, maar de kwaal des harten, de zonde, tast zy niet aan.

Door deze is het hart afkeerig van God, verheft het zich boven God, overlegt het tegen God; wat zal dat hart bekeeren? Eene verpletterende *openbaring van eeuwige kracht en goddelijkheid*, eene beschamende *openbaring* van liefde en barmhartigheid, *goeddoende van den hemel, regen en vruchtbare tijden gevende?* Helaas,

het verhardt er zich tegen, gelijk het zich tegen de uitspraken der conscientie verhardt! Er is eene openbaring Gods noodig; waarby de overvloedige sprake van hemel en aarde te kort schiet; die niet slechts de volmaaktheden Gods predikt, en zijne wetenschap toont, maar den mensch zijne verdorvenheid, en dwaasheid scherpelijk aanzegt; die de billijke eischen des Scheppers aan het ondankbaar schepsel voorhoudt, en den rechtvaardigen toorn zijner heiligheid jegens alle zijne afdwalingen openbaart; hem verschrikt, verootmoedigt, en uitdrijft om eene genade te zoeken, die by God mogelijk .... Zou zy mogelijk zijn? Ja, diezelfde openbaring predikt het, roept het uit, luide en krachtig boven de sprake van dag en nacht, maakt het gewis aan het nu bekommerd, nu angstig tot God schreiend harte; meer dan de prediking der zonne, *opgaande over boozen en goeden, des regens, regenende over rechtvaardigen en onrechtvaardigen.* (Matth. V:45.) Zy leert God den Almachtigen kennen als JEHOVAH, den getrouwe, den *rotssteen* der toevlucht, den *Verlosser* (vs. 15) uit den bangen nood der ziele; zy wijst ons op een God die rein is, en de onreinen *reinigt* (vs. 15) door vergeving beide en heiliging; zy verbreekt de *heerschappy der trotsheden* over het hart, en maakt tot gehoorzame *dienstknechten* (vs. 13) des Heeren, die Hem verheerlijken ook met *de redenen des monds en de overdenkingen der harten:* zy *maakt wijs* tot zaligheid (vs. 8. 2 Tim. III:15); schept ware *blijdschap* in het harte; geeft *verlichte oogen* des verstands (vs. 9;) en is aldus der ziele kostelijker dan wat de aarde kostelijkst, zoeter dan wat zy zoetst heeft. DE WET DES HEEREN *is vol-*

maakt, bekeerende de ziele. De getuigenisse des Heeren is gewis, den slechten wijsheid gevende. De bevelen des Heeren zijn recht, verblijdende het harte. Het gebod des Heeren is zuiver, verlichtende de oogen. De vreeze des Heeren is rein, bestaande tot in eeuwigheid. De rechten des Heeren zijn waarheid, tsamen zijn ze rechtvaardig. Zy zijn begeerlijker dan goud, ja dan veel fijn goud, en zoeter dan honig en honigzeem. Ook wordt uw knecht door dezelve klaarlijk vermaand; in 't houden van dien is groote loon.

Geliefden! wat zouden wy zijn zonder Gods Openbaring in de Schrift. Zy alleen kan ons God leeren kennen in hetgeen Hy voor ons, arme, verlorene, doemwaardige zondaren nog wezen wil; zy alleen, ons zelven, in al onze verwerpelijkheid; maar zy alleen reikt ons ook den sleutel, gelijk van ons eigen hart, zoo van die andere Openbaring Gods, de Openbaring in de werken zijner handen. Die door het Woord onderwezen, zijne oogen opheft over de aarde en tot den hemel, voor dien spreken aarde en hemel een verstaanbarer niet slechts, maar een verhevener, een overvloediger, een diepzinniger, en dierbarer sprake; die de heerlijkheid en de schoonheden van het rijk der genade heeft leeren kennen, die heeft een hart om de heerlijkheid van God in het rijk der natuur te genieten. Hem spiegelen aarde en hemel het beeld, al de volmaaktheden, al de geopenbaarde waarheden van den God zijns harten in duizenderlei uitdrukking tegen; hem is zy het kleed, het lichtgewaad Gods, waarmede Hy zich bedekt, en waarin Hy zich tevens bekend maakt (Ps. CIV:1, 2); hy alleen kan de natuur recht

genieten; hy recht mede gevoelen met die Schepping, die ook met hem zucht, en die openbaring der kinderen Gods tegensmacht, welke ook hare vernieuwing, hare verheerlijking zijn zal. (Rom. VIII. XIX: 19—22.)

Hy alleen voelt al zijn trotsheden in haar midden bezwijken en roept, zoo menigmaal *hy den hemel aanziet, de maan en de sterren, die God bereid heeft*, uit: *wat is de mensch dat gy zijner gedenkt? en de zone des menschen dat gy hem bezoekt?* (Ps. VIII : 4, 5.) Door Gods Geest *wedergeboren niet uit vergankelijken, maar uit onvergankelijken zade, door het levend en eeuwigblijvend woord Gods* (1 Petr. I : 23), kan hy de heerlijkheid der natuur, gelijk zijne eigene heerlijkheid, zien betrekken, door hare nevelen en zijne tranen; kan hy de zonne zien veranderen in duisternis en de mane in bloed, van wege de gruwelen eener wareld die in het booze ligt; kan hy zich den eindelijken voorbygang van hemel en aarde — zy zullen voorbygaan! — voorstellen, ja ze voor zich *zien* voorbygaan, in de duisternis der veege ure, als hy zelf aan het einde van zijn loop gekomen is, en het graf zijne donkere tente voor hem opent, en toch Gode psalmzingen in zijn harte, die zijn Heere, zijn Rotssteen, zijn God is, wiens trouwe blijft in der eeuwigheid, en door de eeuwigheid niet dan bevestigd zal worden!

De hemelen vertellen Gods eere, en het uitspansel verkondigt zijner handen werk. De dag aan de dag stort overvloedelijk sprake uit; en de nacht aan de

nacht toont wetenschap. *Geen sprake noch geene woorden zijn er, daar hunne stemme niet en worde gehoord. Hun richtsnoer gaat uit over de gantsche aarde, en hunne redenen aan 't einde der wareld.* God heeft gewild, dat ook van zijne andere Openbaring hetzelfde zou kunnen worden gezegd, gelijk het er van gezegd is. (Rom. X:18.) Gelijk die van de werken zijner handen een prediking is allen creaturen, zoo moet ook het Euangelium allen creaturen gepredikt worden (Marc. XVI: 15), opdat eenmaal *de aarde vol zij van de kennisse des* HEEREN, *gelijk de wateren den bodem der zee bedekken.* (Jes. XI:9.)

Toch zijn er groote natiën, en uitgestrekte landen, toch vele spraken en woorden, waar deszelfs stem tot nog toe niet is gehoord. Niet alzoo deze onze natie. Zy roemt sints eeuwen in het voorrecht, dat haar *de woorden Gods zijn toebetrouwd.* (Rom. III:2.) Moge de plaatse, waar hare snoeren gevallen zijn, by vergelijking, niet de treffendste natuurtooneelen aanbieden, *dit* voorrecht is meer dan pracht van hooge bergen en verscheidenheid van bloemrijke dalen; en ook de sprake der karigste natuur is nog overvloedig genoeg. Moge de zon, wier *uitgang is van 't einde des hemels en hare ommeloop tot aan de einden derzelven*, den blijdsten blik niet besteden aan haren bodem, waar zy de *voor haar gestelde tente* nadert, ofschoon toch ook die bodem niet verborgen is voor hare levenwekkende hitte; indien de Zon des Euangeliums helder en vrolijk over haar mag schitteren en stralen en de harten brandende maken waarover zy licht, daar is geen reden om het gloeiender Oosten te benijden dat die andere Zon be-

spiedt, waar zy, als *een bruidegom uit zijne slaapkamer, uittreedt,* en zich *vrolijk* betoont *als een held om 't pad te loopen.*

O gy, die my hoort, zonen en dochteren van ouders, die voor zon en maan nederknielden als voor God zelven, hoe verkeert gylieden onder uw tegenwoordig voorrecht? Hoe onder die dubbele Openbaring Gods? Wordt gy misschien wel dikwijls bevonden te murmureeren over dit lage land, onder dit graauw uitspansel, den uitnemenden zegen gering achtende, die God sedert eeuwen aan dit lage land, boven zoo vele paradijzen der aarde, heeft willen schenken in het licht zijns Woords? Is wellicht menig uwer, zoo hy den rechten grond zijns harten ontblooten zal, de Openbaring in de Natuur dierbarer dan die der Schrift? Vleit zich misschien deze en gene onder u, *allezins gelijk als godsdienstiger te zijn*, omdat hy voor die natuur een open zin heeft en een hart, dat vol kan worden by het denkbeeld aan haren grooten Schepper? Zekerlijk, dofheid voor de Openbaring Gods in de werken zijner handen is gelijk een groot gemis, zoo ook een groot gebrek, een ergerlijk kwaad. De godvruchtige, de Christen, behoort een teder, een levendig gevoel te hebben voor de sprake van hemel en aarde; het kan zonder ziekelijkheid niet anders zijn in een hart, waarin God door zijn Woord en Geest leeft en spreekt. Het was niet anders by de heiligen, die ons in de Schrift hunne psalmen en liederen schenken mochten. Maar alle, maar veel gevoel voor de schoonheid en heerlijkheid der schepping bewijst den godvruchtige, bewijst den Christen niet. Daar is een zinnelijk, waarby zy

voorwerp van genot, zoowel als een wetenschappelijk, waardoor zy voorwerp van belangstelling is. Het een zoowel als het ander kan, wy zagen het, gelijk tot God voeren, zoo ook zeer verre van God afleiden. Het is de vraag niet slechts of men in de natuur God zoekt en ziet; het is de vraag of men dien God, dien de Schriften openbaren, er in vindt en vereert. Er is een bewonderen, een bewonderend aanbidden Gods, dat zijn liefelijkheid en zijn loon heeft, maar geen duurzame vrucht, of tot verootmoediging, of tot verblijding.

Er is een werkzaam zijn der ziele met een grooten, wonderlijken, heerlijken, liefderijken, maar toch ONBEKENDEN GOD, naar wien, omdat hy ons toch eigenlijk onbekend blijft, ondanks alle verrukkingen, ons hart niet uitgaat, en de voorstelling van wien (want het is maar eene voorstelling) niets uitwerkt in ons hart. *Dezen, dien wy niet kennende dienen, verkondigt ons* (Hand. XVII:23) de Schrift, verkondigt ons het Euangelie, als niet slechts den GOD DER EERE, maar den GOD VAN VOLKOMEN ZALIGHEID, als onzen SCHEPPER niet slechts, maar onzen HERSCHEPPER, als den VADER in het Rijk DER GENADE, gelijk den VADER in het Rijk DER NATUUR. Die Hem aan deze zijde des grafs niet heeft leeren kennen als den zoodanigen, ofschoon Hy aan hem als den zoodanigen door het getrouwe Euangelium verkondigd was; die zich tot Hem als den zoodanigen niet by den zonneschijn des Euangeliums, ook voor zijn hart verlichtend opgegaan, in dit leven heeft bekeerd, het ware hem beter, die zon, die vrolijk is als een held om 't pad te loopen, en wiens ommeloop

is van 't eene einde des hemels tot aan het andere, die zon, voor wier hitte niets verborgen is, nooit te hebben aanschouwd. Ach, waarom was hy zoo begeerig, zoo verrukt deze te aanschouwen, en verborg hy zich voor die veel hooger en heerlijker, en liet hare hitte niet doordringen tot zijn steenen hart? Waarom? Helaas! wy gelooven dat wy het weten. Die natuurlijke zon vervolgde haar weg den eenen dag na den anderen, zonder hem iets op te leggen, iets te verwijten; want hy was te dik van harte om te gevoelen dat zy rein en goed is, als toen zy op den vierden dag der schepping uit de hand des Scheppers voortgekomen, den loop met vrolijkheid aanvaardde, dien hy haar te vervullen gegeven, en dien zy nimmer verzaakt heeft; terwijl daar wel geen innerlijk onreiner, of wederspanniger schepsel onder den hemel te vinden was dan hy; — die zon zegt ons dat niet, vóór wy het gezien hebben by het licht des Euangeliums; — en zoo hy in haar een beschamend teeken van Gods liefde zag, het was slechts by oogenblikken; en het voornemen van grootere dankbaarheid in het vervolg als al wat God vergen konde, was een nieuw blijk van zijne blindheid beide voor eigen onmacht en Goddelijke heiligheid. Zoo bleef de vrede tusschen hem en de natuur bewaard; zoo bleef hy haar liefhebben, zoo zwolg hy misschien in hare schoonheden. Maar dat licht des Euangeliums dat niet vertroostend schijnen wil over het harte, of het schijnt tevens ontdekkend, vernederend — hy keerde er zich van af, als door een natuurlijk instinkt; en schoon hy misschien bewaard bleef of te weinig boozen moed had om het te lasteren,

en zich zelf te weinig kende om dat te weten, hy haatte het met een volkomen haat! Dag op dag ging over hem op en onder; het bleef nacht in zijne ziele. Eindelijk had de zon voor 't laatst voor hem haren loop volbracht; de nacht des doods was daar. Al de liefelijke wonderen van aarde en hemel, reeds zoo menigmaal zonder troost of vrolijkheid voor zijn onbekeerlijk harte, verdwenen van voor zijne oogen; die oogen werden donker, en op deze donkerheid volgde de buitenste duisternis, die zonder afwisseling geene andere sprake uitstort dan die van Gods toorn, *met vlammenden vure wrake doende over degenen die het Euangelium niet gehoorzaam geweest zijn, dewelke zullen tot straffe lijden het eeuwig verderf, van het aangezicht des Heeren, en van de heerlijkheid zijner sterkte* (2 Thess. I:8, 9.)

Ach, mijne Hoorders! in dien ontzachelijken dag, *dien God gesteld heeft, op welken hy den aardbodem rechtvaardelijk zal oordeelen door* JEZUS CHRISTUS, *dien Hy daartoe verordineerd heeft* (Hand. XVII:31); *den dag die komen zal als een dief in den nacht, in denwelken ook de hemelen met een gedruisch zullen voorbygaan en de elementen branden zullen en vergaan, en de aarde en de werken die daarin zijn zullen verbranden* (2 Petr. III:10), zal het den onbekeerden, niet door het Woord Gods *uit onvergankelijken zade wedergeborenen* (1 Petr. I:23), weinig baten zoo hy zal beginnen te roepen: Heere! heb ik niet een open zin gehad voor dezen uwen schoonen hemel en deze uwe verrukkelijke aarde! Heb ik niet gedweept met uwen starrenhemel, en versmolt ik niet van aandoening by het lied uwer vogelen in de lommerrijke vallei? Of: heb ik my niet al mijn leven

lang bekommerd over de moeielijke wetenschap om na te speuren de grondvesten, waarop de aarde is nedergezonken, de geboorte der bergen te bespieden, de ordinantiën des hemels te berekenen? Heb ik niet verstandig, ja u verheerlijkend, gesproken van de boomen, van den cederboom aan, die op den Libanon is, tot op den ysop, die aan den wand uitwast; ook van het vee, en van het gevogelte, en van de kruipende dieren, en van de visschen? — Dat alles had zijn waarde, en zijn eere, en zijn loon, maar het reinigt niet van eene enkele afdwaling, het beschermt niet tegen een enkelen blik van Gods heiligheid. Gaat weg van my, zal de Heere zeggen, tot wie met zulk een roem voor zijn throon zou willen verschijnen — gaat weg van my, ik heb u, gy hebt my, gy hebt uzelven nooit gekend! Waarom hebt gy mijne KLARE *vermaningen* versmaad? Waarom hebt gy mijn *volmaakte Wet* en mijn *verblijdend* Euangelie verworpen, *u aan het woord gestooten, ongehoorzaam zijnde?* Waarom ben ik, die een Rotssteen zijn wil aller zondige zielen, u een *steen des aanstoots en eene rots der ergernisse* (1 Petr. II:8, 7) geweest, en sta ik thands tegenover u als uw Rechter? Altijd *dwaaldet gy met het harte, en mijne wegen hebt gy niet gekend. Zoo heb ik gezworen in mijnen toorn: Indien gy in mijne ruste zult ingaan!* (Hebr. III:10, 11).

En de eerste hemel en de eerste aarde zullen voorbygaan; en de nieuwe hemel en de nieuwe aarde zal gezien worden, waarop geen zee meer zijn zal. En alle kinderen Gods zullen zien de heilige stad, het nieuwe Jeruzalem, nederdalende van God uit den hemel, toebereid als een bruid

die haren manne vercierd is. En aldaar zal geen nacht zijn, en zy zullen geen kaarse of licht der zon van noode hebben, want de Heere God verlicht hen. (Openb. XX. XXI.)

Maar de zoodanige zal buiten zijn. Gy, mijne hoorders, niet alzoo! neen, gy wilt door hare poorten ingaan? Zoo laat u dan reeds hier verlichten door des Heeren Woord, dat zuiver is en de oogen verlicht; zoo dankt God op de bloote kniën dat gy het hebt, dat het u verkondigd wordt; zoo smeekt den God die u geschapen heeft, dat Hy u een licht zien doe boven den glans der zon, dat u ter aarde doe nedervallen, en waarby gy Hem ook kennen leert als een God die u herscheppen wil en in de zaligheid leiden.

Kent gy Hem reeds als den zoodanigen; daar is geen lofzang luid, geen psalm verheven genoeg, om naar waarde, om naar hartsbehoefte te *verkondigen de deugden desgenen, die u uit de duisternis geroepen heeft tot zijn wonderbaar licht.* (1 Petr. II:9.) *De hemelen vertellen Gods eere, en het uitspansel zijner handen werk;* zoudt gy van des Vaders genade, van uws Verlossers liefde, van het wonderwerk des Heiligen Geestes aan u kunnen zwijgen? Indien gy zweegt, de steenen zouden haast roepen! En indien gy Gode psalmzingt met mond en harte, hoe ellendig zy ook zijn mogen in uw eigen schatting: *de redenen uwes monds, en de overdenkingen uws harten zullen welbehagelijk zijn voor zijn aangezichte.*

Die den boetpsalm heeft willen zingen in oprechtigheid, die mag den lofpsalm verheffen met blijmoedigheid. Amen.

PSALM XIX : 5.

Des Heeren vrees is rein,
Zy opent een fontein
Van heil, dat nooit vergaat.
Zijn dierbre leer verspreidt
Een straal van billijkheid,
Daar ze alle onwaarheid haat.
Ze is 't menschdom meerder waard,
Dan 't fijnste goud op aard,
Niets kan haar glans verdooven;
Zy streeft in heilzaam zoet,
Tot streeling van 't gemoed,
Den honig ver te boven.

HEILIG LEVEN.

(Gepredikt na het Avondmaal.)

Indien wy dezen morgen met waarachtig gevoel van zonde en waarachtig geloof aan Gods genade in JEZUS CHRISTUS; indien wy recht arm in onszelven en waarlijk rijk in Hem aan zijnen disch hebben aangezeten; zoo zullen wy zonder twijfel wederom *uit zijne volheid genade voor genade ontfangen hebben* (Joh. I:16); en het kan niet anders of ons verkwikt harte is dan, naar mate van onzen verscheiden gemoedsaart en gestel, of brandende in ons, of als versmolten in een zoet en zalig gevoel van dankbaarheid en verheerlijking des Heeren. Als DAVID zullen wy uitroepen: *Doet my de poorten der gerechtigheid open; ik zal daardoor ingaan en den Heere loven!* (Ps. CXVIII:19.) Als MARIA: *Mijne ziele maakt groot den Heere, en mijn geest verheugt zich in God mijnen Zaligmaker.* (Luc. I:46, 47.) Maar al de zaligheid, die wy in ons gewaar worden, zal met eene ververschte behoefte van heiligheid moeten gepaard gaan. By de nieuwe genadeblijken Gods in en over ons hart, zal het ons dierbaar moeten wezen by zijne oude eischen aan ons hart bepaald te worden. Slechts

indien onze dankbaarheid van dien aart is, zal zy wezendlijk, Godverheerlijkend, een nieuwe bron van zaligheid voor onze ziele zijn, ja *strekken om onze roeping en verkiezing vast te maken.* (2 Petr. I:10). Is zy by ons van dien aart? Het zal reeds eenigzins blijken, indien ons op dezen dag, by de opgewektheid onzer harten, by de levendigheid van ons gevoel, de keuze van mijn text in oprechtheid welkom wezen kan; een text, eenvoudig, sober, ik zou haast zeggen plat, maar ons des te degelijker en nadrukkelijker den geheelen omvang van den plicht der Christelijke dankbaarheid voor oogen stellende; een text dien gy lezen kunt

1 Cor. X:31.

HET ZIJ DAN DAT GYLIEDEN EET, HET ZIJ DAT GY DRINKT, HET ZIJ DAT GY IET ANDERS DOET, DOET HET AL TER EERE GODS.

Het zij dan dat gylieden eet, het zij dat gy drinkt, het zij dat gy iet anders doet, doet het al ter eere Gods. Zoo spreekt PAULUS; zoo spreekt GOD. Dat is wat anders te zeggen, dan „iedereen het zijne te geven," dan „in zijn zaken en zijn huishouden den gantschen dag te slaven, en voorts niet beter te weten of men neemt zijne Godsdienstplichten behoorlijk waar;" daar zoo velen mede tevreden zijn.

Dat is nog iets meer dan „met een eerlijk hart zich van de armen af te houden," of met een „goed hart veel voor zijn evenmensch over te hebben;" wat by velen zulk een stof tot ijdelen roem, en nog ijdeler gerustheid geeft.

Dat is wat wezendlijkers dan den Heere lof te zingen met den mond, des Heeren woord te kennen en te lezen, veel prijs te stellen op alle de genademiddelen Gods; waardoor velen zich reeds toeschijnen meer dan godsdienstig te zijn.

Dat is wat innigers dan uiterlijke ongelijkvormigheid aan de wareld, onthouding van vele dingen, en een zekere stemmigheid van smaak en neigingen, waarin, zelfs by de overtuiging van zonde en onwaardigheid voor God, nog zoo vele strikken voor de eigengerechtigheid des harten overblijven.

Dat eischt wat meer dan, nu en dan, een GROOT bewijs van liefde voor den Heere, eene groote verloochening om zijns naam wille, een krachtige inspanning van ijver voor zijn koninkrijk, een moedig afgelegd getuigenis, trots dreigende wareld, en vleienden Booze, en eigen menschenvreezende ziele.

Het zij dan dat gylieden eet, het zij dat gy drinkt, het zij dat gy iet anders doet, doet het al ter eere Gods. Het geheele leven moet geheiligd worden; in alle zijne deelen, in alle zijne opzichten, in alle zijne betrekkingen, genietingen, behoeften, *vele dingen;* ook tot de allereenvoudigste toe; geheiligd in alle zijne dagen, en in het meest alledaagsche. Er is niets uitgezonderd, er mag niets licht geacht worden; alles is ernstig, alles is gewichtig, alles zal moeten worden verandwoord; alles moet geschieden gelijk onder het oog Gods, zoo ook met God in het harte.

Het zij dan dat gylieden eet, het zij dat gy drinkt, het zij dat gy iet anders doet, doet het al ter eere Gods. Ziedaar een gebod, hetwelk een vonnis van veroor-

deeling uitspreekt, niet alleen tegen de overtreding van de wet der Tien Woorden, maar ook tegen alle die ijdelheden in dewelke God niet wordt verheerlijkt of gedankt; die de mensch onmogelijk kan najagen of genieten met eenig opzien tot God; die hy derhalve buiten eenige betrekking tot God aankleeft en dient; door welke aan te kleven en te dienen hy, voor zoo lang die verliefdheid en dienst duurt, tot God zegt: *Wijk van ons, want aan de kennisse uwer wegen en hebben wy geen lust.* (Job XXI : 14.) Ziedaar een gebod, hetwelk van zonde overtuigt ook de beste onzer werken, indien zy niet zoo zeer ter eere Gods als wel tot eigen eer en om menschen te believen, of maar zonder nadenken, uit vleeschelijke aandoening, uit bewegelijkheid der natuurlijke ziele geschied zijn. Ziedaar een gebod, hetwelk ons diep verootmoedigt, en verootmoedigen blijft, door ons nog zoo gedurig op zoo menig vergeten van God en zijn Woord en zijn heiligen wil, in de kleine, dagelijksche dingen des huisselijken levens, te wijzen, al is het ook dat wy in de grootere aangelegenheden des levens met godvruchtige naauwgezetheid te werk gaan, ons hart plegen te beproeven, en by het waarachtig beginsel van Godverheerlijkende dankbaarheid te bepalen.

Het zij dan dat gylieden eet, het zij dat gy drinkt, het zij dat gy iet anders doet, doet het al ter eere Gods. Vooreerst: doet het al in den geloove. Want *zonder geloove is het onmogelijk Gode te behagen* (Hebr. XI : 6); en wat *wat uit den geloove niet en is, dat is zonde.* (Rom. XIV : 23.) *Ten anderen:* doet het al in gehoorzaamheid aan de geboden Gods. Want *gehoorzaamheid is beter dan offeranden; opmerken dan het vette der rammen. Ten*

derde: met dankzegging. *Dankt God in alles; want dit is de wille Gods in Christus Jezus over u.* (2 Thess. V : 18.) *Ten laatste:* tot stichtinge. *Zoo dan laat ons najagen hetgene tot den vrede, en hetgene tot de stichtinge onder malkanderen dient. Want die Christus in deze dingen dient, is Gode welbehagelijk, en aangenaam den menschen.* (Rom. XIV : 19, 18.)

Maar dit gebod, zoo uitgestrekt, zoo beperkend, hetwelk den mensch in alle zijne bewegingen vervolgt, zijn oog en hart, waar hy zich bevinde en wat hy doe, op één bepaald punt, de eere Gods, richt, en van zonde overtnigt zoo menigmaal hy zich afwendt, is het billijk? Ja, mijne Hoorders! het is billijk; wy zullen straks zien, dat het ook liefderijk is.

Het is billijk. Het moet het wel zijn in den rechtvaardigen God, alle wiens uitspraken recht zijn. Maar niet slechts behoort het verstand in dien grondregel, welke geen verder bewijs behoeft, nederig te berusten; ook het hart kan gevoelen, zoo het immers iet gevoelen kan, dat de *God der gantsche aarde recht doet,* wanneer Hy zegt: *Het zij dan dat gylieden eet, het zij dat gy drinkt, het zij dat gy iet anders doet, doet het al ter eere Gods.*

Immers is Hy de God der *gantsche aarde, die zijne is met hare volheid?* (1 Cor. X : 26.) Immers is Hy de *Schepper van den mensch die in Hem leeft, zich beweegt en is?* (Hand. XVII : 28.) Immers is al wat de mensch op die aarde bezit, gebruikt, geniet, hem door dien God geschonken. Immers zijn al de krachten die de mensch heeft, beide naar lichaam en ziel, zijne gaven. En indien die mensch door Hem niet alleen voor het genot dezes levens gemaakt, maar ook tot het heil des

eeuwigen levens verkoren is; indien hy Hem niet alleen beschouwt als zijnen Schepper, maar ook als zijnen Herschepper in JEZUS CHRISTUS, die hem *Gode gekocht heeft met zijn bloed* (Openb. V: 9); en *de God des vredes zelve hem geheel en al naar lichaam en ziel en geest tot de eeuwige zaligheid heiligt en bewaart* (1 Thess. V: 23); wat is billijker dan dat hy Hem verheerlijkt in al wat hy is, in al wat hy doet, in al wat hy geniet, *Hem verheerlijkt in zijn lichaam en ziel, welke* GODES *zijn.* (1 Cor. VI: 20.) Indien God altijd bezig is zijn hoofd te zegenen, mag God niet eischen dat die mensch hem zegene in zijn harte? Indien God altijd bezig is met diens menschen heil, moet God niet vorderen dat die mensch altijd bezig zij met zijne heiligheid. Zou het billijk zijn, dat hy iets, het geringste, moedwillig of lichtvaardig, onttrok aan de dienst en de eer van God, daar alles hem van God toevloeit, en, zal hy nog één oogenblik blijven wie hy is, moet *blijven* toevloeien? Op het brandofferaltaar eischte de God des Ouden Verbonds het geheele offerdier; niet slechts het hoofd en de stukken en het vet, maar ook de schenkelen, ja tot het ingewand toe, dat niet dan na met water gewasschen te zijn zich eenigzins oogelijk kon vertoonen; en 't was Hem alles ten liefelijken reuke? Was Hy ook minder de Schepper der ingewanden dan van het hoofd? En zou dezelfde God des Nieuwen Verbonds, die geestelijke brandoffers, levende, heilige, en Hem welbehagelijke offeranden vordert, niet even zeer recht hebben dat men alles op den altaar des harten brachte, wat Hy schenkt en genieten doet? Zou er iets wezen, waarvan het den door Hem gezegenden mensch te veel zoude

zijn, het met water te wasschen en Hem gereinigd toe te wijden? Zoo Hy wil dat wy Hem tot in ons eten en drinken verheerlijken zullen, eischt die God te veel, die ons het koren heeft doen wassen, die het water der beeke wandelen doet door onze dalen; die ons de handen sterkt om het brood te winnen, die ons den gezonden trek geeft om het te verlangen; die ons gantsch wonderlijk gewrocht heeft met de innerlijke geschiktheid om het te verteeren en tot spijs te maken; en zijn Woord er by geschonken om ons te zeggen, dat het van Hem komt; ja, onbegrijpelijke genade! het brood dat ons voedt, den wijn die ons verkwikt, geheiligd heeft op een gantsch zielzaligende wijze door ze te stellen tot teekenen en zegelen van eene spijze en lafenis der ziele, die leven doet in eeuwigheid!

Het zij dan dat gylieden eet, het zij dat gy drinkt, het zij dat gy iet anders doet, doet het al ter eere Gods. Men heeft dit heilig gebod Gods, of althands de heilige en eenig ware, maar voor vleesch en bloed, even als de heiligheid Gods zelve, lastige opvatting er van, pogen te bespotten, door het denkbeeld Gode onwaardig te verklaren; door het te doen voorkomen als eene onderstelling van kleingeestigheid in den volmaakten Geest, dat Hy zich zoude inlaten, ja veel meer, eere nemen, eere eischen van alle verrichtingen, alle bewegingen der menschen, hoe ook genaamd, *het zij zy eten, het zij zy drinken, het zij zy iets anders doen*, tot in het, zoo zegt men, nietige toe. — Ach, Geliefden! er is in den bedorvenen, den bekrompenen mensch een hoogmoed, waardoor sommige, waardoor vele dingen hem klein voorkomen, en zijner aandacht on-

waardig; maar daar is eene grootheid in den heiligen, den uitgebreiden God, waardoor Hy belang stelt in het kleinste. Het is diezelfde grootheid, waardoor Hy het kleinste gemaakt heeft, en met zijne zegenende wijsheid bestuurt. Niets is Gode onverschillig in den mensch; *de hairen zijns hoofds zijn alle geteld!* (Matth. X: 30.) Maar er is veel in God dat den mensch lang, zeer lang, somtijds een leeftijd lang, ja voor eeuwig onverschillig blijft. Ongevoelig zijn wy voor de grootste zonden; maar God is het niet voor de geringste verheerlijking. Hy, die *de jonge raven voedt als zy roepen* (Ps. CXLVII: 9), Hy neemt welbehagen in den verzadigden mensch als hy dankzegt. En zoo hy Hem geen dank zegt, en zoo hy onverschillig zijn brood eet, en zoo hy murmureert dat het niet blanker, of dat het niet overvloediger is; en zoo hy gade en kinderen onder dat eten met onbillijke gemelijkheid aanziet, en zoo hy weigert zijne bete, misschien zijn overvloed, met de armen, door CHRISTUS in zijne plaats nagelaten, te deelen; en zoo hy zijnen broeder door overdaad ergert; in een woord, zoo hy in een of ander opzicht, het zij uit gewoonte, het zij door een tijdelijke stompheid voor God, eet als een onheilige, zou de Heilige het niet zien, zou het Hem niet beleedigen, omdat het slechts eten is?

Neen, indien het den heiligen God waardig is heiligheid te eischen van zijne schepselen, hun toe te roepen: WEEST HEILIG, WANT IK BEN HEILIG — het zou zijner onwaardig zijn iets van die wet uit te zonderen; iets te veroorloven onheilig te blijven; de onheiligheid van eenige daad of verrichting, of genieting, door zijne

onverschilligheid als te wettigen. Indien het Gode waardig is te zeggen tot den mensch: Verheerlijk my! het zou zijner onwaardig zijn, het aan de keuze en het goedvinden van den mensch zelven over te laten, in welke dingen en op wat wijze hy Hem zoude verheerlijken. Maar dat is ten hoogste Gode waardig, dat Hy zich verheerlijkt acht ook door het geringste, het eenvoudigste, het ongemaaktste; en dat alle oprechte verheerlijking zijns naams een volkomen harmonisch geheel uitmaakt, waarin de lofzang der by dag noch nacht rustende Cherubim rondom zijn throon, en het: „Heere zij dank voor spijs en drank" uit den mond van het vroom opgebrachte kind, aan de houten tafel van den arbeider, gelijkelijk voor Hem onderscheidbare, niet door elkander verdoofbare klanken zijn.

En dit te zeggen, Geliefden! is reeds te doen gevoelen dat het gebod in den text — zij het een gebod in ons aller harte! — niet alleen billijk en Gode waardig, maar ook liefderijk is, al is het dan nog zoo uitgestrekt en veeleischend.

Ja het is liefderijk; want het stelt de mogelijkheid, de gelegenheid om God te verheerlijken, voor allen open. Zoo er slechts zekere Godverheerlijkende dingen waren, zy zouden van zekere tijden en omstandigheden afhangen, en wee dengenen voor wie deze tijden en omstandigheden niet kwamen, of eenmaal ongebruikt waren voorbygegaan; wee dengenen die verhinderd werd, van God verhinderd misschien, ze aan te grijpen. Zoo slechts groote, uitstekende, zeldzame betooningen van liefde en ijver, blinkende zelfverloochening, buitengewone lijdzaamheid, de eere Gods konden groot maken,

wat zou er voor hem overschieten, die er niet toe in staat, niet toe begaafd is, niet toe geroepen werd? Waar zou de arme, de dagelijks in zijn huisgezin slovende, de karig bedeelde, waar de kleingeloovige verschijnen? Maar nu, Gode zij dank! kan de daglooner evenzeer tot eere Gods zijn schamele bete onder zijn kroost verdeelen, als de rijke tot eere Gods in staat is by den naderenden wintertijd een uitdeeling van vele brooden te doen. Nu is er mogelijkheid, dat er meer waarachtige Godsverheerlijking is in de wijze waarop een stuk brood aangenomen, dan in de wijze waarop een stuk broods gegeven wordt. Nu is elke kring, iedere stand, hoe onaanzienlijk, hoe veracht, hoe in vele opzichten ongelukkig ook, goddelijk en heerlijk; want daar is geen kring zoo bekrompen, geen stand zoo gemeen, of God kan er in verheerlijkt worden; en het laagste, het ellendigste dak kan voor God blinken van de eere des tabernakels, van de eere zijnes huizes op den berg zijner heiligheid! En waar dit beginsel beleefd wordt, daar is het waarachtige, het eenige geheim gevonden, dat van alles goud maakt, kostbaar goud, om, benevens den wierook der gebeden en de myrrhe der boetvaardigheid, nedergelegd te worden aan de voeten van JEZUS CHRISTUS, den Koning der ziele, die de ziele geheiligd heeft door zijn bloed.

Liefderijk is het veeleischend, het ver, ja over alles uitgestrekt gebod des Heeren: *Het zij dan dat gylieden eet, het zij dat gy drinkt, het zij dat gy iet anders doet, doet het al ter eere Gods.* De mensch is niet gelukkiger dan als hy God verheerlijkt. Hem in iets *niet* te verheerlijken is zich een gelukkig gevoel te ontzeggen.

Er is gezegd dat de honger den meesten smaak aan de spijzen geeft; neen, het is de dankzegginge die alle schepsel Gods *goed* maakt (1 Tim. IV: 4); die ook het hardste brood met grooter blijdschap doet eten, dan of men zat aan de koninklijke tafel, trotsch dat men er genoodigd was, en *het vleesch verzorgende tot begeerlijkheden.* (Rom. XIII: 14.) De mensch kan God in niets verheerlijken dan door *in alles Hem te danken en zonder ophouden te bidden* (1 Thess. V: 17, 18), en zoo is hy dan in gedurige gemeenschap met God, indien hy alles ter eere Gods doet; dat is, zoo smaakt hy een storelooze rust en zaligheid, niet dan in deze gemeenschap te genieten. Zalig die haar onderhoudt, by zijn zitten, by zijn opstaan; by elke bete, in iedere uitstrekking der handen. Hy smaakt wat in geen voorbygaande opwindingen, ja geestverrukkingen, wat in geene eigenwillige levenslange afzondering te genieten of te vinden is, in den schoot zijns gezins, onder den arbeid, aan zijne tafel.

Liefderijk, nog eenmaal, is het veeleischend, het ver, ja tot alles uitgestrekt gebod in den text; want deszelfs naleving geeft in alle moeielijke, dubbelzinnige, twijfelachtige, verleidelijke gevallen, die op den weg der heiligmaking kunnen voorkomen eene vaste beslissing en een zeker besluit. Immers de bewustheid uit het in dat gebod opgelegd beginsel te handelen, geeft altijd moed en kracht by de moeielijke eischen der godzaligheid; alleen troost by den laster en den smaad der wareld, ja by de miskenning der betergezinden, der broeders in het geloove; en om het in 't groote, buitengewone te beleven, is het volstrekt noodzakelijk er in het kleine, het alledaagsche van door-

drongen te zijn. Hoe zou men kunnen vergeten, voor den raad der goddeloozen en de bank der spotters, waaraan men gewoon is aan zijnen disch?

Maar is het toch niet hoogst moeielijk, ja onmogelijk, dat gebod van God te behartigen, in eene wareld die is zoo als zy is, en die men „nu eenmaal niet veranderen kan," wier leer en leus het is, niet slechts: Het zij dan dat gylieden eet, het zij dat gy drinkt; maar zelfs: Het zij dat gy u een werkzaamheid, een tijdsbesteding, een doel des levens kiest; het zij dat gy ten huwelijk neemt of ten huwelijk geeft, het zij dat gy iet anders doet, doet het al tot uw meeste voordeel, tot uw meeste eer! Eene wareld, die met den smaad der menschen dreigt als het schrikkelijkste, en die u verlokt, ja boeit, ja dringt tot allerlei afgoden van ijdelheid en ijdel genoegen? Niet hoogst moeielijk, ja onmogelijk, in een leven zoo als het leven van velen onzer is; een gedurig zorgen en zwoegen van den ochtend tot den avond, een leven *kort van dagen en zat van onrust;* onrust, die geene verademing laat om aan God of zijne dienst te denken?

Zekerlijk, Geliefden! voor den mensch die geen andere beschouwing van de kracht der wareldsche verzoekingen, van de zorgen des levens, van de dienst van God heeft dan zich in deze vragen verraadt; en het is de beschouwing van vele duizenden; zekerlijk voor den natuurlijken, den onwedergeboren mensch is het onmogelijk dit gebod Gods te behartigen, ja zelfs onmogelijk van de mogelijkheid van deszelfs behartiging gevoel of denkbeeld te hebben. De zoodanige kan gebracht worden tot eene uitwendige, zedelijke verbetering;

tot eene zekere gevoelige godsdienstigheid, en eenige goede indrukken by gelegenheid; tot eene eigenwillige godsdienst; hy kan komen tot de godsdienst der goede werken, tot eene wanhopige inspanning van krachten naar de willekeurige voorschriften der dweepery; tot groote aalmoezen, lange gebeden, tot overgifte zijns lichaams om verbrand te worden; maar hy duizelt van het denkbeeld: *Het zij dan dat gylieden eet, het zij dat gy drinkt, het zij dat gy iet anders doet, doet het al ter eere Gods.* Dat kan alleen willen, bestendig willen, hy die *uit God geboren is; die Gode gekocht is naar lichaam en ziele; en nu geheel Godes, op nieuw Gods maaksel; die in Christus herschapen is tot goede werken, welke God voorbereid heeft, opdat hy in dezelve zoude wandelen.* (Ef. II : 10.)

Hy weet dat niet de wareld veranderen moet om door hem overwonnen te worden, maar dat hy zelf heeft moeten veranderen om de wareld te overwinnen; en dat *dit de overwinning is, die de wareld overwint: zijn geloove.* (1 Joh. V : 4.) Hy weet dat de zorgen des levens niet daar zijn als verhinderingen, maar veel meer als snoeren der toebrenging en der verbinding aan God; en wat het zegt, hoe feller benaauwd, des te dichter by Hem te zijn.

Hy weet, dat de dienst des Heeren niet is iets afgezonderds of afzonderends van het dagelijksch leven, maar het geheiligd dagelijksch leven zelve; een gedurig Priesterschap, door de toewijding van alle, ook de eenvoudigste dingen. *Zijn oog is eenvoudig, zoo is dan zijn geheele lichaam eenvoudig.* (Matth. VI : 22.) Hy begrijpt, hy wil de heiliging van alles, en — hy vergeet ze nooit?

Helaas! neen hy blijft zondaar, en struikelt dagelijks

in velen. Ofschoon zijn geest eenstemmig wil met Gods Geest, het vleesch begeert er nog menigmaal tegen. (Gal. V : 16, 17.) Maar toch Gods Geest regeert, en niet het vleesch; en zelfs de overtuiging van gedurige zonde, maakt niet moedeloos, maar drijft uit tot Hem, die in alle zwakheden sterkt; is een prikkel tot meerder bedachtzaamheid, meerder afhankelijkheid, meerder heiligheid; heiligheid naar den wille Gods, heiligheid naar het voorbeeld van CHRISTUS, die gekomen is *etende en drinkende* en in deze alllen niet gezondigd, maar God verheerlijkt heeft; wiens *spijze was, dat hy deed den wille zijns Vaders* (Joh. IV : 34); en wiens onbevlekt en onberispelijk zoenoffer hem, die het zich mag toeeigenen, den Heere wijdt tot eene volkomene *offerande*, welke is zijne *redelijke Godsdienst*, bestaande in *ongelijkvormigheid aan de wareld, en een vernieuwd gemoed, dat gedurig en in alles beproeft, welke de goede en welbehagende, en volmaakte wille Gods zij.* (Rom. XII : 1, 2.)

Zoo is dan de text van heden, Geliefden! alweder een toetssteen voor het onwedergeboren en wedergeboren harte.

Komt het hart er tegen op, vermindert het hart gaarne de kracht en uitgestrektheid der beteekenis van die woorden; zou het hart die gaarne beperken tot dat ontkennende: „zondigt niet door eten of drinken, of eenig ander ding;" wil het wel het billijke van den eisch erkennen, doch zich tevens troosten met het bedriegelijk denkbeeld, dat de barmhartige God het met de naleving „niet zoo in het uiterste nemen zal" — ziedaar alle bewegingen van een onwedergeboren harte.

Stemt het hart er mede in; verheugt het zich in den klank, in den zin, in de bedoeling der woorden; zegt het, niet in eigen kracht, maar door de kracht des Heeren gedragen, ook zelfs hier: *Zijne geboden zijn niet zwaar;* Hem in alles te dienen is de hoogste vrijheid, Hem in alles te mogen verheerlijken, de hoogste eer. Voelt het hart er den voorsmaak der volkomene en God verheerlijkende heiligheid des hemels in; en verootmoedigt zich het hart diep en innig, dat wat der wareld onmogelijk schijnt, ook nog dikwijls moeilijk is voor den geloovige; en dat men maar al te veelvuldig iets aan het brandoffer-altaar onthoudt, daar CHRISTUS zich op het zoen-altaar geheel heeft uitgestrekt; dat men wel menige kracht buiten den Heere inspant en verspilt, terwijl de Verlosser voor de zijnen geen enkele pijn gespaard heeft; zoo mag van zulk een hart vertrouwd worden, dat het weet wat bekeering, wedergeboorte, liefde Gods in CHRISTUS is: *Een iegelijk die uit God geboren is, die doet de zonde niet; want zijn zaad blijft in hem.* (1 Joh. III : 1.)

Voorwaar, voorwaar, zegt JEZUS CHRISTUS, de Zaligmaker van zondaren, *het en zij dat iemand wederom geboren worde, hy en kan het koninkrijke Gods niet zien.* (Joh. III : 3.) *Zonder heiligmaking,* zegt zijn Apostel, *zal niemand den Heere zien.* (Hebr. XII : 14.) *Dit is de wille Gods: uwe heiligmaking.* (1 Thess. IV : 3.)

Geliefden! voor zoo velen wy het Avondmaal gegeten hebben, en in dat sacrament gemeenschap geoefend met het zoenoffer des Heeren, zij het ons met byzonderen nadruk, gelijk ons allen met hoogen ernst, gevraagd: hoe denken wy over den behandelden text?

Hoe zullen wy dien behartigen? Daaraan zal blijken of wy wedergeborenen, bekeerden, d. i. ware Christenen, zijn; daaraan of wy een recht Avondmaal gevierd hebben. Wy zouden ons misschien op dezen dag, vervuld van de heilige aandoeningen die in ons zijn opgewekt, in staat gevoelen den Heere een groot offer te brengen, om zijnentwille, een bewijs van groote liefde tot de broederen, van grooten ijver voor zijne eer te geven. Maar zulke bewijzen worden misschien heden of morgen niet gevergd. Het komt er nu in de eerste plaats op aan, God met het alledaagsche, het eenvoudige en gewone te verheerlijken. O gy die des Heeren Avondmaal gegeten hebt! het zij dat gy uw dagelijksch brood eet, het zij dat gy drinkt, het zij dat gy iets anders doet, doet het al ter eere Gods. Doet geen kwaad; het beleedigt God; doet geen ijdele dingen, want daarin is God niet te verheerlijken; doet geen goed om eere te hebben by de menschen; doet geen goed om eigene eere. Doet wat gy ter eere Gods doet, ook zonder inmengsel van eerzucht voor u zelve; bidt God, dat Hy u zijne verheerlijking zoo dierbaar make, dat gy aan geen streeling van eigen hoogmoed immermeer denken kunt. Dat Hy u geve om zonder ophef, zonder gemaaktheid, in stilte en nederigheid, ten allen tijde, alles tot zijne eer te doen. Hoe meer alles geheiligd wordt, hoe min gy gevaar loopt voor de verzoeking om u op eenige byzondere daad van Godverheerlijking eenigzins te verheffen.

Het Christelijk leven is een priesterlijk leven, maar de priester draagt er geen plechtgewaad; het priesterlijke is van binnen, niet van buiten; gelijk ook de

Hoogepriester CHRISTUS zonder plechtgewaad, (ja! naakt en zonder gedaante of heerlijkheid) zijn hoogepriesterlijk offer voor hem gebracht heeft. Er is gezegd, dat *hy zijn licht moet laten schijnen voor de menschen.* Als een stille oirbare lampe; niet met gevonkel en geknal, als een luidruchtig ijdel vuurwerk. Zacht maar helder schijnende, zal, het is beloofd, dat licht ook anderen bewegen om God van wege dat licht te verheerlijken, ja hen tot heilige jaloerschheid verwekken, om ook zelve als lichten te schijnen in eene duistere wareld. Eene wareld die niet duister blijven zal, maar meer en meer verlicht worden, als een iegelijk zijnen kring beschijnt, en de kandelaar der gemeente Gods met gedurig meerdere armen het licht des Euangeliums van waarheid en heerlijkheid rondom zich verspreidt. Zoodat de tijden verhaast worden, waarvan geschreven staat by den Profeet ZACHARIA (XIV:20, 21): *Te dien dage zal op de bellen der paarden staan:* DE HEILIGHEID DES HEEREN; *en de potten in den huize des Heeren zullen zijn, als de sprengbekkens voor den altaar; ja alle de potten in Jerusalem en in Juda zullen den Heere der Heirscharen heilig zijn; zoodat allen die offeren willen, zullen komen, en van dezelve nemen en in dezelve koken; en daar zal geen Cananiter meer zijn in het huis des Heeren der heirscharen te dien dage.* Amen.

PSALM CI:2

'k Zal met verstand den weg betreên der vromen.
Wanneer zult Gy, mijn Bondgod, tot my komen?
Ik zal doen zien in al mijn huisbeleid
De oprechtigheid.

HET GEBED EENS RECHTVAARDIGEN.

Jacobus V : 16*b*.

EEN KRACHTIG GEBED DES RECHTVAARDIGEN VERMAG VEEL.

Daar is, Geliefden! voor 't hart geen aandoenlijker bewijs van het bestaan, de voorzienigheid, de genade Gods, dan het GEBED EN ZIJNE VERHOORING.

De dwaas zegt in zijn harte: Daar en is geen God (Ps. XIV : 1); of zóó er een God is, het is de God der ijzeren noodzakelijkheid, volgends wiens wet alle dingen als een uurwerk afloopen; of zóó er een God is, die moet veel te hoog zijn gezeten, om op ons in onze nedere laagte neêr te zien. Maar wie slechts éénmaal in zijne levensdagen tot een wezendlijk gebed is op de kniën gezonken, en kennelijk verhoord, die vermag den dwaas te logenstraffen. Hy heeft de wezendlijkheid der betrekking van hemel en aarde, de tederheid der ontferming van den Hoogen en Heiligen over den nietigen en gevallenen gevoeld, ondervonden. Hy heeft in den geest aanschouwd, wat JACOB te BethEl zag in zijnen droom: *een leder gesteld op der aarde, welker opperste aan den hemel raakte, en ziet! de Engelen Gods*

klommen daarby op en neder, en ziet! de Heere stond op dezelve. (Gen. XXVIII.) Wederspreek zijnen Bijbel en verklaar voor leugenaars of ijlhoofdigen de heilige mannen, die daarin uitroepen tot een wezen dat niet bestaat: *Gy hoort het gebed! tot u zal alle vleesch komen* (Ps. LXV); die daarin der bygeloovige menigte verkondigen: *De Heere is naby allen die Hem aanroepen, allen die Hem aanroepen in der waarheid* (Ps. CXLIII); dring hem op uwe belachelijke leer van eene eeuwigheid der stof, die de rede van haar bestaan, van al hare vormen, afwisselingen, eeuwige ontwikkeling, in zich zelve heeft; verbaas hem met een oneindig verschiet van zonnestelsel op zonnestelsel, opdat gy het Goddelijk wezen, zoo het bestaat, zoo ver mogelijk van hem verwijdert, en als buiten het bereik stelt der stoutste inspanningen zijner verbeelding; betwist hem den God der Openbaring, den God der Natuur — den God van zijn hart kunt gy hem nimmermeer betwisten; want gy kunt niet wegnemen uit zijne geschiedenis, niet rukken uit zijn gemoed die ontegenzeggelijke ervaring: IK HEB GEBEDEN, EN IK BEN VERHOORD; ervaring, die in spijt van de geheele slagorde uwer prachtige drogredenen, met den eenvoud, aan alle ervaringsgetuigenissen eigen, deze overtuiging uitspreekt: DAAR IS EEN GOD, EEN GOD VOOR MY.

Geliefden! kent gy het gebed? Kent gy het in al zijn noodzakelijkheid, zoetheid, heiligheid, sterkte, ja alvermogen? Kent gy den zegen der gebedsverhooring, en den zegen des gebeds ook waar de verhooring uitblijft? Dan kent gy God. Hy wordt in zijn wijsheid, macht en genade gekend, waar men met Hem spreekt

in den gebede; waar *na* het gebed de oogen op Hem zijn, *gelijk de oogen der knechten op de hand hunner heeren, gelijk de oogen der dienstmaagd op de hand harer vrouwe.* (Ps. CXXIII.) Hebt gy den Geest des gebeds, zoo hebt gy den Geest des geloofs, des ootmoeds, der liefde, den *Geest der aanneminge tot kinderen, die in u roept*, en u doet roepen. (Rom. VIII.) Hebt gy den Geest des gebeds, zoo hebt gy ook eene geheele geschiedenis van gebedsverhooring. Hebt gy den Geest des gebeds, zoo zal 't u ten allen tijde liefelijk zijn van de kracht des gebeds te hooren, en uwe aandacht zal my met een biddend harte ondersteunen, daar ik den gekozen text voor u ontwikkelen ga.

Veel vermag een krachtig gebed eens rechtvaardigen (1), veel voor ons zelven en voor anderen. Het ontbreekt den Bijbel, die deze uitspraak doet, niet aan voorbeelden en bewijzen. Wy zien Jehovah gereed de goddelooze vlakte des Jordaans te sparen, op de voorbidding van ABRAHAM *zijnen vriend*, indien hy aldaar tien rechtvaardigen vindt; en als LOTH langs diezelfde vlakte, sidderend voortgedreven, met het veege Sodom achter hem, en het kleine Zoar voor hem, de behoudenis der kleine plaatse om zijns levens wil afsmeekt, *zoo neemt de Heere zijn aangezicht op, ook in deze zaak.* ISAAC *bad den Heere zeer, in de tegenwoordigheid van zijne huisvrouwe, want zy was onvruchtbaar, en de Heere liet zich van hem verbidden zoodat* REBECCA, *zijne huisvrouwe,*

(1) Zoo staat er letterlijk, en wordt ook de orde der woorden in het Grieksch zoo na mogelijk gevolgd: πολυ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμενη.

zwanger werd. JACOB beeft voor den gerechten toorn zijns broeders ESAU; hy bidt; en die ESAU valt hem om den hals en kust hem. Zwaar is Israëls schuld als het zich voor 't gouden kalf gebogen heeft, en offeranden gedaan, en gezegd: *dit zijn uwe goden Israël, die u uit Egypteland opgevoerd hebben. Doch* MOZES *aanbad het aangezichte des Heeren, zijnes Gods,* en dien die tot hem gezegd had: *laat my toe dat mijn toorn tegen hen ontsteke, en hen verteere, berouwde het over het kwaad dat Hy gesproken hadde zijnen volke te zullen doen.* SAMUEL is een vrucht des gebeds, en gy kent de vrucht zijner gebeden voor een wederhoorig volk. HISKIA breidt de brieven van Sanherib voor het aangezicht des Heeren uit, en smeekt Hem die tusschen de Cherubim woont. Eén enkele nacht! en Jeruzalem heeft geen vijand meer. *Hy zelf ligt krank tot stervens toe, doch hy keert zijn aangezicht om na den wand, en bidt gantsch zeer weenende;* en de achteruitgaande schaduw op zijn zonnewijzer moet hem tot teeken zijn, dat hy ten *derden dage in des Heeren huis zal opgaan.* Ja! de natuur moet hare ordeningen schorten en hare kracht inhouden, opdat het gebed des geloofs verhoord worde! *Zoo sprak* JOSUA *tot den Heere ten dage als de Heere de Amoriten voor het aangezichte der kinderen Israëls overgaf, en zeide voor de oogen der Israëliten: Zonne sta stil te Gibeon, en gy mane in het dal Ajalons! En de zonne stond stille, en de mane bleef staan, tot dat zich het volk aan zijne vijanden gewroken hadde.* ELIA *bad een gebed dat het niet en zoude regenen; en het regende niet op de aarde in drie jaren en zes maanden; en hy bad wederom, en de hemel gaf regen, en de aarde bracht hare vrucht voort.*

Het is met name de laatste byzonderheid uit de lange en leerzame geschiedenis van het *gebed* en *zijne verhooring*, welke door den heiligen Apostel wordt aangehaald ter bevestiging van zijne uitspraak: *Een krachtig gebed eens rechtvaardigen vermag veel;* uitspraak nedergeschreven ter opwekking tot bidden, met name ook tot het bidden voor *malkanderen.* Zeldzaam zekerlijk zal zich het kind Gods tot zóó stout eene bede genoopt en geheiligd voelen als deze bede van ELIA; en onder de bedeeling waarin wy leven, waarin de reeks der goddelijke wonderen zich met het groot en voortgaand wonder, de uitstorting van Gods Geest op alle vleesch, vervolledigt, zullen geene mirakelen, als die, tot de verhooring onzes gebeds medewerken, gelijk zij ook niet in den geloove kunnen worden gevraagd; maar nog menigmaal zullen de ongedachtste uitkomsten het krachtig gebed bekroonen, en zal Gods majesteit en genade zich in de verhooring onzes gebeds, voor ons hart even blinkend verheerlijken als voor de oogen van geheel Israël in de dagen van den profeet. Zekerlijk, er kan meer van God gevraagd, en meer van God gewacht worden, dan wy op den lagen trap, waarop doorgaands ons geloof staat, ons durven voorstellen. Nog kan *het gebed des geloofs*, naar het woord der belofte in het opgeslagen hoofdstuk *(is God een mensch, dat hy zoude liegen?), den zieke behouden;* nog zijne bekeering tot God en zijne zaligheid by God verwerven. Nog heeft hy allerlei redding, uitkomst, zegen, voor ons en anderen, in den eeuwigen raad zijns willens en zijner besluiten, vastgemaakt aan onze smeekingen en voorbiddingen. De geschiedenis zijner heiligen, die

ontslapen zijn, de ondervinding aller vromen die nog leven, roept het uit: *Hy en heeft tot den zade Jacobs*, diens worstelaars in den gebede, *niet gezeid: Zoek my te vergeefs!* (Jes. XLV : 19.)

Hy en heeft tot den zade Jacobs niet gezeid: Zoek my te vergeefs. Ook daar waar Hy over de zijnen wat beters voorzien heeft dan *hun de bede te geven, die zy van Hem gebeden hebben;* waar Hy boven bidden en denken doet, door geene verhooring te schenken, Hy die weet wat behoefd wordt en wat schaadt; ook daar is het nooit te vergeefs dat de ziele zich voor God uitgiet, en Hem zoekt in de liefelijke gemeenschap des gebeds! Zeg ik de *liefelijke gemeenschap* des gebeds, zoo heb ik den eigenlijken, innigen zegen des gebeds genoemd; den dierbaarsten zegen die het tot het hoogste genot van het leven des geloofs verheft. *De Heer is naby allen die Hem aanroepen, allen die Hem aanroepen in der waarheid.* (Ps. CXLV : 18.) Ziedaar eene belofte, welker vervulling reeds genoegzaam zijn zou om de uitspraak te bevestigen: *Een krachtig gebed eens rechtvaardigen vermag veel.* Of is het niet veel, de nabyheid Gods te voelen aan zijn harte, in het gebed? aan anderen te doen gevoelen door voorbidding? Zie ze aan die gy van hunne kniën opstaande in hunne binnenkamers overvalt; zie ze aan die te samen, die voor elkander gebeden hebben; welk een vrede, welk een kalmte, welk een blijdschap, welk een moed, welk een vertroosting, welk een hope ligt op hun aangezicht uitgespreid! Is het niet als stond op hun helder voorhoofd geschreven: *De Heere is naby. Weest in geen ding bezorgd; maar laat uwe begeerten in*

alles door bidden en smeeken, met dankzegging bekend worden by God; en de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, zal uwe harten en zinnen bewaren in Christus Jezus. (Filip. IV.)

Neen, Geliefden! het gebed is geen ijdele *uitademing* der ziele, die vruchteloos is zoo zy niet in daauw en regen wederkeert; maar het is hare *ademhaling:* ademhaling die haar harteleven en al hare zintuigen verfrischt, regelt, en versterkt. Hy die in zijn nederbuigen voor God, het nederbuigen Gods tot hem gevoeld heeft, en in de vrijmoedigheid, waarmede stof en assche zich onderwond tot Hem te spreken, den koninklijken vrijdom des geloofs genoten, die hem tot God zeggen doet: *Gy hebt my versterkt met kracht in mijne ziele*, ook al is het hem niet vergund er by te voegen: *Ten dage als ik riep hebt gy my verhoord* (Ps. CXXXVIII); die in de liefelijke voorbidding van een rechtvaardige de ontfermende liefde Gods over hem, waaraan hy misschien vertwijfelde, geproefd heeft, of tot jaloersheid verwekt is van zijn geloove; die heeft zegen genoeg weggedragen van die smeekinge, al is het dat het Gode niet behaagt naar den inhoud der woorden te doen; die gevoelt overvloedelijk aan zijn harte de waarheid van hetgeen God door zijnen Apostel getuigt: *Een krachtig gebed eens rechtvaardigen vermag veel.*

O mijne geloovige Vrienden! *Laat ons bidden en niet vertragen. Laat ons sterk aanhouden in het gebed, en in hetzelve waken met dankbaarheid!* dankbaarheid, allereerst dat wy bidden mogen. Laat ons met eenvoud en vrijmoedigheid alle onze geestelijke en tijdelijke behoeften voor God openleggen; laat ons ten dage der benaauwd-

heid tot God uitroepen; laat ons door zijne genade alles van het krachtig gebed des geloofs verwachten. Laat ons niet moedeloos worden, al wordt onze bede niet terstond verhoord. Wachten wy; gelooven wy. Ook ELIA moest zevenmaal zijn jongen uitzenden, eer deze wederkwam met de tijding: *Ziet, een kleine wolke als eens mans hand gaat op van de zee.* En onthoudt de Heer u de verhooring des gebeds, acht ook dat voor grooten zegen. Geliefden! Laat ons met liefde en ernst en nadruk gedurig voor malkander bidden. Wy die dikwijls zoo weinig voor elkanderen doen kunnen, laat ons elkander deze weldaad niet onthouden, die zoo veel vermag. De Hoorder des gebeds heeft het ons door een Voorganger in den gebede laten verzekeren: *Een krachtig gebed eens rechtvaardigen vermag veel.*

Veel vermag een krachtig gebed eens rechtvaardigen. De Bijbel getuigt het; de ondervinding aller geloovigen beaamt het; ons harte ervare het als het hunne. Maar *hoedanig* en *wat* is een krachtig gebed? — Hoedanig? Het heeft geene vaste gedaante. De eene vorm of wijze van bidden is Gode niet aangenamer dan de andere. Er is geen houding waarin gebeden wordt, geen keuze van woorden, geen klank van stem, geen lengte of beknoptheid, die by God meer vermag dan eene andere. Het luid gebed van ISAAC *in de tegenwoordigheid zijner huisvrouw* is zoo krachtig, als het spreken *uit de veelheid harer gedachten en hares verdriets* van HANNA, daar zy *in haar harte sprak, alleenlijk roerden zich hare lippen, maar hare stemme werd niet gehoord.* De korte uitroep van MOZES VOOR MIRJAM: *O God, heel ze toch!* is zoo

krachtig als zijn welsprekend pleiten voor Israël op Sinaï. Het schreiend gebed van HISKIA op zijn legerstede met het *aangezicht naar den wand*, zoo krachtig als dat plechtige in den tempel, *met de brieven uitgebreid voor het aangezicht des Heeren.* Als ELIA tot ACHAB zegt: *De Heere, de God Israëls leeft, voor wiens aangezicht ik sta; indien deze jaren daauw of regen zijn zal, ten zij dan naar mijn woord!* Als ELIA *zich op den berg Carmel voorwaarts ter aarde uitbreidt, en daarna zijn aangezicht tusschen zijne kniën legt;* beide keeren *bidt hy een gebed*, beide keeren is dat gebed *krachtig.*

Beide keeren *bidt hy een gebed.* En beide keeren is dat gebed *krachtig*: ja krachtig omdat hy het *bidt.* Let op de uitdrukking, Geliefden! hy *bad een gebed*, eigenlijk hy *bad biddende* (1), hy *bad in den gebede.* Men kan bidden dat men geen gebed bidt; men kan een gebed zoo bidden, dat het geen bidden is.

Men kan bidden dat men geen gebed bidt; maar eene aanspraak houdt, een verslag doet, een geloofsbelijdenis aflegt voor menschen, een ijdel verhaal van woorden gebruikt, en schroomelijk zondigt tegen dat derde gebod: *den naam des Heeren uwes Gods zult gy niet ijdelijk gebruiken.* Men kan een gebed zoodanig bidden dat het geen bidden is, maar spreken, preken, pralen, indien niet een gedachteloos of met verstrooiing van gedachten opzeggen, opzingen, afraffelen. Hoe

---

(1) προςευχῃ προςηύξατο. Hebreeuwsche manier van zeggen, die de wezendlijkheid, de waarachtigheid, de nadrukkelijkheid van het bedoelde te kennen geeft. Zoo Luc. XXII: 15. ἐπιθυμίᾳ ἐπιθυμησα, *met begeerte heb ik begeerd;* onze overzetting heeft: *ik hebbe grootelijks begeerd.*

vele malen is op deze wijze het gebed des Heeren, het allervolmaaktste! alles behalve dan gebeden; hoe vele malen is niet op deze wijze een gebed besloten, dat *biddende* begonnen was. En wat zou zulk bidden zonder gebed, wat zouden zulke gebeden zonder bidden vermogen? Niets, Geliefden! volstrekt niets dan onze schuld en zonde vermeerderen. O! hoe hebben wy ons te verootmoedigen, hoe te bidden: *Vergeef ons onze schulden*, ook voor vele, ook voor de meeste onzer gebeden. Neen, geen gebed is krachtig, dan dat wezendlijk is; dan dat een *aanroepen* van God is IN DER WAARHEID. Een echte kreet der ziele tot Hem, opgegaan zoo als zy ontstaan is; een vonk, een sprank des harten; niet door eenige bewerking des verstands of der overlegging verkoeld en — gebluscht! Wat krachtig zijn zal, en kracht zal doen, moet leven; slechts het levend gebed is krachtig (1).

En wat is het levensbeginsel der gebeden? Het geloof. Het gebed is niet anders dan geloof; en waar het geloof ophoudt is het geen gebed meer. Waar niet geloofd wordt, kan niet worden gebeden. Naar mate het geloof krachtiger is, is het gebed krachtiger. De toestand waarin ELIA later verkeert, als hy buiten den weg zijner roeping by Horeb gevonden wordt, en tot Jehovah klaagt: *Ik hebbe zeer geijverd voor den Heere, den God der heirscharen; want de kinderen Iraëls hebben uw verbond verlaten, en uwe altaren afgebroken, en uwe profeten met den zwaarde gedood; en ik alleen ben overgebleven, en zy zoeken mijne ziele om die weg te nemen;*

(1) *Energique* (ἐνεργουμενη).

is geen toestand waarin hy van den Heere een wonder aan hemel en aarde zou verbeden hebben. Maar die geloofskracht, waarmede hy op het woord des Heeren onbevreesd opdaagt voor het aangezicht des geweldigen ACHABS; die geloofskracht, waarmede hy op Carmel eens, ten tweede, ja ten derde male zijne brandoffer met water doet begieten, wel overtuigd dat den Heere geen vuur ontbreekt om dat water op te lekken en dat offer te verteeren, diezelfde geloofskracht maakt zijne gebeden veelvermogend; *hy bad, en het en regende niet op de aarde in drie jaren en zes maanden*, en *hy bad wederom, en de hemel gaf regen, en de aarde bracht hare vrucht voort.*

Het geloof, Geliefden! het geloof alleen brengt de ziel in dien toestand, *waarin zy den onzienlijken* als met oogen des geestes *ziet* (Hebr. XI:27), zijn nabyheid, zijn nederbuigen, zijn verhooren gevoelt; het geloof spant de gedachte, heiligt de begeerte, brengt de genadegaven en krachten der ziele in werking. Het geloof doet het harte knielen, ook waar in de haastigheid der gebeden de knie niet gebogen wordt. Het geloof doet de liefde ontbranden voor God en den naaste, dien men aan hem opdraagt. Het geloof geeft woorden, waar woorden noodig zijn!

Zoo wij dan *krachtige gebeden* wenschen op te zenden, laat ons bidden in het *geloof* versterkt te mogen worden; zoo wy eene voorbidding begeeren, laat ze ons vragen niet van den welsprekendsten, niet van den aandoenlijksten, maar van den geloovigsten bidder. Zijne woorden zullen ons vertroosten en versterken, al zijn ze weinig, al zijn ze slecht. Van zijn gebed hebben wy

de belofte *dat het veel vermag*, dat het *behoudt* (vs. 15). Laat ons zelve niets vragen, dat wy onmogelijk in het geloof kunnen vragen; en wat wy in het geloof gevraagd hebben, verontrusten wy ons niet, hoe wy het hebben gevraagd. Wachten wy ons, het Godebehagelijke van een gebed af te meten naar hetgeen ons behaagt; of ons zelve te behagen in ook daar nog te blijven bidden, waar de kracht en het leven des geloofs ons hart ontvalt; ons gebed lang of cierlijk of aandoenlijk te maken ten koste van deze zijn eenige kracht. Wapenen wy ons, en vragen wy van God om gewapend te wezen tegen het jammerlijk zelfbedrog, dat opwekking, opwinding, verrukking, of versmelting, dat tranen of zuchten, de kracht en de wezendlijkheid des gebeds uitmaken of bewijzen; klagen wy niet over dorheid in de ziel, indien dat alles uitblijft, en wy niets meer dan een enkele kreet des, zij het des kleinen en des bekommerden, maar toch des geloofs, tot God mogen opheffen, en zij het onze gedurige smeekinge: Heere, leer ons bidden, doe ons bidden, zij ons bidden gebed!

Wie zijn zy aan wie God bidden leert, bidden doet, wier bidden gebed, krachtig, veelvermogend gebed is? Zijne profeten slechts? Zijne apostelen slechts? Neen, maar alle zijne *rechtvaardigen*. En wie zijn zijne rechtvaardigen? onzondige heiligen, uitzonderingen op de menschelijke verdorvenheid en onmacht? Zy bestaan niet. *Daar is niemand rechtvaardig, ook niet een.* (Rom. III: 10.) Zijne rechtvaardigen zijn dezulken die hunne *on*gerechtigheid kennen, en niet roemen in eene rechtvaardigheid die uit de werken is, maar in eene recht-

vaardigheid die uit het geloof is; *wie het geloof wordt toegerekend tot rechtvaardigheid*, door de genade Gods, die de zonde vergeeft om zijns Naams wille; in wie deze zijne genade de dankbare lust ontstoken heeft om in alle gerechtigheid en heiligheid en getrouwheid en liefde te wandelen, *en naar geene ongerechtigheid met het harte te zien* (Ps. LXVI:18); en voorts, zoo als de Apostel (vs. 17) van den rechtvaardigen ELIA getuigt, *menschen van gelijke bewegingen als wy.* Als *wy;* na een leven in de dienst zijns Heeren doorgebracht, zondert de Apostel ook zich zelven niet uit; menschen als wy, wier *krachtig gebed* genade, en wier blinkende *gebedsverhooring* desgelijks genade was; genade niet op eenige voortreffelijkheid of van deugd, of van roeping, maar op het *geloof* des zondaars verkregen.

Veel vermag een krachtig gebed eens rechtvaardigen; wie hy dan zij; ware hy ook de minste in aanzien, in gaven, in woorden van alle Gods kinderen. Zoo daar ergens een kleine is die gelooft; wiens ziele is vrijgekocht door het bloed van CHRISTUS; en voorts voorbygezien, gesmaad, veracht, en, als zijn Heer (Jes. LIII), *de onwaardigste onder de menschen* gerekend; hy vermag, als uw lichaam of uwe ziele in nood verkeert, door Gods genade, meer voor u, alleen door zijn gebed, dan uwe rijkste, uwe kundigste, uwe machtigste vrienden, door alle de schatten, alle de wetenschap, alle de heerlijkheid der aarde

Dat getuigenis hebben de onrechtvaardigen, de dienaren der zonde, der wareld, der ijdelheid, meermalen aan het volk Gods gegeven, als zy ten dage der be-

naauwdheid en der zielsangsten zich niet keerden tot de vele vrienden, die hun onbekeerd leven zich vergaderd had; niet tot de medegenooten hunner zonden, zelfs niet tot menschen van twijfelachtige Godsvrucht, ofschoon van een eerbaar en tuchtig leven; maar wel tot hen, die zy in de dagen hunner hoogheid en verhardinge geen aanzien hadden waardig gekeurd, die zy hadden gesmaad, bespot, vervolgd, verdrukt, uitgekreten als huichelaars of dweepers, hun *afschrapsel tot nu toe;* by deze zoekende de SAMUELS en JEREMIA'S, tot welke zy zeiden: *Bidt gy voor ons tot den Heere, uwen God!* En zy baden; zy baden die geleerd hadden, te *bidden voor degenen die hun geweld aandoen en hun vervolgen* (Matth. V); zy baden voor hen een *krachtig gebed*, die misschien wel dikwijls reeds een stil gebed met vele tranen voor hen hadden opgezonden; en het *gebed des geloofs behield den zieke, en de Heere richtte hem op;* het *gebed des geloofs* verwierf de bekeering des onrechtvaardigen, en *de Heere vergaf zijne zonde;* het *gebed des geloofs*, met een verslagen, een beschaamd harte aangehoord, was zelve het middel om uit gejaagdheid kalmte, uit vertwijfeling moed te doen geboren worden; en hem die lang de verzenen tegen de priikkels geslagen had, te doen bukken onder het zachte juk van Dien, wien te wederstreven de dood, wien te volgen het leven is en de vrede.

O mijne vrienden! laat ons toch in het kiezen van onze vrienden, onze betrekkingen, onze heeren en meesters, niet zien op wareldsch aanzien, geld en goed, roem en gaven, maar laat ons het verkeer, de bescherming, de vriendschap der rechtvaardigen zoeken.

Goud of zilver hebben zij dikwijls niet, maar zoo zy ons geven wat zy hebben, hunne GEBEDEN, zy maken ons rijk genoeg. Hebben wy den besten Vriend, den grooten Beschermer, den eenigen Meester nog niet gevonden, die hun groote *Voorspraak* is voor den throon des Almachtigen, *die altijd leeft om voor hen te bidden;* zy zullen ons als op de armen hunner gebeden tot Hem dragen, en even als die geloovige vrienden van den kreupele, die het dak openden om hem, die onmachtig was om te gaan, voor de voeten van CHRISTUS neder te laten, zullen zy geene moeite ontzien om ons in onze ellende aan Hem voor te stellen, zullen zy niet vreezen Hem lastig te vallen voor ons. O, zoo de Heer hen verhoort, wy zullen ontfangen waarmede wy hunne liefde betoonen kunnen; want ook zelve tot genade komende, en vrijmoedigheid verkrijgende voor God den Vader, om tot Hem te naderen in den naam des Zoons, die gezegd heeft: *Zoo wat gy den Vader bidden zult in mijnen name, dat zal Hy u geven*, zullen wy ook voor hen kunnen bidden, die onze voorgangers, die onze leidslieden tot CHRISTUS geweest zijn; en ook *ons* gebed zal *veel vermogen*, in die bedeeling der genade waarin ook de ter elfder ure geroepenen *den vollen loon ontfangen, en vele laatsten de eersten zullen zijn;* in die bedeeling des Geestes waarin ook de *Geest onze zwakheden te hulp komt; want wy weten niet wat wy bidden zullen gelijk het behoort, maar de Geest zelve bidt voor ons met onuitsprekelijke zuchtingon; en die de herten doorzoekt weet welke de meeninge des Geestes zij, dewijl hy na God voor de heiligen bidt.* (Rom. VIII.)

Nog een woord, Geliefden! *Het gebed des rechtvaardigen vermag veel.* Het gebed des onrechtvaardigen vermag niets. *De oogen des Heeren*, zegt de Schrift, *zijn op de rechtvaardigen, en zijne ooren tot hun geroep. Het aangezicht des Heeren is* TEGEN *degenen die kwaad doen, om hunne gedachtenisse van de aarde uit te roeien.* (Ps. XXXIV:16, 17.) Hoort gy het, Goddeloozen! Hoort gy het, die u rechtvaardigt by u zelven, maar, aan CHRISTUS vreemd, de ongerechtigheid zelve zijt! gy kunt niets voor u zelve, niets voor elkander bidden. Hier is uw bidden ijdele schijn en zelfbedrog, en woorden die in de lucht vervliegen; ter plaatse daar gy henengaat is geen gebed. Ik bedrieg my: daar is een gebed, daar is een gekerm, uit het midden der pijne; niet tot God, tot wien de verwezen ziel het nimmermeer waagt op te zien, maar tot de in deze wareld gesmade, maar by God verheerlijkte vromen, wier voorbidding op aarde niet begeerd, wier voorbeeld op aarde bespot is, en van wie nu *eene groote en onoverkomelijke klove* scheidt: *Vader Abraham, ontferm u mijner, en zend Lazarus, dat hy het uiterste zijns vingers in het water doope, en verkoele mijne tonge; want ik lijde smarte in deze vlamme!* Gy kent het andwoord. O! God beware ons, dat ons ooit zulk eene smeekinge in de gefolterde ziele opwelle, ten tijde dat geene voorbidding òf meer baten zoude òf meer gedaan wordt. Heden, daar wy met hen op den weg zijn, *laat ons gezellen zijn van allen die God vreezen, die zijne bevelen onderhouden* (Ps. CXIX:63); heden, nu de groote en eenige Middelaar ook voor ons te *vinden* is, laat ons Hem met ons gebed *zoeken!* Wat zeg ik? Hem zoeken! Hy zoekt ons:

Ziet, ik sta aan de deure, en ik kloppe; indien iemand mijne stemme zal hooren en de deure opendoen, ik zal tot hem inkomen, en ik zal met hem avondmaal houden, en hy met my. (Openb. III : 20.) Amen.

PSALM V : 2.

Sla ieder zucht, mijn hart ontgleden,
Opmerkzaam gaê; schenk my 't genot
Uws heils, mijn Koning en mijn God!
Ik zal tot u, met mijn gebeden,
Eerbiedig treden.

GOED DOEN.

Galaten VI : 9.

DOCH EN LAAT ONS GOED DOENDE NIET VERTRAGEN; WANT TE ZIJNER TIJD ZULLEN WY MAAIEN, ZOO WY NIET EN VERSLAPPEN.

MENSCHLIEVENDHEID! Ziedaar de groote deugd, het groote woord ten minste! van den natuurlijken, den bloot zedelijken mensch. Naar hem te hooren is de geheele Openbaring Gods met geen ander doel geschreven, heeft de Heere CHRISTUS met geen ander doel geleerd, gewandeld, en geleden dan om menschlievendheid in te prenten, en zijn alle andere waarheden door profeten, apostelen, Hem zelven gepredikt, eigenlijk veel te weinig menschlievend, om zoo zeer op te worden gedrukt, of op die wijze te worden verstaan als gevoellooze vromen, wat zeg ik? als onmenschen met den naam der Godsvrucht gedekt, ze wel verkiezen op te vatten, en tot liefdelooze verschrikking der menschen te verkondigen. Menschlievendheid verzoent God, indien ook Hy niet veel te menschlievend

is om zich immermeer over onze kleine zonden te vertoornen; menschlievendheid dempt de hel, ontsluit den hemel. Deze „dochter des hemels," door het menschdom tot vertroosting zijner ongelukken koninklijk onderhouden en met liefde gekweekt, komt het eigenlijk toe den sleutel DAVIDS te hebben, *te sluiten en niemand opent, te openen en niemand sluit*, wat in de Schrift (Openb. III : 7) aan den Zone Gods wordt toegeschreven, die, echter naar deze leer, gedurende zijne omwandeling op aarde slechts van de algemeene menschlievendheid schijnt te zijn uitgesloten geweest, opdat Hy het voorbeeld der grootste menschlievendheid zoude kunnen geven. Menschlievendheid is de ware Godsdienst, die den mensch tot een engel maakt. *Die zich ontfermt en uitleent, die uitstrooit en geeft den nooddruftigen* (Ps. CXII), *die weduwen en weezen bezoekt in hunne verdrukkinge* (Jac. I : 27), die heeft al gedaan wat God van hem eischen konde; die kan gerust sterven; God heeft hem niets te weigeren. Zoo leert, zoo spreekt; of, wat men ook leeren of spreken moge, zoo gevoelt men. En in deze Godsdienst der menschlievendheid is de mensch alles, en God slechts daar om hem in alles te zegenen en voor alles te beloonen. Het is eene menschlievendheid van dien aart, dat zy ruim zoo veel aanspraak maakt om geliefd te worden, dan om lief te hebben; eene Godsdienst in omgekeerden zin, zóó namelijk, dat God de dienende is en niet de gediende. *Dwaalt niet; God laat zich niet bespotten* (vs. 7).

Maar de waarlijk Godvruchtige, de echte Christen moet hy niet menschlievend zijn? Zekerlijk moet hy;

en oneindig menschlievender dan de hoogstgeprezen menschenvriend buiten God en CHRISTUS zich kan voorstellen. Des Christens menschenliefde moet zich uitstrekken op een gebied, dat deze niet kent; moet zich gelijk blijven waar de zijne verkoelt; moet volharden waar de zijne reeds lang is afgeschrikt. Maar tevens moet het in alles blijken, dat zy uit andere beginselen, naar andere regelen, met andere bedoelingen handelt dan de zijne, en zulks op het gevaar af van in zijne oogen den schoonen titel der menschlievendheid te verbeuren. De Christen is *mensch*lievend, omdat hy is *God*lievend; des Christens menschenliefde volgt den regel van de menschenliefde Gods; de Christen heeft de menschen lief, niet opdat de menschen hem zouden liefhebben, maar omdat God hem liefheeft. Het is *als uitverkorene Gods, als heilige en* BEMINDE, *dat hy aandoet de innerlijke bewegingen der barmhartigheid en der goedertierenheid.* (Col. III:12.) Hy heeft den naasten niet lief *om zich zelven*, maar *als zich zelven*, alleen om *Gods*, om *Christus wille.* Geen beweging des vleesches, maar een vrucht des Geestes zijnde, is zijne menschenliefde dikwijls ergerlijk voor vleesch en bloed, en wordt vaak door niemand *onderscheiden* (1), daar waar de natuurlijke menschlievendheid allen inneemt. Gelijk van al het geestelijke is *haar lof niet uit de menschen, maar uit God.* (Rom. II:29.) Dat zy haar lof en loon by God *heeft*, dat zy op elke bladzijde geleerd, geëischt en gezegend wordt door diezelfde Openbaring, die met

(1) Zie 1 Cor. II:15.

zoo veel kracht de ZALIGHEID ALLEEN AAN HET GELOOF, zonder de werken, vastmaakt, wordt zelfs bewezen door de kwade trouw of de geestelijke blindheid van hen, die beweeren dat de Bijbel niet anders predikt dan haar, en voor haar alleen de hemelsche kroonen uitlooft. De plaats by PAULUS; zekerlijk diegene onder de Apostelen welke het denkbeeld van eenige waardigheid der goede werken voor God, het scherpste, krachtigste heeft afgesneden, en wiens taak het meer nadrukkelijk blijkt te zijn het Geloof te prediken, gelijk in de onderstelling des geloofs die van PETRUS de Hope, die van JOHANNES de Liefde; de plaats by PAULUS, die wy hebben opgeslagen, die terwijl zy het *goeddoen in de geloovigen* onderstelt, tegen alle vertraging en verslapping daarin waarschuwt, en met het uitzicht op eenmalige belooning bemoedigt, is slechts één uit honderd dergelijke. Zy geve ons heden de gelegenheid om eenige, niet al te algemeene, woorden over het Christelijk *goed doen*, deszelfs *verhinderingen*, en *aanmoedigingen* te spreken. De winter des jaars nadert, en menige aanspraak zal op onze menschlievendheid gedaan worden. Wee onzer indien wy zonder menschlievendheid bevonden worden; wee den menschen, over wie onze menschlievendheid zich uitstrekt, indien die menschlievendheid niet is Christelijk; niet is naar de beginselen, de regelen, de bedoelingen Gods. Wee den naam van CHRISTUS en de zaak der Godsdienst, indien wy, dien naam noemende en die zaak voorstaande, worden bevonden in menschlievendheid te vertragen, te verslappen, grillig of willekeurig te zijn!

De Apostel onderstelt, dat de Christen goed doet; welk *goed* doet hy, en *hoe* doet hy het?

In de eerste plaats: *welk goed doet hy?*

Alleen en onbepaald dat *goed*, hetwelk het meest begeerd wordt, en dat in de schijnbaar eerste behoeften zijner natuurgenooten voorziet?

Om den naam van menschlievend, van weldadig te verkrijgen is in de wareld zeker niets geschikter dan rechts en links met milde handen uit te strooien ter tegemoetkoming aan allerlei tijdelijke ellende; met eene groote goedhartigheid en veel medelijden bezield, niemand ongetroost weg te zenden, altijd gereed om hongerige monden te vullen, en bekreten oogen af te wisschen. De Christen houdt het er voor, dat er op aarde meer te doen is dan dit, en dat dit zelve vaak wat minder, of althands op wat andere wijze, moet gedaan worden, om dat meerdere te doen. Hy ziet in, dat de zondige mensch meer te verliezen heeft dan hy hem voor dit broze leven met zijne tijdelijke weldaden kan geven of doen behouden; hy begrijpt dat de algemeene, hy ondervindt dat ook meestal de byzondere oorzaak van alle ellende, jammer en nood geen andere is dan de zonde; en gelijk hy zich geroepen acht om alle tijdelijke weldadigheid ondergeschikt te maken aan het hooger doel, het behoud der kostelijke ziele, ziet hy zich krachtig afgesneden de vrijheid om door het blindelings te gemoet komen aan allerlei ellende, de oorzaak aller ellende, de zonde, aan te moedigen. Zoo bepaalt zich zijn goed doen niet tot het goede dat het meest verlangd wordt, maar strekt zich uit tot datgene wat het meest verlangd behoorde te worden, indien de

ongelukkige mensch zijn wezendlijk belang verstond; zoo wenscht hy den ongelukkigen niet slechts het goede, maar het beste aan te doen; zoo gebruikt hy het goede, om voor het beste te winnen, het beste te bevorderen. Zoo weet hy een ware weldaad te doen, door een vermeende weldaad te onthouden, en schroomt hy niet den naam van goed aan de daad er van ten offer te brengen.

Tot zijn goed doen behoort niet slechts de tijdelijke, maar de geestelijke vertroosting; behooren de weldaden van onderzoek, van toezicht, van vermaning, van bestiering, van onderrichting, van aanmoediging, niet slechts tot het zedelijk, maar tot het godzalig, dat is ook een zalig leven; zoo treedt hy in de beginselen der menschlievendheid Gods; ja van God zelven, die tweeërlei brood uitdeelt, het eene geestelijk, het andere tijdelijk; die naar zijne wijsheid hier onverdiend zegent, om met liefdekoorden het hart tot Hem te trekken; daar het lichaam kastijdt opdat de ziele moge behouden worden; zoo houdt hy het voorbeeld van CHRISTUS voor oogen, die by de weldaad der genezing van den man, die achtendertig jaren krank gelegen hadde, de vermaning voegde: *Zie, gy zijt gezond geworden; zondig niet meer, opdat u niet wat ergers en geschiede* (Joh. V)! en die den naam van *goede Meester*, in den zin waarin Hem die gegeven werd, wist af te wijzen, wanneer Hy het noodig achtte dat hy, die met dien naam op de lippen tot Hem kwam, *weenend wegging*. (Matth. XIX: 16.) Zekerlijk, God *doet zijn zon opgaan over boozen en goeden, en Hy regent over rechtvaardigen en onrechtvaardigen;* maar zoo boozen en onrechtvaardigen deze algemeene

weldaden deelen mogen, het is niet opdat zy in boosheid en onrechtvaardigheid zouden worden aangemoedigd; en wanneer wy ook in byzondere zegeningen Gods gedurig moeten opmerken, dat *eenerlei den oprechten en den goddeloozen wedervaart* (Ps. LXXIII), het is naar eene schikking en een doorzicht Gods, welke de Christen niet vermag toe te passen, omdat hy ze niet kan hebben. Indien de Christen niet onderscheidt tusschen de zoodanigen, die zijne weldaden tot erger zonde misbruiken, en de zoodanigen die er door leeren God te danken in hun harte, zoo handelt hy blindelings en onverschillig, zonder eenige aanwending van die wijsheid, welke hem God gegeven heeft, om daarmede, zoowel als met wat wareldsch goed of gave het zij, *handeling te doen tot dat Hy kome*, handeling ter uitbreiding van zijn koninkrijk; terwijl God zelf, ook in de zonderlingste bedeelingen zijner goedertierenheid, door al zijne wijsheid bestuurd wordt, en zijne geheele heiligheid blijft handhaven.

Strekt zich, Geliefden! het goede dat door den Christen gedaan moet worden zoo ver uit, en aan den anderen kant heeft zijn goed doen zulke beperkingen als strekken moeten om door het goede het beste te bevorderen, en de weldadigheid eene dienaresse te doen zijn van het Godsrijk, zoo gevoelt gy al aanstonds, dat het goed doen van den Christen niet slechts blijven kan by *helpen doen*, of *laten* doen, maar zijn eigen persoonlijke belangstelling en werkzaamheid vereischt. Hy acht, dat de lijdende menschheid aanspraak heeft niet slechts op een zeker gedeelte van zijne tijdelijke goederen, maar op wat gaven en krachten en vermogens er te harer

wezendlijke beweldadiging in hem zijn of kunnen worden opgewekt; en indien hy met den Apostel zeggen moet: *zilver of goud heb ik niet*, hy voegt er by, en niet slechts met woorden, maar met daden: *maar* WAT *ik hebbe, dat geve ik u.* Hy is niet een lijdelijk weldoener, die zich werktuigelijk voor allerlei liefdadige einden laat berooven, maar een die onderzoek doet naar de beginselen waaruit, de regels waarnaar, het doel waarmede de bydrage die hem wordt afgevraagd zal besteed worden; hy draagt de verandwoordelijkheid van het welbesteden der hem toevertrouwde talenten niet gemakshalve aan anderen over, of rekent zich van alle plichten der liefde gekweten te hebben, zoo hy heeft weggegeven zoo veel hy konde, maar acht ook geen tijd te kostelijk, geene moeite te verdrietig, indien hy daardoor zijne weldaden te rechter plaatse besteden, misschien vertiendubbelen kan, en zich bewaren voor de schroomelijke zonde, om door zijne onverschilligheid en roekeloosheid met den Satan mede te werken ter uitbreiding van het rijk der luiheid, der dronkenschap, der vervreemdheid van God, ja der Godslastering. Zoo is zijn goed doen een wezendlijk *doen,* een waarachtig handelen, zelf handelen, redelijk handelen, en ook daarin aan de weldadigheid Gods gelijk, die zijn rede heeft voor elke zegening en voor iedere onthouding; maar zeer ongelijk aan die goedhartigheid, die altijd gereed is om uit te vloeien, maar niet weet waarom of waarheen; wier weldaden en tranen het zaad en de daauw van een gantschen oogst van ellenden zijn, en die terwijl zy veel te aandoenlijk is om niet altijd te geven, geen liefde genoeg heeft om ooit met wijsheid te geven; wel een

bete broods en een handvol gouds, maar geen oogenblik van nadenken voor den ellendige overhebbende.

Doet de Christen geen goed dan redelijk, verstandig, en is hy daarin een navolger Gods, hy is het ook in de ruimte, waarmede hy goed doet. Zijne weldaad, waar hy ze uitstort, is niet ten halve, niet spaarzamelijk, maar overvloedig, naar het voorbeeld en de weldaden des Heeren; waar hy geven mag en kan, daar geeft hy *een goede, neêrgedrukte, geschudde, en overloopende mate* in der ellendigen schoot. Hy maakt zijn weldaad zoo groot, zoo volkomen als hy kan; hy geeft niet slechts van zijnen overvloed; maar hy kan ook van zijn nooddruft mededeelen; en gelijk God, een goed werk aan iemand begonnen hebbende, belooft hy zich ook het aan hem te zullen voleindigen. (Filip. I : 6.) Niet ten halve doet hy wat hy doet, en al kost het opoffering, tijd, arbeid, inspanning, hy doet het ook niet *zuchtende*, maar *blymoedig, altoos als een zegen en niet als een vrekheid.* (2 Cor. IX : 5). *God heeft den blijmoedigen gever lief* (ald. vs. 7), God, die ook zelf *mildelijk geeft en niet verwijt.* (Jac. I : 5.) En ofschoon er veel zij, dat hem in dit blijmoedig goed doen zou kunnen storen, veel dat geschikt schijnt hem moed en lust te doen verliezen, zijn gebed is tot God, dat hy naar het voorschrift des Apostels, *goed doende* niet moge *vertragen of verslappen.*

Laat ons goed doende niet vertragen. Er is, zeiden wy, veel verzoeking tot vertragen, en zeker veel meer in de Christelijke dan in de bloot natuurlijke goeddadigheid.

In de eerste plaats mag de miskenning, niet zelden

de tegenwerking, der wareld genoemd worden, der wareld die het goede wil, maar zelden het beste; het schijnbare, niet het wezendlijke; het maatschappelijke boven het Christelijke; het tijdelijke voor het eeuwige; het vleeschelijke, niet het geestelijke; veel goed, maar niet alle goed. Ook wel het gebrek aan of de flaauwe medewerking van dezulken, van wie men betere verwachting had. Ja wel de tusschenkomende traagheden, dofheden, zal ik zeggen grilligheden? van anderszins wezendlijk godvruchtigen. Maar vooral de menigvuldige teleurstellingen, op den weg der goeddadigheid, ook der Christelijkste, der voorzichtigste, gezaaid, en de groote ondank, dikwijls voor de ruimste, de blijmoedigste harer uitstortingen te oogsten. Het lang uitblijven, of wel geheel achterblijven van die vrucht en dien zegen, welke men zich van de inspanningen zijner liefde redelijkerwijze had voorgesteld; de misslagen op dien weg des goeddoens gedurig begaan, en nooit geheel te vermijden; en in de laatste, niet in de minste plaats, de overgeblevene, telkens nog weder den geest besluipende traagheid des harten, welke uit alle deze ondervindingen gelegenheid neemt om de werkzaamheid der liefde te doen verflaauwen, voorwendsels om af te raden een zoo moeilijken, zoo ondankbaren weg langer met zoo veel ijver te bewandelen.

Zonder twijfel, hier moet ten laatste vertragen, hier moet van lieverlede verslappen alle liefde, welke minder is dan de echte Christelijke liefde: de eenige die *gelijk zy niet lichtvaardiglijk handelt, en niet opgeblazen is,* ZICH ZELVE NIET ZOEKT, en daarom *niet verbitterd wordt,*

maar lankmoedig is en goedertieren (1 Cor. XIII); dan de echte Christelijke liefde, aan de liefde van CHRISTUS ontstoken, en niet anders dan de warmte van een hart, dat Hy brandend gemaakt heeft in het binnenste, door de nooit volprezen weldaad der verlossing; en die minder met de dankbaarheid harer voorwerpen dan met haar eigen dankbaarheid aan den Heer, minder met hen dan met Hem te doen heeft; met Hem die zoo groote miskenning, zoo *groote tegenspreking van de zondaren verdragen heeft* (Hebr. XII:3), als Hy het *land doorging goed doende* (Hand. X:38); ja wiens weldaad, misschien ook door datzelfde hart, dat zich nu door zijne liefde voelt gedrongen, lang is miskend, en nog altijd slecht en maar flaauwelijk beandwoord wordt.

Zonder twijfel, hier moet bezwijken of ongestadig flikkeren alle kracht, die eigenlijk geen kracht is, maar een prikkel, een prikkel van vleeschelijke aandoenlijkheid, een prikkel van eerzucht, of zelf-, of mensch-, of volksbehagen; hier alle mindere kracht dan de kracht des waarachtigen geloofs; des geloofs, hetwelk, voor zonde verklarende *al wat niet uit den geloove is* (al blonk het van het liefelijkst en meer dan godsdienstig schijnend vernis), een levendige wortel is, welke niet anders kan dan voortbrengen stengen, bladeren, bloemen en vruchten der liefde, en des te overvloediger naarmate hy ook zelf sterker en levendiger, dieper geworteld, milder gedrenkt is; des geloofs, waarvan de eigenaardigheid is: *door de liefde werkende* (Gal. V:6); des geloofs, hetwelk zijne heilige overtuiging heeft, dat wat in een geest des geloofs gezaaid is, eenmaal, ergens, zijn eigenaartige vrucht hebben moet; hetwelk

ootmoed genoeg heeft om te belijden, dat iedere teleurstelling, alle beschaming op den weg der liefde, haar les en haar zegen heeft voor het ook in deze dingen geoefend wordend kind Gods; des geloofs, hetwelk gelijk zijn regel om *goed doende niet te vertragen*, ook heeft zijn vrijmoedigheid *om altijd te bidden en niet te vertragen* (Luc. XVIII:1), en zijn geduld *om niet te haasten* (Jes. XXVIII:16), maar den tijd des Heeren af te wachten.

Zonder twijfel, hier verflaauwt, hier vertwijfelt alle hoop, en dient slechts om het hart te krenken, die haar grond heeft alleen in eene zekere opgewektheid van ziel en zinnen; of in het overvloedige, wel gekozene der aangewende middelen en gevolgde regelen van goed doen; of in een goeden dunk van het menschelijk harte by de beweldadigden; of in iets anders, dan in de belofte Gods, die aan alle goed zaad een oogst verbindt, maar als overmaat van genade, en op Gods, niet op der menschen tijd; die niet zoozeer het genadeloon toezegt aan de werken der liefde, als aan het niet *verslappen* daarin, als bewijs van een geloof dat niet verslapt, maar *volhardt tot den einde. Te zijner tijd zullen wy maaien, zoo wy niet verslappen!* Hier vertwijfelt alle hoop, behalve die daar weet en er gaarne in berust, dat het hier op aarde wel veelmalen, wel meestal, een *ander is die zaait, een ander die maait*, maar dat de eeuwigheid komt, waar *met gejuich gemaaid* wordt, wat hier in *tranen en zweet gezaaid* is; de eeuwigheid, waar zich *te samen verheugen zullen beide degene, die gezaaid en gemaaid heeft.* (Joh. IV. Ps. CXXXVI.)

Zulk eene liefde, zulk eene kracht, zulk eene hope

heeft die groote Zaaier gekend, die tot ons spreekt in den text: *Laat ons goed doende niet vertragen; want te zijner tijd zullen wy maaien, zoo wy niet en verslappen.* Door deze liefde, deze kracht des geloofs, deze hope heeft hy gewandeld; gewandeld door Palestina, Syrië, Klein-Azië, Macedonië, Hellas, Latium, Spanje; onder allerlei gevaar, onder allerlei teleurstelling, onder allerlei miskenning van vijanden, en zelfs van broeders in het geloof; beladen met het zielenreddend Euangelie zijns Heeren, beladen met de aalmoezen der heiligen voor de arme broeders, overvallen van de dagelijksche zorg voor alle de gemeenten; zijne euangelische vrijheid beperkende, opdat hy niemand ergerde; met zijne handen arbeidende, opdat hy niemand lastig ware, doch niet schroomende een vijand te worden, de waarheid zeggende, en zich kunnende verheugen in het aandoen eener droefheid, heilzaam tot bekeeringe (2 Cor. VII); niet *vertragende*, hoewel zijn uitwendige mensche verdorven werd van dage tot dage; niet vertragende in de bedieninge die hy verkregen had, en naar de barmhartigheid hem geschied. Die PAULUS, wanneer is hy ons aandoenlijker in zijne liefde en in zijne trouw, dan als hy aan de Romeinen schrijft: *Ik hebbe van over vele jaren verlangd u te zien, maar nu reize ik naar Jeruzalem, dienende de heiligen; want het heeft dien van Macedoniën en Achajen goed gedacht eene gemeene handreikinge te doen aan de armen onder de heiligen die te Jeruzalem zijn;* of als hy de Corinthiers betuigt: *want ik hebbe ulieden uit vele verdrukkinge, in benaauwdheid des harten, met vele tranen geschreven, niet opdat gy zoudt bedroefd worden, maar opdat gy de liefde zoudt verstaan, die ik*

overvloedelijk tot u hebbe; of tot TIMOTHEUS: *hiertoe arbeiden wy ook en worden gesmadigd, omdat wy gehoopt hebben op den levendigen God, die een behouder is aller menschen, maar allermeest der geloovige;* of aan PHILEMON ten behoeve van den slaaf ONESIMUS: *indien hy u iet verongelijkt heeft, ofte schuldig is, reken my dat toe;* of als hy voor de Filippensen, vermoeid van den onafgebroken arbeid der liefde, in deze verzuchting uitbreekt: *ik wenschte wel ontbonden en met Christus te zijn, want dat is zeer verre het beste; maar te blijven is noodiger om uwentwille; en ik zal blijven, en met u allen verblijven tot uwe bevorderinge en blijdschap uwes geloofs.*

Ziedaar de liefde van PAULUS, den Apostel des Geloofs, die betuigd heeft: *Wy besluiten dan dat de mensche gerechtvaardigd wordt door het geloof, zonder de werken der wet.* (Rom. III : 28.)

Ziedaar de liefde van PAULUS, den prediker der algeheele Verdorvenheid, die gezegd heeft: *ik weet dat in my, dat is in mijn vleesch, geen goed en woont; het willen is by my; het goede te doen, dat vind ik niet.* (Rom. VII : 18.)

Hy heeft ook de Liefde gehad, zonder welke hy betuigde *een luidend metaal en klinkende schelle gelijk te zijn* (1 Cor. XIII); hy heeft de Liefde gehad, en uitgeoefend, en *goed doende heeft hy niet vertraagd*, omdat hy CHRISTUS had, en *de liefde Christi hem drong.* Maar hy zou CHRISTUS niet gehad, en de liefde CHRISTI niet gekend hebben, indien hy zijne rechtvaardiging door werken der liefde had gemeend op te richten, indien hy in zijn eigen verdorven gemoed een sprinkader van liefde had gezocht.

Neen, Geliefden! de oprechte, volhardende Christelijke liefde kan niet bestaan, dan waar geweten wordt dat *alle onze gerechtigheden* op zich zelve voor den Heere zijn als *een wegwerpelijk kleed* (Jes. LXIV:6); dat wy van nature zijn gelijk ook de anderen *hatelijk en malkander hatende.* (Tit. III:3.) Want waar men zijn eigene gerechtigheid meent te bezitten, en blind is voor zijne verdorvenheid, daar is CHRISTUS verre.

Is dat de rede waarom op aarde, waarom in de Christelijke maatschappy, in de Christelijke kerk zelve, zoo weinig wezendlijke, duurzame werken van liefde gezien worden? Waarom men zich dikwijls met zoo weinig naauwgezetheid en voorzichtige wijsheid van de werken der liefde kwijt? Waarom men zich op den weg der goeddadigheid door ieder bezwaar, elke teleurstelling laat ontmoedigen? Waarom men in dit weldadig Nederland vaak zoo veel geld kan verzamelen als men wil, maar zoo weinig persoonlijke werkzaamheid opwekken? Waarom men zoo zeer vreest voor het oordeel der menschen, en den spot der wareld; waarom men zoo bang is voor overdrijving ook in dezen? daar toch wel niemand overdreven kan genoemd worden, zoo lang hy nog niet als CHRISTUS, de Zone Gods, de voeten van visschers en tollenaars gewasschen heeft.

Helaas! er is vrij wat schijnbare menschlievendheid, omdat men zich zelve vooral liefheeft; maar weinig wezendlijke, omdat CHRISTUS zoo weinig liefde vindt. En waarom vindt Hy zoo weinig liefde, die alle liefde verdient? Omdat geen hart, dat zich zelf bewondert en op zich zelf verlieft, gevoelig zijn kan voor de groote

weldaad, die hy ten prijze zijns bloeds heeft aangebracht, alleen voor dezulken, die zich voor zich zelve schamen, en ten eenenmale verwerpelijk zijn in eigen oogen. Slechts de *voornaamste der zondaren* kan de voornaamste der menschenvrienden worden; want hy komt tot dat kruis, waar het hart leert weten wat liefde is, liefde van God in CHRISTUS, liefde van CHRISTUS voor die *vijanden waren* tot hier toe; liefde om CHRISTUS wille *jegens allen, maar meest voor de huisgenooten des geloofs.*

Geliefden! doet gy werken der liefde? Onderzoekt dan haar bron en sprinkader. Ligt die aan den voet des kruices? Bewijzen zy u, dat gy Christenen zijt, dat gy *als uitverkorenen, heiligen en* BEMINDEN, *de innerlijke bewegingen der barmhartigheid en der goedertierenheid hebt aangedaan?* O, zoo zy het tegendeel getuigen mochten, vliedt tot de liefde van CHRISTUS, vliedt tot zijn bloed, opdat het ook uwe goede werken voor God bedekke! Maar zijt gy reeds met al uwe zwarte en al uwe blinkende zonden tot zijn kruis gekomen — bidt, o bidt, dat uw ootmoed, dat uw geloof, dat uwe hope dagelijks vermeerderd, versterkt, verlevendigd mogen worden, opdat ook het *licht* uwer liefde *alzoo schijne voor de menschen, dat zy uwe goede werken zien, en* GOD *verheerlijken mogen.* (Matth. V : 16.) Amen.